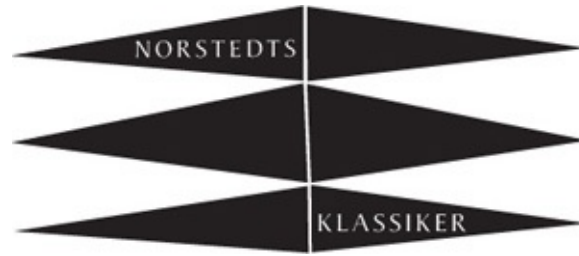

FRANS G.
BENGTSSON

Röde
Ormm

NORSTEDTS

FRANS G.
BENGTSSON

RÖDE
ORM

EN BERÄTTELSE FRÅN
OKRISTEN TID

NORSTEDTS

ISBN 978-91-1-304473-6
© Frans G. Bengtsson 1941 & 1945
Norstedts, Stockholm
Förord: Erik Andersson
Omslag: Sara R. Acedo
E-boksproduktion: Elib AB 2012

www.norstedts.se

Norstedts ingår i
Norstedts Förlagsgrupp AB,
grundad 1823

FÖRORD

AV ERIK ANDERSSON

Alltsammans började i språket, har författaren berättat. Han låg i sin säng tidigt om morgonen och tänkte, som man ju gärna gör, på gamla kungliga öknamn. Han fastnade på Blåtand, och det av två anledningar. För det första visste han att blå dåför tiden betydde svart – men vad betydde i så fall det gamla ordet svart, och vad sade man när man menade blå? För det andra borde väl en eller annan svartnad tand knappast ha väckt uppseende på vikingatiden. Mitt i denna fundering undfick han en ren och stark hallucination:

I ett stort och rött ansikte, smyckat med yvigt gulvitt skägg, framstucko ur överkäken tvenne betydligt förlängda ögontänder av huggtandskaraktär, sådana som man kan se på äldre fargaltar; trots filologiens krav voro de inte svarta utan fastmera marmorade i blått.

Denna oväntade färgprakt verkar ha fått författaren att ana oråd. Det var något osunt med Haralds betar. Måhända isade det i det blå? Han beslöt att utrusta kungen med en förfärlig tandvärk, och så var det litterära maskineriet i gång. Det är mycket en författare måste bestyra, men nu hade han i alla fall en lovande scen som fixerade berättelsen i tid och rum: någonstans i det nordiska området måste den utspela sig, och i trakterna av det förra millennieskiftet.

Det här var ingen okänd mark för Frans G. Bengtsson. Jag vet inte hur och när han började intressera sig för det fornnordiska, men från essän »Den isländska sagan«, tryckt i Sydsvenska Dagbladet 1930, och framåt kom han att skriva regelbundet i ämnet: *Silversköldarna* (1931) innehöll essän »Vikingarna« liksom »Egil Skallagrimsson på svenska»; i *De långhåriga merovingerna* (1933) gav han islänningarna en hedersplats i »Lakonismer»; och *Sällskap för en eremit* (1938) bjöd på »Edda i sju slöjor« och »Ödun med isbjörnen«, den senare rent av en översättning av en islänningasaga.

Den isländska sagalitteraturen tilltalade honom på alla plan, förefaller det. Som yngre var det kanske det heroiska, det storslagna och det oåtkomligt arkaiska som fängslade. När han kritiserade nyöversättningen av *Egil Skallagrimssons saga* var det just förfuskandet av de kvaliteterna som han

riktade in sig på. Som äldre såg han mer till det stoiska, det karga och det utsatta. Man skulle kunna säga att det fornnordiska i sin töjbarhet försåg honom med material genom hela livet, i alla dess skiftningar. Själv karakteriserade han islänningarnas prosa så här:

De hade en berättande stil, sober, klar, saklig, som är helt och hållet skild från allt vad medeltiden i övrigt förmådde åstadkomma. De förstodo allting beträffande dramatisk spänning och kontrast. De rörde sig med dialoger och repliker, som man hittar maken till endast hos ytterst få på annat håll. De åstadkommo situationer och gestalter, som te sig som formade av någon okänd Shakespeares hand.

Som ett exempel på detta stilideal brukade han anföra några rader ur »Viga-Glums saga«: »Glum vände nu hemåt, och det kom över honom ett anfall av skratt. Det tog honom på det sättet att han blev vit i ansiktet; och ur hans ögon kommo tårar, stora som hagelkorn. Det var ofta så med honom framdeles, när dråp var i hans tankar.« Ja, han var så förtjust i denna lilla vinjett att han citerade den i minst tre olika essäer.

Sista gången den uppträdde var i »Hur Röde Orm blev till«, och då i anknytning till hur han tänkte sig att romanen skulle skrivas: han ville inte så att säga lyfta på locket till sina romanpersoner och meddela hur de tänker och känner, utan nöja sig med att beskriva hur de ser ut, vad de gör och säger. En annan, mindre litterärt bemedlad person skulle i stället tala om behaviorismen och om den nya amerikanska prosa som vid den här tiden var på väg att introduceras i Sverige. För Frans G. Bengtssons del kan nog litteraturhistorien sägas upphöra ungefär vid Joseph Conrad — men å andra sidan började den redan vid Gilgamesh.

Det första som skrevs av *Röde Orm* var prologen. En rutinerad författare gör annars så att han skriver inledningen sist, när boken är klar, eftersom han då vet mera säkert vad det är som skall inledas. I det här fallet har vi emellertid uppgifter om att Frans G. Bengtsson hösten 1937 ringde en vän och bad att få läsa upp ett par tre sidor som han hade slitit med en vecka och som han trodde skulle utgöra grunden till någon slags längre berättelse på fri hand. Jag förutsätter att han fick positiv respons på sin prolog, för det är verkligen ett stycke som det är lätt att bli entusiastisk över. Det här är Frans G. Bengtssonprosa när den är som bäst: det råder en sällsynt balans i meningarna, och klart och tydligt framställer han spelplatsen och romanens viktigaste teman.

Prologens första mening är präglad av den sobra sakligheten från de isländska förebilderna. Men redan i andra meningen smyger sig en annan ton in, varslande

om ett helt annat kynne: det finns en distans mellan berättaren och det som berättas, en dubbelhet, en ironi. Varför då? Kunde författaren inte hålla sitt eget program?

I vanliga fall ter sig sådana här spekulationer meningslösa, eftersom man ju aldrig kan veta vad författaren kunde ha skrivit, om han nu inte hade råkat skriva precis som han skrev. Fast i det här fallet är det annorlunda. Vi vet att han behärskade den stränga stenstilen.

Bakgrunden är denna: Frans G. Bengtsson hade under tjugotalet, vid sidan av sin verksamhet som poet och essäist, sysslat en hel del med översättning. Från den klassiska diktens värld tog han sig an *Rolandssången* och Miltons *Det förlorade paradiset*, bland prosan märktes Henry David Thoreaus *Skogsliv vid Walden*. Sedan höll han på att försvinna in i Goethes samlade verk — till all lycka blev det inte så, för frågan är ju om han hade kommit ut igen med alla sinnesförmögenheter i behåll, och mycket eget skulle han i alla händelser inte ha kunnat skriva under trettioalet. Vad jag förstår blev några förskott det enda som kom ut av projektet, och till reglerandet av dessa beslöts det att han skulle översätta Eric Linklaters *Juan i Amerika*, en trivsam roman som gjorde narr av det moderna amerikanska samhället.

Nästa roman av Linklater föll också på Frans G. Bengtssons bord, och den var något helt annorlunda. *Männen från Ness* fick den heta på svenska när den kom ut 1933, en vikingahistoria från Orkneyöarna, där Linklater var uppvuxen. Handlingen kretsar kring Ragnar Lodbrokes söner, och några av hans sonsöner; stilen är karg, drastisk, mörk och fåmäld på ett förvånansvärt konsekvent sätt. Linklater pastischerar kraftfullt och ger berättelsen egna ben att stå på; i Frans G. Bengtssons översättning är precisionen ännu bättre.

Om jag ändå skall ge mig in på en meningslös spekulation så kan man undra om Frans G. Bengtsson i och med *Männen från Ness* ansåg att den typen av stilexperiment var uttömda. Det kan vi inte veta något om. Men det är knappast förvånande att *Röde Orm* blev som den blev. Om man tar hans samlade prosa i beaktande så är det svårt att hitta exempel på det ordkarga och lakoniska. Inte heller i sällskapslivet var han den som teg i onödan. Det berättas om en middag där värdinnan oroligt vände sig till honom och frågade om han tyckte att hon pratade för mycket. »Det är mycket få som har kunnat skryta med det i mitt sällskap«, svarade han lugnt.

För det är ju ordglädjen och formuleringskonsten som från början är det som man rycks med av hos Frans G. Bengtsson, vare sig ämnet är rättstavning eller indisk historia. Och det är de kvaliteterna som i rikt mått återfinns i *Röde Orm*,

och i kanske ännu mer i hans Karl XII-biografi trots dess mer högstämda anslag.

Vad som till sist räddades över till *Röde Orm* från den isländska sagans stilkonst är en del ganska flinkt snidade verser samt ett icke föraktligt antal dräpande repliker som gärna sätter sig i minnet hos läsaren. Och ironin, visst ingen främmande fågel på Island trots att den kanske inte omedelbart observeras av lekmannen, fyller en grundläggande funktion i romanen. Det är inte bara en pojkbok, även om den innehåller gott om pojkar och pojkars bedrifter. Det finns förståndigt folk också, och det finns ett riktigt liv som levs någonstans i bakgrunden och som förmodligen är viktigare än det som berättelsen sysslar med.

En sak som har slagit mig medan jag har sysslat med det här förordet är hur obehindrat Frans G. Bengtsson tycks ha kunnat läsa och översätta från såväl engelska som tyska och franska, och en del isländska måste han ha behärskat också. Jag undrar bara hur *Röde Orm* hade blivit om han fördjupat sig även i iriskan och fått reda på att blå på det språket heter gorm. De danska vikingarna hade som bekant en del affärsintressen på Irland, och det förefaller otänkbart att Gorm, Harald Blåtands far, inte hade gjorts uppmärksam på detta slående sammanträffande.

SJÖFARARE I VÄSTERLED

PROLOG

Hur de rakade hade det i Skåne i kung Harald Blåtands tid

Många oroliga män foro bort från Skåne med Bue och Vagn och hade ingen lycka i Hjärlungavåg; andra följde Styrbjörn till Uppsala och föllo med honom. När det spordes hemma att få voro att vänta tillbaka, blevo sorgenkväden framsagda och minnesstenar resta, varpå allt förståndigt folk var överens att det var bäst som skett, i det man nu kunde hoppas på mera stillhet än förr och färre ägoskiften med eggjärn. Det blev nu ymniga år, både med råg och sill, och de flesta trivdes gott; men de som tyckte att grödorna kommo långsamt foro till England och Irland och hade god härnad, och många stannade därute.

Nu hade rakade män börjat komma till Skåne, både från saxarnas land och från England, för att predika den kristna läran. De hade mycket att tala om, och folk var först nyfiket och lyssnade gärna; och kvinnor funno det nöjsamt att doppas av främlingarna och få en vit särk till skänks. Men snart hade främlingarna ont om särkar; och folk upphörde att lyssna till deras predikningar, som föreföllo tröttsamma och föga trovärdiga; dessutom talade de ett hackigt tungomål, som de lärt sig i Hedeby eller på de västra öarna, och tedde sig därför barnsliga till förståndet.

Det gick därför smått med kristnandet; och de rakade, som talade mycket om frid och som över allt annat voro upptända av våldsamhet mot gudarna, grepos stundom av religiösa män och hängdes upp i heliga askträd och fingo pilar i sig och gåvos åt Odins fåglar. Men andra, som nått norrut till göingarnas skogar, där föga religion fanns, hälsades med glädje och leddes bundna till marknader i Småland och byttes bort mot oxar och bäverskinn. Som trälar hos smålänningarna läto några håret växa och kände sig missnöjda med Jehovah och gjorde gott skäl för sig; men de flesta fortsatte att vilja störta gudarna och doppa kvinnor och barn, hellre än att bryta sten och mala korn, och vållade sina husbönder så stor förtret, att göingarna snart inte kunde få ett par treårs smålandsoxar för en fullgod präst utan en mellangift av salt eller vadmäl. Då rådde dåligt humör mot de rakade i gränstrakterna.

En sommar hade bud gått runt hela Danavälde att kung Harald Blåtand anammat den nya läran. I sina unga dagar hade han gjort ett försök och hastigt

ångrat sig; men nu var han på allvar gången över. Ty kung Harald var nu gammal och hade länge plågats av svår värk i sin rygg, så att han haft ringa glädje av sitt öl och sina kvinnor; och kloka biskopar, som kejsaren sänt, hade nu gnidit honom med björnister, som stärkts med apostlanamn, och svept honom i fårskinn och givit honom signat örtvatten i stället för öl och tecknat kors mellan hans axlar och läst många djävlar ur honom, tills värken gått bort och kungen blivit kristen.

Gudsmännen hade därvid lovat att värre elände skulle drabba honom, om han åter hemföлле åt blot eller visade sig ljum i tron. Därför befallde kung Harald, sedan han blivit rörlig igen och kunnat taga till sig en ung morisk slavinna, som Olof med Ädelstenarna, konung av Cork, sänt honom som vängåva, att allt folket skulle låta sig kristnas; och ehuru sådant tal tycktes sällsamt från den som själv härstammade från Odin, lydde många hans påbud, ty han hade styrt länge och med lycka och hade därför mycket att säga i landet. Han lade de hårdaste straff på dem som buro hand på präster; och i Skåne tilltogo nu dessa i antal, och kyrkor byggdes på slätten; och de gamla gudarna började komma ur bruk utom i sjönöd och vid kreaturssjukdom.

Men i Göinge skrattades mycket åt allt detta. Ty folket i gränsskogarna hade lättare för att skratta än det förståndiga folket på leran, och åt kungars befallningar skrattade de mest. I de trakterna nådde få mäns makt längre än deras högra arm, och från Jellinge till Göinge var lång väg även för de största kungar. I gamla dagar, på Harald Hildetands och Ivar Vidfamnes tid och dessförinnan, hade kungar brukat komma till Göinge för att jaga vildoxar i de stora skogarna, men sällan i andra ärenden. Sedan dess hade vildoxarna tagit slut, och kungars besök med dem; och om nu någon kung retade upp sig över ohörsamhet eller mager skatt och hotade att komma dit, brukade han få det svaret, att inga vildoxar syntes till i trakterna, men att man skulle underrätta om så skedde, och taga vänligt emot honom då. Därför var det sedan länge ett stäv hos gränsborna, att bland dem skulle ingen kung komma förrän vildoxarna kommo tillbaka.

Så förblev allt som det varit i Göinge, och ingen kristendom kom i gång där. De präster som försökte sig dit såldes fortfarande över gränsen; men somliga göingar tyckte att man rätteligen borde slå ihjäl dem på fläcken och börja krig mot det näriga folket i Sunnerbo och Allbo, emedan smålänningarnas pris inte gav skälig förtjänst på handeln.

DEN LÅNGA RESAN

FÖRSTA KAPITLET

Om bonden Toste och hans hushåll

Vid kusten bodde folket i byar, för näringens skull och till ökad trygghet; ty strandhugg försöktes ofta från skepp som rundade Skåne, både på våren, av män på utfärd som önskade förse sig med billig färskmat, och på hösten, av dem som tomhänta voro på hemfärd från felslagen härnad. Horn blåstes i natten, när landstigna flockar förnummos, och kallade grannar till hjälp; och hemmafolk i en god by kunde stundom själv taga ett skepp eller två, från främlingar som voro oförsiktiga, och ha vackert byte att visa byns utfarare när långskeppen kommo hem till vintervila.

Men rika och stolta män, som hade eget skepp, funno det svårt att ha grannar nära och bodde helst var för sig; ty även när de lågo på sjön, höllo de sina gårdar försvarade med goda män som sutto hemma. I Kullabygden funnos många sådana stormän; där hade de rika bönderna rykte om sig att vara högmodigare än på andra håll. När de voro hemma, kivades de gärna med varandra, fast det fanns gott utrymme mellan gårdarna; men de voro ofta borta, ty från barndomen sågo de ut över havet och höllo det för sin egen utmark, där alla som mötte dem fingo skylla sig själva.

Där bodde en bonde vid namn Toste, en aktad man och stor sjöfarare; fast han var till åren, förde han alltjämt sitt skepp och for utomlands alla somrar. Han hade släktingar i Limerick på Irland, bland de vikingar som blivit bofasta där, och han brukade fara dit för att driva handel och för att hjälpa hövdingen, som var av Lodbroks blod, att taga skatt av irerna och av deras kloster och kyrkor. Nu hade de goda tiderna för vikingar börjat taga av på Irland, alltsedan Muirkjartach med Läderkapporna, konung av Connacht, gått sin rundgång kring ön med sköldsidan mot havet; ty de infödda värjde sig nu bättre än förr och följde villigare sina kungar, så att det kostade mycken möda att taga skatt av dem; och till och med kloster och kyrkor, som förr varit lätta att plundra, hade nu byggt höga stentorn, där prästerna stucko sig undan med sina skatter och varken kunde nås med eld eller vapen. Därför tyckte nu många bland Tostes män att det skulle varit bättre att lägga färderna till England eller Frankrike, där tiderna voro goda och mera kunde vinnas med mindre besvär; men Toste trivdes bäst som han var

van och tyckte sig för gammal att pröva länder där han inte var hemmastadd.

Hans hustru hette Åsa och var bördig från skogsbygden. Hon hade en talande tunga och var något strid till humöret, och Toste sade ibland att han inte kunde märka stort tecken till att hon mildrades med åren, såsom brukade ske med män; men hon var en duktig husfru och skötte gården bra när Toste var borta. Hon hade fött honom fem söner och tre döttrar, men med sönerna hade lyckan inte varit den bästa. Den äldste hade som yngling omkommit på ett bröllop, när han var munter av öl och ville visa att han kunde rida på en tjur; den näste hade spolats över bord i en storm på sin första resa. Men värst hade olyckan varit med den fjärde, som hette Are; ty en sommar, när han var nitton år, hade han gjort tvenne grannars hustrur med barn, medan deras män voro utomlands, och därmed vållat svår oreda och mycket gyckel, jämte stora utgifter för Toste när männen kommo hem. Han hade blivit missmodig och människoskygg av detta och dräpt en man, som skämtat för mycket om hans raskhet, och därpå rymt ur landet. Det spordes att han sällat sig till svenska handelsmän och farit österut med dem, för att slippa möta folk som kände till hans ledsamheter; men därefter hade ingenting hörts om honom. Åsa hade drömt om en svart häst med blod över bogarna, och därmed visste hon att han var död.

Två söner var därefter vad Åsa och Toste hade kvar. Den äldre hette Odd; han var en kortvuxen man, grovt byggd och hjulbent, stark och hårdhänt och betänksam i sitt tal; han var tidigt med på Tostes färder och hade god hand med skepp och vapen. Hemma blev han fort tvär, ty det var svårt för honom att få vintrarna att gå; och det skar sig då ofta mellan honom och Åsa. Han brukade säga att det nu en gång var så med honom, att härsken saltmat på skeppet smakade honom bättre än julstekar i land; men Åsa sade sig aldrig kunna märka att han var den som tog minst av det bästa hon satte fram. Han sov så mycket varje dag att han ofta klagade över dålig nattsömn; även när han tog en piga med sig i sänghalmen, sade han, blev bättringen inte stor. Åsa tyckte illa om att han låg med hennes pigor: de kunde lätt bli inbilska av sådant och sturska mot sin matmor, och Odd borde hellre gifta sig. Men Odd sade att därmed brådsnade det inte: de kvinnor han trivts bäst med hade han funnit på Irland, och av den sorten kunde han inte gärna taga någon med sig hem; ty då, kunde han förmoda, skulle snart både näbbar och klor vara i gång mellan Åsa och henne. Åsa blev då retad och undrade om han satt där och önskade att hon måtte dö. Odd kunde då svara att därmed finge hon göra som hon själv tyckte bäst: han ville inte ge henne några råd i den saken men skulle stå ut med vad som kunde bli av.

Fast han var långsam i sitt tal, hade Åsa inte alltid lätt att få sista ordet mot honom; och hon brukade säga att det i sanning var hårt för henne att ha mistat tre

goda söner och fått den lämnad kvar som hon lättast kunnat undvara.

Med Toste kom Odd bättre överens; och så snart det blev vår och började lukta tjära kring båthus och skeppsbryggor, brukade hans lynne bli lättare. Ibland försökte han då till och med sätta samman visor, fast det gick smått för honom med sådant: om hur alkfågeln vång nu var redo att plöjas; eller om hur havets hästar nu snart skulle bära honom till sommarlandet.

Men stort namn som skald vann han aldrig, och minst hos traktens giftasvuxna bonddöttrar. Han sågs sällan vända sig om när han seglade bort.

Hans broder var yngst bland alla Tostes barn och sin moders ögonsten; han hette Orm. Han växte fort och blev lång och skranglig, och Åsa jämrade sig mycket över hans magra hull; så snart han inte åt en god del mera än någon av de vuxna, trodde hon alltid att hon skulle mista honom och sade att hans dåliga matlust skulle bli hans fördärv. Orm tyckte om mat och klagade sällan över sin moders omsorger om hans föda, men Toste och Odd grumsade stundom rörande godbitar som han skulle ha. Han hade som barn varit sjuk ett par gånger; och därefter kunde Åsa aldrig tro att hans hälsa var god, utan var ständigt omkring honom med ängslan och förmaningar och fick honom ibland att känna sig full av farliga krämpor och i stort behov av helig lök, läkedomsgaldrar och värmda lerfat, när hans svåraste ohälsa var att han förätit sig på korngröt och fläsk.

När han började bli vuxen, blevo Åsas bekymmer flera. Det var hennes hopp att han skulle bli en märklig man och en hövding; och hon framhöll ofta belåtet för Toste att han artade sig till att bli stor och stark och var så klok i sitt tal att han i allo syntes brås på sitt möderne; men hon var full av rädsla för all farlighet som skulle möta honom på mäns vägar. Hon talade ofta med honom om hans bröders olyckor och hade honom att lova att akta sig för tjurar, vara försiktig på skepp och aldrig ligga med andra mäns kvinnor; men utom detta fanns det så mycket annat han kunde råka ut för, att hon inte visste sig någon råd. När han var sexton år och skulle fara ut med de andra, förbjöd Åsa detta, emedan han ännu vore alltför ung och alltför ömtålig till hälsan; och när Toste då undrade om hon allt framgent tänkte fostra honom till kökshövding och käringhjälte, brast hon ut i sådant raseri att Toste blev rädd och lät henne hållas och var glad att själv komma åstad så fort han kunde.

Den hösten kommo Toste och Odd sent tillbaka och hade förlorat så mycket manskap att de knappt hade folk till årorna; men de voro likväl belåtna och hade mycket att berätta. I Limerick hade förtjänsten varit liten, ty de iriska kungarna i Munster hade nu blivit så mäktiga att vikingarna där hade mest att göra med att försvara sig själva; men vänner till Toste, som legat där med sina skepp, hade frågat honom om han ville vara med på ett försök mot en stor

midsommarmarknad, som hölls i Merioneth i Wales, på en plats där vikingar aldrig varit men dit man nu kunde komma med hjälp av ett par säkra vägvisare, som Tostes vänner hade på hand. Odd hade övertalat Toste att bli med, och deras skeppsfolk hade också varit hågat; och med sju skepp hade de alla landat i Merioneth och tågat en besvärlig väg inåt land och oförmärkt kommit över marknaden. Det hade blivit skarp strid och en del manspillan, och vikingarna hade segrat och vunnit stort byte både i gods och fångar. Därpå hade de seglat över till Cork och sålt sina fångar, ty i Cork samlades av ålder slavhandlare från världens alla hörn för att välja bland fångster som vikingar bragte dit; och kungen där, Olof med Ädelstenarna, som var kristen och mycket gammal och vis, brukade själv köpa dem han fann lämpliga, för att sedan låta deras anhöriga lösa ut dem, med god förtjänst för honom. Från Cork hade de seglat hem i starkt sällskap, för att inte råka ut för sjöroveri när de hade ringa lust att slåss, med svag besättning och stor rikedom ombord, och hade så kommit oskadda runt Skagen, där vikbor och vestfoldingar brukade ligga på lur efter lönande skepp på hemfärd.

Sedan allt skeppsfolket fått sin del av bytet, blev mycket kvar åt Toste; och när han vägt upp sitt silver inne i sin kammare, sade han att en resa som denna kunde vara ett gott slut på hans färder och att han framdeles tänkte stanna hemma, så mycket hellre som han började bli styv i kroppen och Odd nu kunde sköta allt lika bra som han själv och dessutom skulle ha Orm till hjälp. Odd sade att han tyckte detta var klokt talat. Men Åsa sade genast att det alls inte var klokt; ty visserligen var det mycket silver som vunnits, men med så mycket folk som de hade i maten alla vintrar skulle det inte räcka länge; och hur skulle man kunna lita på att Odd inte gjorde av med hela förtjänsten på sina kvinnor på Irland, om han ens brydde sig om att komma hem; och Toste borde förstå att han fick sin styvhet i ryggen av att sitta sysslolös vid elden om vintrarna, inte av att vara till sjöss; och för henne var det alldeles nog att snubbla över hans ben halva året. Hon kunde inte förstå, sade hon, hur det var fatt med män nuförtiden; ty hennes egen morfars bror, Sven Råttnos, en väldig hjälte bland göingar, hade fallit som en man i fejd med smålänningar tre år efter det han druckit alla under bordet på sin äldste sonsons bröllop; och nu fick man höra prat om krämpor från män som voro i sina bästa år och som inte skämdes för att vilja dö på halmen som kor. Men nu skulle Toste och Odd och alla de hemkomna få gott öl till välkomst, av en brygd som skulle smaka dem; och Toste skulle slå sina griller ur huvudet och dricka för en lika god resa nästa år; och sedan skulle de ha en god vinter samman, bara ingen förargade henne med sådant prat.

När hon gått för att ordna med ölet, sade Odd att Sven Råttnos kanske valt

smålänningarna som den bättre delen, ifall alla kvinnor i den släkten väsnades lika mycket som hon; och Toste sade att han inte helt ville säga emot i den saken, men att hon vore en duktig kvinna på många sätt och att han inte ville reta henne mer än som var tvunget, och det borde inte heller Odd göra.

Den vintern lade alla märke till att Åsa stundom gick blek och betryckt vid sina sysslor och att hennes tunga löpte mindre rappt än vanligt; hon var mera mån om Orm än någonsin och blev ibland stående och såg på honom, som om hon sett en syn. Orm hade nu vuxit sig stor och kunde i styrka tävla med alla jämnåriga och många äldre. Han var rödhårig och mjäll i hyn, bred mellan ögonen, stubbnäst och stormynt, långärmad och något kuttryggig; han var rörlig och snabb, och med båge och i spjutkast var han säkrare än de flesta. Han kom lätt i raseri och kunde då rusa blint på den som retat honom; och till och med Odd, som tidigare haft sin lust i att få honom blek och rasande, hade nu blivit försiktig med honom, sedan hans styrka börjat göra honom farlig. Men eljest var han lugn och foglig och alltjämt van att i allt rätta sig efter Åsa, fast han stundom munhöggs med henne när hennes omsorger tycktes honom besvärliga.

Toste gav honom nu mäns vapen, svärd och bredyxa och en god hjälm, och Orm gjorde själv en sköld; men med ringskjorta var det värre, ty ingen i huset passade honom, och det var numera ont om goda brynjesmeder i landet, emedan de flesta farit utomlands, till England eller jarlen i Rouen, där de fingo bättre betalning. Toste tyckte att Orm kunde nöja sig med lädertröja så länge, tills han kunde skaffa sig en god skjorta på Irland: där funnos alltid döda mäns vapenkläder billigt att få i alla hamnar.

När de en dag sutto vid maten och talade om detta, lade Åsa ansiktet mot armarna och började gråta. Alla tystnade och sågo på henne, ty det var inte ofta hon fällde tårar; Odd frågade om hon hade tandvärk. Åsa torkade sig i ansiktet och vände sig till Toste; hon sade att talet om döda mäns kläder syntes henne vara ett ont varsel, och hon var redan säker på att Orm skulle omkomma så snart han följde med till sjöss; ty tre gånger hade hon nu i sina drömmar sett honom ligga blödande vid en skeppsbänk, och alla visste att hennes drömmar voro att lita på. Därför ville hon nu bedja Toste att vara god mot henne och inte göra av med Orms liv i onödan, utan låta honom bli hemma denna sommar; ty hon trodde att faran hotade honom nu snart; och kunde han överleva den, skulle han kanske vara mindre utsatt sedan.

Orm frågade om hon kunnat se i drömmen var han var sårad. Åsa sade att hon varje gång genast vaknat i förskräckelse vid synen; men hon hade sett hans hår blodigt och hans ansikte mycket blekt; och denna dröm hade tyngt henne mycket, och mera för varje gång den återkom, fast hon inte velat säga något

förrän nu.

Toste satt fundersam och sade därpå att han inte visste mycket om drömmar och aldrig ängslat sig för sådant.

– Ty de gamla brukade säga, att som Spinnerskorna spinna, så måste det bli. Men när nu du, Åsa, drömt samma dröm tre gånger, då är det kanske likväl en varning; och vi ha redan mistat söner nog. Därför skall jag inte säga dig emot i detta; och Orm kan bli hemma i sommar, om han själv så tycker. För mig känns det nu som om jag gott kunde fara ut en gång till; och på så sätt blir det kanske bäst för alla.

Odd höll med Toste, ty han hade flera gånger märkt att Åsas drömmar slog in. Orm var inte nöjd med vad som bestämts, men han var van att rätta sig efter Åsa i viktiga ting; och därefter talades inte mer om detta.

När våren kommit och tillräckligt många män från inlandsbygderna gjort upp med Toste om plats bland hans skeppsfolk, seglade han och Odd åstad som vanligt och Orm blev kvar hemma. Han var misslynt mot Åsa, och ibland låtsade han sig vara sjuk för att skrämma henne; men när hon då fick brått med omvårdnad och läkedom, började han själv tro på vad han låtsat och hade föga glädje av sin lek. Åsa kunde inte glömma sin dröm, och trots alla bekymmer han vållade var hon glad att ha honom hemma.

Men den sommaren kom han likväl på sin första resa, utan att Åsa blev frågad om lov.

ANDRA KAPITLET

Om Kroks utfärd och hur Orm kom på sin första resa

I det fyrtionde året av kung Harald Blåtands herradöme, sex somrar före Jomsvikingarnas härfärd till Norge, stucko tre skepp ut från Listerlandet, med nya segel och välbemannade, och höllo söderut för att plundra bland venderna. De fördes av en hövding som hette Krok. Han var en mörklagd man, lång och skranglig och mycket stark; han hade stort anseende i bygden, ty han hade lätt att tänka ut djärva planer och brukade gyckla med folk som det gått illa för och förklara hur han själv skulle rett sig bättre i deras ställe. Själv hade han aldrig gjort mycket, utan trivts bäst med att berätta om vad han snart tänkte göra; men nu hade han så länge eggat bygdens ungdom med tal om det byte som raska män kunde vinna på en kort färd till venderna, att manskap kommit samman och skepp utrustats och han själv valts till hövding för färden. Det fanns mycket att vinna bland venderna, hade han sagt; främst kunde man vara förvissad om god fångst av silver, bärnsten och slavar.

Krok och hans män kommo till vendernas kust och nådde en flodmynning och rodde uppför den mot strid ström, tills de kommo till en träborg med pålverk tvärs över floden. Här stego de i land i en tidig gryning och gingo fram mot venderna runt deras träverk. Men venderna voro manstarka och sköto flitigt med pilar, och Kroks män voro trötta av sträng rodd; det blev en hård strid innan venderna flydde. Krok hade då förlorat goda män; och när bytet sammanräknades, visade det sig bestå av ett par järngrytor och några fårskinnspälsar. De rodde tillbaka nedför floden och försökte på ett annat ställe längre västerut; men också denna by var väl försvarad; och efter skarp strid, där de åter hade förlust, vunno Kroks män ett par rökta fläksidor, en söndrig pansarskjorta och ett halsband av små slitna silvermynt.

De begrovo sina döda vid stranden och höllo rådslag; och Krok hade besvär med att förklara varför färden inte artat sig så som han sagt. Men han lyckades lugna sina män med kloka ord. Tillfälligheter och otur, sade han, finge man alltid vara beredd på; den sanne vikingen gäve inte tappt för en och annan småsak; venderna började bli mera hårdfjällade än förr, och han ville nu lägga fram ett gott förslag, som skulle lända till allas båtnad. Man borde göra ett försök på

Bornholm, ty dess rikedomar voro välkända för alla, och ön var fattig på stridbart folk, emedan många därifrån på sistone farit till England. Ett strandhugg där skulle med ringa möda lämna riklig vinst såväl av guld som av bonader och vackra vapen.

De funno detta vara väl talat och återfingo sin tillförsikt; de satte segel och styrde mot Bornholm och kommo dit tidigt en morgon och rodde upp längs östra kusten i vindstilla och lyftande dimma, för att söka en god landningsplats. De rodde tätt tillsammans och voro vid gott lynne men höllo sig tysta för att försöka komma obemärkt i land. Då hörde de framför sig ljudet av årklykor och jämnt doppade årblad och skönjde genom dimman ett ensamt långskepp som kom fram runt en udde och höll rakt emot dem utan att sakta sin rodd. Alla spände ögonen i skeppet, som var stort och vackert, med rött drakhuvud och tjugo par åror, och gladdes att det var ensamt; och Krok befälde att alla män som inte sutto vid årorna skulle taga sina vapen och stå redo, ty här kunde mycket vinnas. Men det ensamma skeppet kom närmare, som om det ingenting märkt; och en fetlagd man i dess förstam, med ett brett skägg under en bucklad hjälm, satte handen vid munnen, när de kommit varandra nära, och ropade med skrovlig röst:

– Håll undan eller slåss!

Krok skrattade, och hans män med honom; och han ropade tillbaka:

– Har du sett tre skepp väja för ett?

– Jag har sett mer än så, skrek den tjocke stambon otåligt; ty de flesta väja för Styrbjörn. Men välj nu fort hur du vill!

Då sade Krok ingenting mera, utan höll undan och låg stilla på årorna, medan det främmande skeppet rodde förbi; och intet svärd hölls blottat på något av Kroks skepp. De sågo en högväxt ung man i blå kappa och med ljust fjun kring hakan, som rest sig från sin viloplats bredvid rorsmannen på det främmande skeppet, stå med ett spjut i handen och betrakta dem med kisande ögon och därpå gäspa stort; sedan ställde han spjutet ifrån sig och lade sig åter till vila; och Kroks män förstodo att detta var Björn Olofsson, kallad Styrbjörn, Uppsalakonungens fördrivne brorson, som sällan skydde storm och aldrig strid och som få män mötte villigt på havet. Hans skepp fortsatte sin färd och försvann söderut i diset; men hos Krok och hans män hade det goda lynnet svårt att komma tillbaka.

De rodde ut till de östra skären, där inga människor funnos, och gingo i land där och kokade föda och höllo ett långt rådslag; många tyckte nu att man helst borde segla hem igen, sedan oturen följt med även till Bornholm. Ty med Styrbjörn i dessa farvatten var ön säkerligen full av Jomsvikingar, och ingenting

fanns då att uträtta för andra. Några sade, att de kanske inte hade mycket att göra på havet utan att äga en hövding av samma sort som Styrbjörn, som inte höll undan i onödan.

Krok var till en början mera fåmäld än vanligt; men han lät taga i land öl åt alla; och sedan de druckit, började han uppmuntra dem. Det var på ett sätt otur att de mött Styrbjörn, det ville han erkänna; men på ett annat sätt var det stor tur att de mött honom så som skett; ty om de hunnit i land och där råkat ut för hans folk eller andra Jomsvikingar, skulle det länt dem till svår skada. Alla Jomsvikingar, och särskilt Styrbjörns egna män, voro halvt bärsärkar, stundom hårda mot järn, och höggo med båda händer fullt ut lika bra som de bästa kämpar från Lister. Att han inte velat anfälla Styrbjörns skepp kunde kanske te sig underligt för den tanklöse; men han ansåg sig ha haft gott skäl för sin avhållsamhet, och det var tur att han besinnat sig i tid. Ty en landlös sjörövare kunde inte gärna ha mycket hopsparat som vore värt hård strid; själva hade de inte gett sig till sjöss för att vinna tom ära utan för att vinna byte; därför hade han ansett det riktigare att tänka på allas bästa än på det egna anseendet, och eftertanke skulle säga dem alla att han däri handlat som en hövding borde.

Sedan Krok på detta sätt börjat skingra sina mäns missmod, kände han sig också själv styrkt av sina ord; och han fortsatte med att avråda dem från att nu fara hem. Ty hemmafolket i Lister, sade han, var ett vasstungat släkte; och särskilt kvinnorna skulle visa sig besvärliga att återse, med många frågor rörande deras bedrifter, deras byte och deras snabba återkomst. Ingen man med anseende kunde vilja utsätta sig för sådant sladder, och med hemfärd borde det därför anstå tills någonting vunnits som vore värt att komma hem med. Vad det nu gällde vore att komma överens om att hålla samman och visa ihärdighet samt att finna något bra mål för vidare färd; och innan han själv sade något mera, ville han gärna höra förståndiga mäns åsikt i saken.

En föreslog att man skulle fara till kurnas och livernas land, där lönande byte skulle finnas; men detta vann intet medhåll, ty män med bättre besked visste att svearna varje sommar i stora flockar plundrade i dessa länder och ogärna sågo främlingar komma i samma ärende. En annan hade hört att det mesta silvret i hela världen skulle finnas på Gotland, och tyckte att man kunde försöka där; men andra, som visste bättre, sade att gutarna numera, sedan de blivit rika, bodde i starka byar, som endast kunde tagas med stor härspekt.

En tredje tog därpå till orda, en man vid namn Berse, som talade betänksamt och var allmänt skattad för sin klokhet. Han sade att det började bli trångt och snålt i Östersjön, där nu alltför många lågo ute på plundring och där till och med venderna börjat förstå att sätta sig till motvärn. Eftersom man inte gärna kunde

fara hem – ty därvidlag tyckte han som Krok – vore det att överväga om man inte borde segla ut i västerled. Själv hade han aldrig varit åt det hållet; men män från Skåne, som han talat med på en marknad förliden sommar, hade varit i England och Bretland med Toke Gormsson och Sigvalde Jarl, och de hade haft mycket att säga till de färdernas beröm. De hade prunkat i guldringar och dyrbara kläder; och enligt deras utsago hade de vikingar, som satt sig fast vid franska flodmynningar för längre tid för att plundra inåt landet, ofta grevedöttrar till gamman i sängen samt borgmästare och abboter till drängar. Huruvida hans skånska sagesman strängt hållit sig till sanningen med dessa påståenden kunde han inte veta, men med hänsyn till skåningars allmänna trovärdighet vore det kanske klokt att draga av vid pass hälften. Säkert var emellertid, att dessa hemkomna män gjort ett intryck av den största välmåga, så att de till och med bjudit honom, en blekingsk främling, på en myckenhet starköl, utan att stjäla hans tillhörigheter sedan han somnat; och därför kunde inte allt vara lögn, vilket man ju också hade god reda på från andra håll. Där skåningar stått sig så bra, torde också blekingar kunna trivas; och därför, slöt Berse, ville han gärna pröva en färd västerut, om de flesta tyckte som han.

Många ropade bifall till detta; men andra sade att matförrådet var för knappt för att räcka tills de kommo till de feta länderna i väster.

Då tog Krok åter till orda och sade att Berse kommit med just det förslag som han själv tänkt framföra. Till vad Berse sagt om grevedöttrar och rika abboter, för vilka stora lösesummor brukade erhållas, ville han tillägga en sak som var allmänt bekant bland beresta män, nämligen att det på Irland funnes ej mindre än etthundrasextio konungar sammanlagt, större och mindre, vilka alla hade skatter och sköna kvinnor och vilkas krigare stredo klädda endast i linnekläder och alltså inte kunde vara svåra att komma till rätta med. Den enda svårigheten vore att komma upp genom Öresund, där man ofta kunde stöta på närgånget folk. Men tre välbemannade skepp, som själve Styrbjörn inte vågat anfälla, skulle ha respekt med sig till och med där; vidare voro de flesta vikingar i de trakterna vid denna årstid redan åstad västerut; dessutom hade man nu månlösa nätter framför sig. Vad som brast i föda kunde med lätthet anskaffas så snart man kommit lyckligen genom sundet.

Alla voro nu åter vid gott lynne och tyckte att planen var god och att Krok var den bäste både till förstånd och kunskaper; och alla voro stolta över att finna sig oförvågna nog till en färd i västerled, ty från deras trakt hade i levande mäns minne intet skepp försökt en sådan resa.

De satte segel och kommo till Möen och lågo där en dag och en natt och höllo god utkik och väntade på gynnsam vind. Därpå höllo de i stormigt väder upp

genom sundet och kommo på kvällen igenom dess hals utan att möta fiender; fram på natten nådde de lä under Kullen och beslöto att se sig om efter förning. Tre flockar gingo upp i land, var på sitt håll: Kroks flock hade tur med sig och kom till en fårfålla nära en stor gård och lyckades döda fårherden och hans hund innan de hunnit göra larm. Därpå fångade de fåren och skuro halsen av dem, så många de kunde bära med sig; men det blev då mycket bråkande, och Krok befälde sina män att skynda sig.

De begåvo sig tillbaka ned mot skeppen längs den stig de kommit, envar med ett får över axeln, och skyndade sig så mycket de kunde. De hörde bakom sig rop av folk som vaknat i gården, och snart kom grovt skall av hundar som släppts på deras spår. Därpå ljud längre borta en kvinnoröst, som skar genom larmet av hundar och män och skrek »Vänta! Stanna!» och ropade »Orm!» flera gånger och därpå skrek »Vänta!» mycket gällt och förtvivlat. Kroks män hade svårt att gå fort med sina bördor, ty stigen var stenig och stupade brant, och natten var molnig och ännu nästan mörk. Krok själv gick sist i raden och bar sitt får över axeln och hade en yxa i den andra handen. Han ville helst slippa att slåss för fårens skull, emedan det var föga lönt att satsa liv och lemmar för så litet; han drev på sina män med hårda ord när de snubblade eller gingo långsamt.

Skeppen lågo invid ett par flata stenhällar och höllos ifrån dem med åror; de voro färdiga att lägga ut vid Kroks återkomst, ty de andra flockarna hade redan återvänt utan att ha funnit något; några män voro i land för att hjälpa Krok om det skulle behövas. Det var få steg kvar till skeppen, när två stora hundar kommo rusande ned längs stigen. Den ene hoppade mot Krok, men han vek åt sidan och träffade den med yxan; den andre for förbi honom i ett stort språng och kom på den man som gick närmast framför och vätte honom av farten och högg honom i halsen. Ett par av de väntande skyndade fram och dödade hunden; men när de och Krok böjde sig över den bitne, sågo de att mycket var sönder i hans hals och att han snabbt förblödde.

I detsamma kom ett spjut och strök förbi Krok, och två män kommo nedför branten och ut på stenhällarna; de hade sprungit så häftigt att de lämnat alla av sitt följe efter sig. Den främste, som var barhuvad och utan sköld, med ett kortsvärd i handen, snävade och föll framstupa på stenhällarna; två spjut gingo över honom och träffade hans följeslagare, som föll och blev liggande. Men den barhuvade var genast på fötter igen och tjöt som en varg; han for på en man, som sprungit fram med lyftat svärd när han föll, och högg honom vid tinningen och fällde honom. Därpå sprang han mot Krok, som stod närmast; och allt detta gick mycket fort. Han högg mot Krok snabbt och hårt; men Krok bar ännu sitt får och fick det emellan; och i detsamma slog han själv till med omvänd yxa och

träffade sin motståndare över pannan, så att denne föll sanslös. Krok böjde sig över honom och kunde se att han var en yngling, rödhårig och stubbnäst och blek i hyn; han kände efter med fingrarna där yxhammaren träffat och fann skallen hel.

– Jag tar med mig både får och kalv, sade Krok; han kan få ro för den han dräpte.

Därmed lyfte han upp honom och bar honom ombord och lade honom under en roddarbänk; och med allt ombord utom de två män som lämnats döda, lade skeppen ut, i samma stund som en stor flock förföljare nådde ned till stranden. Det hade nu börjat ljusna, och några spjut slungades ut mot skeppen men gjorde ingen skada. Roddarna förde sina åror med kraft, glada att ha färskmat ombord; och de hade redan nått ett gott stycke från land, när de bland skepnaderna på stranden fingo se en kvinna, i lång blå särk och med håret flygande, som rusade ut till hällarnas rand och sträckte armarna mot skeppen och ropade. Hennes rop nådde dem endast som en tunn ton över vattnet, men hon stod kvar länge efter det intet kunde höras.

På så sätt kom Orm, Tostes son, som med tiden blev känd såsom Röde Orm eller Orm den Vittfarne, åstad på sin första resa.

TREDJE KAPITLET

Hur de seglade söderut och hur en god vägvisare blev funnen

Kroks män nådde hungriga upp till Väderön, sedan de fått ro hela vägen dit, och där lade de till och gingo i land för att samla bränsle och göra sig ett gott mål; där funnos endast några gamla fiskare, som på grund av sin fattigdom voro trygga för plundrare. När de styckade fåren, berömde de deras fetma och det goda vårbete som måtte finnas på Kullen; de satte styckena på spjuten och höllo dem i elden och smackade när fettet började fräsa, ty det var länge sedan de känt så god lukt. Många berättade för varandra om när de sist varit med om så läckra bitar, och alla voro överens om att färden i västerled artade sig bra. Därpå började de äta så att det dröp om skäggen.

Orm hade nu återfått sansen, men det var inte mycket med honom; när han kom i land med de andra, hade han svårt för att stå på benen. Han satte sig ned och höll huvudet mellan sina händer och svarade ingenting på tilltal. Men efter en stund, sedan han spytt och druckit vatten, blev han bättre; och när stekoset började kännas, lyfte han på huvudet likt en nyvaknad och såg på männen omkring sig. Den som satt närmast honom grinade vänligt mot honom och skar en bit av sitt köttstycke och räckte honom.

– Tag och ät, sade han. Bättre stek har du aldrig smakat.

– Det vet jag, svarade Orm. Det är jag själv som består den.

Han tog biten och höll den i nypan utan att äta; han såg sig noga om i kretsen, på man efter man, och sade därpå:

– Var är den jag högg? Dog han?

– Han dog, svarade hans granne; men ingen här har hämnd efter honom, och du skall ro i hans ställe. Hans åra är närmast framför min, och därför kan det vara bäst att du och jag blir vänner. Jag heter Toke, och vad heter du?

Orm sade sitt namn och frågade därpå:

– Var det en ansedd man jag fällde?

– Han var något långsam av sig, som du märkte, sade Toke, och med vapen var han inte så bra som jag; men det hade varit mycket begärt, ty jag är en av de

bästa här. Men han var en stark och säker man och hade gott anseende; han hette Åle, och hans fader sår tolv tunnor råg, och han hade legat på sjöfärd två gånger redan. Och ror du så bra som han, så ror du inte dåligt.

När Orm hört detta, syntes han bli bättre till mods och började äta. Men efter en stund frågade han:

– Vem var det som fällde mig?

Krok satt ett stycke därifrån och hörde hans fråga. Han skrattade och lyfte sin yxa och tuggade slut och sade:

– Det var hon här som kysste dig; om hon bitits hade du inte frågat.

Orm såg på Krok med stora ögon som det inte kom någon blinkning i; därpå suckade han och sade:

– Jag var utan hjälm och andfådd; eljest kunde det kanske gått på annat sätt.

– Du är morsk, skåning, sade Krok, och tror dig redan vara en kämpe. Men du är för ung ännu och har inte en krigares förstånd. Ty ingen förståndig man rusar ut hjälmlös för några fårs skull; nej inte ens om det vore hans egen hustru som snartats. Men min tro är att du är en man med lycka, och det kan hända att du har lycka med åt oss alla. Din egen lycka ha vi redan sett på tre sätt. Du snavade på stenarna när två spjut flögo mot dig; och efter Åle, som du dräpte, har ingen bland oss hämnd; och av mig blev du inte huggen, emedan jag ville ha en roddare i hans ställe. Därför tror jag att din lycka är stor och kan bli oss nyttig; och jag ger dig nu fred för oss alla, så länge du sköter Åles åra.

Alla männen tyckte att detta var bra talat av Krok. Orm åt och betänkte sig; därpå sade han:

– Jag tar emot din fred; och jag tror inte att jag behöver skämmas för den saken fast ni stulit får från mig. Men som en slav vill jag inte ro, ty jag är av god ätt; och fast jag är ung räknar jag mig som en man med anseende, sedan jag fällt en så god man som Åle. Därför vill jag ha mitt svärd tillbaka.

Det blev nu mycket tal om detta. Några tyckte att Orms begäran var föga rimlig och att han kunde vara nöjd med att ha fått livet till skänks; men andra sade att morskhets inte vore något fel hos en ungdom och att man borde visa hänsyn mot en man med lycka; och Toke skrattade och undrade hur många de män voro som bland tre skeppsbesättningar kunde känna sig ängsliga för en ung man med svärd. En man vid namn Kalv, som talat emot Orms begäran, ville slåss med Toke för dennes yttrande; och Toke förklarade sig vara villig så snart han slutat det goda njurstycke han höll på med. Men Krok förbjöd allt slagsmål för en sådan saks skull; och slutet blev att Orm fick tillbaka sitt svärd och att hans uppförande finge avgöra om han framdeles skulle anses som fånge eller

kamrat. Men för svärdet, som var ett gott vapen, skulle Orm ge betalning till Krok, så snart sådan vunnits på färden.

Det blåste nu en lätt bris, och Krok sade att det var tid att sticka åstad med den. Alla gingo ombord, och skeppen höllo upp i Kattegatt med seglen fyllda. Orm såg sig tillbaka över sjön och sade att det var stor tur för Krok att det var ont om hemmaskepp här i trakterna vid denna årstid; ty kände han sin moder rätt, skulle hon eljest vid detta laget legat ute efter dem med halva Kullen ombord.

Därpå tvättade han sitt sår i pannan och sköljde det levrade blodet ur sitt hår; och Krok sade att ärrret i pannan skulle bli värt att visa bland kvinnor. Därpå kom Toke med en gammal läderhjälm med järnskenor; han sade att den inte var mycket till hjälm i dessa tider, men att han hittat den bland vänderna och inte hade bättre att undvara. Mot en yxa, sade han, dugde den föga men vore dock bättre än ingenting. Orm provade den, och det befanns att den skulle passa när bulnaden gått tillbaka. Orm tackade Toke; och de visste nu båda att de skulle bli vänner.

De kommo runt Skagen med god vind och blotade där enligt gammal sed till Ägir och hela hans släkt, både fårkött och fläsk och dricka, och följdes länge av skrikande måsar, vilket hölls för ett gott tecken. De höllo ned längs den jutska kusten, där landet var öde och revbenen av brutna skepp ofta syntes i sanden; längre åt syd voro de i land på ett par småöar och funno vatten och föda men eljest intet. De fortsatte nedåt längs kusten; och mestadels hade de tur med vinden, så att männen förblevo vid gott lynne vid att slippa mödan med mycken rodd. Toke sade att Orm kanske också hade väderlycka, till allt annat: väderlycka vore bland det bästa en man kunde ha, och Orm kunde då i sanning hoppas på en god framtid. Orm trodde att Toke nog kunde ha rätt; men Krok ville inte hålla med om den saken.

– Väderlyckan är min, sade han; ty vi ha haft den bästa tur med väder och vind alltifrån början, långt innan Orm kom med; och om jag inte litat på min väderlycka, skulle jag aldrig vågat mig ut på denna färd. Men Orms lycka är god, även om den inte är som min; och ju flera lyckomän vi ha ombord, desto bättre är det för oss alla.

Den kloke Berse höll med om detta och sade att män utan lycka hade det svårast av alla:

– Ty mot män vinna män, och mot vapen vapen; åt gudarna finns det blot, och mot trolldom sejd; men mot dålig lycka finns ingenting att ställa.

Toke sade att han inte visste om han för sin del hade stor lycka, utom på så

sätt att hans fiskelycka alltid varit god. Mot män som han haft något otalt med hade han alltid rätt sig bra, men det kunde mera bero på styrka och skicklighet än på lycka.

– Men nu, sade han, är jag nyfiken på om jag under denna resa skall ha god guldlycka och kvinnolycka; ty jag har hört mycket om allt vackert som skall finnas här västerut, och det börjar bli länge sedan jag höll i en guldring och en kvinna. Och även om det mesta blir silver i stället för guld, och jag inte hittar någon grevedotter, såsom Berse tänker göra, utan endast vanliga frankiska ungmör, skall jag inte klaga; ty jag är ingen högmodig man.

Krok sade att Toke finge ge sig till tåls ännu någon tid, hur glupsk han än kunde känna sig efter det ena och det andra, och Toke höll detta för att vara det troliga; ty det såg inte ut, tyckte han, som om guld och kvinnor förekommo allmänt i dessa nejder.

De foro längs låga kuster, där intet sågs utom sand och kärr och en och annan fiskarhydda; de kommo förbi uddar där höga kors stodo uppresta, och de förstodo då att de nått till de kristnas land och till frankiska kuster. Ty de kunniga ombord kände till att dessa kors först satts upp av den store kejsaren Karl, alla kejsares stamfader, för att hålla nordiska sjöfarare borta från landet; men nordmännens gudar hade varit starkare än hans. De stucko in i sund och vikar vid hotande stormbyar och för att övernatta och sågo vattnen, saltare och grönare än dem de hittills känt, häva sig och sjunka vid ebb och flod. Inga skepp syntes till och inga människor, men stundom märken efter gammal bygd; ty fordom hade här funnits gott om byar, innan nordmännen kommo. Men allt var sedan länge utplundrat och lagt öde, och först långt söderut kunde sjöfarare numera räkna på vinning.

De kommo ned där havet smalnade mellan England och fastlandet; och det blev tal om att sticka över till England. Ty de kände till att konung Edgar nyligen dött och efterträtts av omyndiga söner; detta hade bringat landet i gott rykte bland vikingar. Men Krok och Berse och andra bland de klokaste höllo före att frankernas land alltjämt var det bästa, om man bara komme långt nog åt söder; ty kungen av Frankrike och kejsaren av Tyskland lågo i strid med varandra om sina gränsmarker, och när sådant var i gång brukade av ålder kusttrakterna vara ypperlig mark för nordmän.

Därför förblevo de på den frankiska sidan; men de lågo nu längre ut till havs än tidigare och höllo skarp utkik åt alla håll; ty de hade nu nått till det land som nordmän vunnit från kungen av Frankrike; och visserligen syntes här alltjämt ett och annat gammalt kors vid uddar och flodmynningar, men oftare pålar på vilka skäggiga huvuden voro uppsatta, till ett tecken att landets herrar ogärna sågo

sjöfarare från hemlandet vid dessa kuster. Krok och hans män tyckte att sådan oginhet mot stamfränder vore en stor skam för de män som nu sutto med rikedomar i detta land; men det var vad man kunde vänta, sade de, av folk som kommit från Skåne och Själland; och de frågade Orm om han hade släkt här i landet. Orm sade att han inte trodde det, enär hans släkt alltid seglat på Irland; men uppsättandet av huvuden på pålar vore en sak som han skulle komma ihåg när han återvänt hem, ty sådant kunde visa sig gagneligt för fårskötseln. Åt detta skrattade alla och tyckte att han kunde svara bra för sig.

De lade sig i försåt vid en flodmynning och togo några fiskebåtar men funno föga av värde i dem, och av männen i båtarna kunde de inte få ut något svar på sina frågor om var rika byar funnos i grannskapet; sedan de dräpt ett par av dem och likväl de övriga inte kunde svara begripligt, släppte de dem med livet, emedan de sågo skröpliga ut och varken dugde till roddare eller till försäljning. Mer än en gång voro de nattetid i land men vunno inte mycket; ty folket bodde i alltför stora och välförsvarade byar, och de fingo skynda tillbaka till skeppen för att inte bli kringrädda av övermakt. De hoppades att det land där nordmän rådde snart måtte taga slut.

En kväll mötte de fyra långskepp, som kommo roende upp från söder; de sågo ut att ha tung last, och Krok lät sina skepp gå nära dem för att se hur de voro bemannade. Det var en lugn afton, och de kommo långsamt varandra närmare; främlingarna satte upp en långsköld på främsta skeppets mast, med spetsen vänd uppåt, som tecken på att de nalkades som vänner; och Kroks män talade med dem på ett spjutkasts avstånd, under det de försökte räkna varandras styrka. Främlingarna sade sig vara från Jutland och på hemfärd från en långvarig resa. Med sju skepp hade de plundrat i Bretagne förra sommaren och därpå långt söderut; sedan hade de övervintrat på en ö utanför Loires mynning och varit uppåt floden; men därpå hade en sträng farsot kommit ibland dem, och nu voro de på väg hem med de skepp de räckt till att bemanna. Rörande sitt byte svarade de att den kloke sjöfararen aldrig prisade sin vinst innan han bragt den tryggt i land, men så mycket kunde de säga, eftersom de vid detta möte funno sig starka nog för att skydda vad de vunnit, att de för sin del inte ville klaga. Dåliga tider, jämfört med förr, finge man alltid räkna med, hur långt ut man än komme; men den som hade turen att hitta en oskövld trakt i Bretagne eller längre åt söder, kunde alltjämt få lön för sin möda.

Krok frågade om de hade vin eller gott öl att byta bort mot fläsk och torkad fisk; och på samma gång sökte han komma dem närmare, ty han var svårt frestad att göra ett försök mot dem och därmed på en gång få god lön för hela resan. Men jutarnas hövding lade genast sina skepp upp i bredd, med fören mot Krok,

och svarade att de tänkte behålla sitt vin och sitt öl för eget bruk.

– Men du är välkommen närmare, sade han till Krok, om det finns någonting annat du vill smaka.

Krok vägde ett spjut i handen och syntes oviss om vad han borde göra; men i detsamma blev det oro på ett av de främmande skeppen. Två män sågos i brottnings med varandra vid relingen och tumlade därpå i vattnet, slutna i varandras armar. De sjönko båda, och den ene syntes inte mera; men den andre kom upp ett stycke från skeppen och dök åter när ett spjut slungades efter honom från dem han lämnat. Det ropades en del på de jutska skeppen, men när Kroks män frågade vad som stod på, fingo de intet svar. Skymningen började nu falla, och efter en stunds ordväxling fortsatte främlingarna sin rodd utan att Krok kunnat besluta sig för strid. Toke, som satt vid sin babordsåra närmast intill Orm på Kroks eget skepp, ropade nu till Krok:

– Kom hit och se! Min fiskelycka blir bättre och bättre.

En hand höll i Tokes åra och en i Orms, och ett ansikte låg i vattenytan mellan händerna och såg upp mot skeppet. Det var storögt och mycket blekt, med svart hår och svart skägg.

– Detta må vara en rask man och en god simmare, sade en av männen; han har dykt under skeppet för att komma undan jutarna.

– Han må också vara en klok man, sade en annan, eftersom han tyr sig till oss såsom bättre män än de.

– Han är svart som ett troll och gulvit som en döding, sade en tredje, och ser knappt ut att kunna ha lycka med sig; det kan vara farligt att taga upp en sådan.

Det talades nu för och emot om detta, och några ropade frågor till mannen i vattnet; men han låg orörlig och höll sig fast i årorna och klippte med ögonen och svajade för sjön. Till sist befälde Krok att han skulle tagas ombord; man kunde ju dräpa honom sedan, sade han till de motvilliga, om det skulle visa sig vara bäst så.

Toke och Orm drogo in sina åror och fingo mannen ombord; han var gul i skinnet och kraftigt byggd, naken till midjan och hade endast några trasor att skylla sig med. Han vacklade och kunde knappt stå på benen, men han knöt näven mot de försvinnande jutska skeppen och spottade åt deras håll och gnisslade med tänderna och skrek någonting; därpå föll han omkull för en rullning men kom genast på fötter igen och slog sig för sitt bröst och sträckte armarna mot himlen och ropade med ändrad röst, men med ord som ingen förstod. Orm brukade säga på gamla dagar, när han berättade om sina minnen, att han aldrig hört en ilsknare tandagnisslan, inte heller en sorgmodigare och

mera klingande röst än när främlingen ropade mot himlen.

Han tedde sig sällsam för dem alla; de frågade honom mycket om vem han var och vad som hänt honom. Han förstod somligt av vad de frågade och kunde ge till svar brutna ord på nordiskt språk; och de tyckte sig förstå att han var jute och inte ville ro på lördagar och att detta var anledningen till hans hätskhet mot dem han nu rymt ifrån; men däri kunde de inte få någon mening, och några trodde att han var slagen av galenskap. De gävo honom att äta och dricka; och han åt glupskt av bönor och fisk, men salt fläsk visade han ifrån sig med skräck. Krok sade att han kunde göra skäl för sig som roddare, och vid resans slut borde han kunna säljas för en vacker slant. Berse, fortsatte Krok, kunde kanske med sin klokhet försöka begripa honom och lura ut om han kunde ha något nyttigt att säga om de trakter han kom ifrån.

De följande dagarna satt Berse mycket samman med främlingen, under det de samtalade så gott det ville gå. Berse var en lugn och tålmodig man, storätare och kunnig i skaldskap, som följt med till sjöss för att slippa undan en trätgirig hustru; han hade gott förstånd och mycken kunskap, och småningom lyckades han begripa allt mera av vad främlingen hade att säga. Detta meddelade han åt Krok och de andra.

– Han är inte galen, fast det kan synas så, sade Berse; inte heller är han en jute, och det syns ju också tydligt nog. Utan han säger att han är en jude. Detta är ett folk från öster som dödat den man som hålles för gud av de kristna. Detta dråp skedde för länge sedan; men de kristna hysa alltjämt stort hat till judarna för den sakens skull och döda dem gärna och vilja inte veta av förlikning eller dråpsböter. Därför bo de flesta judar hos den cordovanske kalifen, ty där hålles inte den dräpte mannen för gud.

Berse tillfogade att han själv redan tidigare hört något liknande berättas, och flera bland männen sade sig också ha hört rykten i den vägen; Orm sade att han hört att den döde spikats på trä, liksom Lodbroks söner i gamla dagar gjort med den högste prästen i England. Men hur han kunnat hållas för gud efter det att judarna dödat honom kunde ingen förstå, ty en riktig gud kunde inte dödas av människor. Därpå fortsatte Berse med vad han förstått av främlingens tal:

– Han har varit slav hos jutarna ett år, och där led han mycket ont, emedan han inte kunde ro på lördagar; ty judarnas gud vredgas på varje jude som gör något på den dagen. Men detta kunde jutarna inte förstå, fast han många gånger ville förklara det för dem; de slog honom och läto honom svälta när han inte ville ro. Hos dem lärde han det lilla han kan av vårt språk; men när han talar om dem, förbannar han dem på sitt eget tungomål, emedan han inte känner till nog ord på vårt. Han säger att han gråtit mycket hos dem och anropat sin gud om hjälp; han

förstod att hans rop hörts när våra skepp kommo nära, och han tog med sig överbord en man som slagit honom mycket. Han bad sin gud att vara som en sköld för honom själv och låta den andre förgås; därför träffade intet spjut, och han fick kraft att dyka under vårt skepp; och sådan styrka har hans guds namn att han inte vill nämna det för mig, hur mycket jag än försöker få honom därtill. Detta är vad han säger om jutarna och sitt undslippande från dem; men han har mera att säga om annat, som han tror kan bli oss till nytta. Däribland är dock mycket som jag inte kan tydligt förstå.

Krok sade att han hade svårt för att tro att en gud skulle göra sig besvär med att hjälpa en sådan arm trashank, hur mycket han än ropade, men att mannen onekligen handlat raskt och skickligt; och männen ville ha reda på varför denna märklige främling visade ifrån sig fläsk med vedervilja men likväl var glupsk på sämre föda. Berse svarade att det såg ut att vara med fläsket som med rodd på lördagar: judarnas gud vredgades vid att se en jude äta fläsk; men varför han råkade i vredesmod för en sådan sak, hade Berse inte kunnat bli klok på. Man kunde kanske förmoda, sade han, att guden själv tyckte så mycket om sådan föda att han inte unnade den åt sitt folk; och detta funno männen vara en trolig förklaring och prisade sig lyckliga att ha gudar som inte lade sig i sådana ting.

Alla voro nu nyfikna på vad juden kunde ha mera att säga, som kunde bli dem till nytta; och till sist kom Berse så långt att han begrep det mesta:

– Han säger att han är en rik man i sitt eget land, hos den cordovanske kejsaren; han heter Salaman och är silversmed, och han säger att han också är stor skald. Han togs till fånga av en kristen herre från norr, som gjorde ett rövartåg till hans trakter. Denne lät honom skaffa en stor lösepenning och sålde honom därpå till en slavhandlare, emedan de kristna inte gärna hålla sitt ord till judar, för den dräpte gudens skull. Av slavhandlaren såldes han till handelsmän på sjön, och från dessa togs han av jutarna, och det var hans olycka att genast bli satt till åran en lördag. Nu hatar han förvisso dessa jutar med ett stort hat; men det är likväl ringa mot det hat han känner mot den kristne herren som bedrog honom. Denne herre är mycket rik och bor en dags väg från havet; och han säger att han gärna vill visa oss dit, på det vi må plundra den herren på allt han äger och bränna hans hus och sticka ut hans ögon och släppa honom naken bland ris och sten. Han säger att där finns rikedom för oss alla.

Alla tyckte att detta var de bästa nyheter de hört på länge; och Salaman, som suttit bredvid Berse under dennes berättelse och noga följt med allt han kunde förstå, sprang skrikande upp och såg ut att vara mycket glad och kastade sig framstupa framför Krok och stack en flik av sitt skägg i munnen och tuggade på det; därpå grep han Kroks ena fot och satte den på sin nacke, under det han

talade ivrigt och utan att någon kunde förstå honom. När han lugnat sig något, började han leta bland de ord han kunde; han sade att han ville tjäna Krok och hans män troget tills de vunnit dessa rikedomar och han själv fått sin hämnd; men han ville ha säkert löfte att han själv måtte få sticka ut ögonen på den kristne herren. Både Krok och Berse sade att detta var en rimlig begäran.

På alla tre skeppen blev nu mycket tal om detta, och männen voro vid det bästa lynne; de sade att främlingen kanske inte hade mycken lycka för egen del, om man skulle döma efter vad han fått vara med om, men att han kanske hade så mycket mera åt dem, och Toke tyckte att han aldrig gjort ett bättre fiske. De voro vänliga mot juden och letade samman några klädesplagg åt honom och gåvo honom öl att dricka, fast de inte hade mycket kvar. Landet dit han ville föra dem hette Leon, och man visste någorlunda var det fanns: på höger hand mellan frankernas land och den cordovanske kalifens; kanske fem dagars god segling söderut från Bretagnes udde, som de nu siktat. De offrade åter till havsfolket och fingo god vind och styrde ut över öppna havet.

FJÄRDE KAPITLET

Hur Kroks män nådde Ramiros rike och besökte ett lönande ställe

Orm brukade säga på gamla dagar, när han berättade om sina öden, att han inte hade mycket att klaga på medan han var med Krok, fast han så ovilligt kommit med på den resan. Slaget i skallen hade han ont av endast en kort tid; och med männen kom han gott överens, så att snart ingen tänkte på att han egentligen var deras fånge. De mindes med välbehag de goda får de fått hos honom och även på annat sätt var han dem till lags. Han kunde lika många skaldestycken som Berse och hade av sin moder lärt sig att framsäga dem med skalders ton; och han förstod också att på trovärdigt sätt berätta lögnhistorier, ehuru han själv erkände att Toke var hans överman i den konsten. Han skattades därför som en god och skicklig kamrat, som kunde komma med nöjsamt tidsfördriv under långa dagar med jämn vind, när alla voro fria från åorna.

Några ombord klagade över att Krok stack åstad från Bretagne utan att först ha försökt skaffa ny färskmat; ty den föda man hade ombord började nu kännas gammal. Fläsket var härsket, stockfisken möglig, mjölet surt, brödet maskigt och vattnet skämt; men Krok och de erfarna männen höllo detta för att vara kost av bästa sort, som ingen sjöfarare kunde klaga på. Orm åt sina bitar med god aptit, men berättade därvid ofta om de läckerheter han varit van vid hemma. Berse sade att det syntes honom vara en vis och gudomlig ordning, att man med trivsel och god smak åt sådan föda till sjöss, som man hemma i land varken skulle kunna bjuda trälar eller hundar, utan endast svin; ty om det inte var så inrättat, skulle långfärder till havs ha ställt sig alltför svåra.

Toke sade att för honom kändes det svårast att ölet nu tagit slut. Han var ingen kräsen man, sade han, och han trodde sig kunna äta de flesta ting om det behövdes, till och med sina sälskinsskor, men endast om han finge gott öl därtill. För honom, sade han, ville det inte gå att tänka sig ett liv utan öl, varken på vatten eller i land; och han låg åt juden med många frågor angående ölet i det land de skulle komma till, men kunde inte få klart besked. Han berättade om stora gillen och dryckeslag, där han varit med, och sörjde över att han inte då passat på att dricka ännu mera.

Andra natten på havet fingo de stark vind och hög sjö och voro glada att

himlen förblev klar, ty de styrde nu efter stjärnorna. Krok började bli rädd att komma ut i det gränslösa havet; men de sjökunnigaste männen sade att hur man än seglade på sydlig kurs, skulle man alltid finna land på vänster hand, utom endast vid Njörvasund, där segelleden gick in till Rom som låg mitt i världen. De män, som seglade från Norge till Island, sade Berse, hade det svårare ställt; ty kommo de förbi Island, hade de intet annat land att vänta, utan endast det tomma havet utan slut.

Juden var stjärnkunnig och sade sig vara skicklig i att finna rätt kurs; men han blev till föga hjälp med detta, ty hans stjärnor hade främmande namn och han själv blev sjösjuk. Det blev Orm också; och han och Salaman hängde över relingen bredvid varandra i stort elände och trodde att de skulle förgås. Juden skrek mycket på sitt eget tungomål, när han inte spydde, och Orm sade till honom att hålla tyst även om han hade ont; men han svarade att han ropade till sin gud, som fanns i stormvinden. Orm grep honom då i nacken och sade att hur sjuk han själv än kände sig, skulle han vara man att få honom överbord om han ropade en enda gång till, ty för sin del tyckte han att det blåste tillräckligt redan, utan att guden behövde kallas närmare.

Salaman tystnade; och fram mot morgonen lugnade vädret av, och det blev bättre för dem båda. Salaman var mycket grön i ansiktet, men han smålog vänligt mot Orm och såg inte ut att hysa agg mot honom och pekade ut över havet mot soluppgången. Han letade bland de ord han kände till och sade att detta var morgonens röda vingar ytterst i havet och att hans gud var där. Orm svarade att det syntes honom bäst att ha honom på det avståndet.

Fram på morgonen skönjde de berg framför sig i fjärran. De kommo intill kusten och hade besvär med att finna en skyddad vik för skeppen; juden sade att denna trakt var okänd för honom. De gingo i land och kommo genast i strid med ställets innebyggare, som bodde tätt här; dessa flydde snart, och Kroks män genomletade deras hyddor och återvände med getter och annan föda samt ett par fångar. Eldar gjordes upp; och alla voro glada att ha nått tryggt i land och åter få smaka stekt kött. Toke letade mycket efter öl, men fann endast ett par skinnbälgar fulla med vin, som var så strävt och surt att han sade sig känna buken skrupna när han svalde det. Därför orkade han inte själv dricka allt, utan gav bort det som blev över och satt sedan för sig själv hela kvällen och sjöng sorgset, med tårar i skägget. Berse sade att han inte finge störas, ty han var en farlig man när han druckit så mycket att han grät.

Salaman talade med fångarna; därpå sade han att de befunno sig i den kastilianske grevens land och att det ställe han ville föra dem till låg långt åt väster. Krok sade att de fingo vänta på annan vind för att komma åt det hållet,

och att de kunde vila sig och äta gott under tiden; men det kunde bli besvärligt, ansåg han, om de bleve överfallna av manstarka flockar här, medan vinden låg på land, eller om fientliga skepp stängde in dem i viken där de lågo. Salaman förklarade nu, så gott han kunde, att faran för sådant vore ringa; ty greven av Kastilien hade knappt något enda skepp i sjön, och det skulle taga sin tid för honom att få en styrka samlad som kunde göra dem skada. Förr, sade han, hade greven av Kastilien varit mäktig; men han var nu mycket betryckt av kalifen och måste betala skatt till honom; ty utom kejsar Otto i Tyskland och kejsar Basilius i Konstantinopel funnes nu ingen härskare i världen så mäktig som kalifen i Cordova. Häråt skrattade männen mycket och sade att juden talade så gott han förstod, men att han inte syntes ha mycken reda på sig i dessa ting. Hade han inte hört talas om kung Harald av Danmark? frågade de. Och visste han inte att kung Harald var den mäktigaste av alla?

Orm var ännu matt efter sin sjösjuka och hade ingen stor matlust och trodde att han skulle bli allvarligt sjuk, ty han hyste ofta oro för sin hälsa. Han somnade snart invid en eld och sov gott; men fram på natten, när allt blivit tyst i lägret, kom Toke och väckte honom. Han grät och sade att Orm var den ende vän han hade, och nu ville han sjunga för honom en visa som han just kommit att tänka på; den handlade om två björnungar, sade han, och han hade lärt den som litet barn av sin moder, och det var den vackraste visa han visste. Därmed satte han sig bredvid Orm och torkade sina tårar och började sjunga. Orm hade den egenheten att det föll sig svårt för honom att vara vänlig när han väcktes ur god sömn; men han sade ingenting utan vände sig över på andra sidan och försökte somna igen.

Toke kom inte ihåg mycket av sin visa och blev åter ledsen; han sade att han suttit ensam hela kvällen och att ingen kommit för att hålla honom sällskap. Att Orm inte tittat till honom i hans sorg hade smärtat honom mest; ty han hade alltid hållit Orm för sin vän, ända från första stund, men förstod nu att han var en lymmel och kältring, liksom alla andra skåningar; och när en valp som han bar sig illa åt, var ett kok stryk det enda rätta.

Därmed reste han sig för att se sig om efter en käpp; och Orm var nu klarvaken och satte sig upp. När Toke såg detta, måttade han en spark åt honom, men i detsamma tog Orm en brand ur elden och slängde i ansiktet på honom. Toke vek undan mitt i sparken och föll på rygg, men han var fort uppe igen och var nu vit i ansiktet och helt ifrån sig. Orm kom också kvickt på fötter. Det var klart månsken; men det flimrade rött för ögonen på Orm i hans raseri när han rusade på Toke, som försökte draga sitt svärd; Orm hade lagt sitt ifrån sig och inte hunnit få tag i det. Toke var en stor och stark man, bred över bringan och

med väldiga händer; Orm hade inte ännu nått sin fulla styrka, men var redan stark nog för de flesta. Han fick ena armen runt nacken på Toke och grep om hans högra handlove med den andra, så att han inte skulle få ut svärdet; men Toke fick gott tag i hans kläder och rätade upp sig med ett ryck och slängde honom med benen i vädret över sin axel. Men Orm släppte inte helt sitt grepp, fast det kändes som om han höll på att knäckas; han svängde runt och fick ena knät mot ryggen på Toke och kastade sig bakåt och fick honom över sig. Därpå tog han i med all sin styrka och vältrade runt, så att Toke kom under med ansiktet mot marken. Många hade nu vaknat; och Berse kom springande med rep och sade att detta var vad man kunde vänta när Toke fått så mycket i sig. Han blev nu stadigt bunden till händer och fötter, fast han häftigt spjärnade emot. Han lugnade sig snart, och efter en stund ropade han till Orm, att han nu kom ihåg resten av visan; han började sjunga, men Berse höllde vatten på honom, och han föll därpå i sömn.

När han vaknade nästa morgon, klagade han över att vara bunden och mindes ingenting; han fick höra vad som skett och kände sig ångerfull gentemot Orm och sade att det var hans olycka att ställa till förtret när han druckit; ty öl gjorde honom i sanning till en annan man, och vin kanske lika mycket. Han ville veta om Orm hyste agg mot honom för vad som hänt. Orm sade att han inte kände agg och att han även i fortsättningen gärna skulle vara med på något litet slagsmål, när Toke kände sig sinnad; men en sak borde han lova, nämligen att låta bli att sjunga; ty sång av en nattskär, eller av en gammal kråka på ett uthustak, vore långt vackrare än hans nattvisor. Åt detta skrattade Toke och lovade att söka bättra sig därvidlag; ty han var en godmodig man när inte öl eller vin ändrade honom.

Alla tyckte att Orm skött sig över förväntan i denna sak, så ung som han var; ty det brukade bli svåra märken på de flesta som råkade i Tokes händer när han kommit så långt som till tårar; och Orm steg därmed mycket både i sin egen uppskattning och i de andras. De började kalla honom Röde Orm efter detta, inte endast för hans röda hårs skull utan även emedan han visat sig vara en man som kunde sätta skarpt mot skarpt och som inte borde retas i onödan.

Efter några dagar kom god vind, och skeppen lade ut. De höllo sig långt ute från kusten, för att undvika farliga strömdrag, och styrde västerut längs Ramiros rike och rundade udden längst i väster. De rodde nu söderut längs en brant och sönderskuren kust, och därpå fram genom en skärgård som männen funno vara lik den hemma i Blekinge, tills de nådde en flodmynning som juden höll utkik efter. Där styrde de in med högvattnet och rodde uppför floden tills de hejdades av forsar. De gingo i land och höllo rådslag, och Salaman fick beskriva den väg

de hade kvar. Han sade att raska män skulle på mindre än en dag kunna taga sig fram härifrån till den man han ville hämnas på, en av konung Ramiros markgrevar vid namn Ordone: den störste rövare och illgärningsman, sade han, längs hela de kristnas gräns.

Krok och Berse utfrågade honom noga om fästet, om dess styrka och belägenhet och om hur många män markgreven brukade ha hos sig där. Det låg i en så klippig och oländig trakt, sade Salaman, att kalifens här, som mest bestod av ryttare, aldrig kommit där i närheten. Därför var det ett gott tillhåll för en rövare och rymde stora rikedomar. Det var uppfört av ekstockar och skyddat av en jordvall med påverk, och besättningen kunde vara högst tvåhundra man. Eftersom det låg så undangömt, trodde inte Salaman att vakthållningen var särskilt god, och ofta var mesta delen av besättningen åstad på plundringståg söderut.

Krok sade att besättningens styrka oroadе honom mindre än vallen och pålverket, vilka kunde göra det svårt nog att komma in i en hast. Några av männen sade att det borde vara enkelt att få eld på pålverket; men Berse sade att om alltsamman toge eld, skulle man ha föga glädje av rikedomarna. Det beslöts till sist att man skulle lita på lyckan och bestämma sig för bästa sätt vid framkomsten; fyrtio man skulle stanna kvar vid skeppen, och de andra skulle draga åstad när det börjat bli svalt på kvällen. Det lottades om vilka som skulle bli kvar, ty alla ville helst vara med där rikedomar voro att vinna.

De sågo till sina vapen och sovo i en ekdunge under de hetaste timmarna; därpå stärkte de sig med föda, och när kvällen föll drog flocken åstad; tillsammans voro de etthundratrettiosex man. Krok gick främst, med juden och Berse, och därpå följde man efter man; somliga hade brynjor, andra lädertröjor, de flesta hade svärd och spjut, men några yxor, och alla buro sköld och hjälm. Orm gick med Toke, som sade att det var gott att få mjuka upp benen efter allt sittandet på roddarbänken.

De gingo fram genom en vildmark där ingen människoboning syntes till; ty dessa gränstrakter mellan de kristna och andalusierna lågo sedan länge öde. De följde flodens norra strand och vadade över många bäckar; mörkret blev tätt, och de höllo rast och väntade på månuppgången. Därpå togo de av åt norr, upp genom en dalgång, och kommo nu raskt framåt över öppen mark; och Salaman befanns vara en god vägvisare, ty före gryningen nådde de fram till fästets närhet. Där lågo de stilla bland några rissnår och vilade en stund och spanade framåt för att urskilja vad de kunde i det bleka månskenet. De blevo modfällda vid åsynen av palissaderna, ty dessa voro av grova stockar och av mera än dubbel manshöjd; och porten var överbyggd och såg mycket stadig ut.

Krok sade att det kanske inte bleve lätt att få eld på sådant timmer, och att han helst skulle vilja taga fästet utan eld; men det funnes kanske ingen annan utväg: man finge bära fram risknippor och stapla upp mot palissaden och tända på och hoppas att inte allt skulle brinna. Han frågade Berse om denne hade något bättre att föreslå; men Berse rev sig i huvudet och suckade och sade att han inte kunde komma på något bättre, fast han tyckte illa om att använda eld. Inte heller Salaman visste bättre råd, utan sade att han finge vara nöjd med att se den trolöse brinna, fast han hoppats på bättre hämnd än så.

Toke kom nu krypande fram till Krok och Berse och undrade vad man väntade på: han kände sig törstig, och ju förr man stormade fästet, desto förr kunde han få något att dricka. Krok sade att svårigheten var att komma in. Toke sade att om han finge fem spjut, trodde han sig kunna visa att han dugde till annat än att ro och dricka öl. De ville ha reda på hur han tänkte göra; men han sade endast att han tänkte göra väg för dem in i fästet, om allt ginge väl, och att spjutens ägare finge vara beredda att skäfta om sina lån vid återfåendet. Berse, som kände honom sedan gammalt, sade att man borde ge honom spjuten. Så skedde, och Toke högg av skaften ovanför järnsconingen, så att han fick kvar alnslånga handtag till bladen. Därpå sade han att han var färdig; och han och Krok började försiktigt krypa fram mot vällen, dolda av ris och stenar, med utvalda män efter sig. Ett par tuppar hördes gala inne i fästet, men eljest var allting tyst och stilla.

Ett stycke bredvid porten kröpo de upp på vällen. Toke reste sig intill pålverket; en god aln ovan marken stack han ett spjutblad in mellan tvenne stockar och tryckte till med all kraft för att få det att sitta stadigt. Högre upp, i springan närmast intill, fäste han ett andra blad; och när han till sist utan buller fått dem stadiga, steg han försiktigt upp på skaftstumparna och satte fast ett tredje blad högre upp i nästa springa. Men det var omöjligt för honom att fästa det tredje stadigt, så som han stod och utan buller; och Krok, som nu såg hur hans plan var, tecknade åt honom att komma ner och sade att det inte ginge utan hammare längre, även om folk skulle bli störda i sin sömn. Därmed fick han de återstående spjutbladen och tog Tokes plats på de båda fotsteg som redan sutto stadigt; han drev in det med ett par slag av sin yxhammare och satte därefter på samma sätt fast det fjärde och det femte snett högre upp. Han steg upp på dem efterhand som de satts fast och nådde så att komma upp till pålverkets krön.

I detsamma blev det skrik och larm inne i fästet, med starkt blåsande i lurar; men andra män följde efter på Tokes trappa, så hastigt de kunde klättra, och kommo över efter Krok. Längs pålverkets innersida löpte en träbro för bågskyttar; Krok och de som följde honom kommo ned på den och högg ned

några yrvakna män som kommo springande med spjut och bågar. De fingo nu pilar på sig från marken, och ett par blevo träffade; men Krok och de andra sprungo längs träbron bort till porten och hoppade ned där för att fort få den öppnad, så att hela flocken kunde komma in. Här blev det nu hård strid, ty många av försvararna hade redan hunnit hit, och flera kommo löpande i varje ögonblick. En av de tjugo män som följt Krok hade blivit hängande på palissaden med en pil i ögat, och tre andra hade fallit för pilar när de sprungo längs träbron; men de som nått marken slöto sig tätt tillsamman och höjde härrop och kommo med spjut och svärd in i portgången, där det var mörkt och där trängseln blev stor, ty de hade nu fiender både framför sig och bakom.

De fingo svar på sitt härrop utifrån, ty männen därute hade sprungit fram mot vallen, när de sågo försöket lyckas; många började hugga mot porten med yxor, under det andra klättrade in på Tokes trappa och kommo väl till pass för att hjälpa dem som voro i portgången. Striden där var oviss, med vänner och fiender blandade om varandra; Krok fällde flera män med sin yxa, men träffades själv över nacken med en stridsklubba av en stor man, som hade svart flätat skägg och såg ut att vara en hövding; hjälmen tog emot, men Krok vacklade och föll på knä. I en trängsel av sköldar och män, där spjut inte längre kunde brukas och där fötterna slunto i blod, kommo till sist Toke och Orm och ett par andra fram till porten och fingo reglarna skjutna ifrån, och de fiender i portgången som inte hunno undan blevo genast nedhuggna.

Nu kom en stor skräck över de kristna, och de flydde med döden efter sig. Salaman, som var bland de första som kommo in genom porten, sprang fram som en besatt och snävade över fallna och hittade ett svärd på marken och svängde det över sitt huvud och skrek överljutt att alla skulle skynda sig fram till borgen; och Krok, som ännu var yr av slaget och inte kunde stå på benen, ropade detsamma där han låg innanför portgången. Många av männen sprungo in i hyddor, som lågo innanför vallen, för att släcka sin törst eller leta efter kvinnor; men de flesta följde efter de flyende fram till det stora borghuset i mitten, där porten var full av flyende. Förföljarna kommo in samman med dessa, innan den kunde stängas till; och inne i huset blev det nu åter strid, när de flyende sågo sig tvungna att sätta sig till motvärn. Den store mannen med det flätade skägget stred tappert och fällde två män som kommo mot honom; men han trängdes in i ett hörn och fick hugg på sig och föll omkull med svåra sår. Salaman, som nådde fram när han föll, kastade sig över honom och grep honom i skägget och spottade på honom och skrek ivrigt; men den andre såg inte ut att förstå mycket, utan riste på sig och klippte med ögonen och dog.

Salaman brast ut i klagan över att han gått miste om sin fulla hämnd och inte

själv fått bära hand på sin fiende; och de kristna som återstodo upphörde att försvara sig sedan deras anförare fallit. Några av dem skonades till livet, emedan de kunde vara till nytta; och segrarna togo rikligt för sig av mat och dryck, både öl och vin. Därpå genomletades fästet efter byte; och trätor uppstodo om de kvinnor som hittades undankrupna i skrymslen, ty männen hade nu lång tid varit utan kvinnor. Allt byte bars samman – mynt, smycken, vapen, kläder, bonader, pansaren, husgeråd, seldon, silverfat och mera –; och när det var samlat, befanns det vara mera än någon kunnat tänka; ty här, sade Salaman, fanns många års rov från andalusierna. Krok, som nu åter kunde stå på benen och fått en klut indränkt i vin lindad runt huvudet, gladdes vid synen men var rädd att det skulle bli svårt att ha allt på skeppen; men Berse trodde att allt skulle kunna tagas med.

– Ty ingen, sade han, klagar över tung last, när det är byte han har ombord.

De förnöjde sig den dagen, i stor belåtenhet med vad de vunnit, och sovo sedan; på natten bröto de upp mot skeppen. Alla fångar voro hårt lastade, och männen själva hade mycket att bära. Några andalusiska fångar hade hittats i fästets källare; de gräto av lycka över sin befrielse men sågo eländiga ut och orkade inte bära mycket. De fingo sin frihet och följde med på återvägen, för att samman med Salaman fortsätta åt söder till sina egna trakter. Några åsnor hade tagits, och Krok sattes upp på en av dem och red i spetsen för tåget, med sina ben räckande till marken. Bakom honom leddes de andra, lastade med föda och öl; deras bördor lättades fort, ty männen ville ofta rasta och förfriska sig.

Berse försökte skynda på dem för att komma fort till skeppen. Han var orolig för förföljelse, ty av folket i fästet hade några undkommit och kunde ha nått långt och kallat på hjälp; men de flesta männen voro glada och halvdruckna och brydde sig föga om vad han sade. Orm bar en packe siden, en bronsspegel och en stor skål av glas, som han hade mycket besvär med; Toke bar över axeln ett stort träskrin med vackra beslag, fyllt av många ting, och ledde med sig en flicka som fallit honom i smaken och som han ville behålla så länge som möjligt. Han skrattade mycket och sade till Orm att han hoppades att flickan vore markgrevens dotter, men därpå blev han sorgmodig vid tanken att det inte skulle finnas plats för henne på skeppet. Han var snubblig i fötterna av allt han druckit; men flickan såg ut att redan vara mån om honom och stödde honom när han snävade. Hon var välväxt och mycket ung; och Orm sade att han sällan sett en så vacker flicka som hon och att det kunde vara önskligt att ha sådan god kvinnolycka som Toke. Men Toke svarade att hur goda vänner de än voro, kunde han inte dela henne med Orm, emedan han tyckte alltför mycket om henne och ville behålla henne för sig själv om det läte sig göra.

De kommo åter till skeppen, och det blev stor glädje bland dem som stannat

kvar där när de sågo det rika bytet; ty detta skulle delas bland alla. Salaman fick mycken tack och rika skänker och drog därpå vidare med de befriade fångarna; han var ivrig att fort komma undan från de kristnas gränser. Toke, som drack hela tiden, började gråta när han fick höra att Salaman dragit bort, och sade att nu hade han ingen som kunde hjälpa honom att tala med flickan, och drog sitt svärd och ville springa efter honom. Men Orm och de andra lyckades få honom lugnad utan våldsamheter; och han somnade hos flickan, sedan han bundit henne fast vid sig så att hon inte skulle löpa bort eller bli stulen medan han sov.

Nästa morgon började delningen av bytet, och det var ingen lätt sak. Alla skulle ha sin lika del; men Krok och Berse och rorsmannen och några till skulle ha tredubbelt mot de andra; och fast de förståndigaste sattes att dela upp allt rättvist, var det svårt att få alla belåtna. Berse sade, att eftersom det till stor del var Tokes förtjänst att fästet vunnits, borde också han ha tredubbel lott; och detta funno alla vara rätt. Men Toke själv sade att han skulle vara nöjd med enkel lott, om han i stället finge taga sin flicka ombord och ha henne i fred där.

– Ty jag vill gärna ha henne med hem, sade han, fast jag inte är säker på om hon är grevedotter. Jag trivs bra med henne redan, och ännu bättre blir det när vi kunna förstå varandra och hon lärt sig tala vårt språk.

Berse sade att detta sista kanske inte bleve den fördel som Toke kunde tro, och därpå sade Krok att skeppen komme att bli så tyngda av det myckna bytet, trots att elva stupade män kunde frånräknas, att han knappt trodde att flickan kunde få plats ombord; snarare finge också en del av det minst värdefulla bytet lämnas kvar.

Toke reste sig då och lyfte upp flickan på sin axel och bad alla att noga se hur vacker och välväxt hon var.

– Hon synes mig kunna väcka begärelse hos de flesta, sade han. Och om nu någon finns här, som åstundar henne tillräckligt mycket, vill jag slåss med honom nu genast så som han själv tycker bäst, med svärd eller yxa. Den som vinner behåller flickan; och den som dödas lättar då mera på skeppet än vad hon tynger; och på så sätt kan jag ändå få henne med mig hem.

Flickan höll sig fast med ena handen i Tokes kindskägg och blev röd och sprattlade med benen och satte andra handen för ögonen, men tog bort den igen, och syntes glad att bli så mycket begäpad; och alla tyckte att Tokes förslag var skickligt uttänkt. Men ingen ville slåss med honom, trots flickans skönhet, ty han var avhållen av alla och dessutom fruktad för sin styrka och sin händighet med vapen.

Sedan allt rovet delats och stuvats ombord, bestämdes det att Toke skulle få

taga sin flicka med på Kroks skepp, ehuru det var tungt lastat; ty sådan lön kunde han vara värd efter vad han uträttat vid fästet. Det hölls nu rådslag om hemfärden; det blev beslutat att gå upp längs kusterna, om så bleve tvunget för vädrets skull, men helst försöka komma upp till Irland, för att gå hem runt de skotska öarna; ty med så rik last skulle det bli alltför vågsamt att segla hem genom trånga farvatten, där möten kunde väntas.

Sedan åto de och drucko vad de kunde, ty det fanns nu mat och dryck i riklighet, och något av födan måste lämnas kvar; och alla voro fulla av skämt och glädje och berättade för varandra vad de skulle skaffa sig för sina rikedomar efter hemkomsten. Därpå lade de ut och rodde nedför floden. Krok var nu tämligen återställd; men hövitsmannen på ett av de andra skeppen hade fallit vid fästet, och Berse tog befälet på hans skepp. Toke och Orm sutto vid sina åror på Kroks skepp som förr och hade det lätt nedför strömmen; Toke höll ett öga på flickan, som mest satt vid hans knän, och var mån om att ingen skulle komma henne nära i onödan.

FEMTE KAPITLET

*Hur Kroks lycka ändrade sig två gånger
och hur Orm blev vänsterhänt*

De kommo ned till flodens mynningsvik vid utgående tidvatten och offrade en bälg vin och en kittel kött för lycklig hemfärd; därpå satte de segel och togo in årorna och höllo för svag vind ut längs den långa viken. De tyngda skeppen lågo djupt i vatten och kommo långsamt fram; och Krok sade att det nog komme att krävas rodd som kändes i armarna innan de sågo hemmakuster igen. Detta, sade Orm på gamla dagar, var det värsta olycksord han hört någon säga; ty därmed bröts Kroks lycka, som hittills varit den bästa på hela denna färd; liksom om en gud lyssnat och genast velat göra honom sannspådd.

Sju skepp kommo fram runt den södra udden och höllo norrut, men veko av inåt viken när de fingo se Kroks skepp och kommo hastigt närmare med snabba åror. De voro skepp av annan sort än vad Kroks män hittills sett: långa, låga och lätta på vattnet. De voro fulla av vapenklädda män med svarta skägg och med dukar och hängen kring hjälmarna; och männen vid årorna, två vid varje, voro nakna och blänkte svartbruna i skinnet. De rodde fram under hesa skrik och med skarpt larm från små trummor.

Kroks skepp lade sig genast i bredd med varandra och höllo intill ena stranden, så tätt de kunde, för att inte bli helt omringade. Men Krok ville inte taga ned seglen; ty om vinden toge till, sade han, kunde den bli dem till hjälp. Toke fick brått att få sin kvinna instoppad bland bålarna av byte och väl övertäckt, så att hon skulle vara säker för pilar och spjut. Orm hjälpte honom, och därpå ställde de sig längs relingen med de andra. Orm var nu gott beväpnad; han hade försett sig med ringskjorta och sköld och en god hjälm i fästet. En man bredvid dem undrade om dessa främlingar voro kristna som kommo för att hämnas; men Orm höll för mera troligt att de voro av kalifens folk, eftersom intet kors syntes på deras sköldar och standar. Toke sade att han var glad att få börja striden otörstig, ty den såg ut att bli het.

– Och de som överleva den, sade han, få någonting att berätta, ty dessa män se ivriga ut och äro många mot oss.

Främlingarna voro nu nära och sköto svärmar av pilar; de rodde skickligt och kommo runt skeppen och anföllo från alla håll där de kunde komma åt. Det skepp som Berse förde gick närmast stranden, och innanför detta kunde de inte komma; men Kroks eget skepp låg längst till höger, och där blev genast hård strid. Två av främlingarnas skepp lade sig långsides på dess yttre sida, det ena utanför det andra; de hakade sig fast med kättingar och järnklor, och männen sprungo tjutande över från det yttre till det närmaste och gingo alla till äntring. De rände på i övermakt och med stort raseri och voro snabba med sina vapen; och Kroks eget skepp var nu mycket nedtyngt och blev efter de båda andra. Ett tredje fientligt skepp stack fram på dess inre sida och kunde också haka sig fast; och striden blev nu så, att Berses skepp och det tredje drevo åstad utåt viken, med fyra fientliga skepp omkring sig, som de hade nog att göra med, under det Kroks låg kvar och slogs ensamt mot tre. Vinden tog nu i, och Berses båda skepp kommo allt längre utåt, under stort stridslarm ombord och med breda blodstrimmor efter sig i vattnet.

Männen hos Krok hade föga tid att tänka på Berses skepp och se hur det gick för dem, ty envar hade nog att göra med de fiender han hade mot sig. Så många fiender kommo på en gång in över ena relingen, att skeppet krängde över och var nära att sjunka; och fast många blevo nedhuggna och föllo i vattnet eller tillbaka ned i sitt skepp, fanns det dock tillräckligt kvar, och flera följde efter från båda sidor. Krok stred tappert, och de som han träffade hade intet mera att säga; men han såg snart att fiendens övermakt var för stor. Han kastade då sin sköld och sprang längs relingen och svängde sin yxa med båda händer och högg av två av de kättingar som höllo skeppen fast vid varandra; men en fallen fiende grep om hans ena ben, och i detsamma fick han en spjutstöt mellan axlarna och föll framstupa ned i det fientliga skeppet, där många kastade sig över honom och han blev fången och bunden.

Nu föllo många av Kroks män, sedan de värjt sig så länge de kunde; och till sist var hela skeppet avröjt utom för några som trängts fram i förskeppet; Toke och Orm voro bland dem. Toke hade fått en pil i låret men kunde ännu stå på benen; Orm hade fått ett hugg över pannan och kunde dåligt se på grund av blodet som rann honom i ögonen. Båda voro mycket trötta. Tokes svärd brast mot en sköldbuckla; han ryggade och kom mot ett ankare öl som vunnits i fästet och ställts i fören. Han slängde svärdstumpen och grep ankaret med båda händer och fick upp det över sitt huvud.

– Till någon nytta kan det ännu bli, sade han och kastade det mot de närmaste fienderna så att ett par krossades och många föllo överända.

Han ropade nu till Orm och de andra att här inte funnes mera att göra, och

därmed hoppade han på huvudet i sjön för att försöka simma i land. Orm och de andra hoppade efter så många som kunde komma loss från fienderna. De fingo spjut och pilar efter sig, och ett par träffades; Orm dök och kom upp igen och sam så gott han kunde. Han sade på gamla dagar om detta, att få ting äro besvärligare än att simma i ringskjorta när man är mycket trött och skjortan är trång. Snart voro både Toke och Orm helt maktlösa och nära att sjunka; ett av fiendeskeppen rodde efter dem, och de kunde ingenting göra, utan drogos upp och bundos.

Nu voro främlingarna segrare och rodde in till land för att se till sin vinst och begrava sina döda. De røjde upp på det vunna skeppet och kastade dess stupade överbord och började stöka bland dess last; fångarna leddes i land och fingo sätta sig på stranden, med bundna armar och väl bevakade; de voro tillsammans nio, och alla hade de sår. De väntade att bli dödade och sutto tysta och sågo ut mot havet; ingenting syntes av Berses skepp eller av de fiender som försvunnit med dem.

Toke suckade och började mumla för sig själv; därpå sade han:

Törstande lät jag
gott öl ödas;
men snart skall jag dricka
Valfaders mjöd.

Orm låg på rygg och såg upp mot skyn; han sade:

Hemma i gården
som såg mig födas
sutte jag hellre
vid surmjölk och bröd.

Krok var den sorgsnaste, ty han hade under hela färden känt sig som en lyckoman och hjälte och hade nu fått se sin lycka hastigt brytas; han såg de fallna kastas överbord från skeppet och sade:

Havens plöjares
dagsverksmödas
lön blev ofärd
och ond bråd död.

Toke sade detta vara mera än han kunnat tro, att tre skalder funnos i sällskapet.

– Och även om så må vara, sade han till Orm och Krok, att ni båda inte ha så stor färdighet som jag i att sätta samman vers, finns dock den trösten också för

er, att skalderna dricka ur de största hornen vid gudarnas gille.

Nu hördes skrik, och det blev mycket ropande på skeppet, ty främlingarna hade hittat flickan i hennes gömställe. De kommo i land med henne, och det såg ut att bli tvist om vem hon skulle tillhöra, ty flera män sletos om henne under skarpt krax och med de svarta skäggen vippande. Toke sade:

– Nu slåss kråkorna om hönan, sedan höken sitter med vingen bräckt.

Flickan leddes fram till främlingarnas hövding; han var en fetlagd man med gråsprängt skägg och guldringar i öronen; han bar en röd mantel och hade i handen en silverhammare med långt vitt skaft. Han betraktade henne och strök sitt skägg; därpå talade han till henne, och det märktes att de kunde förstå varandra. Flickan hade en hel del att säga, och flera gånger pekade hon bortåt fångarna; men vid ett par av hans frågor, när han också pekade på dem, slog hon ut med händerna och skakade på huvudet. Främlingarnas hövding nickade; därpå gav han henne en befallning, som hon såg ut att ogärna vilja lyda, ty hon sträckte armarna mot himlen och ropade; men när han med sträng röst talade till henne på nytt, blev hon foglig och klädde av sig och stod naken framför honom. Alla hans män suckade och revo sig i skäggen och mumlade hänryckt, ty hon var mycket skön från hjässan till fotabjället. Hövdingen lät henne vända sig runt och granskade henne noga; han fingrade på hennes hår, som var långt och brunt, och kände på hennes skinn; därpå reste han sig och tryckte en signetring, som han bar på ena långfingret, mot hennes mage och bröst och läppar; och i det han sade något till sina män, tog han av sin röda mantel och hängde den omkring henne. Vid hans ord lade alla hans män handen mot pannan och mumlade vördnadsfullt och bugade sig. Flickan klädde sig nu på nytt, men behöll den röda manteln; mat och dryck räcktes henne, och alla syntes betrakta henne med aktning.

De fångna sutto tysta och åsågo detta; och när det kom så långt att flickan fått manteln omkring sig och bjöds mat och dryck, sade Orm att hon syntes ha den bästa lyckan av alla som varit på Kroks skepp. Toke höll med om detta och sade att det var hårt för honom att först få se henne i hela hennes skönhet nu, när hon redan var i en annans våld; ty tiden hade varit kort för honom och mycket hade brådskat; och nu, sade han, kunde han gråta vid tanken att aldrig få klyva skallen på det tjockmagade gråskägget som fingrat på henne.

– Men det är mitt hopp, tillade han, att gubben skall få föga glädje av henne; ty från första stund fann jag henne vara godartad och förståndig, fast vi inte kunde tala med varandra; och därför skall hon väl snart veta att ränna en kniv i skrovet på en sådan gammal bock.

Krok hade suttit tyst och tyngd av sitt öde, vänd mot havet och utan att bry sig om vad som skedde i land; nu ropade han till, och samtidigt började

främlingarna ivrigt larma, ty fyra skepp syntes ute i viken och rodde inåt, det var skepp som varit i strid med Berses. De rodde långsamt, och det syntes snart att ett av dem låg djupt i vattnet och var skadat: ena relingen var intryckt midskepps och många åror bräckta.

Fast de fångna voro sorgmodiga av sin olycka, matta av sina sår och mycket plågade av törst, brusto de likväl alla i skratt vid denna syn. Ty de förstodo genast att ett av Berses skepp lyckats ramma detta, när vinden tagit i ute på öppna sjön, och att fienderna fått avstå från längre strid när de endast hade tre goda skepp kvar, och rott tillbaka med det skadade. Några började nu hoppas att Berse skulle komma tillbaka och rädda dem. Men Krok sade:

– Han har förlorat många män, ty han hade fiender ombord och händerna fulla, sist jag såg till honom. Och det är lätt för honom att veta, att få av oss kunna vara kvar i livet nu, när han aldrig fått se vårt skepp komma ut ur viken. Därför kommer han hellre att försöka taga sig hem med vad han har, antingen med båda skeppen eller endast med ett, om inte hans manskap räcker för båda. Och når han också endast hem med ett, skall Kroks härfärd bli berättad och leva i gott minne på Lister. Men oss komma de nu säkert att dräpa, i harmen över att två av våra skepp kommit undan.

I detta sista blev likväl Krok icke sannspådd, ty till sist fingo de vatten och föda, och en man kom och såg till deras sår. De förstodo då att de skulle bli slavar; några tyckte det vara bättre än att dö, under det andra voro tveksamma om vilket som kunde vara värst. Främlingarnas hövding lät roddarslavar komma i land och tala till dem; dessa sågo ut att vara av många olika folk och försökte med många slags läten; men ingen talade ett språk som de fångna kunde förstå. Främlingarna blevo kvar på detta ställe ett par dagar och satte det skadade skeppet åter i stånd.

På detta skepp hade många roddare dödats när det rammades av Berses skepp, och i deras ställe sattes de fångna. De voro vana vid att ro, och arbetet syntes dem till en början inte alltför svårt, ty varje åra sköttes här av två roddare. Men de fingo ro nästan nakna, vilket till en början syntes dem som en stor skam, och alla hade ena benet fjättrat vid en kedja. Bredvid de andra voro de till en början mycket vita i skinnet; de fingo ryggarna flådda av solen och räknade varje soluppgång som en ökad plåga. Men efter en tid blevo de barkade och glömde att räkna dagar och visste av intet utom att ro och sova och känna hunger och törst och få dricka och bli mättade och därpå ro på nytt. Till sist kommo de därhän, när de tröttats av hårdare möda än vanligt, att de kunde falla i sömn för en stund vid åran och likväl ro som de andra, utan att komma ur takt och utan att behöva väckas av uppsyningsmännens piska. Då hade de blivit fullgoda

roddarslavar.

De rodde i hetta och i stritt regn, ibland i skön svalka, men aldrig i köld. De voro kalifens slavar, men de visste föga om vart de rodde eller vad deras mödor tjänade till. De kommo längs branta kuster och rika lågland och sletto hårt uppför breda floder med stark ström; de sågo på stranden män som voro bruna och svarta, och stundom på avstånd kvinnor som buro slöjor; de höllo in genom Njörvasund och kommo så långt kalifens makt räckte och sågo rika öar och sköna städer som alla voro namnlösa för dem. De lade till i stora hamnar och höllos innestängda i slavhus tills det åter blev tid att ro ut; de rodde hårt efter främmande skepp, tills deras hjärtan höllo på att sprängas, och lågo flämtande framstupa under äntringar som de inte orkade se.

De kände ingen sorg och intet hopp och åkallade inga gudar; de hade nog av att sköta åran och att se upp för den man med piska som såg till deras rodd. Honom hatade de med stort hat när han eggade dem med piskan; men ännu mera när han under hård rodd gick omkring med stora brödbitar, dränkta i surt vin, som han stoppade i munnen på dem; ty då visste de att de skulle få ro utan rast så länge de förmådde. Hans ord förstodo de inte; men de lärde snart av ljudet av hans röst hur många slag han tänkte utdela åt den försumlige; och deras lycka var att föreställa sig en svår död för honom, med strupen avsliten eller med ryggen piskad tills hans knotor skönjdes bland blodet.

Orm sade på gamla dagar om denna tid, att den var lång att leva men kort att berätta om; ty den ena dagen var den andra lik, så att det på ett sätt var som om tiden stått stilla. Men han hade några tecken som visade honom hur tiden gick; det ena var hans skägg. Han var den ende som satts till åran som skägglös yngling; men snart började hans skägg växa och blev ännu rödare än hans hår, och till sist var det så långt att det sopade åran när han satt böjd över den. Därefter blev det inte längre, ty årans svep höll det avskavt vid den längden; och av alla sätt att ansa skägg, brukade han säga, var detta det sämsta.

Det andra tecknet var hans styrkas tillväxt. Han var stark när han sattes till åran och van att ro från Kroks skepp; men slavars möda var hårdare än fria mäns, och vid lång rodd som frestade hårt kunde i början yrsel och mattighet komma över honom. Han såg män spränga sitt hjärta och få blodig fradga i skägget och falla bakåt över bänken med ryckningar i kroppen och dö och kastas överbord; men han visste att endast två ting funnos att välja på: att ro så länge andra rodde, även om han skulle ro sig till döds, eller att få uppsyningsmännens piska över sig. Han brukade säga att han ständigt valde det första, ehuru det inte var mycket att stå efter; ty en gång strax i början hade han fått känna piskan, och därefter visste han att om detta skedde en gång till, skulle ett raseri komma över

honom, och då skulle hans död vara säker.

Därför rodde han det bästa han kunde, även när yrsel kom över honom och armar och rygg värkte; men efter en tid märkte han inte mycket av trötthet. Hans styrka tilltog allt mera, och han fick bruka omsorg för att inte taga i för hårt och knäcka åran, som nu kändes som en sticka i hans händer; ty en knäckt åra vållade sträng tillrättavisning med piskan. Under hela sin tid som kalifens roddarslav rodde han en babordsåra; och därav kom den märkligheten att han satts högerhänt till åran och togs vänsterhänt därifrån. I all sin livstid därefter förde han helst såväl sked som svärd med vänster hand; endast med kastspjut förblev han högerhänt allt framgent. Den styrka som han här vann, och som var större än andra mäns, satt sedan gott i, och det mesta av den hade han kvar ännu på sin ålderdom.

Men det fanns också ett tredje tecken, utom hans skäggs och styrkas tillväxt, som kom honom att märka hur tiden led under mödan vid åran; det var att han så smått började förstå något av främlingarnas språk, först ett och annat ord, sedan allt mera. Somliga slavar voro från fjärran länder i söder och öster och talade språk likt hundgläfs som ingen förstod utom de själva; andra voro fångar från de kristna i norr och hade sitt språk för sig; men många voro andalusier som satts till åran såsom rövare och upprorsmän, eller emedan de retat kalifen med nya läror om sin gud och sin profet; och dessa talade arabiska, såsom också deras herrar gjorde. Även uppsyningsmannen med piskan talade detta språk; och eftersom det alltid var nyttigt för varje roddare att försöka förstå vad denne man önskade, blev han för Orm en god språklärare utan att bemöda sig därom.

Det var ett ovigt språk att förstå, och ännu långt mera ovigt att försöka framsäga, med läten som sutto långt nere i halsen och mest liknade korplåt och grodors kväkande; och för Orm och hans kamrater tedde det sig märkligt att dessa främlingar kunde vilja ha besvär med att kränga fram så svåra ljud, i stället för att tala på mänskligt sätt som nordbor gjorde. Men Orm visade sig läraktigare i detta språk än någon av de andra; kanske emedan han var den yngste, kanske också emedan han alltid haft lätt att lära sig sådana svåra ord som funnos i gamla skaldestycken, även när han inte förstod deras mening.

Därför blev det så, att Orm var den förste som började förstå vad som sades till dem, och han var den ende som kunde ge ett och annat ord till svar. Därmed blev han talman och tolk för sina medbröder, så att befallningar riktades till honom; och han fick taga reda på många ting åt de andra genom att ställa frågor, så gott han kunde, till sådana roddare som talade arabiska och visste besked. Fast han var den yngste bland nordborna och en slav som de andra, kom han på detta sätt att te sig som en hövding, ty varken Krok eller Toke kunde lära sig något av

det främmande språket; och därefter sade Orm alltid, att näst god lycka, styrka och händighet med vapen funnes för en man bland främlingar ingenting mera nyttigt än läraktighet.

Skeppet var bemannat med femtio man krigsfolk; och roddarna voro sammanlagt sjuttiotvå, vid aderton par åror. Från bänk till bänk mumlades mycket om någon möjlighet att komma loss ur fjättrarna och övermanna krigsfolket och vinna frihet; men fotjärnen voro starka och noga eftersedda, och vakter voro alltid utsatta när skeppet låg för ankar; och även vid strid mot fientliga skepp voro några av krigsfolket avdelade för att se till slaverna och döda envar som blev orolig. När de leddes i land i någon av kalifens stora krigshamnar och spärrades in i slavhus tills skeppen åter skulle löpa ut, höllos de under sträng uppsikt och fingo aldrig komma samman i flock; och på grund av allt detta syntes för dem alla intet annat vara att vänta än att ro så länge livet räckte, eller tills något fientligt skepp kunde vinna över deras och då kanske befria dem. Men kalifens skepp voro många och hade alltid övermakt, och inte heller denna möjlighet var därför mycket att räkna med. De som försökte med tredska och smädelser piskades till döds eller kastades levande överbord; men stundom, när det gällde starka roddare, blevo de kastrerade och fingo fortsätta att ro; och ehuru slaverna aldrig släpptes till kvinnor, höllo de detta straff för att vara det värsta bland alla.

Ännu när Orm på sin ålderdom berättade om sin tid som roddarslav, kom han ihåg alla sina landsmäns plats på skeppet, och även de flesta andras; han kunde i sin berättelse gå från åra till åra och säga vad sorts män som sutto där, och vilka som dogo, och hur andra kommo i deras ställe, och vilka som blevo piskade mest. Han sade att det inte var svårt för honom att komma ihåg allt detta; ty i sina drömmar var han ofta tillbaka på detta skepp och såg spända ryggar framför sig, med märken efter piskan, och hörde männens stönanden vid sträng rodd, och alltid också uppsyningsmännens nalkande steg bakom sig. Det behövdes gott virke i hans säng för att den inte skulle gå itu, när han tog spjärn för årtag i den drömmen; och han sade att ingen lycka kunde vara större än att vakna ur den och finna den vara endast en dröm.

Tre åror framför Orm, vid babordssidan liksom han, hade Krok sin plats, och han var nu en förvandlad man. Det var tydligt för Orm och de andra att lotten som roddarslav var ännu hårdare för honom än för någon av dem, eftersom han var en man som var van att befalla och som länge litat på sin lycka. Han var nu tyst och svarade sällan på tilltal från de landsmän som sutto honom närmast; och fast han med sin stora styrka kunde sköta åran med lätthet, rodde han halvt som i sömne och tycktes ständigt försjunken i tankar på något annat. Stundom blev han

långsam, och hans åra kom i otakt; han fick då skarpa snärtar av uppsyningsmannen. Ingen hörde därvid någon klagan från honom, eller ens någon mumlad förbannelse: han tog hårt i åran och kom åter i takt; men hans blick följde tankfullt uppsyningsmannen, när denne gick vidare, liksom när en man betraktar en påflugen geting som han inte kan komma åt.

Kroks kamrat vid åran var en man vid namn Gunne; han klagade över att många snärtar kommo honom till del för Kroks skull; men från Krok fick han föga svar på sina klagomål. Men till sist en gång, när uppsyningsmannen slagit dem hårt båda och Gunnes klagan och ilska voro starkare än vanligt, såg Krok på honom, som om han nu först märkt honom, och sade:

– Tåla dig, Gunne, ty du skall inte länge ha förtret av mig. Jag är en hövding och inte gjord för detta; men jag har en sak kvar att bestyra, om min lycka vill räcka till.

Därpå sade han intet mera, och vilken sak det var han tänkte få uträttad kunde Gunne inte få ur honom.

Närmast framför Orm sutto två män vid namn Halle och Ögmund; de talades mycket vid om goda dagar de haft, om föda och öl och flickor i deras hemtrakt, och tänkte ut många dödssätt åt uppsyningsmannen; men något sätt att komma åt honom kunde de aldrig finna på. Orm själv satt samman med en svartbrun främling, som för någon illgärnings skull fått tungan utskuren; denne var flink vid åran och rördes sällan av piskan, men Orm ville hellre haft en landsman bredvid sig, eller åtminstone en människa som kunde tala. Värst var, tyckte Orm, att den tunglöse, som inte kunde tala, så mycket mera kunde hosta, med en hosta som var värre än all annan hosta Orm hört; han blev då grå i ansiktet och flämtade som en uppdragen fisk och såg så eländig ut att han inte kunde väntas leva länge. Detta kom Orm att ängslas för sin egen hälsa. Ty livet som roddarslav syntes honom visserligen inte mycket värt; men av hosta ville han inte dö, så mycket visste han så snart han hört den tunglöse. Han blev nedstämd vid dessa tankar och önskade att han haft Toke närmare.

Toke satt flera åror bakom Orm, och de kunde talas vid endast sällan, när de leddes i land eller tillbaka till skeppet; ty i slavhuset sutto alla tjuvdrade fyra och fyra i små kamrar, efter sin plats vid årorna. Toke hade kvar sitt gamla lynne och kunde alltjämt finna ting att skratta åt; han var ofta osams med sin bänkkamrat, en man vid namn Tume, som i Tokes tycke gjorde mindre än sin del vid åran och mera än sin del vid matransonen; han satte samman smådeverser, stundom om Tume, stundom om uppsyningsmannen, och sjöng dem som roddarvisor, så att Orm och de andra skulle få höra dem.

Men mest upptagen var han av att tänka ut något medel att bli fri; och den

första gång han och Orm kunde tala med varandra, sade han sig ha en god plan nästan färdig: allt han behövde var ett lämpligt järn. Med ett sådant skulle man kunna bända ut en länk i fotkedjan; detta borde ske en mörk natt, när skeppet låg i hamn och alla sovo utom nattvakterna; man efter man skulle då få järnet och tyst bända sig loss. När alla nordmän voro fria, hade de endast att i mörkret strypa nattvakterna, utan att göra buller, och taga deras vapen; sedan de därpå kommit i land, skulle de alltid finna på vidare utväg.

Orm sade att detta skulle varit en god plan, om den bara kunnat utföras; och vid strypandet av vakterna, om de mot förmodan kunde komma så långt, trodde han sig om att kunna bli till nytta. Men var skulle de få järnet ifrån? Och hur skulle nakna män, som alltid voro övervakade, kunna få ett sådant ombord osett? Toke suckade och sade att detta var svårigheter som tålde att tänka på; men ingen bättre plan stode att finna, och man finge se tiden an och hoppas på ett lyckligt tillfälle.

Han kom också till tals med Krok och berättade sin plan för honom; men Krok lyssnade förstrött och svarade inte mycket.

Någon tid därefter drogs skeppet upp på land vid kalifens skeppsvarv för att skrapas och beckas; många av slaverna, kedjade två och två, sattes till detta arbete, och nordmännen, som förstodo sig gott på skeppshantverk, voro bland dem. Väpnade vakter stodo omkring dem, och uppsyningsmannen gick runt med sin piska och drev på arbetet; två vakter med bågar och svärd följde honom överallt för att skydda honom. Nära skeppet värmdes beck i en stor kittel, och därbredvid stod en tunna med dricksvatten åt slaverna.

Krok och Gunne stodo vid tunnan och drucko, när en av slaverna kom bärande med sin kamrat, som halkat under arbetet och skadat sin fot så att han inte kunde stödja på den; han sattes ned och fick dricka, och uppsyningsmannen kom för att se vad som stod på. Den skadade låg på marken och jämrade sig, och uppsyningsmannen, som var misstrogen av sig, snärtade honom för att se om han inte kunde stå på benen. Men den skadade blev liggande, och alla i närheten hade ögonen på honom.

Krok stod få steg bakom, på andra sidan tunnan; han makade sig närmare och drog Gunne med sig och hade plötsligt blivit kvitt sin liknöjdhet. När han var nära nog och såg att kedjan räckte till, tog han ett språng och grep uppsyningsmannen i bältet och nacken och svängde honom upp i luften. Denne gav till ett stort bölande, och den vakt som stod närmast vände sig om och rände svärdet i Krok. Men Krok tycktes inte märka något, utan kom ett par steg åt sidan och satte uppsyningsmannen med huvudet nedåt i det kokande becket; i detsamma högg den andre vakten honom över huvudet. Krok vacklade men höll

ögonen på vad som syntes av uppsyningsmannen; han skrattade och sade:

– Nu har det bättrat sig med min lycka.

Därmed föll han och dog; och från alla slaverna som sågo detta steg ett stort rop av glädje vid att se ett sådant slut för uppsyningsmannen. Men Kroks män kände också sorg, och det blev sedan ofta talat mellan dem om Kroks bedrift och om hans sista ord. De voro överens om att han gjort ifrån sig som en hövding; och de hoppades att uppsyningsmannen, när han stod i kitteln, haft liv länge nog för att hinna känna becket riktigt. Toke gjorde en strof till Kroks ära:

Värre än piskslag kände
piskaren själv, när hans huvud
doppades djupt i havshästbogarnas
varma tvättkar.
Krok, som av olycksödet
sattes som slav vid åran,
vann sig sin hämnd och frihet:
nu är hans lycka bättrad.

När de rodde ut igen, hade de fått en ny uppsyningsman; men alla tyckte sig märka att denne tagit lärdom av det som hänt och var försiktigare med piskan.

SJÄTTE KAPITLET

*Om juden Salaman och härskarinnan Subaida
och hur Orm fick svärdet Blåtunga*

Den tunglöse, som rodde samma åra som Orm, blev allt mera eländig och dugde till sist inte mycket till; och när skeppet en gång låg i en av kalifens södra krigshamnar, som hette Malaga, togs han i land, och en annan skulle sättas i hans ställe. Orm hade fått göra det mesta vid sin åra under den sista tiden och var nu nyfiken om han skulle få en bättre kamrat; nästa morgon kom denne ombord. Han släpades till skeppet av fyra soldater, som hade fullt upp att göra med att få honom över landgången, och redan på långt håll märktes det att han hade sin tunga i behåll. Han var en ung och vacker man, skägglös och finlemmad, och han skrek och förbannade värre än allt som tidigare hörts på skeppet.

Han lyftes in till sin plats och hölls fast där, medan fotkedjan sattes på honom; några tårar runno då utför hans kinder, men de syntes mest vara vållade av hans ilska. Både skeppskaptenen och uppsyningsmannen kommo för att se honom; han började genast överösa dem med hot och smädelser, i det han kallade dem vid många namn som Orm ännu aldrig hört; och alla roddarna väntade att genast få se honom hårt piskad. Men kaptenen och uppsyningsmannen endast ströko sina skägg och sågo tankfulla ut samt läste noga en skrivelse som soldaterna haft med sig; de nickade vid somligt, och skakade på huvudet åt annat, och talade eftertänksamt med varandra, under det nykomlingen skrek åt dem och kallade dem skökosöner, fläskätare och plägare av samlag med åsninnor. Till sist, sedan uppsyningsmannen hött åt honom med piskan och sagt åt honom att hålla sig lugn, gick denne sin väg samman med kaptenen; och därpå brast nykomlingen på allvar i gråt och skakade i hela kroppen.

Orm fann allt detta märkligt och ansåg att han knappt skulle få mycken hjälp med åran av denne, ifall han inte bleve piskad; men han var likväl glad att ha fått en talande kamrat i stället för den tunglöse. Till en början hade dock den nykomne inte mycket att säga till Orm, trots vänligt tilltal, och med hans roende var det också skalt; han hade svårt att finna sig tillrätta på allt sätt och rasade i början mycket över den föda som bestods, ehuru denna i Orms tycke visserligen var knappt tillmätt men alltid mycket god. Men Orm var tålig mot honom och

tog i för båda vid åran och talade uppmuntrande till honom så gott han kunde, och frågade mer än en gång vem han var och varför han hamnat här. Den andre såg högmodigt på honom och ryckte på axlarna; slutligen svarade han, att han var en man av förnäm ätt och inte van vid att bli utfrågad av slavar som inte ens kunde tala ordentligt. Då sade Orm:

— För detta som du nu sade, kunde jag taga dig om nacken så att du kände det; men det är bättre att vi hålla frid och bli bekanta. Slavar äro vi alla här, du såväl som vi andra; och det finns flera än du här ombord som äro av god ätt, och till dem hör jag. Orm heter jag och är en hövdings son. Och det är sant att jag är okunnig i ditt språk, men du är mera okunnig i mitt, som du inte vet ett ord av. Därför synes det mig att vi äro lika goda, du och jag; eller om någon är den bättre, är det väl knappt du.

— Du talar dåligt, sade den nykomne, men det ser ut som om du hade gott förstånd. Det må vara att du är av god ätt bland din stam, men med mig kan du alls inte tävla; ty på mödernet är jag av samma stam som Profeten, må frid vara över honom. Och du skall veta att mitt språk är Allahs eget, under det att djävlarna uppfunnit de andra för att hindra den sanna läran. Därför äro vi inte likar, du och jag. Khalid heter jag, Yazids son; min fader var i hög tjänst hos kalifen, och jag äger stora rikedomar och sysslar endast med min lustgård och mina gästbud och med musik och skaldekonst. Det är sant att jag nu fått annat att göra, men detta skall inte räcka länge, må maskar äta ögonen på den som satt mig hit! Jag har gjort visor som sjungas i hela Malaga, och få skalder som nu leva äro så goda som jag.

Orm sade att det måtte finnas gott om skalder i kalifens rike, ty han hade redan träffat en sådan tidigare. Khalid sade att de på sitt sätt voro talrika, ty många försökte sig på skaldekonst; men de riktiga skalderna voro få.

De började nu komma gott överens, ehuru Khalid förblev en dålig roddare och stundom knappt kunde göra någon nytta alls, emedan hans händer flåddes av åran; snart berättade han för Orm hur det kommit sig att han satts till roddare. Mycket fick han säga flera gånger och förklara med andra ord, ty han var svår att förstå; men till sist begrep Orm det mesta.

Khalid sade att hans olycka kom sig av att den skönaste ungmön i hela Malaga var dotter till kalifens ståthållare i staden, och denne ståthållare var en man av låg börd och ondskefullt sinnelag. Men hans dotters skönhet var så stor, att inte ens en skald kunde drömma något skönare, och henne hade Khalid en gång råkat få se obeslöjad vid en skördefest. Därefter hade han älskat henne mest av alla kvinnor och hade till hennes ära gjort sånger som smälte i munnen; och genom att vistas på ett tak i närheten av hennes hus hade han fått se henne, när hon var

ensam på sitt tak. Han hade då ivrigt hälsat henne och hållit armarna mot henne och fått henne att lyfta på slöjan på nytt. Detta var ett tecken på att hon också älskade honom; och på grund av hennes stora skönhet hade han känt sig hänryckt.

Sedan han blivit viss på att flickan ville honom väl, hade han givit rika skänker åt hennes tjänarinna och därigenom fått budskap framförda. Därpå reste ståthållaren bort för att hos kalifen avlägga räakenskap för sitt ämbete, och flickan sände Khalid en röd blomma. Khalid förklädde sig då till en gammal kvinna; och hjälpt av slavinnan kom han in till flickan och njöt ljuvlig älskog med henne flera gånger. Men en dag ute i staden kom hennes broder rusande mot honom med svärd, och i slagsmålet hade denne på grund av Khalids vapenskicklighet blivit sårad. Därpå hade ståthållaren återvänt hem, och Khalid hade gripits och förts inför honom.

Här mörknade Khalid av raseri; han spottade hätskt och skrek förbannelser över ståthållaren. Därpå fortsatte han:

– Enligt lagen hade han ingen sak mot mig. Visserligen hade jag haft älskog med hans dotter; men till gengäld hade jag satt henne i vackra sånger; och att en man av min börd inte kunde gifta sig med en lågättad berbers dotter, kunde till och med hennes fader inse. Hans son hade jag sårat; men denne hade överfallit mig, och endast min mildhet hade låtit honom undslippa med livet. För detta borde denne ståthållare känt tacksamhet mot mig, om han varit en rättskaffens man; men i stället rådfrågade han sin ondska, som är den största i Malaga, och detta är vad han fann på. Lyssna, o hedning, och förundras!

Orm lyssnade villigt, ehuru många ord voro okända för honom; och männen på de närmaste bänkarna lyssnade också, ty Khalid framsade sin berättelse med hög röst.

– Han lät läsa upp en av mina skönaste dikter och frågade mig om jag gjort den. Och jag svarade att varje människa i Malaga kände den dikten och visste att jag gjort den, ty den var en äredikt över Malaga, den bästa som någonsin gjorts. Och i den dikten funnos dessa rader:

Och ett vet förvisso jag: att hade Profeten blott fått smaka hos oss den skörd som vinstockar bära, så skulle han aldrig satt, som nu han i blindo gjort, förbud i sin stränga bok att druvsaft förtära.

Nej lycklig, med skägget stänkt av röd must och bågarn fylld, han skulle med vinets lov förbättrat sin lära.

Efter att ha reciterat detta, brast Khalid i gråt och sade att det var för dessa versers skull som han dömts till åran. Ty kalifen, som var den rätta lärans

vårdare och Profetens ställföreträdare på jorden, hade bestämt att envar som smädade Profeten eller klandrade hans lära skulle strängt straffas; och den hämndlystne ståthållaren hade nu funnit detta sätt vara det bästa för att under sken av rättfärdighet komma åt honom.

– Men det är min tröst att detta inte skall räcka länge; ty min släkt är mäktigare än hans och står väl hos kalifen, och därför skall min befrielse snart komma. Och därför vågar ingen här på skeppet röra mig med piskan; de vet att han inte ostraffat bär hand på en som är släkt med Profeten.

Orm frågade när Profeten levat, och Khalid sade att det var mera än trehundrafemtio år sedan. Orm sade då att denne Profet i sanning måste ha varit en mäktig man, då han ännu kunde beskydda sina anförvanter och ännu bestämma vad hans folk finge dricka. Ingen man hemma i Skåne hade haft så stor makt, inte ens själve konung Ivar Vidfamne, som varit den mäktigaste man som levat där.

– Fast det är sant, tillade han, att hemma hos oss lägger sig inte den ene i vad den andre dricker, varken kungar eller andra.

Orms färdighet i arabiska tilltog mycket sedan han fått Khalid till kamrat, ty denne talade ständigt och hade mycket att berätta; och efter en tid ville han ha reda på var Orms land låg och hur han hamnat på denna plats. Orm berättade då för honom om Kroks härfärd och hur han själv kommit med på resan och om det som sedan hänt. Sedan han omtalat allt, så gott han kunde, sade han:

– Mycket av detta kommer sig därför av vårt möte med denne jude Salaman. Kanske var han en man med lycka, ty han blev befriad ur sin fångenskap; och så länge han var med oss gick allt oss väl. Han sade sig vara en mäktig man i en stad vid namn Toledo, där han var silversmed och den störste bland skalder.

Khalid sade att han kände väl till honom, ty hans silversmiden voro vida berömda; och som skald var han också god, för att vara från Toledo.

– Och för inte länge sedan, sade Khalid, hörde jag en dikt av honom sjungas av en vandrande sångare norrifrån; och i den beskrev han hur han fallit i en asturisk markgreves hand och plågats mycket av denne, och hur han sedan befriat sig och lett vilda rövare mot hans fäste och stormat detta och dödat markgreven och satt upp hans huvud på en påle åt kråkorna och dragit hem med hans skatter. Det var ett välgjort stycke i sin enkla art, fast utan den mjukhet i tonen som brukas bland bättre skalder i Malaga.

– Han snålar inte med sina bedrifter, sade Orm; och när han kunnat utföra så mycket för att hämnas på en ovän, borde han också kunna göra något för att löna vänner som varit honom till stor hjälp. Vi befriade honom ur trældom och togo

fästet och utförde hans hämnd; och om han är en mäktig man i landet, kunde han göra en tjänst tillbaka åt oss som nu sitta här. Ty hur vi eljest skola kunna bli fria vet jag inte.

Khalid sade att Salaman var känd för sina rikedomar och att han hade gott anseende hos kalifen fast han inte hörde till den rätta läran. Orm började nu känna hopp, men nämnde intet för sina landsmän om vad han fått veta av Khalid. Slutet blev att Khalid lovade sända bud och hälsning till Salaman i Toledo, så snart han själv blivit fri.

När dagarna gingo utan att någon befrielse hördes av för Khalid, blev han allt mera orolig och rasade mycket mot sina liknöjda släktingar; han började också ett stort poem om vinets fördärvlighet, som han hoppades kunna få nedskrivet i en hamn och därpå sänt till kalifen, på det hans sanna tankar i detta ämne måtte bli bekanta; men när han kom till besjungandet av vatten och citronsaff, såsom bättre ting än vin, gick det smått för honom med verserna. Fast han i sina mörka stunder fortsatte att skrika smädelser mot skeppsbefälet, blev han aldrig rörd av en pisksnärt; och detta tyckte Orm vara ett gott tecken på att han inte skulle bli där länge.

En morgon i en av de östra hamnarna, sedan skeppet samman med många andra återkommit från en hård jakt efter afrikanska sjörövare, kommo fyra män ombord på skeppet, och när Khalid fick se dem blev han yr av glädje och hörde inte på Orms frågor. Den ene var en ämbetsman i stor huvudbonad och fotsid kappa: han lämnade ett brev till skeppskaptenen, som denne berörde med sin panna och därpå med vördnad läste; den andre syntes vara en släkting till Khalid, ty så snart denne lösts från fotkedjan, kastade de sig i varandras armar och gräto och kysstes och talade mycket fort i munnen på varandra. De två övriga männen voro tjänare, som buro kläder och korgar; de iförde Khalid en skön dräkt och bjödo honom att äta. Orm kallade på honom för att påminna honom om löftet; men Khalid höll redan på med att tillrättavisa sin släkting, emedan denne glömt tagit med en barberare, och hörde ingenting. Därpå gick Khalid i land med sitt sällskap, och kaptenen och skeppsfolket hälsade honom med vördnad när han gick; han nickade förnämt och tycktes knappt se någon och försvann arm i arm med sin släkting.

Orm blev sorgmodig vid detta; ty Khalid hade varit ett gott sällskap för honom, och nu kunde det hända att han i sin frihet kände sig alltför förnämt för att komma ihåg vad han lovat. En annan man sattes bredvid Orm, en fet handelsman som vägt med falska vikter; han blev fort trött och jämrade sig då mycket och mumlade fromma ramsor för sig själv. Av honom hade Orm föga glädje, och detta var den tid ombord på skeppet som kändes svårast för honom.

Han hoppades på Khalid och Salaman, men mindre och mindre allt som tiden gick.

Men i Cadiz kom till sist deras lyckodag. En hövitsman kom till skeppet med en flock manskap, och alla nordmännen löstes från sina fotjärn; de fingo kläder och skor och fördes till ett annat skepp, som höll uppför den stora floden mot Cordova. De fingo hjälpa till med rodden uppför floden, men utan järn och piska och med god avlösning; de kunde sitta samman och talas vid obehindrat för första gången på lång tid. De hade nu varit roddarslavar två år och det mesta av det tredje; och Toke, som sjöng och skrattade mycket, sade att vad som nu skulle bli av med dem visste han inte, men en sak visste han: att det nu vore högt på tiden att han finge dricka sig otörstig. Men Orm sade till honom att han helst skulle vänta med detta till lägligt tillfälle; ty det vore illa om det komme till våldsamheter nu, och sådana brukade hända, efter vad han ville minnas, när han släckt sin törst. Toke höll med på att han borde vänta, men sade att den väntan skulle bli svår. De undrade alla vad som nu skulle bli av, och Orm berättade nu om hur han talat med Khalid om juden. De hade då mycket att säga till judens pris och till Orms, och fast Orm var den yngste bland dem, sågo de nu alla i honom sin hövding.

Orm frågade hövitsmannen vad som skulle göras vid dem och om han kände juden Salaman; men allt hövitsmannen visste var att han befallts att föra dem till Cordova, och juden kände han inte till.

De kommo fram till kalifens stad och sågo den breda ut sig på båda sidor floden med packade hus och vita palats och palmgårdar och torn. De förundrade sig över dess storlek och skönhet, som övergick allt vad de kunnat tro; och dess rikedom tycktes dem stor nog för att kunna räcka till en riklig plundring för alla sjöfarare från hela danaväldet.

De fördes upp genom staden och sågo nyfiket på myllret av människor; männen klagade över att kvinnor föga sågos till och att inte mycket kunde urskiljas på de få som syntes, enär de alltid voro inhöljda och beslöjade.

– Det skulle behövas mycket, sade Toke, för att inte en kvinna skulle te sig skön för mig nu, om jag väl kunde komma till tals med henne; ty tre år ha vi nu varit hos detta folk utan att ha kommit nära en enda.

– Få vi vår frihet, sade Ögmund, kunna vi få gott av kvinnor här lika väl som någon annan; ty deras män se inte mycket ut mot oss.

– Varje man i detta land, sade Orm, får ha fyra hustrur, när han anammat Profeten och hans lära. Men när han så gjort får han aldrig dricka vin.

– Det valet är inte lätt, sade Toke, ty deras öl är tunt för min tunga. Men

kanske ha vi ännu inte fått smaka deras bästa brygd. Och fyra kvinnor tycks mig vara vad jag kunde behöva.

De kommo till en stor gård, där mycket krigsfolk fanns, och där sovo de den natten. Nästa morgon kom en främmande man och förde dem till ett hus ej långt därifrån; där togos de väl omhand av badare och barberare, och sval dryck räcktes dem i små vackra skålar. Därpå fingo de mjukare kläder, som inte skavde dem så mycket; ty sedan de nu lång tid varit nakna, kändes kläder sträva på deras skinn. De sågo på varandra och skrattade åt hur förändrade de tedde sig; och i stor häpnad över allt detta fördes de in i ett måltidsrum, där en man kom emot dem och bjöd dem vara välkomna. De kände genast igen Salaman, fast han nu tedde sig annorlunda än när de sist sett honom; nu syntes det på allt att han var en rik och mäktig man.

Han var vänlig mot dem och bjöd dem äta och dricka och vara som i sitt eget hus; men han hade glömt bort det mesta av vad han kunnat av nordiskt tungomål, och därför var det endast Orm och han som kunde tala med varandra. Han sade att han gjort vad han kunde för dem, sedan han fått höra hur illa de hade det; ty de hade en gång gjort honom den största tjänst, och nu hade det varit en glädje för honom att få återgälda den. Orm tackade honom det bästa han kunde; men mest av allt ville de få veta, sade han, om de nu voro fria män eller alltjämt slavar.

Salaman sade att kalifens slavar förblevo de, däråt kunde han intet göra; men de skulle nu tjäna i livvakten, som bestod av de bästa bland kalifens krigsfångar och av slavar köpta i främmande land. En sådan livvakt, sade han, hade de cordovanska kaliferna alltid haft, emedan de så kände sig tryggare än med väpnade undersåtar i sitt hus, vilka av släkt och vänner lättare kunde lockas att bära hand på dem när missnöje rådde i landet.

Men innan de sattes i livvakten, sade han, skulle de nu först vara hans gäster för att något litet förfriska sig efter sina mödor; och hos honom blevo de nu i fem dagar och hade det lika gott som hjältar vid Odins bord. De åto många läckerheter, och drycker buros till dem när de önskade; musikanter spelade för dem, och de voro muntra av vin varje kväll, ty för Salaman hade ingen profet förbjudit den drycken. Men Orm och de andra höllo alltid ett öga på Toke, så att han inte skulle dricka för mycket och börja gråta och bli farlig. Deras värd bjöd var och en av dem på en ung slavinna till sällskap i sängen, och detta glädde dem mest av allt. De prisade honom alla såsom en storsint man och en hövding, lika god som om han varit av nordisk ätt; och Toke sade att få fiskafängen varit så fina som då han dragit upp denne ädle jude ur vattnet. De lågo länge på morgnarna, på mjukare bolstrar än de någonsin känt; och vid bordet trättes de

vänligt om vem som fått den bästa slavinnan, och ingen ville byta bort sin.

Tredje kvällen sade Salaman till Orm och Toke att de skulle följa med honom; ty det fanns ännu en person som de hade att tacka för sin befrielse och som kanske gjort mera för dem än han. De gingo med honom genom många gränder; och Orm frågade om Khalid, den store skalden från Malaga, kommit till Cordova och om det var honom de nu skulle möta. Salaman sade att den de skulle möta var förnämre än Khalid.

– Och endast en främling, tillade han med bestämdhet, kan tro att denne Khalid är en stor skald, även om han själv ger sig ut att vara en sådan. När jag räknar de i sanning stora skalder, som nu leva under kalifens välde, äro vi sammanlagt endast fem; och Khalid kommer aldrig att bli en av oss, hur flitigt han än må leka med rimmen. Men det är rätt av dig, Orm, att tänka vänligt om honom, ty utan hans bud skulle jag ingenting fått veta om dig och dina män; och därför, om du träffar honom och han kallar sig skald, bör du inte säga emot honom.

Orm svarade att han hade tillräckligt förstånd för att inte motsäga skalder rörande deras storhet; och Toke ville nu veta varför han tagits med på denna vandring, när han inte kunde förstå vad som sades och när han trivdes så bra hemma i huset. Salaman sade att det var nödvändigt att han var med, ty så hade det befallts.

De kommo fram till en omgärdad trädgård och till en smal grind, som öppnades för dem; de stego in och gingo fram bland sköna träd och brokiga örter och kommo till en plats där en stor vattenkonst spelade och klart vatten rann bland blommigt gräs i små ringlande bäckar. Från motsatt håll kom en bärstol, buren av fyra slavar, och bakom den gingo två slavinnor och två svarta män med svärd.

Salaman stannade, och Orm och Toke med honom; bärstolen sattes ned, och slavinnorna skyndade fram och stodo vördnadsfullt vid sidan när en beslöjad kvinna steg ur. Salaman hälsade henne djupt tre gånger, med händerna mot sin panna, och Orm och Toke förstodo att hon måste vara av kunglig ätt; men de förblevo stående upprätta, ty att kröka sig för en kvinna syntes dem opassande för män.

Hon nickade förnämt åt Salaman och såg på Orm och Toke och mumlade något under sin slöja, och hennes ögon voro vänliga. Salaman bugade sig på nytt för henne och sade därpå:

– Stridsmän från Nordlandet, tacka Hennes Höghet Subaida: det är hennes makt som befriat er.

Orm sade då till henne:

– Om du hjälpt att befria oss, äro vi dig skyldiga den största tack. Men vi veta inte vem du är och inte varför du visat oss sådan ynnest.

– Likaväl ha vi redan råkats, sade hon, och kanske ni båda inte helt glömt bort mig sedan dess.

Därmed drog hon undan slöjan, och juden bugade sig åter. Toke tog sig i skägget och sade till Orm:

– Det är ju min flicka från fästet, och ännu skönare nu än då. Hon må ha haft god lycka, när hon hunnit bli drottning sedan dess. Och det vore gott att veta om hon är glad att se mig igen.

Hon såg på Toke och sade:

– Varför talar du till din vän och inte till mig?

Orm svarade att Toke inte kunde arabiska, men att han kom ihåg henne och tyckte att hennes skönhet blivit ännu större sen han såg henne förra gången.

– Och vi äro båda glada, sade Orm, att du nått lycka och makt; ty du synes oss vara värd bådadera.

Hon såg på Orm och smålog och sade:

– Men du, röde man, har hunnit lära dig detta språk, du som jag. Vem är den bäste krigaren, du eller din vän som var min herre?

– Vi hållas för att vara goda män båda, svarade Orm; men jag är ung och har inte varit med så mycket som han; och han vann stor berömmelse den gång vi togo fästet där du var. Därför är det min tanke att han ännu är den bättre av oss två, fast han inte kan säga dig det själv på detta lands tungomål. Men bättre än vi var Krok, vår hövding; men han är nu död.

Hon sade att hon kom ihåg Krok, och att goda hövdingar sällan levde länge. Orm berättade hur han dött, och hon nickade; därpå sade hon:

– Mellan er och mig har ödet vävt det sällsamt. Ni togo min faders fäste och dräpte honom och de flesta som voro där, och för det borde jag stå er efter livet. Men min fader var en grym man, och grymmast mot min moder, och jag hatade honom och räddes för honom som om han varit en luden djävul. Att han blev dödad tycktes mig gott, och jag sörjde inte att komma bland främlingar; inte heller att bli älskad av din vän, fast det var ett bekymmer att vi inte kunde talas vid. Jag tyckte inte mycket om lukten av hans skägg; men han hade muntra ögon och ett vänligt skratt, och det tyckte jag om; och han tog i mig med varsamma händer, även när han var rusig och bråd av begärelse. Intet blåmärke blev på min kropp medan jag var med honom, och han gav mig en lätt börda på vägen till

skeppen. Därför skulle jag gärna följt honom till ert land. Säg honom detta!

Orm upprepade för Toke vad hon sagt. Han lyssnade belåtet och sade:

– Där ser du min lycka med kvinnor. Men hon är den bästa av alla, det skall du säga henne från mig. Tror du hon tänker göra mig till en storman i landet?

Orm sade att därom hade hon ingenting nämnt; och sedan han sagt henne Tokes hälsning, bad han henne berätta vad som hänt henne sedan de skildes åt.

– Skeppsbefälhavaren förde mig hit till Cordova, sade hon; och själv rörde han mig inte, fast jag måst stå naken inför honom. Han hade sett att jag var en god skänk åt hans herre visiren. Nu tillhör jag Almansur, kalifens visir och den mäktigaste mannen i landet; och sedan han låtit mig bli undervisad i Profetens lära, gjorde han mig från slavinna till främsta gemål, emedan han fann min skönhet vara större än alla andras. Prisad vare Allah för detta! Och sålunda har det gått mig väl genom er; ty om inte ni kommit till min faders fäste, hade jag ännu suttit kvar där i fruktan för min fader och fått en dålig man trots all min skönhet. Och därför ville jag vara er till hjälp efter min förmåga, när Salaman, som smider mina skönaste smycken, lät mig veta att ni ännu funnos i livet.

– Tre äro vi skyldiga tack, sade Orm, för att de hjälpt oss att komma från skeppsbänken: dig och Salaman och en man från Malaga vid namn Khalid. Men nu veta vi att din makt är den största, och därför tacka vi dig mest. Och det är vår lycka att ha mött sådana som dig och de båda andra, ty eljest sutte vi ännu vid åran och hade intet annat att vänta än döden. Nu vilja vi gärna gå i din herres tjänst och hjälpa honom mot hans fiender. Men det är märkligt att du med all din makt kunde övertala honom att lösa oss; ty vi nordiska sjöfarare räknas väl som fiender här, alltsedan Lodbroks söners tid.

– Den tjänsten ha ni gjort min herre Almansur att ni tagit min faders fäste och skaffat mig i hans hand. Och det är känt bland oss att männen från ert land äro ordhålliga män och goda stridsmän. Ty både kalifen Abderrachman den Store och hans fader, emiren Abdallah, hade många nordmän i sin livvakt; de voro då också stora förhärjare av spanska kuster, men sedan dess ha inte många kommit hit, och före er finnas nu inga i livvakten. Och om ni nu troget tjäna min herre Almansur, blir er lön god; och åt er och edra män kommer livvaktens hövitsman att lämna full vapenklädnad och goda vapen. Men åt er båda har jag en skänk.

Hon kallade på en av slaverna vid bärstolen, och denne kom fram med två svärd; de hade skönt sirade baljor och därtill bälten besatta med tunga silverbucklor. Hon räckte det ena till Toke och det andra till Orm. De togo emot dem med stor glädje, ty det hade känts tomt för dem att gå vapenlösa, såsom de hittills fått göra. De drogo ut svärderna och synade klingorna noga och kände efter

hur kavlarna lågo i handen. Salaman såg på svärden och sade:

– Dessa äro smidda i Toledo, där de bästa smederna äro, både i silver och i stål. Där göras ännu svärden raka, såsom man gjorde på de gotiska kungarnas tid, innan Profetens tjänare kommit till detta land. Och bättre svärd än dessa smider ingen i våra dagar.

Toke skrattade högt av belåtenhet och mumlade för sig själv och sade:

Länge ha krigarens händer
träiga åran känt:
nu är det gott att åter
hålla en härmans klinga.

Orm ville ogärna vara sämre än han i att sätta samman vers; han tänkte efter och höll ut svärdet framför sig och sade:

Svärdet som gavs av den sköna
lyfter jag vänsterhänt
likasom Tyr bland gudar:
åter kan Ormen stinga.

Subaida skrattade och sade:

– Att ge en man ett svärd är som att ge en kvinna en spegel: de ha inte ögon för annat då. Men det är gott att se skänker bli så väl mottagna; må ni bära dem med lycka!

Orm sade till henne:

– Nu känna vi oss som hövdingar, Toke och jag; ty så goda svärd som dessa ha vi aldrig sett. Och är din herre Almansur lik dig, då är han värd att tjäna.

Nu var detta möte slut; ty Subaida sade att det var tid för henne att säga dem farväl, och att de kanske någon gång skulle se henne igen; och därmed steg hon i sin bärstol och bars bort.

De återvände med Salaman till hans hus, och alla hade mycket att säga till Subaidas pris och om hennes goda skänker. Salaman sade att han kände henne sedan mer än ett år; ty han hade flera gånger sålt smycken till henne, och han hade genast sett att hon var samma flicka som Toke vunnit i den onde markgrevens fäste, ehuru hennes skönhet blivit större sedan dess. Toke sade:

– Hon är skön och god och har ett gott minne för den hon tyckt om; och för mig är det svårt, nu när jag sett henne på nytt, att veta henne gift med en storman. Men det är en god sak att hon inte tillhör den tjockmagade gubben med silverhammaren som tog oss till fånga; det skulle ha känts värre. Och jag vill inte

klaga alltför mycket nu; ty flickan som Salaman bestått mig är det intet fel med.

Orm frågade nu rörande denne Almansur, Subaidas herre, och hur han kunde vara den mäktigaste mannen i landet, ty det borde väl kalifen vara; och Salaman förklarade hur därmed var. Den förre kalifen i Cordova, Hacham den Lärde, Abderrachman den Stores son, hade varit en väldig herre, ehuru han tillbragt sin mesta tid med att läsa böcker och samtala med lärda; han hade vid sin död lämnat efter sig en späd son vid namn Hischam, som var kalif nu. Och till att styra riket under dennes barndom hade Hacham förordnat den bäste av sina ämbetsmän jämte sin favoritgemål, barnets moder, och dessa hade funnit makten ljuvlig och låtit den unge kalifen förbli inspärrad i ett slott, under föregivande av att han vore så from, att han inte kunde syssla med jordiska ting. Och denne ämbetsman hade såsom rikets styrare vunnit många segrar mot de kristna i norr och därav fått namnet Almansur, »den segerrike«. Drottningen, kalifens moder, hade länge älskat Almansur mer än allt annat på jorden; men han hade tröttnat på henne, emedan hon var äldre än han och stundom trätgirig rörande makten; och därför satt nu även hon inspärrad, liksom sin son kalifen, och Almansur rådde ensam i landet såsom styresman i kalifens namn. Och för vad han gjort mot kalifen och kalifens moder hatades han av många; men av många älskades han på grund av sina segrar mot de kristna; och mot sin livvakt av främlingar var han en god herre, emedan han litade på den såsom skydd mot alla som hyste hat och avund mot honom. Och därför kunde det förmodas att Orm och hans män skulle få goda dagar i Almansurs palats när fred rådde, men också sitt lystmäte av strid; ty varje vår brukade Almansur draga ut med stor härsmakt, antingen mot Asturiens konung och greven av Kastilien, eller också mot konungen av Navarra och de aragoniska grevarna längst uppe i norr vid frankernas gränsmarker. För alla dessa var han en stor skräck, så att de ofta ville betala honom tribut för att undslippa hans besök.

– Men de ha svårt att köpa sig fria från honom, fortsatte Salaman; och detta kommer sig av att han är en olycklig man. Han är mäktig och segerrik, och i alla företag har han haft framgång, och likväl veta alla att han ständigt plågas av en stor skräck. Ty han har burit hand på kalifen, som är Profetens skugga, och stulit makten från honom; och för detta fruktar han Allahs vrede och har ingen ro i sin själ. Varje år försöker han blidka Allah med ny härnad mot de kristna; och därför tar han aldrig emot tribut från alla de kristna furstarna på en gång, och endast kort tid från varje; ty några vill han alltid ha till hands för att i nitälskan hemsöka med svärdet. Bland alla krigare som fötts i detta land är han den väldigaste; och han har svurit en stor ed att han skall dö i fält, med ansiktet vänt mot månggudadyrkarna som tro att Josefs son var Gud. Han bryr sig föga om poesi

och musik, och det är bleka dagar för skalder nu, mot vad det var under Hacham den Lärdes tid; men på sina vilostunder har han sin lust i guldsmeden, silversmeden och ädla stenar, och därför hör inte jag till hans belackare. Detta hus här i Cordova har jag skaffat mig för att bättre kunna driva handel med honom; och må han blomstra länge och njuta allt gott, ty för en silversmed är han i sanning en god herre.

Detta och mera berättade Salaman för Orm, och Orm sade det för Toke och de andra; och de voro alla överens att denne Almansur måtte vara en märkelig furste. Men hans skräck för Allah hade de svårt att förstå, ty för nordmän var det ett okänt ting att känna rädsla för gudarna.

Innan det blev tid för dem att lämna judens hus, gav han dem goda råd i många ting; och Toke rådde han att inte i framtiden låta det märkas att han en gång rått om Subaida.

– Ty furstar tycka inte mera om åsynen av dem som haft deras kvinnor än vad vi andra göra, sade han; och det var modigt av henne att våga ha ett möte med er båda, fast vittnen funnos som sågo att allt gick rätt till. Almansur är en skarpsynt herre, i detta som i allt annat, och därför bör Toke taga sig väl i akt i denna sak.

Toke sade att därmed var det ingen fara; och vad han nu mest hade i tankarna var att finna ett gott namn för sitt svärd. Ty ett sådant svärd som hans var säkert av lika gott smide som svärdet Gram, som var Sigurds, eller Mimming, som var Didriks, eller Skofnung, som Rolf Krake bar; och därför borde det ha ett namn liksom de. Likväl kunde han inte finna något som syntes honom gott nog, fast han ofta tänkte efter. Men Orm kallade sitt Blåtunga.

De lämnade Salaman med många tacksägelser och fördes till Almansurs palats och togos emot av en hövitsman; de blevo härklädda och fullt väpnade och började sin tjänst i livvakten. Och för sina landsmän var Orm hövding.

SJUNDE KAPITLET

*Om Orms tjänst hos Almansur och hur han
seglade med Sankt Jakobs klocka*

Orm kom i tjänst vid livvakten i Cordova i det år som räknades som kalifen Hischams åttonde; det var tre år före Bue Digres och Vagn Åkessons härfärd till Norge. Och i den tjänsten förblev han i fyra år.

Männen i livvakten hade stort anseende och voro präktigare klädda än andra. Deras ringskjortor voro lätta och tunna, men finsmiddare och bättre härdade än allt brynjesmide som Orm och hans män tidigare sett. Deras hjälmar hade silverglans, och över rustningen buro de stundom scharlakansmantlar; och deras sköldar voro längs randen sirade med en slinga sköna skrivtecken. Samma tecken voro sömmade på Almansurs stora fana, som på hans krigståg alltid bars framför honom, och deras betydelse var: Ingen övervinnare utom Allah.

När Orm och hans män för första gången kommo inför Almansur, för att visas för honom av livvaktens överste, förundrade de sig vid hans åsyn, ty de hade trott honom vara av hjältars mått. Han var en oansenlig man, mager och halvt skallig, gröngul i ansiktet och med tunga ögonlock; han satt bland kuddar på en bred bädd och klöste sig sakta i skägget, medan han talade mycket fort till tvenne ämbetsmän som sutto på golvet framför honom och skrevo ned hans befallningar. På ett bord invid bädden stod ett skrin av koppar och därbredvid en skål med frukter och en stor flätad bur; i den lekte några små apor och sprungo runt på ett hjul. Medan ämbetsmännen skrevo vad han sist sagt, tog han frukter och stack in mellan burens spjälor och såg på hur aporna slogos om skänken och sträckte ut sina små händer efter mera; men han log inte vid deras konster, utan stirrade på dem med sorgmodig min, medan han stack in mera frukt och åter började tala till skrivarna.

Efter en stund lät han skrivarna vara och befallde sin krigsöverste att komma närmare med sina män; han lyfte ögonen från buren och såg på Orm och de andra. Hans ögon voro svarta och sorgsna; men det var som om någonting brunnit och gnistrat långt inne i deras djup, så att det för alla var svårt att möta hans blick mera än för en kort stund. Han synade männen noga, en efter en, och nickade.

– Dessa se ut som krigare, sade han till sin överste. Förstå de vårt språk?

Krigsöversten visade på Orm och sade att denne förstod arabiska, men de andra föga eller intet, och att de ansågo Orm som sin hövding.

Almansur sade till Orm:

– Vad är ditt namn?

Orm sade sitt namn och vad det betydde. Almansur sade:

– Vem är din konung?

– Harald Gormsson, svarade Orm; och han är herre över hela Danavälde.

– Hans namn har jag aldrig hört, sade Almansur.

– Däråt skall du vara glad, herre, svarade Orm; ty så långt hans skepp fara, ha kungar bleknat för det namnet.

Almansur såg på Orm; därpå sade han:

– Du synes mig vara snabb i tungan och bär kanske ditt namn med rätta. Är din konung frankernas vän?

Orm smålog och sade:

– Han var deras vän när han hade det svårt i sitt eget land. Men när hans lycka är god, bränner han deras städer, både i Frankland och Saxland. Och han är en konung med mycken lycka.

– Måhända är han en god konung, sade Almansur. Vem är din gud?

– Den frågan är svårare, herre, svarade Orm. Mina gudar äro mitt folks gudar, och de hållas för att vara starka, liksom vi själva. De äro många; men somliga av dem äro åldriga, så att få bry sig om dem utom skalderna. Thor heter den starkaste; han är röd som jag och hålles för att vara alla människors vän. Men den visaste heter Odin; han är härmäns gud, och det säges vara hans förtjänst att vi nordmän äro de bästa krigarna. Men om någon av dem gjort något för mig, vet jag inte; och det är visst att jag gjort föga för dem. Och de synas mig vara långt borta från detta land.

– Lyssna nu noga, hedning, till vad jag säger, sade Almansur. Det finns ingen gud utom Allah. Säg icke att de äro många; och säg icke att de äro tre; det skall vara väl för dig på domens dag om du icke säger så. Allah är en, den Evige, den Upphöjde; och Muhammed är hans profet. Detta är sanningen, och den skall du tro. När jag drager i härnad mot de kristna, är det för Allahs och Profetens skull; och det vore illa om män i min här inte visade dem ära. Därför må du och dina män från denna stund inte anropa någon annan gud än den rätte.

Orm svarade:

– Vi har för vana, vi nordmän, att inte anropa våra gudar i onödan ty vi vilja

inte trötta dem med skrik. I detta land ha vi inte anropat någon gud sedan vi en gång blotade till havsguden för lycklig hemfärd; och den gången nyttade det till intet, ty strax därpå kommo dina skepp och vi som stå här blevo fångna. Kanske det är så, att våra gudar ha ringa makt i detta land; och därför, herre, vill jag gärna vara dig till lags med att hålla mig till din gud här hos dig. Och de andra skall jag fråga, om du så vill, vad de tänka i denna sak.

Almansur nickade, och Orm sade till sina män:

– Han säger att vi måste hålla oss till hans gud. Han har endast en, och den heter Allah och han tycker illa om andra gudar. Min tro är att hans gud är stark i detta land, men våra gudar svaga så långt borta från hemlandet. Vi få bättre anseende genom att i denna sak göra som bruket är här, och det vore oklokt av oss att göra emot Almansurs vilja i detta.

Männen tyckte att de inte hade stort att välja på, när det skulle vara dåraktigt att reta en sådan herre som Almansur; och slutet blev att Orm vände sig till Almansur på nytt och sade att de alla voro villiga att hålla sig till Allah och inte åkalla någon annan.

Almansur lät nu kalla in två präster och en domare; och inför dessa fingo Orm och hans män framsäga Muhammeds tjänares heliga ord, desamma som Almansur sagt till Orm, att det inte finns någon gud utom Allah och att Muhammed är hans profet. För dem alla, utom för Orm, var det svårt att forma orden, fast dessa förestavades med omsorg.

När detta var färdigt, såg Almansur belåten ut och sade till sina präster att han ansåg sig ha gjort Allah en god tjänst med detta, och därom höllo de med honom. Han stack handen i kopparskrinet, som stod på hans bord, och tog därur guldmynt och gav åt envar av männen femton mynt, och åt Orm det dubbla. De tackade honom, och därpå fördes de av krigsöversten tillbaka till sina kvarter.

Toke sade:

– Nu ha vi sagt upp de gudar som voro våra egna, och det kan vara rätt i ett främmande land, där andra råda; men om jag når hem igen en gång, kommer jag att bry mig mera om dem än om denne Allah. Men här tror jag att han är den bäste, och vi ha redan fått guld för hans skull. Och jag skall skatta honom än mera när han också ger mig kvinnor.

Snart därefter påbjöd Almansur krigståg mot de kristna och drog norrut med sin livvakt och en stor här och plundrade i tre månader i Navarra och de aragoniska grevskapen; Orm och hans män vunno där både byte och kvinnor och funno sig väl tillfreds med sin tjänst. Framdeles hade de det så, att de voro i fält med Almansur vår och höst, men lågo i Cordova under den värsta sommarhettan

och under den årstid som sydlänningarna kallade vinter. De försökte vänja sig vid landets bruk och funno föga att klaga på hos Almansur; ty han gav dem ofta rika skänker, för att hålla deras tillgivenhet vid makt, och det de vunno vid stormningar och andra plundringar fingo de behålla för sig själva, sedan en femtedel räknats av åt honom.

Men att tjäna Allah och vara Profeten till lags tedde sig stundom besvärligt för dem. När de under krigstågen funno vin och fläsk hos de kristna, var det dem förbjudet att njuta dessa ting, ehuru deras längtan var stark efter bådaderna; och detta förbud, som syntes dem enfaldigare än något de hört talas om, vågade de sällan trotsa, ty Almansurs stränghet var stor i dessa ting. Böner till Allah och bugningar för Profeten syntes dem komma alltför ofta på; ty morgon och afton, när Almansur var i fält, föll hela hans här på knä, med ansiktet åt det håll där Profetens stad sades ligga, och envar måste flera gånger buga sig, med pannan ända till marken. Detta syntes dem opassande för män och endast värt att skratta åt, och de kunde aldrig helt vänja sig därvid; men de voro överens om att finna sig till rätta så gott de kunde och göra som alla andra.

De utmärkte sig som krigare och vunno stort anseende bland alla i livvakten. Själva höllo de sig för att vara de bästa männen där; och när byte skulle utskiftas, trädde ingen deras rätt för nära. De voro åtta tillsammans: Orm och Toke; Halle och Ögmund; Tume, som rott med Toke; Gunne, som rott med Krok; Rapp, som var enögd; och Ulf, som var den äldste och som en gång för länge sedan vid ett julgille fått ena mungipan uppfläkt och därefter kallades Grinulf, emedan hans mun satt snett och var bredare än andras. Deras lycka var nu så god, att endast en i deras flock miste livet under de fyra år de voro med Almansur.

De fingo färdas mycket omkring under denna tid; ty när Almansurs skägg börjat gråna, blev han allt mera rastlös mot de kristna och satt allt mindre hemma i frid i Cordova. De voro med honom när han nådde längst åt norr, till Pamplona i riket Navarra, och två gånger förgäves stormade den staden och tredje gången tog den och gav den till skövling; här blev Tume, som suttit med vid Tokes åra, dödad av en sten från en kastmaskin. De seglade med på Almansurs eget skepp till Majorka, när ståthållaren på öarna blivit uppstudsigt, och stodo som vakt när han lät slå av huvudena på denne och trettio av hans släkt. De stredo i damm och svår hetta i en stor drabbning vid Henares, där den kastilianske grevens folk trängde på men till sist blev kringränt och nedgjort, och där på kvällen de fallna kristna buros samman och staplades upp till en stor hög av lik, från vars topp en av Almansurs präster kallade Profetens tjänare till bön. Därefter voro de med på stora härnadståg till riket Leon, där konung Sancho den Tjocke hårt beträngdes, till dess att dennes egna män funno honom onyttigt, sedan han för sin fetmas

skull inte längre kunde sitta till häst, och avsatte honom och kommo med tribut till Almansur.

Under alla dessa krigståg förundrade sig Orm och hans män över Almansurs klokhet och makt och stora lycka i sina företag, men mest över den ängslan han hyste för Allah och det sätt han tänkt ut för att helt blidka sin gud. Det stoft som lade sig på hans kläder och skor, när han var i fält, tillvaratogs varje kväll av hans tjänare och samlades i en påse av siden, och från varje fälttåg togs detta stoft hem till Cordova. Han hade förordnat att han ville begravas samman med allt stoft från sina krig mot de kristna; ty Profeten hade sagt: Saliga äro de som trätt dammiga vägar i krig mot de otrogna.

Men trots allt detta damm ville Almansurs ängslan för Allah inte vika; och till sist beslöt han att göra ett större verk än allt annat och förstöra de kristnas heliga stad i Asturien, där aposteln Jakob, den store undergöraren, låg begravnen. I kalifen Hishams tolfte år, som var det fjärde året av Orms och hans mäns tjänst hos Almansur, samlade han på hösten en större härsmakt än någonsin förr och drog upp mot nordväst och fram genom det Tomma Landet, som var den gamla gränsmärken mellan andalusierna och de asturiska kristna.

Han nådde de kristnas bygder på andra sidan ödemarken, där ingen andalusisk här kommit i mannaminne; och var dag blev det nu strider, ty de kristna försvarade sig gott bland bergen och hålvägarna. En kväll, när hären slagit läger och Almansur efter kvällsbönen vilade sig i sitt stora tält, gjorde de kristna ett överfall och hade i början framgång; en flock bröt in i lägret, och ett stort larm uppstod, med härrop och skrik efter hjälp. Almansur kom i hast ut ur sitt tält, med hjälm och svärd men utan brynja, för att se vad som stod på; Orm och två av hans män, Halle och Rapp den Enögde, hade vakt vid tältdörren den kvällen. I detsamma kommo några fientliga ryttare fram mot tältet i full fart; och när de sågo Almansur, kände de igen honom på hans gröna hjälmdok (ty han var den ende i hären som var klädd i den färgen) och tjöto i iver och slungade spjut mot honom. Det var halvmörkt, och Almansur var gammal och kunde inte väja för spjuten; men Orm, som stod närmast, sprang fram och stötte omkull honom framstupa och tog två spjut på sin sköld och ett i axeln. Ett fjärde skrapade Almansur i sidan, där han låg på marken, så att blod kom. Halle och Rapp sprungo emot fienderna och slungade sina spjut och fällde en man; och nu kom folk till från alla håll, och de kristna blevo dödade och bortdrivna.

Orm drog ut spjutet som träffat honom och hjälpte upp Almansur och var inte säker på hur denne skulle tycka om att ha blivit kullslagen. Men Almansur var belåten med sitt sår, som var det första han någonsin fått; ty han höll det för en stor lycka att få spilla sitt blod för Allah, när skadan inte var värre. Han lät

tillkalla tre av sina rytteröverstar och förebrådde dem inför sina församlade hövitsmän att de hållit dålig vakt kring lägret. De kastade sig framstupa för hans fötter och gräto och bekände sitt fel; och Almansur gav dem därpå, såsom hans vana var när han var mild till sinnes, tid att framsäga sina böner och binda upp sina skägg, innan deras huvuden höggos av.

Åt Halle och Rapp gav han var sin näve guld; och därpå, medan härens alla hövitsmän ännu stodo kvar, lät han Orm träda fram. Han såg på honom och sade:

– Du har burit hand på din herre, rödskägg, och det får ingen krigare göra. Och du har skadat min ära genom att fälla mig till marken. Vad har du att säga till detta?

– Många spjut voro i luften, svarade Orm, och ingenting annat fanns att göra. Och det är min tro, herre, att din ära är sådan, att den inte kan taga skada av denna sak. Dessutom föll du framåt mot fienden, så att ingen kan säga att du vek.

Almansur satt tyst och fingrade sitt skägg; därpå nickade han och sade:

– Det är min tanke att ditt försvar är gott. Och mitt liv har du räddat, och det kan ännu vara värt något.

Han lät nu ur sin skattkista hämta en tung halskedja av guld och sade:

– Jag ser att du fick ett spjut i axeln, och det lär väl kännas. Men här är läkedom för svedan.

Han hängde kedjan kring Orms hals, och det var en sällsynt ära; därefter stodo Orm och hans män ännu högre i Almansurs gunst än förr. Toke synade kedjan och var glad åt att Orm vunnit en sådan dyrbarhet.

– Och det är säkert, sade han, att Almansur är den ypperste bland furstar att tjäna. Men likväl håller jag det för en stor lycka både för dig, Orm, och för oss andra, att du inte välte honom på rygg.

Nu drog hären vidare; och till sist kommo de fram till de kristnas heliga stad, där aposteln Jakob låg begravnen och där en stor helgedom byggts över hans grav. Där blev det strid, ty de kristna trodde att deras apostel skulle hjälpa dem och stredo så länge de kunde; men slutligen övermannades de av Almansur, och staden blev stormad och bränd.

Hit hade stora skatter samlats av de kristna i hela landet, ty denna stad hade aldrig hotats av någon fiende; och stort byte togs och många fångar. Vad Almansur helst av allt ville ha förstört var den stora kyrkan över apostelns grav; men den var av sten och kunde inte brännas. Han satte därför fångar och män av sitt eget manskap till att bryta ned den. I dess torn hängde tolv stora klockor som hade namn efter apostlarna; de hade skön klang och skattades som underbara ting av de kristna, och allra mest den största av dem alla, som hette Jakob.

Almansur befälde att dessa klockor skulle bäras hem till Cordova av de kristna fångarna, för att där ställas i den stora moskén med munnarna uppåt och fyllas med välluktande olja och brinna som stora lampor till Allahs och Profetens ära. De voro tunga att bära, och stora bårar tillverkades åt dem; sextio fångar skulle bytas till att bära var klocka. Men Jakobs klocka var alltför tung, så att ingen bår kunde göras åt den; inte heller kunde den forslas på oxvagn över bergsstigarna. Likväl ville Almansur för ingen del lämna kvar denna klocka, som han räknade som sitt skönaste byte.

Han lät göra en plattform som klockan skulle ställas på; den skulle sedan dragas på rullar ned till en flod i närheten för att föras på skepp till Cordova. När plattformen var färdig med rullar under, stuckos stänger genom klockbygeln, och många försökte lyfta upp klockan på plattformen; men sydlänningarna hade inte längd och krafter nog, och när de togo längre stänger, så att flera skulle kunna lyfta, brusto stängerna, och klockan blev stående på marken. Orm och hans män kommo till platsen och sågo på och skrattade. Toke sade:

- För sex vuxna män vore det lyftandet inte svårt.
- Min tro är, sade Orm, att det räcker med fyra.

Därpå gingo han och Toke och Ögmund och Rapp den Enögde fram till klockan och satte en kort stång i bygeln och lyfte upp klockan på plattformen.

Almansur hade kommit ridande och stannat och åsett detta; han kallade på Orm och sade:

– Åt dig och dina män har Allah skänkt stor styrka, prisat vare hans namn! Och det synes mig att du och dina män äro de rätta att få denna klocka ombord på ett skepp och föra den till Cordova; ty inga andra kunna hantera den.

Orm bugade sig för honom och sade att detta uppdrag inte syntes honom svårt.

Därpå lät Almansur utvälja en flock goda slavar bland fångarna; de skulle släpa klockan ned till floden, där den blev segelbar, och vara roddare på ett skepp som låg där och som tagits från asturierna. Två ämbetsmän i Almansurs kansli sändes med för att övervaka färden.

Rep fästes nu i plattformen, och med klocka och dragare gåvo sig Orm och hans män åstad; några av slavarne drogo, andra skötte rullarna. Det var en besvärlig färd, ty vägen bar mest nedåt, och stundom skenade klockan, så att i början några av de slavar som bytte rullarna blevo krossade. Men Orm lät fästa dragrep bak i plattformen, så att man kunde hålla igen vid branta ställen, och nu gick det bättre, och de kommo ned till floden där skeppet låg.

Det var ett handelsskepp, inte stort men väl byggt och däckat; det hade tio par åror och även mast och segel. Orm och hans män lyfte klockan ombord och

gjorde den stadigt fast med rep och klampar; därpå satte de slavarne på sina platser vid årorna och foro nedför floden. Denna rann västerut, norr om den flod där en gång Kroks skepp rott upp mot markgrevens fäste; och för nordmännen kändes det gott att åter vara herrar på ett skepp.

Orms män byttes till att se efter roddarna och funno dem trilska och otympliga; de blevo ledsna vid att se att inga benfjättrar funnos, så att man hela natten måste vaka över roddarna; och ett par av dessa, som blivit snärtade med spön, lyckades likväl rymma. Alla voro överens att maken till usla roddare aldrig setts och att det inte kunde fortfara på detta sätt ända till Cordova.

När de nådde ut till mynningen, lågo där många av Almansurs stora krigsskepp, som inte kunnat gå uppför floden; de hade sänt sitt mesta krigsfolk inåt landet för att hjälpa till att plundra hos asturierna. Orms män blevo glada vid denna syn, och Orm sände genast de båda skrivarna att låna samman fotjärn hos skeppskaptenerna, tills han fått vad han behövde. Slavarne smiddes nu fast; och här fick Orm också proviant till sin resa, ty färden till Cordova var lång. Därpå blev han liggande bredvid krigsskeppen i en skyddad vik för att vänta på bättre segelväder.

På kvällen gick Orm i land, samman med Toke och Gunne, och lämnade sina andra män att vakta skeppet. De gingo ned längs stranden till några fiskebodar, där handelsmän inrättat sig som köpte upp byte och sålde förnödenheter till skeppsfolket. När de kommo i närheten av en av bodarna, gingo sex män från ett skepp in i den, och Gunne stannade tvärt.

– Där gingo män som vi ha ärende till, sade han. Sågo ni de båda främsta?

Varken Orm eller Toke hade lagt märke till dem.

– Det var de män som höggo Krok, sade Gunne.

Orm blev blek, och en skälvning kom över honom.

– Då ha de levat länge nog, sade han.

De drogo sina svärd. Orm och Toke buro härskarinnan Subaidas skänker. Toke hade ännu inte funnit något namn för sitt svärd, lika gott som Blåtunga.

– Krok kommer före Almansur, sade Orm; och här ha vi hämnd alla, men mest jag som är hövding efter honom. Spring bakom boden, ni båda, så att ingen kommer undan den vägen.

Boden hade dörrar på båda kortväggarna; Orm kom in genom den närmaste och fann de sex männen där jämte handelsmannen. Denne kröp ned bland några säckar, när han såg Orm med svärdet bart, men de sex skeppsmännen fingo fram sina vapen och skreko frågor. Det var trångt i boden och skumt, men Orm såg genast den ene av dem som huggit Krok.

– Har du sagt din aftonbön? sade han och högg honom över halsen så att huvudet lyftes av.

Två män högg nu mot Orm, så att han fick fullt upp att göra; de tre övriga sprungit mot den bakre dörren, men där kommo Toke och Gunne. Toke fällde genast en man och skrek Kroks namn och högg snabbt efter den näste; och nu blev det stor trängsel bland varorna i boden. En man sprang upp på en bänk och högg mot Orm; men hugget fastnade i en takbjälke, och Orm slängde sin sköld mot hans ansikte; sköldpiken kom i ögat, och han föll ned och låg stilla. Därefter blev striden kort. Den andre som huggit Krok fälldes av Gunne; Orm hade fällt två män och Toke tre; men handelsmannen, som inte syntes mycket i hörnet där han stuckit sig undan, fick bli liggande oskadd, emedan han intet hade att göra med denna sak.

När de trädde ut ur boden med blodiga vapen, kommo några män mot dem, för att se vad bullret gällde, men vände vid deras åsyn och sprungit sin väg. Toke höll ut sitt svärd framför sig: tjockt blod rann ned längs klingan och droppade från udden i stora droppar.

– Nu ger jag dig namn, Blåtungas syster, sade han. Rödnäbba skall du heta efter detta.

Orm såg efter männen som flydde undan.

– Det blir bäst att vi också få brått, sade han, ty nu äro vi fredlösa i detta land. Men det var hämnaden värd.

De skyndade till skeppet och sade de andra vad som hänt; skeppet lade genast ut, fast det nu var mörkt. Alla voro glada att Krok blivit hämnad, och de förstodo att det nu brådsnade att komma bort från detta land; de hjälptes åt att få god fart på roddarna. Orm själv stod vid styråran och spanade ut i mörkret; Almansurs båda skrivare, som inte visste vad som hänt, lågo åt honom med frågor, men fingo föga svar; och till sist kom skeppet lyckligen ut ur viken och fick vind från söder, så att seglet kunde sättas. De höllo norrut och ut från land tills dagningen kom; och intet förföljande skepp syntes till.

De sågo ett par öar på höger hand, och Orm lade till vid den ena. Han satte de båda skrivarna i land och skickade hälsning med dem till Almansur.

– Från en sådan herre vilja vi inte fly utan att säga ifrån, sade han. Säg honom därför från oss alla, att det blev vårt öde att dräpa sex av hans män, emedan vi hade hämnd efter Krok, vår hövding; och sex mäns liv var inte för mycket för hans. Vi taga med oss skeppet och dess slavar och den förlusten märks nog inte mycket för Almansur; och klockan ta vi också med, ty den ger stadga åt skeppet, och vi ha farliga hav framför oss. Vi tycka alla att han varit oss en god herre; och

om inte detta kommit emellan, skulle vi gärna tjänat honom längre, men som det nu blivit, är detta vår enda väg att komma undan honom med livet.

Skrivarna lovade att framföra detta, ord för ord som Orm sagt det; och han tillade:

– Det vore också väl om ni båda, när ni komma tillbaka till Cordova, ville bära hälsning från oss till en rik jude vid namn Salaman som är skald och silversmed, och säga vårt tack åt honom för att han varit oss en god vän; ty honom lära vi nu aldrig mera få se.

– Och sägen härskarinnan Subaida, sade Toke, att två nordmän som hon känner sända henne tack och hälsning. Och sägen henne också detta, att de svärd hon gav oss varit oss till stor nytta, och att intet hack finns i eggarna fast de varit i gott bruk. Men detta bör bli sagt utan att Almansur hör på.

Skrivarna hade sina skrivdon framme och tecknade upp allt detta; och därpå lämnades de på ön och fingo med sig vad föda de kunde behöva där, tills något skepp funne dem eller de själva kunde taga sig i land.

Alla roddarslavarna flaxade och tjöto överljutt när skeppet nu höll ut mot öppna havet, och det var tydligt att de också ville bli lämnade kvar där skrivarna satts i land. Orms män fingo gå omkring med spön och repändar för att lugna dem och få dem att ro; ty stiltje rådde nu, och det brådskade med att komma undan från dessa farvatten.

– Det är väl att vi ha dem i fotjärn, sade Gunne, ty eljest skulle de hoppat överbord alla, trots våra svärd; men det är illa att vi inte lånade en piska när vi fingo järnen, ty spön och repändar synas mig inte bita tillräckligt på så trilska män.

– Det är ett märkligt ting att du har rätt, sade Toke; ty när vi själva sutto på roddarbänken, skulle vi knappt kunnat tro oss om att prisa en slavpiskas nytta.

– Egen rygg ömmar mest, det är sant, sade Gunne; men dessa mäns ryggar måste ömma mera än nu, om vi skola komma undan.

Toke höll med om detta, och de gingo åter runt och snärtade roddarna så gott de kunde för att få bättre fart på skeppet. Men rodden gick ändå dåligt, ty roddarna kunde inte hålla takt i årtagen. Orm såg detta och sade:

– Bara med snärtande lära vi dem inte att ro, när de inte ha vana; men kanske klockan kan bli till hjälp med detta.

Han tog en yxa och ställde sig vid klockan och slog på den med yxhammaren i roddartakt; ur klockan kom då en stark klang, och roddarna lystrade, så att det började gå bättre med årtagen. Orm lät sina män bytas till att slå takten; de funno att om de slog med en träklubba, virad med läder, fingo de den bästa klangen ur

klockan, och de hade mycket nöje av detta.

Men snart fingo de vind igen, och rodd behövdes inte längre; vinden tog i mer och mer och blev till storm, så att det började se farligt ut. Grinulf sade då att detta var vad man kunde vänta, då de börjat resan utan att offra till havsfolket. Men några sade emot honom och påminde om det offer de en gång gjort, när Almansurs skepp bragt dem olycka strax efteråt. Gunne ansåg att det kunde vara säkrast att offra till Allah, och ett par höllo med honom; men Toke sade sig inte tro att Allah hade mycket att säga på haven. Orm sade då:

– Min tro är, att ingen så noga kan veta hur mäktig varje gud är och vad nytta han kan göra oss, och det är kanske bäst att inte försumma den ene för den andre. Och så mycket är säkert, att en finns som vi redan haft nytta av på denna färd, och det är Sankt Jakob; ty hans klocka ger skeppet stadga, och den har också hjälpt oss med rodden. Därför bör han inte glömmas.

Männen funno detta vara rätt talat, och de offrade nu kött och dricka till Ägir, Allah och Sankt Jakob och kände sig därefter bättre till mods.

De visste nu inte så noga var de voro, utom att de voro ett gott stycke utanför Asturien. Men de visste att om de höllo norrut, som stormen drev dem, och inte kommo för långt åt väster, skulle de alltid finna land till sist, antingen Irland eller England, eller också Bretagne. De höllo därför modet uppe och redo ut stormen och skönjde stjärnorna ett par gånger och trodde att de skulle komma rätt.

Sitt största besvär hade de med slaverna; ty fast dessa nu inte hade något att göra med årorna, blevo de eländiga av skräck och sjösjuka och väta och köld, så att alla voro gröna och hackade tänder och ett par dogo. Varma kläder var det knappt om på skeppet, och det blev kallare för var dag, ty det var nu långt lidet på hösten. Orm och hans män voro bekymrade för slavernas uselhet och skötte dem så gott de kunde; och när de förmådde äta, gävo de dem av den bästa födan; ty kunde dessa slavar bringas lyckligen i land, skulle de vara värda mycket.

Till sist lugnade stormen av, och under en dag hade de nu vackert väder och god vind och höllo mot nordöst; och slaverna kryade till sig i solskenet. Men på kvällen dog vinden helt bort, och en dimma bredde sig över dem och blev allt tätare. Den var kall och drypande, så att alla fröso, men mest slaverna; ingen fläkt av vind kom, och skeppet låg stilla och hävdes i långa dyningar. Orm sade:

– Nu ha vi det illa ställt; ty ligga vi stilla och vänta på vind, dö slaverna av kylan; och låta vi dem ro, dö de väl också, så eländiga som de äro. Och mycken rättning att ro efter ha vi inte heller, så länge varken sol eller stjärnor synas.

– Det synes mig bäst att vi låta dem ro, sade Rapp; därav få de värme. Och låt

oss styra så som dyningen går, ty vi hade stormen från söder; annat ha vi inte att rätta oss efter så länge dimman varar.

Rapps råd befanns gott; och slavarne fingo taga till årorna, fast de klagade mycket och hade föga krafter. Männen byttes åter till med att slå takten på klockan, och det tycktes dem att hon nu klingade ännu skönare än förr, med en lång ton efter varje slag, så att hon var dem ett gott sällskap i dimman. Ibland läto de slavarne vila sig en stund och sova, men rodde eljest hela natten och styrde efter dyningen; och alltjämt låg dimman lika tät.

På morgonen stod Ögmund vid styråran, och Rapp slog på klockan; de övriga männen sovo. Plötsligt lyssnade de båda och sågo på varandra och hörde därpå efter på nytt: en svag klang kom långt ur fjärran. De blevo häpnade och väckte de andra, och alla lyssnade. Klangen hördes alltjämt, och den tycktes komma framifrån.

– Det hörs som om flera än vi rodde med klocka, sade Toke.

– Vi få fara varligt nu, sade Grinulf, ty detta kan vara Ran och hennes döttrar, som locka sjöfarare med sång och spel.

– För mig låter det mera som dvärgar smidde, sade Halle, och sådant kan också vara farligt att komma för nära. Kanske vi äro vid något skär där troll hålla till.

Den svaga klangen ur fjärran fortsatte, och de kände sig nu alla ängsliga och väntade på vad Orm skulle säga. Även slavarne lyssnade och började ivrigt snattra; men deras språk var okänt för Orm och hans män.

– Vad detta är kan ingen veta, sade Orm; men det vore illa av oss att bli rädda för så litet. Låt oss därför ro vidare som vi gjort och hålla utkik så gott vi kunna. Och för min del har jag aldrig hört att trolltyg visar sig på morgonen.

De höllo med om detta, och rodden fortsatte; den främmande klangen blev nu starkare. Små vindfläktar kommo emot dem, och dimman började lätta; och på en gång ropade alla att de sågo land. Det var en stenig kust och såg ut att vara en ö eller en udde; klangen kom tydligt från den, men den upphörde nu. De sågo grönt gräs och några betande getter; därpå sågo de ett par hyddor, och vid dem stodo män och blickade ut mot skeppet.

– Detta synes mig varken likna troll eller Rans döttrar, sade Orm. Här gå vi i land för att se var vi kommit.

De gjorde så; och männen på ön visade ingen rädsla vid att se härklädda män gå i land, utan kommo vänligt emot dem och hälsade dem. De voro sex stycken, alla gamla, med vita skägg och långa bruna kappor; och vad de sade kunde ingen förstå.

– Till vilket land ha vi kommit, sade Orm, och vems män äro ni?

En av de gamla förstod hans ord och ropade till de andra: Lochlannach, Lochlannach! och svarade honom på hans eget tungomål:

– Du har kommit till Irland, och vi äro Sankt Finnians tjänare.

När Orm och hans män hörde detta, kände de stor glädje och tyckte sig vara nästan hemma. De kunde nu se att de landat på en liten ö, och bortom den kunde de skönja Irlands kust. På den lilla ön funnos endast de gamla männen och deras getter.

Åldringarna talade ivrigt sinsemellan och sågo häpna ut; den som förstod nordiskt språk sade därpå till Orm:

– Du talar nordmäns språk, och det språket förstår jag, ty med nordmän har jag umgåtts mycket i mina unga dagar, innan jag kom till denna ö. Men det är visst att jag aldrig sett män från Lochlann klädda som du och dina män. Var komma ni ifrån? Äro ni vita eller svarta Lochlannach? Och hur kan det vara att ni komma seglande med klockklang? I dag är det Sankt Brandans dag, och vi ringde vår klocka för att hedra hans minne, och då hörde vi er klocka svara från havet; och vi trodde att det kanske var Sankt Brandan själv som svarade oss, ty han var en stor sjöfarare. Men i Jesu Kristi namn äro ni väl alla döpta, när ni komma seglande med heligt ljud?

– Gamlingen kan prata, sade Toke; och här, Orm, får du mycket att svara på.

Orm svarade den gamle:

– Vi äro svarta Lochlannach, män från kung Haralds välde; fast om kung Harald ännu lever vet jag inte, ty vi ha varit länge hemifrån. Men våra kappor och kläder äro spanska, ty vi komma från Andalusien, där vi tjänat en stor herre vid namn Almansur. Och vår klocka heter Jakob, och den är från den kyrka i Asturien där aposteln Jakob ligger begravnen, och den största av alla klockor där; men hur den kom med oss på resan är för långt att berätta nu. Kristus känna vi till; men där vi komma ifrån hålles han inte i stor ära, och döpta äro vi inte. Men när ni nu själva äro kristna, kan det vara gott för er att höra att vi ha kristna män vid årorna. De äro våra slavar och komma från samma ställe som klockan, och nu äro de medfarna av resan och duga inte mycket till. Därför vore det väl att få dem i land här, så att de kunna få vila sig innan vi fortsätta vår resa. Och för oss skola ni inte hysa rädsla; ty ni se ut att vara goda män, och vi äro inga våldsmän mot dem som inte stå oss emot. Några av edra getter gå väl åt, men det blir det värsta ni få utstå av oss; vi tänka inte stanna länge.

När de gamla förstått allt detta, nickade de och smålogo vänligt; och deras talman sade att de ej sällan hyst sjöfarare på sin ö och att ingen brukade göra

dem något ont.

– Ty själva göra vi inte orätt mot någon, sade han, och vi ha inga andra ägodelar än getterna och vår rovåker och våra hyddor, dessutom är hela ön Sankt Finnians ö, och han är mäktig hos Gud och håller sin hand över oss. Och våra getter har han välsignat rikt i år, så att föda skall inte fattas. Varen därför välkomna till det lilla vi kunna ge er; och för oss gamla, som mest sitta ensamma här, är det en glädje att få lyssna till vittfarna män.

Slavarna togos nu i land, och skeppet drogs upp; och Orm och hans män rastade nu på Sankt Finnians ö och kommo väl överens med munkarna. De fiskade samman med dem och fingo god fångst och matade slavarna tills dessa sågo mindre eländiga ut; och Orm och de andra fingo berätta mycket av sina äventyr för munkarna, ty fast det var besvär med översättandet, voro de gamla vetgiriga rörande nyheter från fjärran länder. Men mest av allt beundrade de klockan, som var större än någon de hört talas om på Irland. De sade att det var ett mäktigt underverk att Sankt Jakob och Sankt Finnian ropat till varandra med sina klockor ur fjärran; och ibland vid sina gudstjänster slog de på klockan Jakob, i stället för sin egen, och gladdes när dess stora klang gick ut över havet.

ÅTTONDE KAPITLET

*Om Orms vistelse hos Sankt Finnians munkar
och hur ett under skedde i Jellinge*

Medan de voro hos Sankt Finnians munkar, rådplägade Orm och hans män mycket om hur de bäst skulle ställa det för sig, sedan slavarne blivit krya nog till fortsatt resa. Alla ville hem, både Orm och de andra; och stor fara för sjöröveri fanns inte vid denna årstid, då få skepp lågo på sjön. Men färden kunde bli svår i vintervädret, så att slavarne kanske skulle tyna bort för dem, och därför kunde det vara klokast att försöka sälja dessa så fort som möjligt. I det ärendet kunde de antingen fara in till Limerick, där Orms fader var väl känd, eller också segla till Cork, där Olof med Ädelstenarna av ålder drev den största handeln med slavar. De hörde sig för hos munkarna, vilketdera som kunde vara bäst.

Sedan munkarna förstått vad de ville veta, talades de vid tillsamman och smålogo; därpå sade deras talman:

– Det märks att ni komma långt borta ifrån och inte veta mycket om hur det är på Irland nu. Varken i Limerick eller i Cork blir det lätt för er att driva handel. Brian Borhumha har nu makten på Irland; och fast ni äro långväga främlingar ha ni kanske hört talas om honom.

Orm sade att han ofta hört sin fader tala om en konung Brian, som förde krig mot vikingarna i Limerick.

– Han för inte krig mot dem längre, sade munken. I början var han dalcassiernas hövding; då förde vikingarna i Limerick krig mot honom. Sedan blev han konung av Thomond; då förde han krig mot vikingarna i Limerick. Men därpå blev han konung över hela Munster; då stormade han Limerick och dräpte de flesta vikingarna där, och de överblivna flydde. Och nu är han den störste hjälten på Irland, konung över Munster, herre över Leinster, skattherre över alla främlingar som sitta kvar i sina städer vid kusterna; och mot Malachi, Irlands överkonung, för han nu krig för att vinna hans gemål och hans välde. Olof med Ädelstenarna betalar honom skatt och måste sända honom krigare vid hans härtåg mot kung Malachi; och själve Sigtrygg Silkeskägga av Dublin, som är den mäktigaste främlingen på Irland, har betalat honom skatt två gånger.

– Detta är stora nyheter, sade Orm; och denne konung Brian synes vara en mäktig herre, även om det kan vara att vi sett mäktigare. Men om nu också allt du säger är sant, varför skulle inte vi kunna sälja våra slavar till honom.

– Konung Brian köper inga slavar, sade munken, utan tar själv så många han behöver, både av grannar och av männen från Lochlann. Dessutom veta alla att det finns tre ting som han älskar mer än allt annat, och tre ting som han hatar, och de sista äro till nackdel för er. De ting han älskar äro dessa: den största makten, och den har han redan; det mesta guldet, och det är också hans; och den skönaste kvinnan, och hela världen vet att hon är Gormlaith, syster till Maelmora, konung av Leinster, och henne har han ännu inte vunnit. Hon var först gift med konung Olof Kvaran av Dublin, och han försköt henne för hennes hårda tungas skull; nu är hon gift med Malachi, överkonungen, och han jollrar nu i hennes kammare och orkar knappt gå ut i strid längre; och när Brian besegrat Malachi, vinner han Gormlaith; ty vad han föresatt sig, det gör han. Men de tre ting han hatar äro dessa: okristna; och män från Lochlann; och skalder som prisa andra kungar. Hans hat är lika starkt som hans kärlek, och ingenting kan mildra honom i dessa ting; och eftersom ni äro både okristna och från Lochlann, vilja vi inte råda er att komma honom nära, ty vi önska inte ert fördärv.

Männen lyssnade uppmärksamt till detta och tyckte att det inte vore lönt att driva handel med konung Brian. Orm sade:

– Det synes mig att klockan Jakob ledde oss rätt, när hon förde oss till denna ö och inte intill konung Brians rike.

– Sankt Finnians klocka hjälpte också till, sade munken; och när ni nu sett vad helgonen kunna göra, till och med för okristna män, vore det inte då rimligt att ni började tro på Gud och bleve kristna?

Orm sade att han inte tänkt mycket på den saken och att den inte syntes honom brådsande.

– Den är kanske mera brådsande än du tror, sade munken; ty det är nu endast elva år kvar tills världen skall förgås och Kristus komma i skyn och döma alla människor. Innan dess skola alla hedningar vara döpta, och det vore oklokt att komma bland de sista. De okristna gå nu över till Gud mera än de förr brukat, så att snart inte många sitta kvar i sitt mörker; och sannerligen är Kristi tillkommelse nu nära, sedan den värste av alla hedningar, kung Harald av Danmark, tagit dopet. Därför borde nu också ni överge edra falska gudar och anamma den sanna tron.

Alla männen sågo på honom med häpnad, och ett par brusto i skratt och slog

sig på knäna.

– Varför säger du inte lika gärna att han blivit munk som du själv, sade Toke, och rakat av sig håret.

– Vi ha varit vida i världen, sade Orm, och du sitter här med dina bröder på en enslig ö; och likväl är det du som har de största nyheterna att berätta. Men det är inte litet du vill ha oss att tro, när du säger att kung Harald blivit kristen; och det synes mig mera troligt att någon sjöfarare satt i dig detta för att ha nöje av din godtrogenhet.

Men munken vidblev att det han sagt var sanning och inte någon skepparlögn. Ty denna stora nyhet hade de hört av sin egen biskop, när denne besökt dem för två år sedan; och sju söndagar hade de framburit tacksägelser till Gud över en så stor vinning för alla kristna som hemsöktes av nordmän.

Efter denna bekräftelse trodde männen på vad munken sagt, men funno det likväl svårt att förstå en så märklig nyhet.

– Han kommer ju själv från Odin, sade de och sågo på varandra; hur kan han då ty sig till en annan?

– Och hela sitt liv har han haft lycka, sade de, och den har skänkts honom av asarna; och mot de kristna ha hans flottor farit och kommit rika hem. Vad har han då att göra med de kristnas gud?

De skakade på huvudena och sutto i förundran.

– Han är gammal nu, sade Grinulf; och det kan ju vara att han blivit barn på nytt, liksom kung Ane i Uppsala i gamla tider. Ty kungar dricka starkare öl än andra män och ha många kvinnor; och sådant kan med tiden trötta dem, så att deras förstånd mörknar och de inte längre veta vad de göra. Och eftersom de äro kungar, göra de likväl som de själva vilja, även sedan vettet farit ifrån dem; och det må vara på så sätt som kung Harald snärjts i de kristnas lära.

Männen nickade och började berätta historier om gammalt folk hemma i bygden, som på sin ålders dagar blivit konstiga och varit sin släkt till besvär med krokiga påhitt; och de tyckte alla att det inte var stor fördel att leva kvar tills tänderna föllo ut och förståndet började tvina. Munken sade då att för dem komme värre ting att hända, ty vid domedagen om elva år skulle de hastigt tagas bort från jorden. Men männen svarade att detta kunde vara passande tid för deras del och att de inte brydde sig om att gå över till Kristus för den sakens skull.

Orm hade nu mycket att tänka på; ty det måste bestämmas hur de nu skulle göra, när de inte vågade sig in till marknaden på Irland. Till sist sade han till sina män:

– Det är gott att vara hövding när byte skiftas och när öl bjudes kring, men

värre när planer skola läggas; och vad jag nu kan tänka ut är inte mycket. Men vi måste segla nu; ty slavarne äro nu så bra de här kunna bli av maten och vilan, och ju längre vi dröja desto svårare blir vår resa. Det bästa synes mig vara att vi segla till kung Harald; hos honom finns det rika stormän, som kanske ge gott pris för slavarne; och om han nu själv blivit kristen, synes det mig att vi ha en god skänk åt honom, så att vi genast kunna komma i hans ynnest. Jag skulle nu vilja bli hans man, hellre än att sitta som den yngste hemma på min faders gård, ifall den gamle ännu lever och Odd, min broder; och för er andra, om ni ha ärende hem, blir det lätt att komma till Blekinge, sedan vi gjort vår handel och delat vår vinst. Men värst för oss blir att bevara slavarne, så att de inte dö för oss när vi komma upp i kylan.

Därpå sade han till munkarna att han nu ville göra en handel med dem. De skulle lämna honom alla getskinn de hade och vad kläder de kunde undvara; och för detta ville han ge dem de två skröpligaste slavarne, emedan dessa eljest skulle dö på resan men kunde vara munkarna till nytta om de tillfrisknade, och därtill också några andalusiska silvermynt. Munkarna smålogo och sade att detta var bättre handel än vad irer vanligen haft med Lochlannach, men att de helst skulle vilja ha klockan Jakob. Orm svarade att klockan kunde han inte undvara; och med handeln blev det som han sagt, så att slavarne blevo någorlunda vinterklädda.

De rökte nu fisk och getkött till färdkost och fingo med sig munkarnas rovor. Munkarna hjälpte dem med allt och voro ständigt vänliga och klagade inte över att deras getflock blivit liten under besöket; deras enda sorg var att den heliga klockan skulle förbliva i hedningars hand och att Orm och hans män inte ville förstå sitt eget bästa och bli kristna. Vid avskedet talade de ännu en sista gång om Kristus och Sankt Finnian och domens dag, och om allt som skulle hända de bortfarande om de försummade att gå över till den sanna läran. Orm svarade dem att han nu hade föga tid att lyssna till sådana ting; men därpå tillade han att han skulle vara en dålig hövding om han vid bortfärden visade sig snål mot sådana värdar som de varit för honom och hans män. Därmed stack han handen i sitt bälte och tog fram tre guldmynt och gav dem.

När Toke såg detta, skrattade han åt sådant överdåd, men sade därpå att han själv hade lika god råd som Orm; ty när tid bleve, tänkte han gifta sig till någon av de bästa gårdarna på Lister och bli en storman i bygden. Därmed gav också han tre guldmynt åt munkarna, och dessa stodo i häpnad över sådan givmildhet. De andra männen sågo inte ut att tycka mycket om allt detta; men för sitt anseendes skull gåvo också de något; alla utom Grinulf. Denne blev nu hånad av alla för sin snålhet; men han grinade med sin sneda mun och kliade sig i

kindskägget och var väl till freds med sig själv.

– Jag är ingen hövding, sade han, och dessutom börjar jag bli gammal; och med mig gifter sig ingen flicka med gård på hand, ingen käring heller. Och därför är jag i min goda rätt när jag är snål.

Sedan nu slaverna åter tagits ombord och satts fast, seglade Orm bort från Sankt Finnians ö och höll ned runt Irland och fick hård vind och god resa. Alla hade ont av höstkylan, trots att de svepte sig i getskinnen; ty Orm och hans män hade nu vistats så länge i södern att kallt väder kändes i deras skinn mera än förr. Men de voro likväl alla vid gott mod, när de hade hemlandet så nära, och kände endast ängslan för sjöfarande landsmän, som de ständigt höllo god utkik efter. Ty munkarna hade sagt att danska vikingar nu flockades mera än någonsin kring Englands kuster, sedan det mesta av Irland stängts för dem av konung Brians makt och i stället England fått rykte som det bästa landet att plundra. Av ängslan att bli jagad av landsmän höll Orm skeppet väl ut från land när de styrde upp genom det engelska sundet. De hade god lycka och sluppo alla möten; de kommo upp i öppna havet och kände vågstänket bli kallare och seglade tills de skönjde Jutlands kust. Då skrattade de alla av glädje, ty det var gott att åter se land som hörde till danaväldet; och de pekade på landmärken som de sett när de seglat ut med Krok för länge sedan.

De rundade Skagen och höllo söderut och nådde lä under land; och nu fingo slaverna åter ro, så gott de kunde, medan klockan Jakob sjöng takten. Här talade de vid män i fiskebåtar, som de mötte, och fingo reda på hur långt de hade kvar till Jellinge, där kung Harald satt; och de putsade sina vapen och sågo till sina kläder, för att såsom män med anseende kunna träda inför kungen.

Det var tidigt en morgon de rodde upp till Jellinge och lade till vid en brygga; de kunde se kungsgården, som låg på en kulle ett stycke inåt land, med en jordvall och påverk omkring. Några hyddor lågo nere vid bryggorna, och folk kom ut ur dem och stirrade på Orm och hans män, som tedde sig som främlingar. Nu lyfte de klockan i land, med plattformen och rullarna som de använt i Asturien; flera nyfikna samlades från de närmaste hyddorna för att se på en sådan märklighet och höra efter var dessa främlingar kommo ifrån; och för Orm och hans män var det sällsamt att åter höra sitt eget språk talas av alla, sedan de nu så länge varit bland främlingar. De löste slaverna och spände dem för klockan, för att draga den upp till kungen.

Nu hördes skrik och oväsen uppe från kungsgården, och de sågo en fet man i lång kåpa komma springande mot dem nedför backen. Han var rakad och hade ett silverkors på bröstet och förskräckelse i sitt ansikte; han kom andfådd fram till hyddorna och slog ut med armarna.

– Iglar! Iglar! ropade han. Finns det ingen barmhärtig människa som har blodiglar? Jag måste ha blodiglar strax, friska och starka!

Det hördes att han var utlänning, men hans tunga löpte rappt på danskt mål, fast han kippade efter andan.

– Det har gått sjukdom på våra iglar däruppe, sade han, så att de inte längre vilja bita. Och iglar är det enda som hjälper när han har tandvärk. I Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, finns det ingen människa som har blodiglar?

Ingen i hyddorna hade iglar hemma, och den tjocke prästen stönade och såg hjälplös ut. Han hade nått fram mot bryggan där Orms skepp låg, och nu fick han syn på klockan och männen kring den. Han stirrade häpen och kom hastigt närmare.

– Vad är detta? ropade han. En klocka, en helig klocka! Är detta som jag drömmer? Är det Satans bländverk eller en riktig klocka? Hur har den kommit hit, till mörkrens och djävlaras land? Aldrig i mitt liv har jag sett en så stor klocka, inte ens i kejsarens egen kyrka i Worms.

– Den heter Jakob efter en apostel, sade Orm; och vi ha fört den hit från den aposteln kyrka i Asturien. Vi hörde att kung Harald blivit kristen, och tänkte att en sådan gåva skulle glädja honom.

– Ett under, ett under! skrek prästen snyftande och sträckte armarna mot himlen. Guds änglar ha sett till oss i vår nöd, när våra iglar sjuknat. Detta är bättre bot än iglar. Men skynda nu, skynda, skynda! Det är farligt att dröja, ty han har svår värk.

Slavarna drogo nu klockan upp mot kungsgården, och prästen uppmanade männen att driva på dem med all makt. Han pratade i ett, som om han varit från förståndet, och torkade sig i ögonen och vände ansiktet mot himlen och åkallade på prästers tungomål. Orm och de andra begrepo att kungen hade tandvärk, men de kunde inte förstå vad deras klocka kunde gagna i den saken. Men prästen babblade av lycka och kallade dem himlens sändebud och sade att allt nu skulle gå väl.

– Många tänder har han inte kvar i sin mun, prisad vare den Allsmäktige, sade han; men de han har vålla oss lika mycket besvär som allt annat djävulskap i hela detta land! Ty trots sin ålder har han ännu ofta ont i dem, utom i de båda blåa; och när värken sätter i, är han farlig att komma nära och hädar utan måtta. En gång i somras, när han hade ont i en oxeltand, var det nära att han gjort broder Willibald till martyr; ty han slog broder Willibald över huvudet med vårt stora krucifix, som skulle hjälpa att lindra värken. Broder Willibald är nu rask

igen, Herren vare lovad, men fick ligga i plågor och svår yrsel. Vi ha givit våra liv åt Gud, broder Willibald och jag, när vi följde biskop Poppo hit till mörkrens land med evangeliet och vår läkekonst; men likväl ter det sig som en styggelse att hotas med martyrskap för några gamla tänders skull. Och inte en tand få vi draga ut, det har han förbjudit oss vid livets förlust; ty han säger att han inte vill bli som en gammal konung hos svearna, som på sin ålderdom sög mjölk ur horn. I sådan svårighet och beträngdhet leva vi hos denne konung för att främja Guds rike: broder Willibald, som är den bästa läkaren i hela ärkestiftet Bremen, och jag, som är både kantor och läkare och heter broder Matthias.

Han drog efter andan och strök svetten ur ansiktet och skrek åt slaverna att skynda på. Därpå fortsatte han:

– Det värsta för oss läkare i detta land är att vi inte ha relikier till vår hjälp: inte så mycket som en enda av Sankt Lazarus tänder, som äro osvikliga mot tandvärk och som det finns gott om på många håll i kristenheten. Ty vi som gå ut till hedningar få inga relikier med oss, emedan de kunde råka i hedningars hand och besudlas. Vi få lita till våra böner och korset och världsliga läkemedel, och stundom vill sådant inte räcka till. Ingen kan därför bota med underbar läkedom här bland danerna förrän det finns relikier att tillgå i detta land, och därmed dröjer det ännu. Ty visserligen ha redan trenne biskopar och många vanliga predikanter slagits ihjäl av folket här, och några av dessa martyrs lik ha räddats och fått kristen begravning, så att vi veta var de finnas; men den Heliga Kyrkan har förordnat att inga ben av biskopar och martyrer få grävas upp för att användas till läkedom förrän trettiosex år efter deras död; och till dess är det illa ställt för oss läkare här.

Han skakade på huvudet och mumlade sorgset för sig själv; men därpå sken han åter upp.

– Men sedan Gud nu låtit detta stora under ske, blir det bättre för broder Willibald och mig. Det är sant att jag aldrig i de lärds skrifter sett Sankt Jakob särskilt nämnas för makt mot tandvärk; men i hans egen klocka, ny från hans heliga grav, måste dock bo mycken styrka mot allt ont, även mot onda tänder. Och därför är du, hövding, förvisso ett Guds sändebud till broder Willibald och mig och till all kristen gärning i detta land.

– Vise mästare, sade Orm, hur botar du tandvärk med en klocka? Jag och mina män ha varit i fjärran länder och sett många märkliga ting, men detta synes mig märkligast av allt.

– Det finns två olika sätt som vi lärda känna till, svarade broder Matthias, och de äro goda båda. Men min tanke är – och broder Willibald kommer säkert att vara ense med mig om detta – att den gamla föreskriften av Sankt Gregorius är

den bästa. Och den får du strax se.

De hade nu nått fram till vallen och pålverket, och den stora ytterporten öppnades för dem av en gammal portvakt, under det en annan blåste i lur till tecken att främlingar anlände. Broder Matthias satte sig nu i spetsen för tåget och uppstämde med stark röst en helig sång: *Vexilla regis prodeunt*; efter honom gingo Orm och Toke, och därpå kommo slaverna med klockan, pådrivna av de övriga männen.

Innanför pålverket lågo många hus, som alla hörde till kungens hushåll. Ty kung Harald levde i större makt och rikedom än hans fäder gjort; han hade låtit bygga till kung Gorms stora gästbudshall och göra den präktigare, och åt sin hird och sitt tjänstefolk hade han byggt stora längor. Hans kokhus och bryggghus hade besjungits av skalder, när de först stått färdigbyggda, och höllos av insiktsfulla män för att vara större än Uppsalakungens. Broder Matthias ledde vägen bort till det hus som var kungens eget sovhus, där kung Harald nu på sin ålders dagar mest höll till samman med sina kvinnor och sina skattkistor.

Detta var ett högtimrat hus med goda utrymmen; men vanligen var det inte längre så befolkat som förr. Ty sedan biskop Poppo ofta förehållit kung Harald att han måste bemöda sig om att i allo leva ett kristligt liv, hade kungen gjort sig av med de flesta av sina kvinnor och endast behållit några av de yngsta; sådana bland de äldre som fött honom barn bodde nu i andra hus. Men denna morgon var det livligt kring huset, och mycket folk sprang omkring där i ängslan och brådskan, både män och kvinnor. Många stannade och sågo på de ankommande och frågade vad detta kunde vara; men broder Matthias avbröt sin sång och rusade ivrigt förbi alla in i kungens kammare, och Orm och Toke följde med honom.

– Broder Willibald, broder Willibald, ropade han, ännu finns det balsam i Gilead! Herre konung, var glad och prisa Gud, ty ett under har skett för din skull, och snart skall din värk fördrivas. Jag är som Saul, Kis' son; ty jag gick ut för att leta efter blodiglar och fann ett heligt ting.

Och under det nu Orms män med stort besvär buro in klockan i kammaren, började broder Matthias berätta hur allt förhöll sig.

Orm och hans män hälsade konung Harald med stor vördnad, och de sågo alla på honom med nyfikenhet; ty om honom hade de hört berättas så länge de kunde minnas, och det var sällsamt för dem att nu få se honom plågad och eländig.

Hans säng stod inne vid kortväggen, mitt emot dörren. Den var stadigt timrad och hög och fylld av bolstrar och skinnfällar; dess rymlighet var sådan att tre eller fyra kunde ligga i bredd i den utan att trängas. Kung Harald satt på dess

kant, med många dynor omkring sig; han hade på huvudet en stickad gul yllehätta och var svept i en lång päls av utterskinn. På golvet vid hans fötter suttot tvenne unga kvinnor på huk, med en glödpanna emellan sig, och hade var sin fot i knät och gnodo dem för att hålla dem varma.

Envar kunde se att kung Harald var en stor konung där han satt, fast han var utan kunglig ståt och fast det fanns ängslan i hans blick. Han blängde i sorgmodig förväntan med stora runda ögon på människorna i kammaren och på klockan som bars in, utan att tyckas bry sig mycket om det han såg, och andades med små flämtningar, liksom om han varit andfådd; ty värken hade nu för en stund stillnat av, och han satt och väntade på att den skulle börja hugga på nytt. Han var storväxt och kraftig, bredbröstad och tjockmagad; ansiktet var stort och rött, med blankt skinn utan rynkor. Hans hår var vitt; men skägget, som var brett och tjockt och låg över bröstet i uddar, var gulvitt: och framme i mitten, i en smal stripa ned från underläppen, hade det hållit sig klart gult utan vitnad. Runt munnen var det vått, av allt han tagit in mot värken, så att de båda blåa ögontänderna, som voro ryktbara inte endast för sin färg utan också för sin längd, gliste fram bättre än vanligt, liksom huggtänderna på en gammal galt. Hans ögon voro utstående och blodsprängda; och makt och farlighet tycktes bo i dem, liksom också i hans breda panna och stora gråa ögonbryn.

Sådan tedde sig kung Harald Blåtand, när Orm och hans män sågo honom för första gången; och Toke sade efteråt som sin tanke, att få gamla kungar med tandvärk skulle tett sig lika kungliga som han.

Biskop Poppo fanns inte i rummet, ty han hade hela natten vakat hos kungen och uppsänt böner för honom och fått höra händelser och hotfulla ord när värken var svår, så att han till sist måst gå för att söka vila. Men broder Willibald, som hela natten samman med broder Matthias provat olika läkemedel, var alltjämt rörlig och vid friskt mod. Han var en liten förtorkad man, alldeles skallig, med stor näsa och hopknipna läppar; över hjässan hade han ett rött ärr. Han nickade flitigt vid broder Matthias berättelse och sträckte armarna i vädret när klockan bars in.

– Detta är i sanning ett underverk, sade han med skarp och ivrig röst. Liksom himlens korpar kommo med föda till den ensamme profeten Elia i öknen, så ha dessa färdemän kommit med helig kraft till vår hjälp. Med världsliga medel ha vi endast kunnat få denna smärta att vika för en liten stund; ty så snart vår herre konungen i otålighet öppnat sin mun, har värken genast återvänt: så har det varit natten igenom. Men nu är boten säker. Nu må du, broder Matthias, tvätta klockan med det vigda vattnet; och därvid synes det mig bäst att du får den lagd på sidan och tvättar den inuti, ty på yttersidan ser jag intet av det damm vi

behöva. Under tiden skall jag blanda till det övriga.

Klockan vältes nu omkull, och broder Matthias tvättade den med en klut som han doppade i vigt vatten och efter tvättningen vred ur i en skål. Det fanns gott om gammalt damm i klockan, så att det urvridna vattnet blev svart, och häråt gladde sig broder Matthias mycket. Under tiden började broder Willibald syssla bland sina läkemedel, som han hade i en stor läderkista, medan han undervisande talade till alla i kammaren som ville höra på.

– Den gamla gregorianska föreskriften är bäst i sådana fall som detta, och för tandvärk är den enkel och utan hemligheter. Slånsaft, svingalla, salpeter och oxblod, en nypa pepparrot och några droppar enbärsolja: allt blandat med lika stor del vigvatten, i vilket den heliga relikten tvättats. Att hållas i munnen under tre psalmverser; tre gånger upprepat. Detta är det säkraste medel som läkekonsten känner mot tandvärk; när relikten är tillräckligt stark sviker det aldrig. Gamle kejsar Ottos apuliska doktorer togo gärna grodblod i stället för oxblod, men numera har man övergivit deras tankar i denna sak; och det är väl att så skett, ty under vintern är grodblod svårt att skaffa.

Han tog upp ur sin kista ett par små flaskor av metall och drog ur propparna och luktade; därpå skakade han på huvudet och skickade en tjänare till köket efter färskt oxblod och färsk galla.

– Ty endast det bästa är gott nog i ett fall som detta, sade han; och om relikten är än så stark, bör dock stor omsorg ägnas även åt tillsatserna.

Nu hade en stund gått, och kung Harald såg ut att ha mindre oro för sin värk. Han fäste sin blick på Orm och Toke och syntes finna det underligt att se främlingar i utländsk härklädnad; ty de buro de röda kapporna och Almansurs sirade sköldar, och deras hjälmar hade nässkenor och gingo lågt över kinder och nacke. Han tecknade åt dem att komma närmare.

– Vems män äro ni? sade han.

– Vi äro dina män, herre konung, svarade Orm. Men hit äro vi komna från Andalusien. Där tjänade vi Almansur av Cordova, den mäktige herren, tills det kom blod mellan oss och honom. Krok från Lister var först vår hövding, och med honom hade vi farit på utfärd med tre skepp. Men han är död, och många med honom; och jag är Orm, Tostes son, från Kullen i Skåne, och hövding för dem som blevo kvar; och till dig ha vi kommit med denna klocka. Vi höllo den för att vara en god gåva åt dig, herre konung, sedan vi fått höra att du låtit dig kristnas. Om dess makt mot tandvärk vet jag intet, men på havet var den oss till god hjälp. Och den var den största klockan vid Sankt Jakobs grav i Asturien, där många sällsamheter funnos; dit kommo vi med vår herre Almansur, och han höll

den för en stor dyrbarhet.

Kung Harald nickade utan att säga någonting; men den ena av de båda unga kvinnor som sutto på huk vid hans fötter vände på huvudet och såg upp på Orm och Toke och sade mycket hastigt på arabiska:

– I Allahs namn, den Förbarmandes, den Misskundsammes! Äro ni Almansurs män?

De sågo på henne båda, i häpnad över att höra detta tungomål vid kung Haralds hov. Hon var skön att se, med stora bruna ögon som sutto brett i ett blekt ansikte; hennes hår var svart och hängde i två långa flätor från tinningarna. Toke hade aldrig hunnit bli munvig på arabiska; men det var nu länge sedan han talat med en kvinna, och han blev därför fort färdig med sitt svar:

– Du må vara från Andalusien. Där har jag sett kvinnor som liknade dig, fast få som voro fullt så sköna.

Hon log snabbt mot honom med vita tänder men fick genast åter en sorgmodig min.

– Du ser, o främling som talar mitt språk, vad min skönhet skänkt mig, sade hon med sin mjuka röst. Här sitter jag, en andalusiska av kelbitisk stam, som slavinna bland de yttersta mörkrens hedningar, skamlöst obeslöjad, och gnider denne Blåtands gamla murkna tår. I detta land finns ingenting utom mörker och köld, och skinnfällar och löss, och föda som Sevillas hundar skulle spy av. I sanning, jag tager min tillflykt till Allah från vad min skönhet skänkt mig.

– För den syssla du nu har synes du mig vara för god, sade Toke vänligt; du bör väl kunna finna en man som har annat att komma med än tårna.

Hon smålog åter soligt mot honom, fast hon nyss fått tårar i ögonen; men kung Harald rörde nu på sig och sade vredgat:

– Vem är du som ställer dig att sladdra på korpspråk med mina kvinnor?

– Jag är Toke, Grå-Gulles son, från Lister, svarade han; och mitt svärd och mitt munläder är allt jag äger. Och ingen vanvördnad mot dig, herre konung, var ämnad med mitt tal med din kvinna. Hon frågade mig om klockan, och jag svarade henne; och hon sade sig tro att den var en lika god skänk som hon själv och att den skulle bli dig till lika mycken nytta.

Kung Harald öppnade nu åter munnen för att svara; men i detsamma förmörkades hans ansikte, och han gav till ett rop och kastade sig bakåt bland dynorna, så att de båda unga kvinnorna vid hans fötter föllo överända ut åt golvet; ty värken högg nu åter hårt i hans onda tand.

Det blev nu oro i kammaren, och de som stodo närmast kungens säng veko tillbaka för hans våldsamhet. Men broder Willibald hade nu fått sin blandning

färdig och kom tappert fram, med ivrig min och uppmuntrande ord.

– Nu, herre konung! Nu, herre konung! sade han förmanande och gjorde korstecknet, först över kungen och därpå över skålen med blandningen som han höll i ena handen. I sin andra hand tog han därpå en liten hornsked och fortsatte med högtidlig röst:

Plågor som bränna
mäktigt i munnen
släckas ur denna
läkedombrunnen:
strax skall du känna
smärtan försvunnen.

Kungen stirrade på honom och hans skål och fnös argt och riste på huvudet och stönade; därpå slog han ifrån sig i sin smärta och ropade med väldig röst:

– Undan, präst! Bort med dina galdrar och ditt spad! Hallbjörn stallare, Arnkel, Grim! Upp med en yxa och knäck prästlusen!

Men hans män, som ofta hört honom sådan, brydde sig inte om hans rop; och broder Willibald lät sig inte förfäras, utan fortsatte med hög röst:

– Var tålig, herre konung, och sätt dig upp och tag detta i munnen. Här är riklig helgonkraft och allt vad därtill hör. Endast tre skedar, herre, och du behöver inte svälja det. Sjung, broder Matthias!

Broder Matthias, som med det stora krucifixet i handen höll sig bakom broder Willibald, stämde nu upp en helig sång:

Solve vincla reis,
profer lumen caecis,
mala nostra pelle,
bona cuncta posce!

Kungen såg ut att bli kuvad av denna sång, ty han lät sig nu tåligt lyftas upp. Broder Willibald stack flinkt en sked av blandningen i hans mun och började därpå själv genast att sjunga samman med broder Matthias, under det alla i kammaren sågo på med stor förväntan. Kungen blånade i ansiktet av läkemedlets styrka, men höll dock munnen stängd; och när tre verser sjungits, spottade han lydigt ut det han fått in, varpå broder Willibald under fortsatt sång hällde in en ny giva.

Alla som sågo på voro sedan överens om att det endast var en kort stund efter det att kungen fått andra skeden i munnen, innan ännu en hel vers hunnit sjungas därefter, som han plötsligt blundade och styvnade till. Därpå öppnade han åter

ögonen och spottade ut det han hade i munnen; han suckade djupt och ropade efter öl. Broder Willibald avbröt sin sång och lutade sig ivrigt fram:

– Är det bättre, herre? Har värken släppt?

– Den har släppt, sade kungen och spottade på nytt; din röra var sur, men den hjälpte.

Broder Willibald sträckte upp sina armar i lycka.

– Hosianna! ropade han. Det är fullbordat! Sankt Jakob av Hispanien har stått oss bi! Prisa Gud, herre konung, ty nu stunda ljusare tider. Tandvärken skall nu inte längre förmörka din ande, inte heller vålla ängslan i dina tjänares bröst.

Kung Harald nickade och strök sitt läppskägg åt sidan. Han grep med båda händer en rymlig stäva, som en hovsven burit fram, och lyfte den till munnen. Först syntes han aktsam med klunkarna, i ängslan att värken kunde börja på nytt, men därpå drack han med tillförsikt tills stävan var tömd. Han lät genast fylla den och räckte den till Orm.

– Var välkommen! sade han. Och tack för hjälpen!

Orm tog stävan och drack. Det var det bästa öl han smakat, starkt och fullmustigt, sådant som kungar hade råd att brygga, och han drack med god törst. Toke såg på och suckade; till sist sade han:

Tunga och hals kännas sträva
hos långväga gäst: du kloke
och mäktige drott, låt en stäva
ock bliva räckt åt Toke!

– Är du skald skall du dricka, sade kung Harald; men du skall kväda till drycken.

Stävan fylldes nu åt Toke, och han satte den till munnen och drack, med huvudet allt längre bakåt; i kungens kammare var det allas mening att inte många stävor tömts raskare än denna. Han tänkte sig nu för, medan han torkade skum ur skägget, och sade därpå, med starkare röst än förr:

Många fick jag lida utan öl,
ro och strida utan öl:
hell Gorms väldige son, som huldrik
ej lät mig bida utan öl.

Männen i kammaren funno Tokes vers vara väl gjord, och kung Harald sade:

– Det börjar bli ont om skalder, och minst ser man nuförtiden sådana som kunna göra vers utan långt grubbel. Till mig ha många kommit med drapor och flockar, och det har varit harmligt att se dem sitta över vintern med näsan i ölet,

utan att vara till stor nytta sedan de framsagt det kväde som de haft med sig. Jag tycker bäst om dem som verserna komma lätt för, så att de kunna vara till daglig glädje i hallen; och det kan vara att du, Toke från Lister, är flinkare än vad andra jag hört sedan Einar Skålaglam och Vigfus Viga-Glumsson gästade mig. Ni båda skola nu bli hos mig över julen, och edra män med er; och öl skall ges er av det bästa, ty det håller jag er skänk för att vara värd.

Därmed gäspade kung Harald stort, ty han var trött efter sin svåra natt. Han svepte pälsen omkring sig och kröp bättre upp i sängen och lade sig till vila, med de båda unga kvinnorna bredvid sig; fällarna breddes på, och broder Matthias och broder Willibald gjorde korstecken över honom och mumlade en bön. Alla gingo nu ut ur kammaren; och kungens stallare ställde sig mitt på gårdsplanen med svärd i handen och ropade tre gånger med hög röst: – »Danernas konung sover!» – på det att intet buller måtte störa kung Haralds ro.

NIONDE KAPITLET

Hur jul dracks hos kung Harald Blåtand

Det kom stormän till Jellinge från många håll för att jula hos kung Harald, och det blev trångt både i sovkamrarna och vid borden. Men Orm och hans män klagade inte över trängseln, ty de vunno nu god avsättning för sina slavar och fingo dem alla sålda innan helgen gick in. Sedan Orm fördelat köpeskillingen, kände sig hans män rika och väl tillfreds; och de längtade nu att komma hem till Lister för att visa vad de vunnit och för att få veta om Berses båda skepp någonsin nått hem, eller om de själva voro ensamma kvar från Kroks utfärd. Men över högtiden ville de gärna stanna i Jellinge; ty det var en stor heder, som gav ökat anseende för alltid, att dricka jul hos danernas konung.

Den förnämste bland gästerna var kung Haralds son, kung Sven Tveskägg, som kommit upp från Hedeby med stort följe. Han var frilloson, liksom alla kung Haralds barn; och det var dåligt med trivseln mellan honom och hans fader, så att båda tyckte bäst om att slippa se varandra. Men till jul brukade kung Sven alltid komma till Jellinge, och alla visste varför han kom. Ty vid jul, när mat och dryck voro rikligast och starkast, hände det ofta att gamla män dogo hastigt, i sängen eller på dryckesbänken; så hade det gått med gamle kung Gorm, som efter en myckenhet julfläsk legat två dagar mållös och därpå dött; och kung Sven ville vara där skattkistorna funnos, när hans fader fölle ifrån. Många jular hade han nu kommit förgäves, och hans otålighet blev större för varje år. Hans män voro väldiga härmän, morska och påstridiga, och hade svårt att hålla sämja med kung Haralds husfolk; och därmed var det nu ännu sämre än förr, sedan kung Harald blivit kristen och många av hans män med honom. Ty kung Sven höll sig till den gamla läran och skrattade argt åt sin faders omvändelse; han sade att danerna skulle sluppit sådant gyckel om den gamle haft vett att dö i tid.

Men detta sade han inte högt medan han var i Jellinge, ty kung Harald hade lätt för att komma i raseri och var då farlig för alla. De hade ingenting att säga varandra efter hälsningarna, och från sina högsäten i gästbudshallen drucko de inte varandra till mera än nödigt.

Dagen före jul blev det snöstorm, men därpå lugnade det av och blev kallt; och på juldagens morgon, när prästerna sjöngo jultässa och kungsgården låg

svept i en god ånga från tillredelserna i kokhuset, kom ett stort långskepp upp från söder och höll in mot bryggorna med stormslitet segel och isade åror. Kung Harald satt i mässan och väcktes av budet; han undrade vilka dessa gäster kunde vara och gick upp på svalen för att se på skeppet. Det var ett högbordat skepp; och förstammens röda drakhuvud satt högt på en krum hals och hade is mellan käftarna efter den hårda sjön. Män med isbark på kläderna sågos gå i land, och bland dem en högvuxen hövding i blå kappa och en i röd; den i rött var väl så lång som den andre. Kung Harald betraktade allt, så gott han kunde urskilja för avståndet, och sade:

– Det ser ut att vara ett Jomsvikingaskepp, eller också ett från sveahåll; och det är högmodigt folk ombord, ty de komma in till danernas konung med ett ensamt skepp utan att ha satt upp fridssköld. Jag vet endast tre män som våga göra så: Skoglar-Toste och Vagn Åkesson och Styrbjörn. Och skeppet har rott in utan att drakhuvudet tagits ned, fast man vet att landvettarna inte tycka om den synen; och jag känner endast två som inte bryr sig om vad landvettarna tycka: Vagn och Styrbjörn. Och det syns på skeppet att det inte sökt lä undan stormen, och jag känner endast en som inte väjer för sådant väder som i natt. Därför är det min tro att detta är Styrbjörn, min svärson, som jag inte sett på fyra år; och det kan stämma med den blåa kappan; ty han bär blå kappa tills han vunnit tillbaka sitt fadernearv från kung Erik. Vem den andre är, som syns vara väl så högvuxen som han, kan jag inte säkert säga; men Strutharalds söner äro högvuxnare än andra, alla tre, och vänner till Styrbjörn. Sigvalde Jarl kan det inte vara, ty han trives inte på julgillen nu, för den småleks skull han drog på sig när han rodde baklänges i Hjörungavåg; och Hemming, hans broder, sitter i England. Men den tredje är Thorkel Höge, och detta kan vara han.

Så sade kung Harald, vars vishet var stor; och när främlingarna kommo upp till kungsgården och det blev synligt att han sagt rätt, blev han muntrare än han varit sedan kung Svens ankomst. Han bjöd Styrbjörn och Thorkel vara välkomna och lät genast elda badstugan och befallde fram varmt öl åt dem alla.

– Det kan vara behövt efter en sådan färd, sade han, till och med för de största härmän; och det är sant som de gamla brukade säga:

Varmt öl åt frusna män,
och varmt öl åt trötta;
ty varmt öl är kroppens vän
och hågens stav och stötta.

Några av Styrbjörns män voro så medtagna av resan att de skakade där de stodo; men när kannor med varmt öl räcktes dem, blevo de genast stadiga på handen, så

att ingen droppe spilldes.

– Och när ni nu varit i badstugan och vilat er, börjar julgillet, sade kung Harald; och till det känner jag nu bättre lust än om jag bara haft min son att titta på över bordet.

– Har du Tveskägget här? sade Styrbjörn och såg sig omkring. Med honom vill jag gärna tala.

– Det är hans hopp att få se mig dö öldöden, sade kung Harald; därför är han här. Men min tro är att om jag dör vid ett julgille, blir det mest av att jag sett mig trött på hans vrånga miner. Du kommer till tals med honom tids nog; men en sak vill jag veta: är det blod mellan dig och honom.

– Blod är det inte, sade Styrbjörn, men det kan kanske bli. Han har lovat mig hjälp av skepp och män mot min frände i Uppsala, och inga ha kommit.

– Nu är det så ställt här hos mig, sade kung Harald, att ingen tvist får yppas under den heliga tiden; och det vill jag att du genast skall veta, även om sådan stillhet kan falla sig svår för dig. Ty jag håller mig nu till Kristus, som varit mig till hjälp i mycket; och Kristus tål ingen ofrid på juldagen, som är hans födelses dag, och inte heller på de heliga dagarna därefter.

– Jag är en landlös man, sade Styrbjörn, och har föga råd till fridsamhet; ty med mig är det så, att jag hellre är korpen än den som korpen hackar. Men när jag gästar dig tror jag mig om att hålla frid lika väl som någon annan, vilka gudar som än stå för högtiden; ty du har varit en god svärfader, och med dig har jag aldrig haft tvist. Men det är sant att jag nu har att säga dig att din dotter Tyra är död; och jag hade hellre haft med mig bättre nyheter.

– Detta var ett sorgebud, sade kung Harald. Vad dog hon av?

– Hon blev misslynt när jag tog mig en vendisk frilla, sade Styrbjörn, och kom i sådan vrede att hon spottade blod; och därefter tynade hon och dog. Men eljest var hon en god hustru.

– Det är som jag länge märkt, sade kung Harald, att ungt folk dör lättare än gammalt. Men nu må vi inte låta detta tynga våra sinnen för mycket, när vi dricka jul; och ännu har jag kvar flera döttrar än jag vet vad jag skall taga mig till med. De äro alla sturska och vilja endast äkta högättade män med stort rykte; och du behöver inte länge sitta som änkeman, om någon blir dig till lags. Du skall få se dem alla; och det kan hända att julfriden bland dem blir dålig för denna saks skull.

– Det är annat än giftermål jag nu har mest i sinnet, sade Styrbjörn; men därom kunna vi tala sedan.

Ur dörrar och från loftsvalar tittades mycket efter Styrbjörn, när han gick till

badstugan med sina män; ty han var en sällsynt gäst och den störste av alla härmän i Nordlanden sedan Lodbroks söners tid. Han hade ljust skägg, som var kortskuret, och blekblå ögon; och de som aldrig sett honom förr mumlade förvånade sinsemellan vid att finna honom vara en rank och smärtvuxen man. Ty alla visste att hans styrka var sådan att han med sitt svärd, som hette Vaggsång, klöv sköldar som brödkakor och härklädda män från halsen till skrevet. Kunniga män sade att Uppsalaättens gamla lycka fanns hos honom, och att den gav honom hans styrka och hans framgång i alla vågsamheter. Men det var också väl känt att något av den ättens förbannelse och gamla olycksöde även kommit honom till del; därför var han en landlös hövding; och därav kom det sig också att en trötthet och ett stort svårmod stundom föll över honom. Då brukade han stänga in sig ensam och ligga dag efter dag i suckan och mörkt mummel, utan att tåla någon människa i sin närhet, utom en kvinna som kammade hans hår och en gammal harpspelare som skänkte i öl åt honom och spelade sorgsna låtar. Men så snart svårmodet vikit ifrån honom hade han alltid brått att komma till sjöss och i härnad, och sina hårdaste män kunde han då bringa till trötthet och ängslan med sin oförvägenhet och sin dåliga väderlycka.

Därför stod kring honom en skräck som var större än andra hövdingars, liksom om något av gudarnas egen makt och farlighet bott i honom; och somliga trodde att han nog någon gång i sin styrkas fullhet skulle fara till Miklagård och göra sig till kejsare där och segla runt jordkretsens rund med väldiga flottor.

Men andra sade sig kunna se på hans ögon att han skulle dö ung och i olycka.

Nu var allt gjort färdigt till julfesten i kung Haralds stora hall, och alla män bänkades där. Inga kvinnor sutto med vid sådant stort dryckeslag; ty det var svårt nog, tyckte kung Harald, att hålla frid mellan män som voro för sig själva; och långt svårare skulle det varit, om de i sitt rus haft kvinnor att visa sin karskhets för. När alla fått sina platser, förkunnade kungens stallare högt att Kristi och kung Haralds fred rådde i hallen och att intet eggjärn finge brukas utom till att skära födan med: huggsår och sticksår, och varje blödande sår som någon man vållade en annan med ölstänka eller köttben, trätallrik, slev eller knuten hand, skulle räknas som fullt dråp och som vanvördnad mot Kristus och urbota gärning, och den skyldige skulle få en sten bunden vid sin hals och dränkas i djupt vatten. Alla vapen utom matknivarna hade lagts av i förstugorna, och endast uppsatta män som sutto vid kung Haralds eget bord hade sina svärd med sig in; ty de höllos för att kunna styra sig även sedan de blivit druckna.

Hallen var byggd till att rymma sex storhundraden utan trängsel, och i dess mitt var kung Haralds eget bord, där de trettio mest hedrade männen sutto. Borden för de andra stodo på tvärs i hallen åt båda dess ändar. Det var sex

högsätesplatser vid kung Haralds bord, tre på vardera sidan. Till höger om kung Harald satt Styrbjörn och till vänster biskop Poppo; mitt emot hade kung Sven på sin högra sida Thorkel Höge och på sin vänstra en gammal röd och skallig jarl av Småöarna som hette Sibbe; därefter sutto de övriga efter sitt anseende, och vid detta bord hade kung Harald själv bestämt platsen åt envar. Orm kunde inte räknas till de stora hövdingarna, men han hade fått bättre plats än han kunnat vänta, och Toke med honom, emedan kung Harald var dem tacksam för den stora klockan och tyckte om Tokes skaldskap. Orm satt tredje från biskopen, och Toke fjärde; ty Orm hade sagt kung Harald att han ogärna ville skiljas från Toke, emedan denne eljest kunde bli besvärlig av ölet. Mitt emot sig över bordet hade de hövdingar ur kung Svens följe.

Biskopen läste nu en bön, som kung Harald bad honom göra kort, och därpå druckos tre skålar: till Kristi ära, för kung Haralds lycka och för solens återkomst. Även de okristna drucko skålen för Kristus, emedan det var den första skålen och de törstade efter öl; men somliga av dem gjorde hammartecknet över kannan och mumlade Thors namn innan de drucko. När skålen dracks för kung Haralds lycka, fick kung Sven öl i vrångstrupen och hostade, så att Styrbjörn frågade om den klunken var honom för stark.

Nu bars julfläsket in; och härmän och hövdingar tystnade när de sågo det komma och drogo andan djupt och grinade av glädje; många lossade sina bälten för att vara fullt redo från början. Ty ehuru det fanns folk som påstod att man hos kung Harald, nu på hans ålders dagar, stundom kunde märka en snålhet rörande silver och guld, hade aldrig något sådant blivit sagt om honom på tal om mat och dryck, och minst av dem som varit på julgille hos honom.

Fyrtioåtta ollonsvin, väl gödda, var vad kung Harald brukade låta slakta till jul; och han brukade säga, att om detta också inte räckte till för hela julen, bleve det dock alltid en god smakbit åt envar, och därefter finge man nöjas med får och oxar. Köksfolket kom två och två, i en lång rad, med stora rykande kittlar mellan sig; andra buro tråg med blodkorv. Köksdrängar med långa gaffelspett följde med; och sedan kittlarna ställts ned bredvid borden, stucko de spetten i spadet och fiskade upp stora bitar, som lades för gästerna i tur och ordning, så att ingen mannamån kunde ske; och åt envar lades en god aln blodkorv, eller mera om någon så ville. Brödkakor och stekta rovor lågo i lerfat på borden; och vid bordsändarna stodo kar med öl, så att horn och kannor alltid kunde hållas fyllda.

När fläsket kom till Orm och Toke, sutto de orörliga, vända mot kitteln, och följde noga hur drängen fiskade med spettet. De suckade av glädje när han fick upp fina stycken bogfläsk åt dem; och de påminde varandra hur länge det var sedan de sist suttit vid ett sådant mål, och undrade över att de i så många år

kunnat uthärda i ett fläsklöst land. Men när blodkorven kom, fingo de tårar i ögonen båda, och det tycktes dem att de aldrig fått ett ordentligt mål mat alltsedan de seglat ut med Krok.

– Den lukten är bäst av allt, sade Orm stilla.

– Det är timjan i, sade Toke med bruten röst.

Han stack sin korv i munnen, så långt in den gick, och bet av och tuggade; därpå vände han sig hastigt om på nytt och nappade efter tjänaren, som ville gå vidare med tråget, och fick honom i tröjan och sade:

– Låt mig genast få mera korv, om det inte är mot kung Haralds bud; ty jag har länge farit illa i andalusiernas land, där det inte finns föda för män, och det är nu sju julars blodkorv jag längtat efter och aldrig fått smaka.

– Med mig är det likadant, sade Orm.

Tjänaren skrattade och sade att kung Harald hade korv nog åt alla. Han lade till dem var sin längd av den tjockaste sorten, och de kände sig nu lugna och började äta med allvar.

Nu talades inte mycket på en god stund, varken vid kungens bord eller vid de andra, utom när män sade till om mera öl eller prisade kungens julmat mellan tuggorna.

Till höger om Orm satt en ung man som skar sin föda med en kniv med sirat silverskaft; han var ljushylt och hade långt och vackert hår, som var utkammat med omsorg. Han hörde till Thorkel Höges följe, och det var tydligt att han var av god ätt, eftersom han satt så högt vid kungens bord fast han ännu var skägglös; detta syntes också på hans fina kläder och hans svärdbälte av silver. När det trängnaste ätandet var över, vände han sig till Orm och sade:

– Vid gillen är det gott att sitta med vittfarna män; och jag tyckte mig höra att du och din granne varit längre åstad än de flesta.

Orm svarade att detta var riktigt och att han och Toke varit sju år i Hispanien.

– Ty för flera orsakers skull, sade han, blev vår resa långvarigare än vi väntat; och på den foro många ut som aldrig kommo tillbaka.

– Då ha ni något att berätta, sade den andre; men fast jag inte varit så långt som ni båda, har likväl också jag varit med på en resa där få kommo hem igen.

Orm frågade honom vem han var och vilken hans resa varit.

– Jag är från Bornholm, sade den andre, och heter Sigurd; och Bue Digre var min fader. Honom har du kanske hört talas om, fast du varit länge utrikes. Jag var med i Hjörungavåg, där han föll, och där blev jag fången samman med Vagn och andra. Och här hade jag inte nu suttit och talat med dig om detta, om det inte

varit för mitt långa hårs skull; ty det var mitt hår som räddade mitt liv när de fångna skulle dödas.

Nu hade flera vid bordet börjat mätta och bli talträngda; och Toke kom med i samtalet och sade att vad bornholmaren sagt hördes sällsamt och måtte vara en god berättelse; ty själv hade han alltid tyckt långt hår vara mera till skada än gagn för härmän. Thorkel Höge satt och petade sina tänder på det höviska sätt som börjat komma i bruk bland beresta stormän, i det han satt vänd åt sidan, med ena handflatan för munnen; han hörde detta samtal och sade att långt hår mera än en gång bragt krigare i olycka och att förståndiga män därför alltid bundu upp håret under hjälmen; men av Sigurd Buessons berättelse, sade han, kunde man lära att långt hår också kunde vara till gagn för en klok man, och han hoppades att alla i hallen skulle få höra den berättelsen.

Kung Sven hade nu kommit i gott lynne, ehuru han till en början varit mörk efter det han fått se Styrbjörn; han satt bakåtlutad i sitt högsäte och åt på en grifot och spottade ben i golvhalmen, under det han med belåtenhet åsåg hur kung Harald, som samtalade med Styrbjörn om kvinnor, alltjämt åt och drack mera än någon annan. Han lyssnade till vad som sades om långt hår och tog till orda om detta och menade att den kloke krigaren också måste tänka på sitt skägg; ty vid strid i blåsväder kunde ens skägg lätt fara en själv i synen, just när man skulle se upp för hugg eller kast; och därför, sade han, hade han själv tidigt tagit för vana att i härnad alltid bära skägget i flätor. Men nu ville han gärna få höra hur Sigurd Buesson haft nytta av sitt hår; ty män som varit med i Hjörungavåg brukade ha goda ting att berätta.

Biskop Poppo hade inte orkat med allt som lagts för honom och satt nu och hade hicka av ölet, men var likväl mån om att yttra sig. Han sade att han gärna ville berätta för dem alla om konungasonen Absalom, som kom i olycka för sitt långa hårs skull; detta, sade han, vore en god och lärorik historia, som stode skriven i Guds egen heliga bok. Men kung Sven sade genast att sådant kunde han berätta för kvinnor och barn, om de gitte höra på; och mellan honom och biskopen blev det nu ordväxling om detta. Då sade kung Harald:

– Det blir tid för många att berätta vid ett gille som detta, som räcker i sex dagar; och få ting äro bättre än att lyssna till goda berättelser, när man ätit sig mätt och har öl kvar i kannan. Ty så går tiden lätt mellan målen, och det blir mindre tråtor över borden. Och det vill jag säga till biskopens heder, att han kan goda berättelser; ty jag har själv hört många av dem med nöje, både om helgon och apostlar och om gamla kungar i Österlandet. Han har berättat mig mycket om en som hette Salomo, som var älskad av Gud och lik mig, fast det är sant att han hade flera kvinnor. Och nu är det min tanke att biskopen må berätta först,

innan han blivit trött av maten och ölet; ty med juldrickandet trives han inte så bra som vi, emedan han inte fått vänja sig i tid. Och efter honom skola andra berätta sitt, de som varit i Hjärlungavåg, eller med Styrbjörn bland vänderna, eller på andra håll. Och här sitta också män som varit ända i Hispanien och kommit seglande till mig med en helig klocka, som varit mig till stor nytta; och även dem vilja vi gärna lyssna till medan detta gille varar.

Alla tyckte att kung Harald talat vist, och det blev som han sagt; och den kvällen, sedan facklorna burits in, berättade biskopen om kung David och hans son Absalom. Han talade högt, så att alla kunde höra honom, och med mycken klokhet; och alla utom kung Sven tyckte om hans historia. När biskopen talat slut, sade kung Harald att den historien kunde vara väl värd att lägga på minnet, både för den ene och den andre; och Styrbjörn skrattade och drack kung Sven till och sade:

– Det vore kanske ett gott råd åt dig, att du efter detta skure ditt hår lika kort som en biskops.

Kung Harald tyckte om detta yttrande och slog sig på låren och kom i sådant skratt att högsätesbänken skakade; och när hans män och Styrbjörns sågo sina herrar skratta, stämde de alla in, även de som ingenting hört, så att hela hallen rungade. Men kung Svens män tyckte illa om detta; och han själv vitnade av ilska och mumlade någonting och bet sig i läppskägget och såg farlig ut, som om han vore beredd att springa upp och bli våldsam. Styrbjörn satt framåtlutad och såg på honom med sina bleka ögon, som det inte kom någon blinkning i, och smålog; och det var nu stor oro i hallen och såg ut att arta sig dåligt med julfriden. Biskopen höll ut sina händer och skrek någonting som ingen hörde, och män höllo ögonen på varandra över borden och famlade efter närmaste tillhygge. Men kung Haralds båda gycklare, två små iriska män som voro vida berömda för sina färdigheter, hoppade nu upp på kungens bord, i spräckliga tröjor och med fjäder i håret, och började flaxa med sina vida ärmor och bröstade sig och trampade högt och sträckte på halsarna och golo mot varandra som tuppar, så att ingen tyckte sig ha hört en tupp gala fullt så bra som de; och snart hade alla glömt sin vrede och sutto maktlösa av skratt vid deras konster. Och därmed slutade den första gillesdagen.

Nästa dag, sedan maten var över och facklorna burits in, berättade Sigurd Buesson om vad han varit med om i Hjärlungavåg och om den nytta han haft av sitt långa hår. Alla kände väl till den härfärden: hur Jomsvikingar och män från Bornholm och Skåne seglat ut med en stor flotta, under Strutharalds söner och Bue Digre och Vagn Åkesson, för att vinna Norge från Håkan Jarl, och hur endast få kommit tillbaka från det försöket; och Sigurd sade inte mycket om allt

detta, och ingenting om hur Sigvalde flytt med sina skepp ur slaget. Ty det skulle varit illa att tala om Sigvalde, när Thorkel Höge satt bland lyssnarna, ehuru alla visste att Thorkel var en tapper man och att han i slaget fått en stor sten i huvudet, när flottorna lade ombord med varandra, och inte varit vid sans när hans broder rodde undan.

Sigurd hade varit på sin faders skepp och höll sig till vad han själv varit med om. Han berättade om sin faders död: hur Bue, efter väldig strid och sedan trängseln av norrmän blivit stor på hans skepp, fått ett svärdshugg över ansiktet som tagit av näsan och det mesta av hakan, och hur han då lyft upp sin stora skattkista och hoppat överbord med den; och om hur Bues stambo, Aslak Holmskalle, gått bärsärkagång utan hjälm och sköld, någonting som man inte ofta fick se nuförtiden, och huggit med båda händer och varit hård mot järn, ända till dess en skald från Island, som var med Håkan Jarls son Erik, tog upp en ambolt från däckets och knäckte hans skalle.

– Och för oss som voro kvar i livet på min faders skepp, sade Sigurd, fanns det sedan inte stort att göra; ty vi voro få och mycket trötta; och alla våra skepp voro nu avröjda, utom endast Vagns eget, där det ännu streds. Vi trängdes upp i förstammen, och snart kunde vi inte längre lyfta hand eller fot; och till sist voro vi nio kvar, alla sårade, och där klämdes vi mellan sköldar och togos. Vi fördes vapenlösa i land; och snart kommo också de sista från Vagns skepp, och Vagn själv med dem. Han bars av två män och hade märken efter både svärd och spjut och var trött och blek och sade ingenting. Vi fingo sätta oss på en stock vid stranden, och våra ben bundos samman med ett långt rep, men händerna hade vi fria; och där sutto vi och väntade, medan folk hörde sig för hos Håkan Jarl om vad som skulle göras med oss. Hans besked blev att vi genast skulle dödas; och Erik Jarl, hans son, kom för att se på, och många med honom; ty norrmännen voro nyfikna att se hur Jomsvikningar höllo sig när de skulle dö. Vi voro trettio män på stocken, nio från Bues skepp, åtta från Vagns, resten från andra; Vagn själv satt längst till höger. Och de jag känner av dem som sutto där skall jag säga nu.

Därmed räknade han upp alla dem vilkas namn han visste, i den ordning de suttit på stocken; och alla i hallen lyssnade uppmärksamt, ty många av dem han nämnde voro kända män och hade släktingar bland lyssnarna.

– Nu kom en man med en skäggyxa, fortsatte Sigurd Buesson, och han stannade framför Vagn och sade: 'Vet du vem jag är?' Vagn såg på honom, men brydde sig inte om honom och svarade ingenting, ty han var mycket trött. Den andre sade: 'Jag är Thorkel Leira, och du minns kanske det löftet du gjort att döda mig och gå till sängs med min dotter Ingeborg.' Det var sant vad han sade;

ty Vagn hade gjort det löftet före härfärden, sedan han fått höra att Thorkels dotter var den vackraste flickan i Norge, och en av de rikaste också. 'Men nu', sade Thorkel Leira och grinade brett, 'ser det mera ut till att det blir jag som dödar dig.' Vagn drog på munnen och sade: 'Ännu äro inte alla Jomsvikingar döda.' 'Men de skola snart vara det', sade Thorkel, 'och det skall jag själv styra om, så att det inte blir något slarv; du skall få se alla dina män dö för min hand, och sedan skall du själv strax få följa dem.' Därmed gick Thorkel till andra ändan av stocken och började hugga av huvudet på de fångna, man efter man som de sutto; han hade en god yxa och gick ivrigt till verket och behövde aldrig hugga två gånger på samme man. Det är min tro att de som sågo på inte kunde säga annat än att Vagns och Bues män visste hålla sig väl inför döden. Två som inte sutto långt ifrån mig samtalade om huruvida man kunde känna något sedan huvudet var av, och voro överens om att sådant var svårt att veta på förhand. Den ene sade: 'Här har jag nu en sälja i handen, och om jag vet något sedan jag mist huvudet skall jag sticka den i jorden.' Thorkel kom till honom; och när han huggit, föll säljan genast ur handen. Sedan var det två kvar innan Thorkel kom till mig.

Sigurd Buesson log mot lyssnarna, som sutto tysta och spända, och lyfte sin ölkanna och drack djupt. Kung Harald sade:

– Jag ser att du har huvudet kvar, och det hörs på klunkandet att det inte är något fel med din hals; men så som du hade det ställt där på stocken är det svårt att förstå hur du kunde rädda dessa ting, vilken längd du än hade på ditt hår. Detta kallar jag en god berättelse, och låt oss nu inte få vänta på resten.

Alla tyckte som kung Harald, och Sigurd Buesson fortsatte:

– När jag satt där på stocken, var jag väl inte stort räddare än de andra; men det syntes mig harmligt att dö utan att ha hunnit göra något som kunde bli berättat. Därför sade jag till Thorkel, när han kom: 'Jag är rädd om mitt hår och vill inte ha det nedblodat.' Därmed strök jag det fram över huvudet; och en man som gick bakom Thorkel – det sades mig sedan att det var hans svåger – kom fram och virade mitt hår om sina händer och sade till Thorkel: 'Hugg nu!' Det gjorde han; och i detsamma drog jag huvudet till mig det fortaste jag kunde, så att yxan kom mellan mig och svågern och tog av båda hans händer. Den ena blev hängande i mitt hår.

Alla i hallen brusto i stort skratt, och Sigurd skrattade själv och fortsatte:

– Ni må väl skratta; men det är ingenting mot vad normännen skrattade, när de sågo Thorkels svåger rulla på marken och Thorkel stå och glo på honom; några föllo omkull av skratt. Erik Jarl kom fram till mig och sade: 'Vem är du?' Jag sade: 'Sigurd heter jag, och Bue var min fader; och ännu äro inte alla

Jomsvikningar döda.' Jarlen sade: 'Det märks att du är i släkt med Bue; vill du ta emot ditt liv av mig?' 'Av en man som du tar jag emot det', svarade jag. Och så löstes jag från repet. Men Thorkel tyckte illa om detta och skrek: 'Skall det nu börjas med sådant? Då är det bäst att jag inte dröjer med Vagn.' Därmed lyfte han yxan och sprang bort mot honom, där han satt vid stockens ända. Men en av Vagns män, Skarde, satt fjärde från Vagn; och det syntes honom vara orätt att Vagn skulle huggas innan det blev hans tur. Därför slängde han sig fram över fotrepet, när Thorkel kom springande, och Thorkel föll framstupa över honom, rakt framför Vagn. Vagn böjde sig och fick fatt i yxan; och ingenting av tröttheten märktes hos honom när han satte den i huvudet på Thorkel. 'Det var halva löftet', sade Vagn; 'och ännu äro inte alla Jomsvikningar döda.' Norrmännen skrattade nu ännu mera än nyss; och Erik Jarl sade: 'Vill du ta emot ditt liv, Vagn?' 'Det vill jag', sade Vagn, 'om det blir för oss alla.' 'Så skall det bli', sade jarlen; och därmed löstes alla. Vi voro tolv som kommo med livet från stocken.

Sigurd Buesson fick mycket beröm för sin berättelse, och alla prisade hans sätt att draga nytta av sitt hår. Det blev nu mycket tal över borden om det han berättat och om hans egen goda lycka och om Vagns; och Orm sade till Sigurd:

– Mycket som alla andra veta är okänt för mig och Toke, emedan vi varit borta ur landet så lång tid. Var är Vagn nu, och hur gick det för honom sedan han kommit med livet från stocken? Av din berättelse synes det mig som om hans lycka vore större än någon annans jag hört talas om.

– Det är nog rätt dömt, svarade Sigurd, och hans lycka stannar inte halvvägs. Han kom högt i gunst hos Erik Jarl, och efter en tid sökte han upp Thorkel Leiras dotter och fann henne ännu vackrare än han trott; och hon hade ingenting emot att hjälpa honom med resten av löftet, och nu äro de gifta och ha det gott. Han tänker sig hem till Bornholm med henne, så snart han får tid; men sist någonting hördes från honom var han ännu kvar i Norge och klagade över att det tog lång tid för honom att komma därifrån. Ty han fick så många gårdar med flickan, och stora lösören därtill, att det inte kan gå fort att få allt sålt till gott pris; och det är inte Vagns vana att sälja billigt i onödan.

– Det är en sak i din berättelse som jag inte kan låta bli att tänka på, sade Toke till Sigurd; och det är din fader Bues skattkista, som han tog med sig över bord. Fick du upp den innan du for från Norge, eller togs den upp av någon annan? Om den ännu ligger på sjöbottnen, vet jag vad jag skulle göra om jag komme till Norge, och det vore att dragga efter den kistan; ty Bues silver vore värt besväret.

– Det fiskades mycket efter den kistan, sade Sigurd, både av norrmännen och av oss som voro kvar av Bues män. Många draggade med gripjärn, men

ingenting fastnade; och en man från Viken dök med ett rep och syntes inte mera till. Sedan blev det allas tro att Bue var man för att hålla kvar sin kista där nere och att ta hårt i dem som försökte röra den. Ty han var en stark man och mycket mån om sitt silver. Och kunniga män äro ense om att högboars styrka är förmer än levandes; och så må det vara med Bue också, fast han inte sitter i hög utan på sjöbottnen bredvid sin kista.

– Det är skada på silvret, sade Toke; men det är sant att även den raskaste man kunde önska sig allt annat hellre än att få Bue Digres armar omkring sig under vattnet.

Därmed gick denna kväll till ända; och nästa kväll ville kung Harald höra om Styrbjörns äventyr bland vender och kurer. Styrbjörn sade att han själv inte vore någon berättare; men en islänning i hans följe tog till orda. Han hette Björn Åsbrandsson och var en ryktbar krigare och även stor skald, liksom alla farande män från Island; och fast han nu var något drucken, framsade han först med stor skicklighet verser till kung Harald på ett mått kallat töglag. Detta var det nyaste och svåraste versmåttet hos isländska skalder, och verserna voro så konstfullt hopsatta att föga kunde begripas av deras innehåll. Alla lyssnade med kloket i minen, ty det gav dåligt anseende att inte förstå sig på poesi; och kung Harald prisade verserna och gav skalden en guldring. Toke satt stödd mot bordet med huvudet i händerna och suckade; han mumlade sorgset att detta vore verkligt skaldskap; och nu kunde han inse, sade han, att han själv aldrig skulle förmå göra den sortens vers som inbragte guldringar.

Mannen från Island, som somliga kallade Björn Bredvikingakappe och som varit två somrar hos Styrbjörn, fortsatte därpå med att berätta om Styrbjörns härfärder och om märkliga ting som därvid hänt; han talade väl och höll på länge utan att någon tröttnade att höra på; och alla visste att vad han berättade var sanning, alldenstund Styrbjörn själv satt som lyssnare. Han hade mycket att säga om vågsamma företag och om Styrbjörns stora lycka, och även om rikedomar som vunnits av hans män. Han slöt med att framsäga en gammal dikt om Styrbjörns fäder, alltifrån gudarna till hans farbror Erik, som nu satt i Uppsala; och den sista strofen hade han själv satt till:

Nordvart snart
att storarv kräva
Styrbjörn ror
med hundra kölar;
raska män
och segersälla
glamma sen
i Eriks salar.

Detta hälsades med högt jubel; och många sprungo upp från bänkarna och drucko för Styrbjörns lycka. Styrbjörn lät hämta en dyrbar dryckesbägare och gav den åt skalden och sade:

– Detta är inte full skaldelön åt dig; det skall bli mera när jag sitter i Uppsala. Där finns god lön åt envar i mitt följe; ty min farbror Erik är en sparsam man och har lagt undan mycket som kan bli till nytta. Till våren far jag dit för att öppna hans kistor, och de som vilja vara med äro välkomna.

Både bland kung Haralds och kung Svens män fanns det många som kände sig eggade av detta och genast ropade att de ville följa med; ty kung Eriks rikedomar voro ryktbara, och Uppsala hade aldrig plundrats sedan Ivar Vidfamnes tid. Jarl Sibbe av Småöarna var drucken och hade svårt att hålla styrsel på sitt huvud och sin ölkanna; men han ropade likväl med hög röst att han tänkte följa Styrbjörn med fem skepp; ty han började nu känna sig krasslig och trött, sade han, och det vore bättre att dö bland härmän än som en ko på halmen. Kung Harald sade att han för sin del vore för gammal för att ligga i härnad; och sina egna män behövde han hemma för att hålla oroligt folk i styr; men han hade ingenting att invända, sade han, om Sven ville lämna män och skepp till Styrbjörns hjälp.

Kung Sven spottade tankfullt och drack en klunk och lekte med sitt skägg och sade att han hade svårt att vara av med män och skepp, emedan han hade god användning för allt sitt folk mot saxare och obotriter.

– Och det synes mig rimligare, sade han, att den hjälpen gives av min fader; ty nu på hans ålders dagar ha hans män föga att göra utom att passa på måltiderna och lyssna till prästers snack.

Kung Harald kom i vrede vid detta, så att det blev stor oro i hallen, och sade att det var lätt att se att Sven ville ha honom sittande vapenlös i landet.

– Men nu skall det bli som jag säger, skrek han och var mycket röd i ansiktet; ty jag är danakonung och ingen annan; och du, Sven, skall ge Styrbjörn skepp och män.

Kung Sven satt tyst vid detta, ty han var rädd för sin faders vrede; och det märktes att många av hans män gärna ville följa med till Uppsala. Då sade Styrbjörn:

– Det ger mig glädje att se hur ivriga ni äro att skaffa mig hjälp, båda två; och för mig blir det nu bäst att du, Harald, bestämmer vad Sven skall sända, och att du, Sven, säger vad din faders hjälp bör bli.

Vid detta brusto många i skratt, och sämjan blev åter bättre; och till sist blev det bestämt att Harald och Sven skulle hjälpa Styrbjörn med tolv skepp vardera,

väl bemannade, utom vad skepp och manskap han kunde få av skåningarna; och för detta skulle Harald och Sven ha del i kung Eriks skatter. Och därmed gick den kvällen till ända.

Nästa dag var julfläsket slut; i stället kom kålsoppa med fårkött på borden, och alla funno detta vara en god omväxling. Den kvällen berättade en man från Halland om ett stort bröllop som han varit med om i Finnveden hos de vilda smålänningarna. Där hade det blivit osämja om en hästhandel, och knivarna hade fort kommit fram; och bruden och tärnorna hade skrattat och klappat i händerna och uppmuntrat de tvistande. Men när bruden, som var av en ansedd familj, såg sin farbroder få ena ögat utklämt av en av brudgummens släktingar, hade hon ryckt en fackla från väggen och slagit brudgummen över huvudet med den, så att hans hår tagit eld; och en rådig tärna hade krängt sin kjortel över huvudet på honom och klämt hårt åt och räddat hans liv, fast han skrek mycket och var svartbränd och barsvedd när han fick fram huvudet igen. Av detta hade eld kommit i golvhalm; och elva druckna och sårade hade brunnit inne; så att detta bröllop bland allt folket i Finnveden hölls för att ha varit ett fullgott storbröllop, som var värt att tala om. Och bruden levde nu lyckligt med sin brudgum, fast han aldrig fått nytt hår i stället för det brunna.

När denna historia var slut, sade kung Harald att han tyckte om att höra sådana muntrande ting om levernet bland smålänningarna, vilka av naturen vore skälmar och illgärningsmän; och biskop Poppo borde tacka Gud så ofta han hade tid, sade han, för att han kommit till anständigt folk i Danmark och inte till det onda rövarfolket i Finnveden och Varend.

– Och nu, fortsatte kung Harald, vill jag att vi i morgon få höra om andalusiernas land och om allt märkligt som Orm Tostesson och Toke Grågulleson varit med om på sin resa; ty jag tror att det kan bli nöjsamt för oss alla.

Därmed slöts den kvällen; och nästa morgon överlade Orm och Toke om vem av dem som skulle berätta.

– Du är vår hövding, sade Toke; och därför är det du som skall tala.

– Du var med innan jag kom med på resan, sade Orm; och du har bättre målföre än jag. Och det kan vara på tiden att du får tala ditt lystmäte; ty jag har tyckt mig märka att du stundom känt det svårt dessa kvällar vid att sitta tyst medan andra berättade.

– Tala är jag inte rädd för, sade Toke; och jag tror mig vara lika uthållig med tungan som de flesta. Men likväl finns det för mig en svårighet i detta. Jag kan inte tala utan mycket öl, ty det kommer en torka i min hals; och detta blir en lång

berättelse. Fyra kvällar har det nu gått lyckligt för mig, så att jag kommit odrucken och stillsam från kungens bord, och ändå har det varit svårt, fast jag inte haft mycket att säga. Och det vore illa om jag nu skulle komma i mitt dåliga lynne och få namn om mig för olater, när jag sitter vid kungars bord.

– Vi få hoppas det bästa, sade Orm; och även om du nu skulle bli drucken vid berättande, kan du väl knappt bli vrång och våldsam av så gott öl.

– Det får bli som det blir, sade Toke tvivelsamt och skakade på huvudet.

Den kvällen berättade nu Toke om Kroks utfärd och hur allt varit med den: hur Orm kom med på resan, och hur de hittade juden i havet, och om den stora plundringen av fästet i Ramiros rike; och därpå om striden med andalusierna och hur de haft det som roddarslavar och om Kroks död. Därpå berättade han om hur de blivit fria från roendet, och om judens vänskap, och om hur de fått sina svärd av Subaida.

När han hunnit så långt, ville både kung Harald och Styrbjörn gärna se svärden; och Orm och Toke sände upp Blåtunga och Rödnäbba längs bordet. Kung Harald och Styrbjörn drogo dem ur skidorna och vägde dem i handen och synade dem noga; och det var bådas åsikt att de aldrig sett bättre svärd än dessa. Därpå gingo svärden runt hela bordet, ty många voro nyfikna på sådana vapen som dessa; och Orm satt i oro tills de kommo tillbaka, ty han kände sig ensam och halvnaken utan Blåtunga.

Snett emot Orm och Toke sutto tvenne bröder som hette Sigtrygg och Dyre och som voro kung Svens män; Sigtrygg var stambo på kung Svens eget skepp. Han var stor och grov och hade ett brett och stridvuxet skägg, som stod honom ända upp till ögonen. Dyre, hans broder, var yngre, och även han räknades till kung Svens bästa män. Orm hade lagt märke till att Sigtrygg sedan en stund glodde mörkt på honom och Toke, och ett par gånger hade det sett ut som om han tänkt säga något; och när nu svärden kommo till honom, synade han dem noga och nickade och såg ut att ha svårt att lämna dem ifrån sig.

Kung Sven, som tyckte om att höra berättas om fjärran länder, uppmanade nu Toke att fortsätta; och Toke, som flitigt njutit öl under sin vilostund, sade sig vara färdig att fortsätta så snart männen mitt emot gapat slut på hans svärd och Orms. Sigtrygg och Dyre lämnade då ifrån sig svärden, utan att säga något, och Toke tog åter vid.

Han berättade nu om Almansur och dennes makt och rikedom, och hur de kommit i tjänst vid hans livvakt och måst vara med om dyrkandet av hans Profet med bugningar och försakelser, och om de fälttåg de varit med på och det byte de vunnit. Han kom till deras tåg genom det Tomma Landet, upp mot Sankt

Jakobs grav, och berättade om hur Orm frälsat Almansurs liv och fått den stora guldkedjan till tack. Då sade kung Harald:

– Har du kvar den kedjan, Orm, vill jag gärna att du visar den; ty om den är lika god bland dyrbarheter som edra svärd bland vapen, då är den värd att se.

– Jag har den kvar, svarade Orm, och jag tänker ha den kvar alltid; och det har ständigt synts mig klokast att visa den så litet som möjligt; ty den är god nog att väcka begärelse hos alla utom kungar och de yppersta stormän. Men det vore illa om jag vägrade att visa den för dig, herre konung, och för kung Sven och för kung Styrbjörn och jarlarna; men det vore väl om den inte skickades omkring bland de andra.

Därmed löste Orm upp sin tröja och tog fram kedjan, som han hade kring halsen, och räckte den till Sigurd Buesson. Sigurd räckte den till Hallbjörn stallare, som satt till höger om honom; och Hallbjörn räckte den förbi biskop Poppas plats till kung Harald; ty biskopens plats stod tom, emedan han nu blivit matt av juldrickandet och låg till sängs och vårdades av broder Willibald.

Kung Harald granskade kedjan och höll den mot ljuset för att bättre se dess skönhet. Han sade att han samlat på smycken och dyrbarheter hela sitt liv och att han likväl inte visste sig ha sett ett skönare ting än detta. Kedjan var gjord av tjocka plattor av klart guld; varje platta var långsmal, en god tum i längd, av en tumnagels bredd på mitten, där den var bredast, och smalnade mot ändarna; där voro små ringar, som fäste den vid nästa platta. Tillsammans bestod kedjan av trettiosex plattor, och varannan hade i mitten en röd ädelsten och varannan en grön.

När Styrbjörn fått kedjan i handen, sade han att detta i sanning vore Vaulunders smide, men att han trodde att lika sköna smycken funnes i hans farbroders kistor; och kung Sven tyckte, när den kommit till honom, att detta vore en skatt av den sort för vilken krigare gärna gäve sitt blod och konungars döttrar sin mödom.

Sedan Thorkel Höge sett på kedjan och prisat den som de andra, räckte han den snett över bordet till Orm. Då sträckte sig Sigtrygg fram och grep efter den, men Orm var snabbare och fick den till sig.

– Vad nappar du efter? sade han till Sigtrygg. Jag har varken hört att du är kung eller jarl, och av andra skall den inte fingras.

– Jag vill slåss med dig om smycket, sade Sigtrygg.

– Det kan vara att du vill, sade Orm; ty du synes mig vara en sniken man och utan folkvett. Men mitt råd är att du håller dina fingrar för dig själv och lämnar vettigt folk i fred.

– Du är rädd för att slåss med mig, skrek Sigtrygg; men slåss skall du, eller också lämna kedjan; ty jag har sak mot dig sedan gammalt, och kedjan kräver jag i bot.

– Du må tåla öl dåligt, så att du talar i yrsel, sade Orm; ty jag har aldrig sett dig förrän vid detta gille, och därför kan du inte ha någon sak mot mig. Och nu, fortsatte han och började bli otålig, gör du klokast i att sitta tyst och hålla dig stilla, innan jag ber kung Harald att få vrida om näsan på dig där du sitter. Jag är en fredlig man, och tar ogärna i ett sådant tryne som ditt; men du synes mig kunna behöva en tillrättavisning även av den tålmodigaste.

Sigtrygg var en väldig kämpe, fruktad för sin styrka och våldsamhet, och ovan vid sådant tilltal. Han sprang upp från bänken och bölade som en tjur och skrek okvädinsord; men ännu mäktigare ljud kung Haralds röst, när han vredgad befallde stillhet och frågade vad oron gällde.

– Mannen här, herre konung, sade Orm, har blivit galen av ditt goda öl och sin egen snikenhet; ty han skriker efter min kedja och säger sig ha sak mot mig, fast jag aldrig sett honom förr.

Kung Harald klagade över att alltid Svens män ställde till besvär, och han frågade med sträng röst Sigtrygg varför denne inte hade vett att hålla sig i styr, när han dock hört både Kristi och kung Haralds fred lysas i hallen.

– Herre konung, sade Sigtrygg, jag skall säga hur allt är, och du skall finna att jag är i min goda rätt. För sju år sedan led jag skada, och nu har jag fått höra att dessa båda män varit med om att vålla den. Den sommaren voro vi på hemväg från sydländerna med fyra skepp, Bork den Hvenske och Silverpalle och Faravid Svensson och jag; då mötte vi tre skepp på utresa och talade med dem, och av denne Tokes berättelse vet jag nu vilka skeppen voro. Och på mitt skepp var en träl från Hispanien, svarthårig och gul i skinnet; han hoppade överbord under samtalet och tog med sig min svåger Oskel, en god man, och ingenting mera sågs av dem båda. Och nu ha vi alla fått höra att denne träl togs upp av deras skepp och var den som de kalla juden Salaman och fingo stor nytta av. De båda män som nu sitta här, Orm och Toke, voro de som drogo honom upp ur vattnet; det ha vi hört av den enes egen mun. Av en sådan träl kunde jag fått stor vinst; och denne Orm är nu hövding för dem som äro kvar från Kroks skepp, och därför är det rimligt att han får böta för den skada jag lidit. Därför kräver jag nu av dig, Orm, att du ger mig kedjan i bot för trälen och min svåger, antingen du vill ge mig den godvilligt eller möta mig i envig här utanför, på stampad mark, med sköld och svärd, nu genast. Döda dig måste jag likväl alltid, sedan du sagt dig vilja vrida om min näsa; ty till mig, Sigtrygg, Stigands son, kung Svens stambo, har aldrig någon sagt smädliga ting och levat dagen ut.

– Två ting äro mig en tröst när jag hör dig tala, sade Orm. Det ena är att kedjan är min och skall så förbli, vilka det än må ha varit som hoppat i sjön från ditt skepp för sju år sedan. Och det andra är att jag och Blåtunga också ha något att säga om vem det är av oss båda som skall leva längst. Men nu må vi först höra vad kung Harald säger om detta.

Alla i hallen voro glada att det artade sig till tvekamp; ty en strid mellan två sådana män som Orm och Sigtrygg kunde väntas bli värd att se. Både kung Sven och Styrbjörn tyckte att detta kunde bli en god omväxling i juldrickandet; men kung Harald satt tankfull och strök sitt skägg och såg tvehågsen ut. Till sist sade han:

– Detta är en svår sak att döma rätt; och det synes mig ovisst om Sigtrygg rätteligen kan kräva vederlag av Orm för den skada han lidit utan Orms vållande. Men det är sant att ingen gärna mister en god träl och en svåger utan att vilja ha bot för sådan skada. Och sedan nu smädelser växlats, blir det dock alltid strid mellan dessa båda, så snart de äro ur min åsyn; och en sådan kedja som den Orm bär må ha vållat många dråp redan och kommer nog att vålla flera. Därför kan det vara lika gott att de nu få slåss i tvekamp här, till nöje för oss alla; och du, Hallbjörn, må se till att få stridsplats stampad och ringad här utanför, där marken är jämnast. Och sätt bloss och facklor runtom, och säg till när allt är färdigt.

– Herre konung, sade Orm med bekymrad röst, jag vill inte vara med om ett sådant envig.

Alla sågo på honom, och Sigtrygg och många av kung Svens män skrattade. Kung Harald skakade på huvudet och sade:

– Är du rädd för att slåss, ser jag intet annat än att du får lämna honom kedjan, till vad nytta det kan bli för dig. Jag tyckte du lät karskare nyss.

– Det är inte enviget jag tänker på, sade Orm, utan kylan. Jag har alltid varit ömtålig till hälsan, och köld är vad jag tål minst; och intet är farligare för mig än att från öl och värme gå ut i kvällsköld, särskilt nu när jag varit länge i sydländerna och är ovan vid vinterköld. Och det synes mig föga rimligt att jag för denne Sigtryggs skull skall få dragas med hosta hela resten av vintern; ty sådant brukar sitta i länge hos mig, och min moder sade ofta att hosta och värk skulle bli min död, om jag inte toge mig väl tillvara. Och om jag nu finge råda, herre konung, vore det bäst att striden bleve härinne, framför ditt bord, där det finns god plats. Och så kunde du själv se striden utan allt omak.

Många skrattade åt Orms ängslan; men Sigtrygg skrattade inte längre, utan skrek rasande att han skulle spara Orm alla bekymmer för hosta. Men Orm brydde sig inte om honom, utan satt vänd mot kung Harald och väntade på hans

beslut. Kung Harald sade:

– Det är illa att ungdomen börjar förvekligas och inte längre är som förr. Lodbroks söner tänkte inte på hälsa och väderlek, inte heller jag själv i mina unga dagar; men bland ungdomen vet jag nu snart ingen mer än Styrbjörn som är av vår sort. Men det är sant att det nu vid mina år kan vara bäst för mig att få se striden där jag sitter. Och en god sak är att biskopen ligger till sängs, ty han skulle satt sig emot detta. Men min tanke är att den fred vi lyst i hallen inte brytes av vad jag själv ger tillstånd till; och jag tror inte att Kristus kan misstycka ett envig, när allt sker efter lag och sedvänja. Därför må det bli så att Orm och Sigtrygg slåss här i det öppna rummet framför mitt bord, med svärd och sköld, hjälm och brynja; och ingen får ge dem bistånd annat än med härklädnadens påtagande. Och om den ene dödas, är allt väl; men om den ene inte längre kan stå på benen, eller kastar sitt svärd, eller flyr in under borden, må han inte mera huggas av den andre; men striden har han då förlorat och därmed kedjan. Och jag och Styrbjörn och Hallbjörn stallare skola se efter att allt går rätt till.

Nu gingo män att hämta härkläderna åt Orm och Sigtrygg; och det rådde nu stort larm i hallen, och många ropade om varandra. Kung Haralds män höllo Orm för att vara den bättre av de två; men kung Svens män prisade Sigtrygg och sade att han fällt nio män i envig utan att själv ha fått sår som behövt förbindas. Bland de mest talföra var Dyre; han frågade Orm om han vore rädd för hosta i graven, och därpå vände han sig till sin broder och bad honom att nöja sig med kedjan för egen del och låta honom, Dyre, få Orms svärd.

Toke hade suttit sorgmodig, sedan han avbrutits i sin berättelse och mumlat för sig själv och druckit; men när han hörde vad Dyre sade, kom det liv i honom. Han högg sin matkniv i bordskivan framför Dyre, så att den blev stående djupt i träet, och slängde sitt svärd, odraget, bredvid kniven; därpå vräkte han sig fram över bordet, så snabbt att Dyre inte hann vika undan, och grep honom vid öronen och i kindskägget och tryckte ned hans ansikte mot vapnen och sade:

– Här ser du vapen lika goda som Orms; men du skall vinna dem själv, om du vill ha dem, och inte tigga av andra.

Dyre var en stark man, och han grep kring Tokes handlovar och tog hårt i; men detta gjorde ont i skägg och öron, och han stönade och kunde inte komma loss.

– Här håller jag dig till samtal i all vänlighet, sade Toke; ty kungsfreden härinne vill jag inte störa. Men jag släpper dig inte förrän du lovat att slåss med mig; ty Rödnäbba trivs inte sysslolös när hennes syster är ute.

– Släpp mig, sade Dyre med munnen mot bordet, så skall jag döda dig så fort jag når dig.

– Nu har du lovat det, sade Toke; och därmed släppte han honom och blåste ur sina handflator bort en del skägg som lossnat.

Dyre var röd om öronen men eljest vit av raseri och såg först ut att knappt ha kvar mål i munnen. Han reste sig och sade:

– Detta gör jag upp med dig genast; och så blir det bäst, ty så få jag och min broder var sitt av de spanska svärden. Låt oss nu gå ut och pissa tillsammans, utan att glömma att taga svärden med.

– Det var rätt sagt, sade Toke, ty mellan oss behövs det inga högtidligheter. Och för detta skall jag vara dig tacksam så länge du lever; och hur länge det blir få vi se.

De gingo ned längs var sin sida av kungens bord och därpå i bredd längs gången bakom tvärborden och ut genom ena dörren på kortväggen. Kung Sven såg efter dem och smålog; ty han tyckte om att hans män höllo sig framme och ökade sitt rykte och den fruktan de spredde.

Nu höll Orm och Sigtrygg på med att kläda sig till strid; och golvet fejades där de skulle slåss, så att de inte skulle snäva i halmen eller på de köttben som slängts dit åt kung Haralds hundar. Männen bortåt hallens båda ändar trängde sig fram för att få se bättre och ställde sig tätt packade på bänkar och tvärbord på båda sidor om den öppna platsen, och bakom kung Haralds bord och längs väggen på den fjärde sidan. Kung Harald var nu vid det muntraste lynne och ivrig att få se striden; och när han kom att vända sig om och såg ett par av sina kvinnor glänta på en dörr och nyfiket titta in, befallde han att hans kvinnor och döttrar skulle komma in och se på; ty det vore hårt, tyckte han, att förmena dem ett sådant skådespel. Han gjorde plats åt några av dem i högsätet vid sin sida och på biskopens tomma plats; och de två vackraste döttrarna fingo sätta sig bredvid Styrbjörn och klagade inte över att det blev trångt för dem; de skrattade kelet, när han bjöd dem öl, och drucko tappert. Åt de kvinnor som inte fingo plats i högsätet sattes en bänk bakom bordet, där högsätet inte skymde.

Hallbjörn stallare lät blåsa i lur och bjuda tystnad och förkunnade att alla skulle hålla sig stilla under striden, och ingen finge ropa råd till de stridande eller kasta in föremål på stridsplatsen. Båda voro nu färdiga och gingo in på platsen och mot varandra; och när det sågs att Orm förde svärdet med vänster hand blev det ivrigt mummel; ty strid mellan en högerhänt och en vänsterhänt var svår för båda, emedan huggen då kommo från avig sida så att sköldarna täckte sämre.

Det syntes på dem båda att de voro kämpar som få skulle velat möta

godvilligt, och hos ingen av dem märktes någon ängslan för utgången. Orm var ett halvt huvud högre än Sigtrygg och hade längre armar; men Sigtrygg var grövre i växten och såg ut att vara den starkare. De höllo sköldarna väl fram över bröstet och högt nog för att snabbt kunna täcka halsen, och hade ögonen på varandras svärd för att vara redo mot varje hugg. Så snart de kommo varandra nära, högg Orm mot Sigtryggs ben; men denne hoppade snabbt undan och gav tillbaka ett hårt hugg, som tog över hjälmen med en skräll. Därpå blevo båda försiktiga och togo alla hugg på sköldarna; och kung Harald förklarade för sina kvinnor att det var en god sak med erfarna stridsmän som inte förivrade sig eller gävo sig blottor, ty på detta sätt räckte nöjet längre.

– Och det är svårt att säga, även för den som sett mycket, vem som kommer att vinna här, sade han; men den röde synes mig vara en av de säkraste män jag sett, fast han är rädd för kyla; och det kan vara att Sven blir en stambo fattigare på detta.

Kung Sven, som liksom de båda jarlarna satt sig på sin bordskant för att sitta vänd mot striden, smålog föraktfullt och sade att ingen som kände Sigtrygg behövde ha bekymmer i den vägen.

– Och fast mina män inte äro rädda för tvekamp, sade han, är det inte ofta jag mister någon på så sätt, utom när de slåss med varandra.

Toke kom nu tillbaka. Han haltade och hördes mumla på en vers; och när han klev in över bänken till sin plats, syntes det att han var blodig från ena låret och nedåt.

– Hur blev det med Dyre? frågade Sigurd Buesson.

– Det tog sin tid, sade Toke; men nu har han pissat färdigt.

Alla hade nu endast ögon för striden, där Sigtrygg såg ut att vilja nå ett raskt slut. Han anföll häftigt och försökte komma åt Orms ben och ansikte och fingrarna på hans svärdshand. Orm värjde sig gott mot huggen men tycktes inte själv få mycket utträttat, och det märktes att han hade besvär med Sigtryggs sköld. Den var större än hans egen och av segt trä, med tjockt läder pånitat, och endast bucklan i mitten var av järn; det var farligt om svärdet fastnade i sköldranden, ty då kunde det bräckas eller vridas ur handen. Orms sköld var helt av järn och med en vass sköldpik.

Sigtrygg grinade mot Orm och frågade om han hade det varmt nog. Det rann blod nedåt kinden på Orm efter det första hugget över hjälmen, och han hade fått ett stick i benet och skurits över handen; Sigtrygg var ännu oskadd. Orm svarade ingenting, men vek fot för fot tillbaka längs det ena tvärbordet. Sigtrygg kurade samman bak sin sköld och for framåt och åt sidorna och anföll allt häftigare, och

för de flesta syntes hans seger vara nära.

Plötsligt tog Orm ett språng framåt och fångade Sigtryggs hugg med svärdet och drev med all sin styrka sin sköld mot hans, så att sköldpiken gick genom läder och trä och satt hårt fast. Han tryckte sköldarna nedåt så hårt att bådas sköldgrepp brusto, och båda ryggade nu och fingo svärden fria och höggo på en gång. Sigtryggs hugg kom i sidan och tog hål på Orms brynja och gjorde ett djupt sår; men Orms hugg tog i halsen; och ett stort anskri ljud i hallen när huvudet flög av och studsade mot bordkanten och föll ned i ölfatet vid bordets ända.

Orm vacklade och tog stöd mot bordet; han strök av svärdet över knät och stack det i skidan och såg ned på den huvudlösa kroppen vid sina fötter.

– Och där ser du, sade han, vems kedjan är.

TIONDE KAPITLET

Hur Orm miste sitt halsband

Enviget om halsbandet blev mycket omtalat i kungens gård, både i hallen och i kök och kvinnokamrar. Alla som åsett striden lade noga på minnet allt som sagts och hänt, för att så ha en god sak att framdeles berätta för andra. Orms fångst av skölden berömdes mycket; och Styrbjörns islänning framsade nästa kväll verser på ljodahattr om vådan av att tappa huvudet i ölfat. Det var allas mening att man inte ens hos kung Harald hade så god jul varje år.

Men Orm och Toke fingo ligga till sängs med sina sår och hade föga trivsel en tid framåt, fast broder Willibald skötte dem med sina bästa salvor. Det kom bulnad i Tokes sår, så att han stundom föll i yrsel och blev farlig och fick hållas av fyra män när såret skulle ansas; och Orm, som fått två revben sönderhuggna och mist mycket blod, kände sig öm och full av mattighet och hade inte matlust som vanligt. Detta höll han för ett dåligt tecken och blev tung till sinnes.

Kung Harald hade bestått dem en god kammare att ligga i, med värme från murad eldstad och med hö i sängarna i stället för halm. Många av kungens och Styrbjörns män kommo dit första dagen för att tala om striden och skämta om kung Svens vrede, och kammaren blev full av män och stoj tills broder Willibald med skarp röst drev ut alla; och Orm och Toke voro inte säkra på om de trivdes sämst när de hade sällskap eller när de voro ensamma. Nu blevo de också av med sina män, som ville hem sedan julgillet var över; alla utom Rapp, som var fredlös i sin hemtrakt och därför blev kvar. Ty efter få dagar, när en storm blåst upp och isen skingrats och kung Sven mörk stuckit till havs utan många ord till någon, tog Styrbjörn avsked av kung Harald, emedan han hade brått att komma omkring och båda folk till sin härfärd; och Orms män fingo frakt på hans skepp, mot att taga sin tur vid årorna. Styrbjörn hade gärna velat ha Orm och Toke bland sitt eget folk; han kom själv in till dem i deras kammare och sade att de varit god hjälp till jultrevnaden och att de nu inte borde ligga länge och draga sig med sina skråmor.

– Och låt mig se er på Bornholm när tranorna börja sträcka, sade han; ty för så raska män har jag plats i framstammen på mitt eget skepp.

Han gick utan att vänta på svar, ivrig med bråda ting; och detta var vad samtal de hade med Styrbjörn. De lågo tysta en stund; därpå sade Toke:

Välkommen blir mig den dag
då jag från skeppsdäck ser
trana och gås och stork
styra mot norr sin kosa.

Men Orm svarade sorgmodigt, sedan han tänkt sig för:

Tig med tranor; ty jag
har innan dess gått ner
dit där mullvad och sork
kallt på den döde nosa.

När de flesta gäster voro resta och det blev mindre brådska i köket, lät broder Willibald koka köttspad åt de båda sårade två gånger om dagen för att stärka deras krafter; och av nyfikenhet gjorde sig då några av kungens kvinnor ärende in i deras kammare med spadet. Detta kunde de göra utan att bli störda; ty kung Harald låg nu till sängs efter julmaten, och broder Willibald och broder Matthias fingo mest hållas hos honom samman med biskopen, för att framsäga förböner och ge honom rensande medel för blod och tarmar.

Den som först stack in huvudet var den unga moriska kvinnan som de sett när de först trätt inför kung Harald; Toke skrek högt när han fick se henne och bad henne komma närmare. Hon kom in med en kanna och en sked och satte sig hos Toke och började mata honom; och med henne kom en annan, som satte sig hos Orm. Det var en ung flicka, lång och välväxt och blek i hyn, med gråa ögon och stor vacker mun; hon hade mörkt hår och ett barnstensband kring håret. Orm hade inte sett henne förr, men det syntes att hon inte hörde till tjänstefolket.

Det var besvärligt för Orm att få spadet i sig, ty han kunde inte sätta sig upp för sitt sårs skull, och han fick en munfull i vrångstrupen och började hosta. Då högg det i såret, så att han blev illa till mods och stönade. Flickan drog på munnen, och Orm såg mörkt på henne. När hostan släppt, sade han:

– Jag ligger inte här för att skrattas åt. Vem är du?

– Jag heter Ylva, svarade hon; och att du var något att skratta åt, visste jag inte förrän nu. Hur kan du gnälla för en sked varm soppa, du som fällt min broder Svens bäste kämpe?

– Det var inte för soppan, sade Orm; till och med en kvinna borde begripa att ett sådant sår som mitt gör ont. Men om du är kung Svens syster, är det kanske dålig soppa du kommer med; jag tycker inte om smaken. Har du kommit för att

hämnas den skada jag vållat din broder?

Flickan reste sig och kastade sked och kanna bort åt eldstaden, så att soppan stänkte omkring, och stod och stirrade vredgat på Orm; men därpå mildrades hon och skrattade till och satte sig åter på sängkanten.

– Du är inte rädd för att visa att du är rädd, sade hon, det berömmet ger jag dig; men vem av oss båda som har det sämst ställt med förståndet kan vara ovisst. Men jag såg när du slogs med Sigtrygg, och det var en god kamp; och det skall du veta, att ingen blir min ovän av att göra min bror Sven skada. Och Sigtrygg hade gått odräpt alltför länge. Det stank ur hans gap på långt håll, och mellan honom och Sven var det tal om att han skulle få mig till hustru. Om det blivit så illa, skulle han inte levat många nätter i det giftet, ty jag håller inte till godo med vilken best som helst. Men nu är jag dig stor tack skyldig för din hjälp i denna sak.

– Du är stursk och oblyg och kanske värre att klösas med än de flesta, sade Orm; men så är det väl med kungadöttrar. Och jag vill inte neka till att du synes mig för god för en sådan som Sigtrygg. Men själv har jag fått stor skada av den striden och vet nu inte hur det kan sluta för mig.

Ylva klämde spetsen av sin tunga mellan tänderna och nickade och såg tankfull ut.

– Det finns kanske fler än du och Sigtrygg och Sven som haft skada och förlust av den striden, sade hon. Jag har hört om ditt halsband som Sigtrygg ville ha; det sägs att du fått det av Sydlandets konung och att det är det skönaste av alla smycken. Nu vill jag att du låter mig få se det; och du behöver inte vara rädd att jag tar det och springer, fast det kunde blivit mitt om Sigtrygg segrat.

– Det är en olycka att äga ett ting som alla vilja fingra på, sade Orm sorgset.

– Varför lät du då inte Sigtrygg få det? sade Ylva. Då hade du varit kvitt det bekymret.

– En sak vet jag redan, sade Orm, fast jag inte känt dig länge: för den som gifter sig med dig blir det långt mellan gångerna då han får behålla sista ordet.

– Jag tror inte att du kommer att bli ombedd att pröva om du gissat rätt, sade Ylva; inte sådan du ser ut, om du så hade fem halsband. Varför har du inte fått någon att tvätta ditt hår och ditt skägg? Du ser ju ut värre än en smålänning. Men säg nu hur det blir; vill du visa mig halsbandet eller inte?

– Det är illa gjort mot en sjuk man att likna honom vid en smålänning, sade Orm. Jag är av fullgod släkt både på fäderne och möderne; och Sven Råttnos i Göinge var min mormors fars halvbror, och på mormödernet var han av Vidfamnes ätt. Och det är endast min sjukdom som gör att jag har fördrag med

dig och inte kör bort dig. Men det är sant att jag gärna vill bli tvättad, fast jag är eländig; och om du gör mig den tjänsten, får jag se om du kan sådant bättre än ge mig soppa. Men det kan ju vara att kungadöttrar inte duga till så nyttiga ting.

– Det är en pigsyssla du lägger på mig, sade Ylva, och det har ingen vågat före dig; det är väl för att du har Vidfamne i släkten. Men det är sant att jag gärna vill se hur du ser ut tvättad; och jag skall komma tidigt i morgon, och då skall du märka att jag duger till sådant lika bra som någon annan.

– Kammad vill jag också bli, sade Orm; och när allt är gjort så att jag är nöjd skall jag visa dig halsbandet.

Det rådde nu oro borta hos Toke. Han kunde sitta upp i sängen och var vid gott humör av soppan och en kvinnas närhet. De talades vid på hennes tungomål, och detta gick stappligt för Toke; men han var så mycket flinkare med händerna och försökte dra henne till sig. Hon värjde sig för honom och slog honom på fingrarna med skeden, men hon vek inte undan mer än nödigt och såg inte ledsen ut; och Toke prisade hennes skönhet så gott han kunde, och förbannade sitt onda ben som höll honom fast där han satt.

Orm och Ylva vände sig emot dem, när deras lek blev högljudd; Ylva drog på munnen, men Orm blev misslynt och skrek åt Toke att han skulle bära sig vettigt åt och låta kvinnan vara.

– Vad tror du kung Harald skall säga, sade han, ifall han får höra att du kelat med hans kvinna upp över knäna?

– Han kommer kanske att säga som du, Orm, sade Ylva, att det är en olycka att äga ett ting som alla vilja fingra på. Men av mig skall han ingenting få höra, ty han har kvinnor mer än nog för sin ålder, och hon, stackaren, har föga trivsel här bland oss och gråter ofta och är svår att trösta, ty hon förstår inte mycket av vad man säger. Bry dig därför inte om att hon skämtar med en som hon kan tala med och som ser ut att vara en rask man.

Men Orm blev vid att Toke måste tänka sig för i sådana ting så länge de voro kung Haralds gäster.

Toke hade lugnat sig nu och höll endast kvar kvinnan i hennes ena fläta. Han tyckte att Orm oroade sig i onödan.

– Ty det kan inte bli mycket att sladdra om, sade han, så länge jag har det så ställt med mitt ben; och du själv, Orm, har hört den lille prästen säga att kungen befallt att allting skall göras till vår trivsel, för den förtret vi vållat kung Sven. Och med mig är det så, som alla veta, att jag trivs dåligt utan kvinnor; och hon här synes mig makalös, trots min sjukdom, och den bästa hjälp att få mig frisk, så att jag redan känner mig bättre. Jag har sagt till henne att komma hit så ofta

hon kan, för att hjälpa mig på benen, och jag tror inte hon är rädd för mig fast hon blivit klappad.

Orm brummade missmodigt; men slutet blev att båda kvinnorna skulle komma nästa morgon och tvätta deras hår och skägg. Nu kom broder Willibald i stor brådska för att anså deras sår; han skrek argt över den utspillda soppan och drev ut kvinnorna, och inte ens Ylva vågade säga honom emot, ty alla voro rädda för den som hade makt över liv och hälsa.

När Orm och Toke blivit ensamma, lågo de tysta och hade en del att tänka på. Så sade Toke:

– Nu har vår lycka blivit god, sedan kvinnor hittat in till oss. Nu känns det bättre i hågen.

Men Orm sade:

– Nu ha vi olyckan nära, om du, Toke, inte kan tygla din kättja. Och det vore väl om jag kände mig säkrare på att du kan det.

Toke sade sig ha gott hopp om den saken, ifall han försökte på allvar.

– Men det är sant, sade han, att hon knappt skulle ha stor lust att spjärna emot, ifall jag vore frisk och enträgen. En gammal kung är inte mycket för en sådan kvinna som hon, och hon har varit strängt hållen sedan hon kom hit. Hon heter Mirah och är från Rhonda och av god släkt; hon blev rövad av nordmän som kommo om natten och buro bort henne och många andra och sålde henne till kungen av Cork. Och han gav henne som vängåva till kung Harald för hennes skönhets skull. Hon säger att den hedern skulle hon satt större värde på, om hon skänkts till en som varit yngre och som hon kunnat tala med. Det är inte ofta jag sett en kvinna så ypperlig som hon, så vackert växt och så len i skinnet. Men hon som satte sig hos dig är värd stort beröm, hon också, fast det kan vara att hon synes dig något rankvuxen och tunn i hullet. Hon ser ut att vara dig väl bevågen; och även här märks det vilka män vi äro, när vi vinna sådana kvinnors ynnest på vårt sjukläger.

Men Orm sade sig inte ha några tankar på kvinnokärlek, enär han kände sig allt tröttare och mera eländig och kanske inte hade långt kvar.

Nästa morgon, så snart det blivit ljust, kommo kvinnorna som de sagt, och hade med sig varm lut och vatten och handkläden; och Orm och Toke fingo hår och skägg tvättade med stor omsorg. Det var besvärligt med Orm, som inte kunde sätta sig upp; men Ylva stöttade under honom och hanterade honom varligt och skilde sig med heder från sin syssla, så att han varken fick lut i ögon eller mun och ändå blev ren och fin. Därpå satte hon sig på huvudgården och tog hans huvud i sitt knä och började kamma honom. Hon frågade om han låg illa;

men Orm sade att han fick erkänna att han låg bra. Det var svårt för henne att komma igenom hans hår, som var tjockt och stritt och tovade sig efter tvätten; men hon redde upp det med tålamod, så att han tyckte sig aldrig ha blivit bättre kammad. Hon talade nu förtroligt med honom, som om de varit vänner länge; och Orm kände att han trivdes gott med att ha henne hos sig.

– En gång till få ni väl huvudena blötta, innan ni komma på benen, sade hon, ty biskopen och hans män tycka om att döpa dem som ligga sjuka, och det är märkligt att de inte varit åt er redan. De gjorde så med min fader, den gången han låg svårt sjuk och knappt trodde att han skulle komma upp igen. Och de flesta tycka att det vintertiden är bäst att bli döpt i sjuksäng; ty då ösa prästerna vatten endast på huvudet, men eljest måste man doppas i sjön hel och hållen, och det är inte många som tycka om detta när vattnet är iskallt. Det är svårt för prästerna också; de bli blåa i ansiktet, där de stå till knäna i vattnet, och hacka tänder så att de knappt kunna få fram sina välsignelser. Därför döpa de helst dem som ligga till sängs, så länge vintern varar; men mig döpte biskopen midsommardagen, som de kalla Döparens dag, och då var det inte svårt. Vi sutto på huk runt omkring honom i våra särkar, jag och mina systrar, medan han läste över oss; och när han lyfte handen, höllo vi oss för näsan och doppade oss; och jag blev under vatten längst av oss alla, så att mitt dop hålles för att höra till de bästa. Sen fingo vi signade kläder och vars ett litet kors att ha om halsen; och ingen av oss fick något men av det.

Orm svarade att han hade god reda på alla slags märkliga bruk, eftersom han både varit i Sydlandet, där ingen fick äta fläsk, och hos munkar på Irland, som legat efter honom för att få honom döpt.

– Och för mig går det långsamt att begripa, sade han, till vad nytta sådana ting kunna vara för människor, eller till vad glädje för gudar. Och jag vill se den biskop, eller vilken annan gudsman som helst, som får mig att sätta mig i kallt vatten upp över öronen, det må vara sommar eller vinter. Och jag känner heller ingen lust att låta dem ösa vatten över mitt huvud, medan de läsa över mig. Ty det är min tro att man noga bör akta sig för alla slags besvärjelser och signerier.

Ylva sade att några av kung Haralds män klagat över ryggskott efter sitt dop och velat ha böter av biskopen för den sakens skull, men eljest hade intet skadligt märkts; och nu fanns det många som tvärtom ansågo dop vara nyttigt för hälsan. Fläsk hade prästerna här ingenting emot, såsom ju Orm själv kunnat märka under julen, och de lade sig inte mycket i vad folk åt. Endast om man bjöd dem hästkött, brukade de spotta och korsa sig, och stundom hade man hört dem mumla att folk helst inte borde äta kött på fredagar; men sådant tal hade hennes fader sagt sig ej mer vilja höra. Själv kunde hon inte säga att hon märkt någon

olägenhet av den nya läran. Men somliga höllo före att årsväxten blivit sämre och kornas mjölk tunnare, sedan man börjat försumma de gamla gudarna.

Hon drog långsamt kammen genom en tova som hon rett ut och höll upp den mot dagsljuset och synade den noga.

– Jag vet inte hur detta kan komma sig, sade hon, men det ser inte ut att finnas en enda lus i ditt hår.

– Så kan det inte vara, sade Orm; då är kammen dålig. Kamma hårdare.

Hon sade att kammen var en god luskam, och hon tog nu i så hårt att det sved i svålen. Men ingen lus stod att hitta.

– Då är det illa med mig, sade Orm, och värre än jag trott. Ty då har det gått sjukdom i blodet.

Ylva menade att det kanske inte var så farligt, men Orm tog sig detta mycket nära. Han låg tyst under resten av kamningen och grymtade sorgmodigt åt hennes prat. Men Toke och Mirah hade så mycket mera att säga varandra under tiden och syntes trivas allt bättre samman.

Till sist var Orm färdigkammad, både i hår och skägg, och Ylva såg på sitt verk med belåtenhet.

– Nu ser du mindre ut som ett åkerspöke och mera som en hövding, sade hon. Få kvinnor skulle springa för dig nu, och det har du mig att tacka för.

Hon tog upp hans sköld och gned av den med ärmen, där den var minst skårad av hugg, och höll den framför honom. Orm såg sig i den och nickade.

– Detta är väl kammat, sade han, och mera än jag trott en kungadotter om att göra. Men det kan vara att du är bättre än de flesta. Och nu har du förtjänt att jag gör dig till lags med smycket.

Han löste upp sin tröja vid halsen och drog fram halsbandet och räckte henne det. Ylva gav till ett rop när hon fick det i sina händer och vägde det och såg dess skönhet; och Mirah lämnade Toke och kom hastigt för att få se och ropade högt hon också. Orm sade till Ylva:

– Häng det om din hals.

Hon gjorde som han sade. Halsbandet var långt och hängde ner över bröstmaljorna i hennes livstykke, och hon fick brått att ställa upp skölden på väggbänken och spegla sig i den.

– Det är långt nog att ha dubbelt kring halsen, sade hon och kunde inte ta ögon och fingrar från det. Hur skall det bäras?

– Almansur hade det i en kista, sade Orm, och där fick ingen se det. Och sedan det blev mitt har jag burit det under tröjan, tills det skavt mig i skinnet,

och inte visat det i onödan förrän nu i jul. Och då blev det mig strax till skada. Ingen kan säga annat än att det nu har kommit på en bättre plats; och nu, Ylva, är det ditt, och du kan bära det hur du tycker bäst.

Hon höll halsbandet med båda händerna och såg på honom med stora ögon.

– Är du från vettet? sade hon. Vad har jag gjort för att du skulle ge mig en sådan gåva? Den ädlaste drottning skulle ligga med en bärsärk för ett ringare smycke än detta.

– Du har kammat mig väl, sade Orm och smålog. Och vi av Vidfamnes ätt ge goda vängåvor eller alls inga.

Mirah ville också prova halsbandet, men Toke befallde henne att komma tillbaka till honom och inte bry sig om smycket; och han hade redan sådan makt över henne att hon lydde. Ylva sade:

– Kanske jag får gömma det innanför tröjan, jag som du; ty mina systrar och alla kvinnor i gården komma att vilja klösa ögonen ur mig för dess skull. Men varför du ger mig det förstår jag inte, hur mycket av Vidfamnes ätt du än må vara.

Orm suckade och sade:

– Vad skall jag ha det till när gräset gror över mig? Nu vet jag att jag skall dö, sedan inte en lus trivs hos mig; och det var min aning redan förut. Det kan hända att du skulle fått det även om jag inte varit dödsmärkt, men då skulle jag önskat vederlag av dig. Du synes mig värd ett sådant smycke, och min tro är att du duger gott till att freda dig om någon vill klösas. Men för mig skulle det varit bättre att leva och se dig bära det.

ELFTE KAPITLET

Om broder Willibalds vrede och hur Orm försökte sig som friare

Det dröjde inte länge förrän det blev som Ylva sagt, att biskopen började komma med önskemål att få de båda sårade döpta; men han hade ingen framgång med någondera. Orm blev hastigt otålig och sade att han ville slippa att höra talas om sådant, enär han ändå snart skulle dö; och Toke sade att för hans del behövdes ingenting i den vägen, enär han kände att han snart skulle bli frisk. Biskopen satte broder Matthias att vinna dem med tålmod och undervisa dem i läran; och när denne strävat några gånger med att försöka lära dem trosbekännelsen och inte velat lyda deras tillsägelser att lämna dem i fred, lät Toke hämta in ett gott spjut, smalt i bladet och vasseggat, och låg stödd på armbågen och vägde det i handen nästa gång broder Matthias kom för att undervisa dem.

– Det är illa att bryta freden i kungens gård, sade Toke, men ingen kan säga något när det göres av sjuklingar till nödvärn. Och det är också illa att söla ned här i kammaren med en fet man som du, som ser ut att ha mycket blod; men jag har tänkt som så, att om jag kan nagla dig fast vid väggen med detta spjut, blir kanske blodflödet inte så stort. Detta är ingen lätt sak för en sängliggande man, men jag skall göra mitt bästa; och det skall bli nu genast, så snart du öppnar munnen med det pladder vi bett dig att få slippa.

Broder Matthias stod blek och höll upp handflatorna framför sig och såg ut som om han försökte säga något; därpå gick en skälvning igenom honom, och han ryggade hastigt ut ur kammaren och fick dörren igen efter sig. Efter detta blevo de inte mera störda av honom. Men broder Willibald, som aldrig visade något tecken till rädsla, kom som vanligt och skötte deras sår och förebrådde dem strängt för att de skrämt broder Matthias.

– Du är en hel karl, fast du är liten, sade Toke, och det är märkligt att jag tycker bättre om dig än om de andra av din sort, fast du är ohövlig och argsint. Men det är kanske för att du inte försöker övertala oss till kristendom, utan låter det vara nog med att sköta våra sår.

Broder Willibald svarade att han vistats längre än de andra i detta mörkrens land och därför hunnit bli fri från barnsligheter.

– Till en början, sade han, var jag lika ivrig som någon annan av den helige Benedikts brödraskap att döpa alla hedningar. Men nu vet jag vad som är till nytta och vad som endast är fåfänglighet. Barnen i detta land böra döpas, och även kvinnor som inte alltför mycket vältrat sig i synd, om sådana stå att finna; men de vuxna männen i detta land äro helt hemfallna åt djävulen och måste för Guds rättfärdighets skull brinna i helvetets eld, hur mycket de än bli döpta; ty ingen återlösning kan räcka till för dem. Detta är min tro, ty jag känner dem nu. Och därför spiller jag inte min tid på att försöka övertala er båda.

Han talade sig allt ivrigare och stirrade vredgat från den ene till den andre och började fäkta med armarna och skrek:

– Blodulvar, mandråpare och illgärningsmän, horkarlar och gadarenska svin, Belzebubs ögonstenar, Satans ogräs, huggormars och basiliskers avföda, skulle ni bli rentvådda av dopet och stå vita som snö bland Guds heliga? Nej, säger jag: aldrig. Jag är gammal i gården, jag har sett för mycket, jag känner er, jag; ingen biskop och ingen kyrkofader får mig att tro något sådant. Hur skulle det gå att släppa in nordmän i himmelriket? Ni skulle gripa efter heliga jungfrur med otuktigt tal, höja härskri mot serafer och ärkeänglar och skräna efter öl inför Guds eget anlete. Nej, nej, jag vet vad jag talar om: helvetet är den enda platsen för er, om ni bli döpta eller ej, prisad vare den Allsmäktige i evigheters evighet, amen.

Han rev förbittrad bland sina dosor och bindor och gick för att sätta salva på Tokes sår.

– Varför gör du så gott du kan för att bota oss, sade Orm, när din ilska emot oss är så stor?

– Det gör jag därför att jag är kristen och vet att vedergälla ont med gott, svarade han; och det är mer än ni någonsin komma att lära er. Bär jag inte ännu märke på mitt huvud, där kung Harald slog mig med det heliga krucifixet; och ändå vårdar jag dagligen hans gamla fördärvade kropp med all omsorg. Men dessutom kan det vara till god nytta att stora stridsmän, sådana som ni, bli hållna vid liv i detta land; ty ni komma att skicka många av er egen sort till helvetet innan ni själva gå dit, såsom jag redan sett er göra nu vid julgillet. Låt varg riva varg, så få Guds lamm lindring.

När han lämnat dem ensamma, sade Toke att efter hans tanke hade den lille mannen blivit galen av smällen i skallen, den gången kungen dängt till honom med korset, eftersom det mesta av hans skrik var omöjligt att begripa; och Orm höll med om detta. Men båda erkände att han var nitisk i läkekonst och lade ner mycken flit på deras vård.

Nu började Toke bli bättre och kunde snart halta omkring i kammaren och även utanför, och Orm låg då ensam och langleddes utom när Ylva kom. När hon satt vid hans säng, började han tänka mindre på att han skulle dö, ty hon var alltid pratsam, ivrig och munter, och han tyckte om att höra på henne; men han blev misslynt när hon sade att han såg kryare ut och snart skulle vara frisk igen. Därom, sade han, visste han själv bäst besked. Men snart kunde han sätta sig upp i sängen utan att det kändes mycket; och när Ylva nästa gång kammade honom och hittade en lus som var stor och frisk och full av blod, blev han betänksam och sade att han inte visste vad han skulle tro.

– Nu skall du inte sörja för halsbandets skull, sade Ylva. Du gav mig det när du trodde att du skulle dö, och det tynger dig nu när du märker att du skall leva. Men jag skall gärna ge dig det igen, fast det är skönare än något annat som setts här i landet. Ty jag vill inte att det skall heta att jag lockat ditt guld ifrån dig när du låg svag av sår. Och det har jag ändå redan fått höra mer än en gång.

– Det är sant att det vore en god sak att behålla ett sådant smycke i släkten, sade Orm; men den bästa handeln för mig vore att få behålla både dig och smycket, och på annat sätt vill jag inte ha det tillbaka. Men innan jag hör mig för hos din fader om denna sak, vill jag gärna veta vad du själv tycker. Ty första gången vi talades vid sade du att du tänkt sätta kniven i Sigtrygg i brudsängen, om du givits åt honom; och det vore gott att veta om du skulle bli bättre sinnad mot mig.

Ylva skrattade stort och sade att han inte skulle vara för säker.

– Ty jag är ilsknare av mig än du kan veta, och svår att göra till lags. Och kungadöttrar äro värre än andra när de bli bortgifta, så att de till och med ta livet av kungar när de inte trivas med dem. Har du hört hur det gick med Agne, svearnas konung, i gamla dagar, när han vunnit en ovillig kungadotter öster om havet? Han sov med henne första natten i ett tält under ett träd; och när han somnat gott, fäste hon ett rep i hans halsring, som var en god stark ring, och hängde honom i trädet, fast han var en stor konung och hon endast hade en piga till hjälp med repet. Tänk dig därför noga för, innan du försöker med mig.

Hon böjde sig fram och strök honom över pannan och nöp honom i örat och såg honom leende i ögonen; och Orm kände sig därvid bättre än han gjort på länge.

Men därpå blev hon allvarlig och såg betänksam ut och sade att detta var fåfängt tal innan hennes fader yttrat sig i ärendet; och hon trodde att det skulle bli svårt att få hans samtycke, om inte Orm hade det bättre ställt än de flesta med ägor och boskap och guld.

– Han klagar ofta över sina många ogifta döttrar, sade hon; men det går smått för honom att hitta män åt oss som äro tillräckligt rika och ansedda i hans tycke. Det är inte så roligt som folk tror att vara kungadotter; ty många raska unga män göra miner åt oss i smyg och nappa efter våra kjortelband när ingen ser det, men få våga tala med vår fader; och de som våga, komma slokörade från samtalet. Det är stor skada att han är så mån om att få oss rikt gifta; fast det kan vara sant att en fattig man skulle duga dåligt åt mig. Men du, Orm, som kan ge bort ett sådant halsband och som har Vidfamne i släkten, må väl vara bland de rikaste stormännen i Skåne?

Orm svarade att han hoppades kunna tala sig till rätta med kung Harald, eftersom han stod väl hos honom både för klockan Jakobs skull och för enviget.

– Men hur rik jag är hemma i Skåne, sade han, vet jag inte själv, eftersom det nu är på sjunde året sedan jag kom hemifrån; därefter vet jag ingenting om mina släktingar. Det kan hända att färre leva nu än när jag såg dem sist och att min arvslott bättrats sedan dess. Men jag har mera guld hem från Sydlandet än halskedjan; och även om jag endast ägde vad jag har med mig därifrån, vore jag ingen fattig man. Och mera kan vinnas som detta vunnits.

Ylva nickade sorgset och sade att detta inte hördes mycket lovande, så sträng som hennes fader var; och Toke, som kommit in under deras samtal, tyckte detsamma och sade att kloka råd här voro av nöden.

– Och nu vill det sig så väl, sade han, att jag kan tala om för er hur man säkrast vinner en rik och högättad mö, när fadern är ovillig men inte hon själv. Min morfar hette Tönne på Näset och var en man som drev handel med smälänningarna; han ägde en liten gård och tolv kor och mycken klokhet; och när han en gång var på handelsfärd i Varend och fick se en flicka där som hette Gyda, en stormans dotter, beslöt han att vinna henne, både för att öka sin heder och för att han tyckte om hennes vackra växt och tjocka röda flätor. Men hennes fader – Glum hette han – var en högmodig man och sade att Tönne inte var god nog till svärson, fast flickan själv tyckte annorlunda. Nu satte sig Gyda och Tönne inte att sörja över gubbens vrånghet, utan funno snart på råd och möttes i skogen när hon var på nötplockning med pigorna; och därav blev hon med barn, och Tönne slogs två gånger med hennes bror, så att båda buro märken till sin död. När hon fött tvillingar, tyckte gubben att det inte lönade sig att streta emot längre; och de blevo gifta och samsades alltid bra och fingo sju barn till; och alla hemma i bygden berömde min morfars klokhet och lycka, så att hans anseende mycket ökades, allra mest sedan han fått ett gott arv efter gubben Glum. Och om inte min morfar funnit på sådan klok utväg till sitt gifte, skulle inte jag suttit här nu och givit er nyttiga råd; ty min mor var den ena av tvillingarna från

nötbuskarna.

– Om det tvunget skall vara tvillingar för att göra någon nytta, sade Ylva, då är detta råd lättare att gilla än att utföra. Och dessutom är det skillnad på en bonde i Varend och danernas konung, och därför är det inte säkert att ett sådant försök skulle vara lika bra för oss.

Orm tyckte att en hel del kunde sägas både för och emot Tokes råd, fast det inte var mycket för en sjuk och maktlös man att lyssna till; men först, sade han, ville han nu komma på benen och tala med kung Harald.

Därmed dröjde det ännu en tid; men till sist blev han frisk, med såret läkt, och började åter komma till krafter; det led då mot slutet av vintern. Kung Harald var nu rask och vid gott humör och hade mycket att bestyra med utrustandet av skepp; ty han ämnade sig till Skanör för att taga upp sillskatten och sända Styrbjörn de skepp han lovat honom. Orm gick till honom och sade sitt ärende. Kung Harald visade ingen ovänlighet vid hans begäran men frågade genast hur han hade det ställt för att våga tänka på så fint gifte. Orm sade hur han hade det ställt med släkt och härkomst och sin faders ägor, och vad han själv hade med sig hem från utlandet.

– Och dessutom finns det marker i Göinge som min moder väntade i arv, sade han, men om dem vet jag föga. Inte heller vet jag hur min släkt har det nu, eller vilka som äro i livet. Ty på sju år kan mycket ha hänt därhemma.

– Det smycke du givit flickan är en stormans gåva, sade kung Harald; och mig har du gjort goda tjänster, som jag inte glömmer. Men ett gifte med en dotter till danernas konung är det högsta en man kan eftersträva; och ingen har kommit till mig i ett sådant ärende utan att äga mera än vad du nu räknat upp. Och därtill har du en broder mellan dig och din faders gård. Om han lever och har söner, vad har du då att försörja min dotter med? Jag börjar smått bli gammal, fast det kanske inte syns mycket på mig, och jag vill gärna se mina döttrar gott gifta medan jag kan ställa det väl för dem. Ty Sven kommer inte att göra mycket för dem, när min tid är slut.

Orm fick erkänna att han inte hade mycket att komma med, när det gällde sådant frieri som detta.

– Men det kan gott vara att hela arvet är mitt när jag kommer hem, sade han. Min fader började bli gammal redan för sju år sen; och min broder Odd låg ute på Irland alla somrar och hade ingen lust att sätta sig hemma. Och jag har hört att det varit onda tider för vårt folk på Irland de sista åren, sedan kung Brian fått väldet där.

Kung Harald nickade och sade att kung Brian gjort av med många daner på

Irland, och många sjöfarare runt dess kuster, och därvid stundom varit till nytta, enär det bland dessa funnits gott om män som endast varit till förtret hemma i Danmark.

– Men på denne Brian, konung av Munster, fortsatte han, har nu kammen svällt av mycken framgång, så att han ej endast kräver skatt av kung Olof av Cork, som är min vän, utan också av kung Sigtrygg av Dublin, som är min frände. Det passar sig illa med sådan uppblåsthet hos en irisk konung, och när tid blir skall jag därför sända flottor till ön för att få hans övermod stävjat. Det kunde vara en god sak att få honom fasttagen och hitförd och ställa honom tjudrad vid dörren i hallen, inte bara till förlustelse för mina män vid ölet, utan också till en läxa för honom själv i kristen ödmjukhet och till en varning för andra kungar. Ty det har alltid varit min tanke att danernas konung är den bland kungar som bör hållas högst i ära.

– Det är min tro att du är den störste bland alla kungar, sade Orm; och till och med bland andalusier och blåmän finns det män som känna ditt namn och dina bragder.

– Där lade du dina ord väl, sade kung Harald; men eljest visar du mig nu ringa vördnad, när du kommer och ber mig om en av mina vackraste döttrar utan att ens veta hur du har det ställt med arv och ägodelar. Detta skall jag likväl inte räkna dig till last, för din ungdoms och obetänksamhets skull. Men på det du ber mig om svarar jag nu inte ja, och inte heller nej; utan detta är mitt beslut: Kom igen till hösten, när jag åter är här och du vet bättre besked om hur du har det; och om jag då finner din rikedom tillräcklig, skall du få flickan, för den vänskap jag hyser för dig, och eljest skall du alltid kunna få god tjänst bland mina män. Och till dess får du ge dig till tåls.

Ylva blev misslynt när Orm berättade hur samtalet gått; hon fick tårar i ögonen och skrek att hon skulle dra gamlingen i skägget för hans snålhet och trilska och därpå genast följa Tokes råd. Men när hon hunnit sansa sig, fann hon det bäst att avstå från denna plan.

– Jag är inte rädd för hans vrede, sade hon, inte ens när han vrålar som en tjur och slänger ölkannen efter mig; ty jag är för snabb för honom, och ännu har han aldrig träffat mig, och sådan ilska går fort över. Men det är så med honom, att om han på allvar blir trotsad i en sak som han en gång bestämt, då är han långsint och försummar aldrig sin hämnd. Därför är det klokast att inte reta honom i detta, ty då kunde han få agg till oss båda och ge bort mig till den förste bäste bland sina män bara för att ställa till förtret och visa vem som bestämmer. Men det skall du veta, Orm, att jag inte vill ha någon annan än dig; och för mig är du värd att vänta på till hösten, fast detta blir långsamt. Och om han är ogin då

också, väntar jag inte längre, utan följer med dig varthän du vill.

– Nu känns det bättre för mig, sedan du sagt detta, sade Orm.

TOLFTE KAPITLET

Hur Orm kom hem från sin långa resa

Kung Harald rustade tjugo skepp till sin resa. Av dem skulle tolv gå till Styrbjörn, och med de övriga ämnade han lägga sig vid Skanör, där det krävdes manstarkt följe för att driva in sillskatten. Han valde sitt skeppsfolk med omsorg; och alla ville helst komma med på de skepp som skulle segla med Styrbjörn, ty där kunde mycket byte väntas.

Det kom mycket folk ned till Jellinge för att vara med på kung Haralds flotta; och Orm och Toke sågo sig om bland dem som blevo över för att hyra roddare till hemresan på sitt eget skepp; men roddare voro dyra, och de funno kostnaden svår; ty när de nu voro så nära hemma, kände de sig snikna vid utlägg för resan. För att slippa att betala ut något gjorde de till sist upp med en man från Fyn vid namn Åke, att han skulle köpa skeppet av dem och till gengäld skaffa skeppsfolk och segla dem hem båda, Orm till Kullen och Toke till Lister, och svara för födan under resan. Det blev lång köpslagen om detta, och den höll på att sluta med slagsmål mellan Toke och Åke; ty Toke ville dessutom ha en summa pengar, enär skeppet, enligt hans mening, var så gott som nytt, och stadigt och välseglande, fast litet; men Åke ville ingenting ge, enär det var utländskt och illa hopkommet och av föga värde, så att han ändå menade sig i fara att förlora på handeln. Slutligen togo de Hallbjörn stallare till skiljoman, och handeln blev avslutad utan strid, men med föga vinst för Orm och Toke.

Ingen av dem hade lust att gå till Styrbjörn, ty de hade båda annat i tankarna; och Orms krafter kommo endast långsamt tillbaka, så att han trodde sig skola bli bräcklig för livet. Det tyngde honom också att skiljas från Ylva; och kung Harald hade nu satt ett par käringar att vakta henne, för att de inte skulle råkas för mycket i förtid. Men fast käringarna voro flinka av sig, klagade de att kungen givit dem en syssla som var för svår för deras gamla ben.

När flottan låg färdig att segla ut, lät kung Harald alla skeppen välsignas av biskopen; men han ville inte ta honom med på resan, för den dåliga väderlyckas skull som alla präster hade. Biskopen ville till Skåne för att se till sina präster och kyrkor där och räkna de omvända, men kung Harald sade att detta finge vara till nästa gång skepp seglade ditåt: själv tänkte han aldrig ha någon biskop med

sig på sjön, inte ens en vanlig präst.

– Ty jag är för gammal för att leka med olyckan, sade han; och det veta alla sjöfarare, att havsrån och havstroll och alla makter i havet inte ha så stor fiendskap mot någon annan som mot de rakade; dem vilja de dränka så fort de komma till sjöss. Guld-Harald, min brorson, seglade en gång hem från Bretagne med många nytagna slavar vid åorna och fick storm och yrväder och den värsta sjö, fast det var tidigt på hösten; och när hans skepp höll på att förgås, såg han efter och fann två rakade män bland sina roddare; och sedan han kastat dem överbord, hade han önskeväder under resten av resan. Så kunde han göra, som var en hednisk man; men för mig skulle det passa sig illa att kasta biskopen överbord för att stilla vädret, och därför får han bli kvar här.

Den morgon då flottan skulle segla, och Orm och Toke samtidigt med den, kom kung Harald i vit kappa och silverhjälm ned längs skeppsbyggarna på väg till sitt eget skepp, med stort följe och med sitt märke buret framför sig. När han kom där Orm låg, stannade han och lät sitt följe vänta och gick ensam ombord hos honom för att säga några ord.

– Denna heder ville jag visa dig, sade han, så att vår vänskap skall märkas och så att ingen skall tro att det är något ont mellan oss för att jag ännu inte bestått dig min dotter Ylva. Hon sitter nu innestängd hos kvinnorna och väsnas med dem; ty sådan som hon är, skulle hon lätt kunna få för sig att komma rännande hit till ditt skepp, så snart jag vänt ryggen, och locka dig att ta henne med; och det skulle vara illa både för henne och för dig. Nu skiljas vi på en tid; och jag har nu ingen skänk åt dig, för att löna dig för klockan; men det turar sig väl bättre till hösten.

Det var en vacker vårmorgon, med klar himmel och mild vind, och kung Harald var vid muntert lynne. Han såg noga på skeppet och lade märke till dess utländska byggnad; han var kunnig i allt och förstod sig på bordläggning och årklykor lika bra som en skeppsbyggare och såg flera ting som han fann värda att omnämna. Under detta kom Toke ombord, böjd under en stor kista. Han blev förvånad vid att se kung Harald och satte ned kistan på däck och hälsade honom.

– Det var mycket du kommer med, sade kungen. Vad har du där?

– Det är lite smått som jag bytt mig till åt käringen därhemma, mor min, ifall hon ännu är i livet, sade Toke. Det kan vara rätt att ha något med hem åt henne, när man varit borta så länge som jag.

Kung Harald nickade och tyckte att det var en god sak när unga män hade omtanke och vänlighet för sina föräldrar; för egen del, sade han, hade han aldrig

märkt mycket av den sorten.

– Och nu, sade han och satte sig på kistan, är jag törstig och vill ha en klunk öl innan vi skiljas.

Det knakade i kistan för hans tyngd, och Toke såg orolig ut och steg närmare; men kistan höll. Orm tappade öl ur ett ankare och räckte kungen, som drack för god resa. Han strök fradgan ur skägget och sade att det var ett märkligt ting att öl alltid smakade bäst till sjöss; och därför ville han ha kannan fylld en gång till. Det fick han, och tömde den långsamt; därpå nickade han avsked och gick i land och bort till sitt stora kungsskepp, där nu hans märke sattes upp, som var av rött silke, och med två korpar sömmade i svart med utbredda vingar.

Orm såg på Toke.

– Varför är du så blek? sade han.

– Jag har mina bekymmer, jag som andra, sade Toke. Du själv ser inte mycket blomstrande ut.

– Jag vet vad jag far bort ifrån, sade Orm; men ingen klokhet kan veta vad jag kommer tillbaka till, eller om det blir när jag tänkt.

Nu lade alla skeppen ut till sjöss och styrde olika vägar. Kung Harald med sin flotta höll ned mellan öarna, men Orms skepp rodde uppåt längs kusten för att komma norr om Själland. Vinden var god för kungens skepp, så att de snart voro långt borta. Toke stod och såg efter dem, tills seglen blivit små; då sade han:

Drygt det var
när danadrotten
bukig satt
på bräckligt kistlock.
Knappt jag än
kan tro att knytet
oskatt tålt
av Blåtand tyngas.

Han gick fram till kistan och öppnade den och lyfte fram sitt knyte, som bestod av den moriska kvinnan. Hon var matt och eländig, ty det hade varit trångt och kvavt i kistan, och i den hade hon legat en god stund. När Toke ställde ner henne, föll hon ihop av svaghet och låg flämtande och skakande och såg halvdöd ut, tills han hjälpte henne upp igen. Hon började gråta och såg sig omkring.

– Du behöver inte vara rädd längre, sade Toke. Han är långt borta nu.

Hon satt blek och storögd och stirrade på skeppet och männen, utan att säga något; och männen vid årorna sågo också storögda ut och frågade varandra vad detta kunde betyda. Men den som satt blekast och stirrade störst, var Orm,

liksom om en stor olycka kommit över honom.

Skepparen Åke stod fundersam och rev sig i skägget.

– Det nämnde du ingenting om när vi gjorde upp vår handel, sade han till Orm, att en kvinna skulle komma med. Och det minsta jag nu begär är att du säger mig vem hon är och varför hon kommit ombord i en kista.

– Detta är ingenting som rör dig, svarade Orm mörkt. Sköt du skeppet, och låt oss sköta vårt.

– Den som inte vill svara må ha farliga ting att dölja, sade Åke. Jag är en främling i Jellinge och vet inte mycket om sakerna där; men det kan vem som helst se, att detta inte står rätt till och lätt kan bli mig till skada. Från vem är hon stulen?

Orm satt på en reprulle, med händerna knäppta kring knäna och med ryggen mot Åke; han svarade med jämn röst utan att vända på huvudet.

– Nu ger jag dig två ting att välja på, sade han. Antingen håller du dig tyst; eller också häver jag dig i havet med huvudet före. Välj som du vill, och genast; ty du bjäbbar som en hundracka och stör mig.

Åke vände sig bort och mumlade något och spottade överbord; och det märktes, där han stod vid styråran, att han var mörk av grubbel och illa till mods. Men Orm satt som han suttit och såg rakt fram i sina tankar.

Sedan Tokes kvinna hämtat sig från sin mattighet och fått något att stärka sig med, blev hon genast eländig av sjösjuka och hängde jämrande över relingen, utan att bry sig om vad tröstande ord Toke hade att komma med. Till sist lät han henne vara och gjorde fast henne med ett rep och kom och satte sig bredvid Orm.

– Nu är det värsta över, sade han; men det är säkert att det vållar både ängslan och besvär att skaffa sig en kvinna på detta sätt. Det är inte många som skulle våga en sådan sak; men det kan vara att min lycka är bättre än de flestas.

– Den är bättre än min, det ger jag dig rätt i, sade Orm.

– Det kan vara ovisst, sade Toke, ty din lycka har alltid varit god; och det är förmer att vinna en kungadotter än vad jag vunnit. Och du skall inte sörja över att du inte kunnat göra som jag med detta; ty det hade varit alltför svårt, när flickan hölls så väl bevakad.

Orm skrattade mellan sina tänder. Han satt tyst och befallde därpå Rapp att taga styråran i stället för Åke, på det att dennes öron inte måtte växa för mycket.

– Jag hade trott, sade han därpå till Toke, att vänskapen mellan oss båda stod fast, sedan vi hållit samman så länge; men det är sant som de gamla brukade säga, att länge skall en man prövas; och i denna galenskap, som du nu satt i

verket, har du handlat som om jag inte funnits eller varit värd att tänka på.

– Ett ting finns hos dig som inte är hövdingalikt, sade Toke, och det är din snarstuckenhet. Mången skulle prisat mig för att jag stal kvinnan på egen hand, utan att tynga någon annan med mitt besvär i den saken; men du är sådan att du tycker att vanvördnad visats dig för att du inte fått veta allt från början. Den vänskap kallar jag bäst som inte blir vrängsint för sådant.

Orm stirrade på honom, vit av vrede.

– Det är svårt att ha fördrag med sådan enfald som din, sade han. Vad bryr jag mig om hur du gått till väga med att stjäla din kvinna, eller hur hemlig du hållit den saken? Men en sak bryr jag mig om, och det är att du nu gjort kung Harald till vår arge fiende, och oss fredlösa i hans rike. Du har tagit dig din kvinna, och mig har du stängt ute från min. Det behövs ingen snarstuckenhet för att finna fel på en sådan vänskap.

Toke hade inte mycket att försvara sig med, ty han fick erkänna att han inte tänkt på detta. Han försökte blidka Orm med att kung Harald var skräpelig och inte kunde leva länge; men detta var en klen tröst för Orm; och ju längre det led, desto mera utestängd kände han sig från Ylva, och desto starkare blev hans vrede.

När de lagt i land för natten i en skyddad vik, tändes två eldar. Vid den ena sutto Orm och hans sällskap, vid den andra Åke och hans skeppsfolk. Ingen var talträngd vid Orms eld, men kring den andra hade Åke och hans män mycket att säga varandra. De samtalade lågmält, så att intet kunde höras till Orms eld.

Sedan de ätit, somnade kvinnan invid elden med en kappa över sig. Orm och Toke sutto tysta ett stycke från varandra, medan skymningen föll. Havet grånade för en kall vind, och stormmoln stucko upp i väster. Orm suckade flera gånger och tog hårt i sitt skägg; Toke petade tänderna. Båda voro fulla av vrede.

– Det vore väl att få slut på detta, sade Orm.

– Säg bara till hur du vill ha det, sade Toke.

Rapp hade gått för att samla bränsle till elden; han kom nu tillbaka och hörde deras ord. Han var en tystlåten man, som sällan lade sig i vad andra hade för händer. Men nu sade han:

– Det vore bra om ni båda väntade med att slåss, ty här blir annat att göra. Skeppsmännen äro fjorton och vi tre, och det är tillräcklig skillnad.

De frågade honom vad nyheter han kom med.

– De ämna överfalla oss för kvinnans skull, svarade Rapp; därav vänta de sig mycket. Jag hörde det när jag gick bland träden och samlade ved.

Orm skrattade.

– Det blir bättre och bättre med det du ställt till, sade han till Toke.

Toke skakade på huvudet och såg bekymrat på den sovande kvinnan.

– Nu är det som det är med detta, sade han; och det som nu är nödigt är att finna på goda råd. Mig synes det bäst att vi genast fara löst på dem, där de sitta i ro och brygga ofärd mot oss. De äro många; men det fattas mycket i att de äro sådana män som vi.

– Det ser ut att bli hårt väder, sade Rapp; och då ha vi inte råd att döda många av dem; ty vi behöva dem på skeppet, om vi inte skola bli sittande här. Men det vore bäst att genast få gjort vad som skall göras, ty eljest blir det klenk med vår nattro.

– Dessa äro enfaldigt folk från Fyn, sade Toke; och när vi bara fått Åke och några till dräpta, bli nog de andra villiga att lyda oss. Men nu är det du, Orm, som skall säga vad som bör göras; ty kanske det vore bäst att försöka komma över dem i sömnen.

Orm kände sig lättare till mods nu, när det fanns något att göra. Han reste sig och ställde sig att pissa, så att han oförmärkt kunde se bort över den andra elden.

– De äro tolv kring elden, sade han när han satt sig igen; och det må betyda att två sänts inåt land, utan att vi märkt det, för att båda upp hjälp. Då ha vi snart en större svärm över oss, och därför blir det bäst att göra upp med dem genast. De äro män utan omtanke och med ringa driftighet; ty eljest skulle de försökt komma åt dig, Rapp, när du gick ensam nyss. Men nu skola vi lära dem att det behövs att se upp, när de ha med oss att göra. Jag vill att ni båda komma tyst efter mig, när jag nått fram till dem och talar med dem och de ha ögonen på mig; och fort och skarpt må ni hugga, om detta skall gå väl. Jag får gå sköldlös, men det står inte att hjälpa.

Han tog i sin hand en stäva, som de haft öl i till kvällsvarden, och gick fram till Åkes eld för att fylla den ur ankaret, som ställts i land där. Ett par av männen kring elden hade redan lagt sig att sova, men de flesta sutto vakna och hade ögonen på Orm. När han fyllt stävan, blåste han undan fradgan och tog sig en klunk.

– Det är dåligt virke i ditt ankare, sade han till Åke. Ditt öl smakar trä redan.

– Det öl som var gott nog åt kung Harald kan vara gott nog åt dig också, svarade Åke vresigt. Men det lovar jag dig, att du skall slippa att dricka mera av den sorten.

Männen skrattade åt dessa ord, men Orm räckte honom stävan utan att låtsas om något.

– Känn själv efter om jag inte har rätt, sade han.

Åke tog emot stävan där han satt. När han fått den för munnen, gav Orm dess botten en spark, så att käftarna fläktes och hakan föll ned på bröstet.

– Märker du träsmaken? sade Orm; och i detsamma fick han fram sitt svärd och högg till en man som satt närmast och just for upp.

Männen kring elden blevo häpna vid detta och hunno knappt få fram sina vapen innan Toke och Rapp kommo över dem bakifrån; och därefter fingo de inte mycken tid att visa vad de dugde till. Fyra blevo dödade, utom Åke, två kommo undan i skogen, och de fem övriga drevos ut på skeppet och redde sig att försvara sig där. Orm ropade till dem att de skulle kasta ifrån sig sina vapen; då skulle de bli skonade till livet. De stodo tveksamma vid detta.

– Vi kunna inte veta om du håller ord, sade de.

– Det må vara, sade han; men ni kunna ha det hoppet att jag inte är lika trolös som ni själva.

De överlade sinsemellan och tyckte att detta inte gav dem stor säkerhet; de ville hellre, sade de, gå sin väg med sina vapen och lämna Orm skeppet och allt annat.

– Då ger jag er den säkerheten i stället, sade Orm, att ni alla bli dräpta där ni stå, om ni inte genast lyda. Och det passar er kanske bättre.

Därmed kom han upp på skeppet och gick emot dem, utan att vänta på Toke och Rapp. Han var barhuvad av ett stenkast, vassögd av vrede och med Blåtunga blodad i sin hand och gick emot dem som för att tukta hundar; och nu lydde de honom och kastade sina vapen, med onda ord om Åke; ty de voro modlösa av att allt gått på annat sätt än denne sagt dem.

Det var nu i mörkningen och blåste friskt, men Orm fann det rådligast att inte dröja på denna plats. Ty eljest, sade han, komme snart nog ett halvt härad själlänningar tumlande över dem för att återtaga kung Haralds tillhörighet. Därför finge de nu fresta sin lycka på sjön, i mörker och hårt väder och med få armar, för den saks skull vars följder de säkert skulle få märka länge.

De hade nu brått och fingo ombord matkista och öltunna; kvinnan grät tyst och hackade tänder inför sådan resa, men kom utan att klaga. Orm stod över fångarna med sitt svärd, där de satts vid årorna, medan Toke och Rapp lyfte in ölet; Toke var fumlig och släpphänt, och Orm ropade åt dem att skynda.

– Det blir halt för mig där jag tar, och fingrarna slinta, sade Toke sorgset; ty min hand är itu.

Orm hade aldrig hört honom så nedstämd. Han hade fått svärdshanden kluven invid långfingret, så att fingrarna pekade åtskils två och två.

– Blod tryter mig inte, sade Toke; men till rodd duger den handen dåligt i kväll; och detta är illa, ty här behövs det att taga i för att komma ut ur viken.

Han sköljde handen i vattnet och vände sig till kvinnan.

– Du, stackare, har hjälpt mig att ställa till mycket redan, sade han, fast det kan vara att din del är mindre än min; låt mig nu se om du kan hjälpa mig med detta också.

Kvinnan torkade sina tårar och kom fram till honom. Hon jämrade sig sakta när hon fick se hur stor skadan var, men hon var händig att sköta den. Hon ville helst haft vin till tvättning och spindelväv att lägga på, men i brist på sådant redde hon sig med vatten och gräs och tuggat bröd, och därpå lindade hon hårt med remsor som hon rev ur sin särk.

– Till nytta kan också det onyttigaste bli, sade Orm; och nu äro vi vänsterhänta båda.

Det förnams på hans röst att hans ilska mot Toke hade stillnat av.

De lade nu ut med sju roddare och med Toke vid styråran; och att komma ut ur viken och runt udden i lä var den hårdaste möda Orm varit med om sedan han satt som roddarslav. Han hade ett spjut tillreds för att märka den förste bland fångarna som inte gjorde sin flit; och när en åra slant i svackan framför en våg och dess ägare kastades på rygg, kom denne därför snabbt upp igen och tog raskt tag på nytt. Kvinnan satt hopkurad vid Tokes fötter och höll sig för ögonen i elände och skräck. Toke stötte till henne med foten och befallde henne att taga öskaret och göra nytta; men fast hon försökte lyda honom, förmådde hon ingenting; och skeppet var till hälften vattenfyllt när de till sist kommo ut runt udden och fingo seglet satt och kunde börja ösa.

Nu drevo de hela natten för stormen, och Orm själv stod vid styråran. Allt han kunde göra var att hålla åt nordöst och hoppas att inte skeppet skulle vräkas mot land innan det blev ljust. Ingen tyckte att det fanns stort hopp att överleva sådant väder, som var värre än det de provat på färden till Irland; och Rapp sade:

– Här ha vi nu fem fångar ombord, vapenlösa och helt i vår hand. Om vi få mer nytta av dem vid årorna är ovisst; men de kunna bli oss till gagn för att stilla vädret om vi ge dem åt havsfolket.

Toke sade att denna plan syntes honom god och riktig, men att man kanske kunde nöja sig med att kasta i en eller två först, och se om det ville hjälpa.

Men Orm sade att ingenting i den vägen var görligt med de fem fångarna, enär han lovat dem livet.

– Och om du, Toke, ville ge någon åt havsfolket, sade han, vet jag ingen annan råd än att det får bli din kvinna. Och det kunde vara väl för oss alla att bli

av med en som vållat så mycken olycka.

Men Toke sade att därav skulle ingenting bli så länge han var i livet och hade en hand kvar som dugde att lyfta svärdet.

Det sades nu intet mera om detta. I dagningen kom ett stort regn och stod som en rök omkring dem, och stormen började stillna. När det klarnat sågo de Hallandskusten och nådde trötta in i en åmynning med skeppet vattenfyllt och seglet slitet.

– Dessa plankor ha nu burit mig från Sankt Jakobs grav och hit, sade Orm, och hem är det nu inte lång bit kvar. Men jag kommer hem utan halsbandet och utan klockan Jakob; och stor vinning har jag inte haft av att ge bort dem på vägen.

– Ett svärd och ett skepp har du hem från din resa, sade Toke, och ett svärd och en kvinna har jag; och så väl har det inte slutat för många av dem som rodde ut med Krok.

– En stor konungs vrede ha vi också med oss hem, sade Orm; och sämre förvärv kan ingen ha med sig.

Nu voro resans vedermödor överståndna; de fem fångarna satte de i land och läto dem löpa; och sedan de därpå vilat sig och fått skepp och segel i stånd, fingo de vackert väder och seglade nedåt kusten för mild vind. Till och med kvinnan var nu vid gott mod och kunde hjälpa till med ett och annat, så att Orm fann sig kunna stå ut med henne bättre än hittills.

Det var i kvällningen de lade till vid stenhällarna nedanför Tostes, där Kroks skepp legat när de sågo platsen sist, och gingo uppför stigen till gården. Orm gick främst. Ett stycke upp ledde stigen över en strid bäck; där fanns en spång med tre stockar. Orm sade:

– Se upp för den till vänster. Den är rutten och hal.

Därpå stirrade han på stocken och sade:

– Den var rutten långt innan jag for ut, och var gång min far gick här sade han att detta skulle lagas med det fortaste. Och ännu är den inte lagad, och inte heller har den fallit ner, och ändå synes det mig att jag varit länge borta. Då är kanske också den gamle i livet.

Ett stycke längre fram låg ett storkbo i ett högt träd; det stod en stork i boet. Orm stannade och visslade, och storken slog med vingarna och klapprade med näbbet.

– Han känner igen mig, sade Orm, det är samma stork; och nu tycks det mig att det var i går vi sist talades vid, han och jag.

Därpå gingo de genom en stängselgrind. Orm sade:

– Stäng grinden väl; ty mor min tar det illa när fåren slippa ut, och kvällsmaten blir sämre när hon är arg.

Hundar började skälla, och det stod husfolk spanande i dörren när de nalkades gården. En kvinna trängde sig fram mellan männen och kom emot dem. Det var Åsa. Hon var blek, men såg eljest lika rask ut som förr.

– Nu är jag här igen, sade Orm.

– Orm! sade hon, och hennes röst skalv. Därpå tillade hon: – Gud har hört mig, fast det dröjt länge.

– Han börjar få många att höra på nuförtiden, sade Orm; men det var oväntat att du blivit kristen.

– Jag har varit ensam, sade Åsa; men nu är allt väl.

– Ha dina karlar seglat ut redan? frågade Orm.

– Jag har inga kvar, sade hon. Odd blev borta året efter dig; och Toste dog för tre år sedan, samma vinter som den stora kreaturssjukan gick. Men jag kunde leva sedan jag lärt mig de kristnas sanning; ty jag visste att du skulle komma tillbaka för mina böners skull.

– Det finns mycket att tala om, sade Orm, men det vore bra med mat först. Dessa äro mina män; men kvinnan är utländsk och inte min.

Åsa sade att Orm nu var gårdens herre och att alla hans vänner voro hennes, och de blevo undfägnade på bästa sätt; hon hade tårar i ögonen när hon kom med sådan mat som hon visste att Orm tyckte bäst om. Det fanns mycket att berätta, så att det räckte för många kvällar; men ingenting blev sagt om hur Toke vunnit sin kvinna, ty Orm ville inte grumla sin moders glädje strax vid hemkomsten. Åsa tyckte genast om Toke och skötte hans sönderhuggna hand med stor omsorg, så att den snart började läkas; och mot Mirah var hon moderlig och öm, fast de inte kunde talas vid mycket, och berömde hennes skönhet och hennes svarta hår. Hon tyckte att det var skada att Orm och hans sällskap inte ville tacka Gud samman med henne för den lyckliga hemkomsten; men hon var alltför glad för att bli misslynt för den saken och sade att både Orm och de andra skulle förstå bättre när de nådde mognare ålder.

Orm kände sig i början smått främmande för Åsa i hennes glädje och blidhet; och först på sjätte dagen fick han höra henne skarptungat fara ut mot pigorna och tyckte att hon började bli sig lik igen.

Det var fredligt mellan Orm och Toke, och ingenting blev sagt om Ylva. När de berättade för Åsa om vad de varit med om sedan Kroks utfärd, kände Orm den gamla vänskapen för Toke och hade mycket att säga till hans beröm; men

när han kom att tänka på Ylva förändrades hans sinnelag, och åsynen av Toke och hans kvinna var då det som minst kunde ge honom glädje. Mirah blev nu skönare för varje dag och skrattade och sjöng; hon och Toke trivdes så bra med varandra att de märkte föga av andras bekymmer. Åsa tyckte att de borde få vackra barn tillsammans, och Mirah log soligt och sade att de gjorde vad de kunde till den sakens främjande. Åsa sade att hon nu tänkte se sig om efter hustru åt Orm så fort som möjligt, men Orm svarade med mörk min att brådska inte var av nöden.

Som det nu blivit, kunde Toke inte fortsätta hem till sjöss, när kung Harald låg vid Skanör; han beslöt att färdas landvägen till Lister, ensam med kvinnan (ty Rapp stannade hos Orm), och köpte hästar till färden. Tidigt en morgon gåvo de sig av, sedan de mycket tackat Åsa för gästfriheten, och Orm följde dem en bit för att visa dem rätta avtagsvägen.

– Här skiljas vi nu, sade Orm; och god resa kan jag önska dig. Men det som kommer därefter är svårt att spå gott om; ty kung Harald kommer att leta efter dig, var du än finns.

– Det är vårt öde, sade Toke, att inte ha någon lycka med kungar, fast vi äro lika saktmodiga som andra. Almansur och kung Sven och kung Harald: det har slutat på samma sätt för oss med dem alla, och den som bragte dem våra huvuden skulle bli rikt lönad. Men jag skall likväl försöka att taga vara på mitt.

Därmed skildes de åt. Toke och Mirah redo österut och försvunno bland träden; och Orm red tillbaka till gården för att berätta för Åsa om den ofärd som hängde över dem från kung Haralds vrede.

I KUNG ETHELREDS RIKE

FÖRSTA KAPITLET

Om den strid som stod vid Maeldun och vad därav kom

Den våren timrades många skepp längs Nordens kuster, och kölar tjärades som länge legat torra; vikar och sund spydde flottor, med kungar och deras vrede ombord, och den sommaren rådde stor oro på haven.

Styrbjörn rodde tidigt uppåt Östersjön med många skepp, med manskap från Jomsborg, Bornholm och Skåne, och höll in i Mälaren och kom till slätten vid Uppsala; där blev det slag mellan honom och kung Erik. Där föll han, strax i början av striden; och det sades att han föll skrattande. Ty när han såg svearnas härsmakt rycka fram, fylkad på gammaldags sätt, bak hästhuvuden som buros högt på stänger, och med kung Erik själv i en gammal helig oxvagn i fylkingens mitt, kastade han huvudet bakåt och brast i stort skratt; och därvid kom ett spjut mellan skägg och sköldrand och tog honom i halsen. Då bröts modet hos hans män, och somliga flydde genast; och där vann kung Erik en stor seger.

Sedan kom kung Sven Tveskägg ned mellan de danska öarna, med skepp från Fyn och Jutland, för att fånga kung Harald där denne satt och räknade sillpenningar i Skanör; ty kung Sven var nu alltför trött på att hans fader aldrig ville dö. Men kung Harald kom undan till Bornholm och fick skepp samlade där; och mellan dessa båda blev det skarpa strider, tills kung Harald sårad flydde till Jomsborg. Då rådde split i många trakter av Danaväldet; ty somliga höllo med kung Harald, andra med kung Sven; och andra ville främja sin egen lycka när landet låg herrelöst mellan stridande kungar.

Men när sommaren stod i sitt flor kom kung Erik av Uppsala seglande, med större härsmakt än svearna på länge satt i sjön, och drev framför sig kvarlevorna av Styrbjörns flotta, som legat plundrande längs hans kuster för att hämnas sin herres fall. Han ville hämnas både på kung Harald och kung Sven för det bistånd de skänkt Styrbjörn; och för många tycktes det föga lönt att motstå den som övervunnit Styrbjörn och som nu började kallas Segersäll. Han följde efter kung Sven, när denne drog sig tillbaka till öarna och Jutland, och satte in egna jarlar där han kom. Det spordes nu snart att kung Harald som landlös flykting dött av sina sår i Jomsborg, sviken av den lycka som alltid följt honom tidigare; men mellan de båda andra fortsatte kampen. Kung Erik hade överhand, men kung

Sven stod envist emot. Det sades att kungsgården i Jellinge stundom var i den enes hand, stundom i den andres; men det hölls för troligast att kung Sven var den som kommit först i kung Haralds silverkistor.

I Skåne sutto stormän som hade ringa lust att blanda sig i allt detta och helst ville låta kungarna göra upp sinsemellan på egen hand, för att själva syssla med ting som lönade sig bättre. Bland dessa var Thorkel Höge, som ogärna ville vara kung Svens man och än mindre ville finna sig i att sitta med minskad makt under kung Erik. Han skickade bud bland hövdingar och storbönder att han tänkte segla utrikes, till Frisland och England, om han finge gott följe. Många voro med på detta förslag, ty Thorkel var en mycket omtyckt hövding och hans lycka hölls för att vara god sedan han kommit med livet från Hjörungavåg. Herrelösa män från Styrbjörns härfärd, som undgått kung Erik, slöto sig också till honom, och snart låg han med tjugotvå skepp i sundet vid Hven men tyckte sig ännu knappt stark nog att segla ut.

En som där slöt sig till honom var Röde Orm, Tostes son, från Kullen, med ett stort och väl bemannat skepp; honom kände Thorkel från julgillet hos kung Harald och hälsade honom med glädje.

Det hade fort blivit så för Orm, att han längledes vid att sitta hemma och styra med kor och drängar; och det hade varit svårt för honom att trivas lång tid samman med Åsa, fast hon alltid ville honom väl. För henne var han alltjämt endast en halvvuxen pojke, och hon låg ständigt över honom med goda råd, liksom om han haft föga förstånd på egen hand. Det nyttade inte stort att låta henne höra att han sedan länge var van att bestämma både för egen del och andras; och hennes iver att få honom kristnad och gift hade inte gjort hans trivsel bättre.

Budskapet om kung Haralds frånfälle hade varit en stor lättnad för dem båda; ty när Åsa först fått höra hur det hängde ihop med Toke och hans kvinna, hade hon gripits av ängslan och tyckt att de borde sälja gården och flytta till hennes fädernearv uppe i skogarna vid Smålandsgränsen, för att så vara tryggare för kung Haralds arm. Denna ängslan hade tagit slut med kung Harald; men sina tankar på Ylva hade Orm inte kunnat bli kvitt; och av dem vållades hans värsta bekymmer. Han undrade ofta hur hon hade det efter kung Haralds död: om kung Sven nu styrde för henne, för att ge bort henne åt någon av sina bärsärkar; eller om hon fallit i svearnas hand, vilket inte syntes honom bättre. Med kung Sven som sin ovän visste han ingen utväg att återfinna henne, och minst så länge ofred rådde kring öarna.

Han hade inte sagt något om Ylva till Åsa, för att slippa allt onyttigt prat som då kunde väntas. Men därav blev hans vinning inte stor; ty Åsa visste flera

ungmör i bygden som kunde passa för honom, och deras mödrar hade samma tanke som hon och kommo på besök med sina döttrar och förevisade dem nytvättade och med röd silkestråd i flätorna. De kommo villigt och sutto högbarmade i klirrande smycken och tittade stort på honom i smyg; men Orms iver förblev omärklig, ty ingen liknade Ylva eller var lättlynt och munvig som hon; och Åsa började snart bli otålig och tyckte att själve Odd knappt varit värre att göra till lags.

Och därför, när budet kommit att Thorkel ämnade sig utrikes på manstarkt företag, hade Orm inte brytt sig mycket om Åsas tårar, utan genast skaffat sig ett gott skepp och bådats män i bygden. Alla visste att han var en vittfaren man och haft gott om guld med sig hem, och han hade därför inte svårt att få utvalt skeppsfolk. Han sade till Åsa att han knappt skulle bli borta så länge denna gång som den förra, och därefter skulle han slå sig till ro och bli bonde på allvar. Åsa grät och sade att hon inte kunde leva i sådan sorg och övergivenhet; men Orm sade att hon skulle leva bra mycket längre än han och hjälpa till med att risa hans barnbarn. Då grät hon ännu värre, och därmed skildes de, och Orm seglade till Thorkel.

Medan nu Thorkel ännu låg kvar och väntade på vind, kom en flotta med tjugioåtta skepp roende upp söderifrån, och på märken och skeppsstävar syntes det att det var svear. Det var lugnt väder, gott för strid, och båda parter gjorde sig färdiga; men Thorkel ropade över till främlingarna och sade vem han var och att han ville tala med deras hövding. De voro under två jämngoda hövdingar; den ene hette Jostein och var från Uppland, den andre hette Gudmund och var östgöte. De hade kommit för att hjälpa kung Erik att plundra i Danmark, och de frågade Thorkel vad mera han ville veta.

– Om vi slåss, sade Thorkel, blir det föga vinst för den som vinner och stor skada på folk för oss alla, om det också är troligt att det blir jag som får överhand.

– Vi ha fem skepp mer än du, sade de nykomna.

– Mitt folk är utvilat och har nyss ätit sitt morgonmål, sade Thorkel, men edra män äro trötta av rodd, och då går det sämre både med spjut och svärd. Men vi kunde göra på annat sätt, som bleve till nytta för oss alla; ty det finns ställen där plundring lönar sig bättre än i Danmark.

– Vi ha kommit för att hjälpa kung Erik, sade upplänningen.

– Det må så vara, sade Thorkel; och slåss jag med er, blir jag lika god hjälp för kung Sven. Men om vi inte slåss, utan segla ut tillsammans där mycket finns att vinna, då ha vi gjort lika mycket för våra kungar som om vi hugga varandra

här; ty då äro vi borta alla; och likväl är det då den skillnaden att vi äro kvar i livet, med rikedomar framför oss.

– Du lägger dina ord väl, sade Gudmund, och det finns förstånd i det du säger; och det kunde vara värt att vi talades vid närmare om detta.

– Er båda har jag hört omtalas som stora hövdingar och ärliga män, sade Thorkel, och därför är jag inte rädd för svek om vi mötas till samtal.

– Jag känner din broder Sigvalde, sade Jostein; men jag har hört sägas av många att du, Thorkel, inte är som han.

Det blev nu uppgjort att de skulle mötas på ön till samtal, på strandbrädden nedanför branten, i skeppens åsyn: Jostein och Gudmund med tre män var i följe, och Thorkel med fem, alla med svärd men utan kastvapen. Så blev det; och från skeppen såg man hur de till en början stodo ett stycke från varandra, med sina män tätt bakom sig. Men därpå lät Thorkel bära omkring öl, jämte fläsk och bröd; och snart sågos de sitta samman och talas vid förtroligt. Ju mera Jostein och Gudmund besinnade sig på Thorkels förslag, desto bättre syntes det dem; och Gudmund var snart med på saken. Jostein höll emot i början och sade att kung Erik hade ett svårt lynne mot dem som visade honom ohörsamhet; men Thorkel hade mycket att säga om de goda tiderna för sjöfarare i västerled, och Gudmund tyckte att det var tids nog att oroa sig för kung Eriks lynne när därav gjordes behov. De kommo nu överens om hur makten och styret skulle vara under resan och hur bytet skulle delas mellan dem, så att inga tråtor måtte uppstå; och Gudmund sade att fläsket och talandet gav god törst och prisade Thorkels öl. Thorkel skakade på huvudet och sade att det visserligen var det bästa han hade att bjuda på nu, men dock ingenting mot ölet i England, där det yppersta maltkornet fanns; och Jostein fick hålla med om att det landet var värt att besöka. Därpå togo de varandra i hand på att göra följe och hålla ord; och när de åter kommit ombord, slaktades tre får över hövdingaskeppens bogar, till offer åt havsfolket för väderlycka och god färd. Hela flottan var väl tillfreds med det som beslutats; och Thorkels anseende, som redan var stort bland hans män, ökades än mera av den klokhets han här visat.

Det kom ännu några skepp till Thorkel, skånska och halländska; och när det blev tjänlig vind seglade flottan åstad, femtiofem segel stark, och plundrade den hösten i Frisland, och vintrade där.

Orm hörde sig för hos Thorkel och andra, om de visste vad som blivit av kung Haralds hushåll. Några hade hört sägas att Jellinge brunnit, andra att biskop Poppo hade stillat havet med psalmer och kommit undan till sjöss, fast kung Sven gärna velat fånga honom; men ingen visste något om kungens kvinnor.

I England hade det åter börjat bli som det fordom varit, i Lodbroks söners tid, sedan kung Ethelred kommit till väldet. Efter det han nått vuxna år och själv tagit styret, hade han snart blivit känd som den Villrådige eller den Rådlöse; och sjöfarande nordmän flockades glada kring hans kuster för att hjälpa honom att göra skäl för namnet.

Till en början kommo de endast i små följen och drevos snart undan; ty när vårdkasarna tänts längs kuster där de stucko fram, voro snart goda uppbåd framme och höggos med dem över breda sköldar. Men kung Ethelred gäspade vid sitt bord och påbjöd böner mot nordmännen och låg flitigt med sina stormäns kvinnor; han röt vredgat i sin kammare när det spordes att de långa skeppen kommo tillbaka trots bönerna; han lyssnade trött till många råd och klagade över sin myckna möda och visste inte stort mera att göra. Då tätnade flockarna och kommo allt oftare, tills uppbåden började räcka dåligt till; och nu nådde stundom större följen ett gott stycke in i landet och kommo krokiga under sitt byte tillbaka till sina skepp; och ett rykte gick ut, som blev hört av många, att i fetma och silver gick intet rike upp mot kung Ethelreds för dristiga sjöfarare som kommo manstarka. Ty det var nu länge sedan England plundrats annat än längs kusterna.

Ännu hade ingen stor flotta kommit, och inga hövdingar hade ännu lärt sig att lyfta danagäld, i myntat silver ur kung Ethelreds kistor; men i nådens år 991 var den stunden kommen, och ingenting skulle därefter fattas i läraktighet så länge kung Ethelred fanns kvar för att betala.

Strax efter påsk det året, som var kung Ethelreds femte år såsom myndig konung, tändes vårdkasarna längs Kents kust; människorna spanade bleka i morgongryningen utåt havet och sprungo för att gömma vad de kunde och driva sin boskap till skogs och sticka sig undan i gömslen samman med den; och bud redo allt vad hästar kunde springa för att säga kung Ethelred och hans jarlar att den största flotta som setts på många år nu kommit upp längs kusten och att hedningarna redan börjat vada i land.

När uppbåden hunnit samlas, förmådde de ingenting uträtta mot främlingarna, som strövade i starka hopar och plundrade och drevo samman vad de funno i nejden. Det blev stor skräck för att de nu skulle draga inåt landet, så att ärkebiskopen i Canterbury for åstad till kungen för att få hjälp för sin stad; men sedan främlingarna en tid gjort som de ville i kusttrakten och bragt till sina skepp det som syntes dem värt att taga vara på, seglade de åter bort och upp längs kusten. Därpå landade de hos östsaxarna och gjorde på samma sätt hos dem.

Kung Ethelred och hans ärkebiskop, som hette Sigerik, påbjödo nu längre böner än någonsin förr; och när de snart fingo höra att hedningarna, efter att ha skövlat en del byar, åter stuckit till havs, läto de utdela skänker till de präster

som bett flitigast och trodde sig nu vara denna hemsökelse kvitt. Strax därpå rodde nordmännen in mot staden Maeldun, tätt vid mynningen av floden Panta, och lägrade sig på en ö mellan två flodarmar och redde sig att anfalla staden.

Östsaxarnas jarl hette Byrhtnoth. Han var ryktbar i landet, högvuxnare än andra och en stolt och orädd man. Han hade fått ett starkt uppbåd samman och kom nu emot dem, för att försöka med annat än böner, och nådde Maeldun och drog förbi staden fram mot deras läger, tills endast flodarmarna skilde de båda härarna. Men det var nu svårt för honom att komma åt nordmännen bak floden, och lika svårt för dem att komma åt honom. Tidvattnet kom in och fyllde flodarmen till brädden; den var inte bredare än ett kastspjut och tillrop kunde växlas, men intet mera såg ut att kunna ske, och härarna stodo i väntan emot varandra i spelande vårväder.

En härold ur Thorkel Höges följe, en talekunnig man, steg fram till vattenbrädden och lyfte sin sköld och ropade över vattnet:

– Mig ha orädda sjöfarare sänt fram för att säga er detta: Gen oss silver och guld, så ge vi er fred. Ni äro rikare än vi, och det är bättre för er att köpa fred med skatter än att möta sådana som vi med spjut och svärd. Äro ni rika nog, då behöva vi inte döda varandra. Och när ni köpt er fria och vunnit fred för er själva, och för släkt och gårdar och allt som är ert, då bli vi edra vänner och gå till våra skepp med lösepenningen och segla bort härifrån och hålla vad vi lovat.

Men Byrhtnoth själv steg fram och skakade sitt spjut och ropade tillbaka:

– Lyssnen, sjörövare, till vårt svar! Detta är de skatter vi vilja ge er: spjutens uddar och vassa svärd. Det vore illa om icke en jarl som jag, Byrhtnoth, Byrthelms son, med ett rykte utan fläck, skulle värna mitt land och min konungs. Mellan oss skall skipas endast med udd och egg, och hårt få ni hugga innan ni finna annat här.

Där stodo de emot varandra tills tidvattnet vände och började rinna utåt; då ropade åter vikingarnas härold över floden:

– Nu ha vi stått sysslolösa länge nog. Kommen över till oss, då ge vi er stridsplats här; eller skänken oss plats på er strand, då komma vi över dit.

För jarl Byrhtnoth tedde det sig oklokt att vada över; ty flodvattnet rann kallt, och hans män kunde bli stela av kyla och tyngda i sina härkläder. Likväl var han ivrig att komma till strid innan hans män började känna trötthet och hunger. Därför ropade han till svar:

– Nu skänker jag er plats här: kommen genast över till strid. Gud allenast kan veta vem av oss som skall behålla fältet.

Och så säger Byrhtnoths skald, som var med i striden och kom undan med

livet:

Skeppsmännens härsmakt räddes ej väta:
blodulvar vadade väst över Panta:
fram över flodens glimmande vatten
buro de lindesköldar i land.

Byrhtnoths män stodo som en häck av sköldar, och han hade sagt till dem att först slunga sina spjut och sedan gå fram med svärden och driva hedningarna baklänges i floden. Men nordmännen fylkade sig snabbt längs flodbrädden, allteftersom de kommo upp, varje skeppsbesättning i flock, och höjde därpå härrop och löpte fram, med sina skeppshövdingar främst. De fingo över sig svärmar av spjut, som kommo mången att falla och bli liggande, men kommo snabbt fram tills de voro sköld mot sköld med fienden. Det blev nu ett hårt huggande, och med stort larm; och till höger och till vänster blevo nordmännen hejdade och trängda. Men Thorkel Höge och de två skeppshövdingar som voro honom närmast – Orm var den ene, och den andre var Faravid Svensson, en ryktbar hövding från Själland, som kung Harald dömt fredlös i hela Danavälde och som varit med Styrbjörn vid Fyris – kommo mot Byrhtnoths egen sköldborg och fingo den bruten. Thorkel ropade åt sina män att fälla den höge mannen med silverhjälm, så vore segern deras; och där blev nu den skarpaste striden, och trångt med armbågsrummet för småvuxet folk. Faravid bröt sig fram och fällde den man som bar Byrhtnoths märke, och högg mot Byrhtnoth och sårade honom, men föll själv i samma stund, med ett spjut genom skägget. Nu föllo män tätt av de främsta på båda sidor; och Orm slant mot en tappad sköld som var halkig av blod och föll framstupa över en man som han just dräpt. Han fick ett slag av en stridsklubba över nacken när han föll och täcktes genast av sköldar som de närmaste av hans män slängde över honom för att freda hans rygg.

När han kvicknade till och åter kom på benen, hjälpt av Rapp, hade striden flyttat sig, och nordmännen hade överhand. Byrhtnoth hade fallit och många av hans män voro på flykt; men andra hade slutit sig tillsamman i en ring och voro kringrända och stredo alltjämt. Thorkel ropade till dem över stridslarmet, att han ville skänka dem livet om de kastade sina vapen; men det ropades tillbaka ur deras krets:

– Bättre må vi måtta, och hårdare hugga, och med dristigare mod, ju färre vi bli.

De fortsatte tills de lågo där alla, samman med många motståndare, kring sin herres lik. Deras mannamod blev mycket prisat bland nordmännen; men denna strid vid Maeldun, tre veckor före pingst i detta år 991, var ett stort nederlag för

kung Ethelred och ett olycksöde för hans rike; och vida omkring låg nu landet öppet för främlingarnas framfärd.

Nordmännen begrovo sina döda och drucko för dem och för segern. De lämnade ut Byrhtnoths lik åt sorgsna sändebud som kommo för att hämta det till kristlig begravning, och skickade bud till Maeldun och andra städer om brandskatt och lösepenning som hastigt skulle betalas, till värre tings undslippande. De gladdes vid tanken på de rikedomar som de redan räknade för sina, och grepos av vrede när dagar gingo utan att någon kom med underkastelse och mynt. Då rodde de upp mot Maeldun och satte eld på pålverket vid flodsidan och stormade staden och skövlade den, och sörjde därpå över att mycket brunnit upp och föga blivit kvar till utskiftande. De beslöto att fara varligare med eld framdeles, ty det var silver som var deras åtrå, inte förödelse där silvret kom bort; och de gjorde nu sin flit med att samla in hästar från hela nejden, för att snabbt komma omkring till trakter där de voro oväntade. Snart redo flockar ut åt alla håll och hade mycket med sig tillbaka till lägret; och skräcken var nu så stor i landet, att det efter Byrhtnoth inte fanns någon hövding som ville möta dem i strid. Fångar sade att kung Ethelred satt blek bak sina murar och mumlade samman med präster och inte visste någon råd.

I kyrkan i Maeldun, som var av sten, funnos människor kvar som flytt upp i tornet vid stormningen, både präster och kvinnor och andra, och dragit upp stegarna efter sig så att ingen kunde komma åt dem. Det ansågs bland nordmännen att en mängd skatter förts upp i tornet, och mycket försöktes för att få ned människorna därifrån och komma åt vad de haft med sig dit. Men varken med eld eller vapen kunde någonting göras; och de i tornet hade mat och dryck med sig och sjöngo psalmer och syntes vara vid gott mod. När nordmän kommo intill tornet för att tala sig till rätta med dem och få dem att komma ner och lämna ut sina skatter, hävde de ner stenar, förbannelser och orenlighet över deras huvuden och gladdes högt när någon blev träffad. Alla bland nordmännen voro överens om att stenkyrkor och deras torn voro bland det mest förtretliga man kunde råka ut för.

Jostein, som var en gammal hård man och mycket sniken efter skatter, sade att han inte visste annat än ett som kunde hjälpa: man borde samla ihop fångar framför kyrkan och dräpa dem en efter en, tills de däruppe gåve med sig inför denna syn. Några höllo med honom, ty han hade stort anseende för klokhet; men Gudmund och Thorkel tyckte att detta vore föga krigarlikt och ville inte vara med om saken. Hellre, sade Thorkel, borde man försöka med list: han kände gott till präster och visste hur man skulle bete sig mot dem för att få som man ville.

Han lät taga loss ett stort kors, som fanns över altaret i kyrkan. Två män buro

det framför honom; och han ställde sig nedanför tornet och ropade upp att han behövde präster till de sårades vård samt ännu mera för att själv få undervisning i den kristna läran. Han hade på sistone börjat känna stark längtan efter detta, sade han. Och han ville handla mot dem som om han redan vore kristen och låta alla i tornet gå oskadda till liv och lem.

När han hunnit så långt, kom en sten från tornet och träffade hans sköldarm uppe vid axeln, så att han slogs omkull med armen bräckt. De båda männen släppte korset och hjälpte honom undan; och folket uppe i tornet hördes jubla av belåtenhet. Jostein, som stod och såg på, drog på munnen och sade att det inte alltid var så enkelt med krigslister som vad tanklösa unga män kunde inbilla sig.

Alla Thorkels män grepos av raseri vid att deras hövding kommit till skada, och pilar skötos tätt mot tornets gluggar. Men detta gjorde ingen nytta, och ställningen tedde sig brydsam. Orm sade att han i Sydlandet stundom sett Almansurs folk röka ut kristna ur kyrktorn; och detta blev genast försökt. Ved och våt halm hopades både inne i kyrkan och kring tornet och tändes på; men tornet var högt, och en blåst drev undan det mesta av röken; och slutligen tröttnade alla och beslöt att ge sig till tåls tills svälten skulle börja kännas hos dem däruppe.

Thorkel var bedrövad över sin misslyckade list och rädd att få höra stickord om den saken. Dessutom var det illa, sade han, att han nu inte kunde rida ut på en tid med de andra, utan finge sitta kvar i Maeldun och vakta lägret; och han ville att läkekunniga män skulle komma och se på hans skada. Orm kom också till honom, där han satt vid en eld och drack varmt öl, med den bräckta armen hängande; och många tummade på armen, men ingen kunde bli klok på hur den bäst borde spjälas.

Thorkel grinade illa vid tummandet och sade att det nu fick vara nog med läkekonst och att de skulle binda upp hans arm så gott det ville gå, med spjälor eller utan.

– Och nu har det blivit sant som jag sade, tillade han, att en präst är vad jag bäst behöver; ty präster förstå sig på sådant som detta.

Orm nickade och sade att präster voro ypperliga läkare: efter julgillet hos kung Harald, när han haft en långt svårare skada än Thorkel nu, hade han botats av en präst; och han kunde behövt en nu också, lika väl som Thorkel, sade han; ty smällen han fått i skallen av en skodd klubba vållade honom alltjämt plåga, så att han stundom trodde att någonting gått itu inne i huvudet.

– Jag håller dig för att vara den klokaste av alla mina skeppshövdingar, sade Thorkel när de voro ensamma; och även för den bäste krigaren, sedan Faravid

fallit; men det är likväl tydligt att du är en som lätt blir modstulen när något tar vid, även om kanske skadan inte är svår.

– Det är så med mig, sade Orm, att jag är en man som förlorat min lycka. Förr var min lycka god, och jag kom oskadd igenom mera än de flesta och hade framgång i allt. Men sedan jag kom hem från Sydlandet har allt gått mig emot, så att jag blivit av med min guldkedja, min fästmö och den man som jag trivdes bäst med; och i strid har det blivit så, att jag nu knappt kan draga svärdet utan att komma till skada. Och när jag ger råd om att röka ut ett kyrktorn, så lyckas inte ens det.

Thorkel tyckte att han sett värre olycksmän än Orm; men Orm skakade på huvudet och lät sitt skeppsfolk föras på plundring av Rapp och blev kvar hos Thorkel i staden och satt gärna för sig själv och tänkte på sina sorger.

En morgon ringdes det länge i klockorna i tornet, och folket där sjöng flitigt psalmer, så att män ropade upp och frågade vad de väsnades för. De hade nu inte kvar flera stenar däruppe att kasta ner på hedningarna; men de ropade till svar att det nu var pingst och att detta var deras glädjedag.

Alla häpnade över detta svar; och några frågade vad de hade att glädjas åt och hur de hade det ställt med kött och öl.

De svarade att det fick vara som det kunde med sådant: de gladdes likväl, emedan Kristus var i himlen och skulle hjälpa dem.

Thorkels män stekte feta får över eldarna, och stekoset låg mot tornet, där alla voro hungriga. Männen ropade till dem att bära sig åt som vettigt folk och komma ner och smaka på steken; men de brydde sig inte om detta och började sjunga på nytt.

Thorkel och Orm sutto och åto tillsammans och lyssnade till sjungandet från tornet.

– De sjunga hesare än vanligt, sade Thorkel; de börja bli torra i halsen. Då kan det inte dröja länge innan de komma ner, om deras dricka är slut.

– De ha det värre än jag, och ändå sjunga de, sade Orm och betraktade sorgmodigt ett vackert stycke fårkött innan han stack det i munnen.

– Det är nog så, sade Thorkel, att du skulle passa illa till sångare i ett kyrktorn.

Samma dag vid middagstiden kom Gudmund tillbaka från ett strövtåg inåt landet. Han var en storväxt och gladlynt man, med ansiktet repat av gamla märken efter en björns klor; och han red nu in drucken och pratsam, med en dyrbar scharlakanskappa över axlarna, två tunga silverbälten kring livet och ett brett leende i sitt gula skägg.

Detta, ropade han så fort han fick se Thorkel, var ett land efter hans tycke,

med rikedom som övergick allt förstånd; och i alla sina dagar skulle han vara tacksam för att Thorkel lockat honom hit. Han hade plundrat nio byar och en marknadsfora och mistat fyra män; hästarna knäade under sina bördor, fast endast det bästa medtagits, och det kom oxkärror efter med starköl och annat. Det vore mycket behövt, sade han, att i tid se sig om efter flera skepp med gott lastrum, för att få med sig hem allt som med ringa möda lät sig hopsamlas i detta land.

– Dessutom har jag också hittat en flock folk på vägen, fortsatte han: två biskopar och deras följe. De säga sig vara sändebud från kung Ethelred, och jag bjöd dem öl och tog dem med mig hit. Biskoparna äro gamla och rida sakta, men de äro här snart; och vad de kunna vilja oss, är inte lätt att förstå. De sade sig komma med fred från sin herre; men det är ju vi som bestämma när fred skall bli, och inte han. Det kan vara att de vilja lära oss kristendom; men det blir inte mycken tid för oss att höra på, med så god plundring överallt.

Thorkel blev glad och sade att präster var vad han bäst behövde just nu, för att få sin arm tillsedd; och Orm ville också gärna tala med en präst om sitt dåliga huvud.

– Men deras rätta ärende är kanske att friköpa fångar och folket uppe i tornet, trodde Thorkel.

Biskoparna redo in en stund därefter. De voro vördnadsvärda män med stavar och hättor och med stort följe, förridare och präster, hovmästare, munskänkar och spelmän; och de lyste Guds frid över alla de mötte. Thorkels män, så många som voro i staden, kommo för att begäpa dem; men somliga av dem skyggade, när biskoparna lyfte sin hand mot dem; och folket i tornet brast ut i höga skrik vid deras åsyn och började ringa i sina klockor på nytt.

Thorkel och Gudmund visade dem all gästfrihet; och sedan de fått vila sig och tackat Gud för en lycklig resa, framförde de sitt ärende.

Den av biskoparna som såg ut att vara den äldste, och som kallades biskop av Sankt Edmunds grav, tog till orda inför Thorkel och Gudmund och andra som kommit för att höra på. Han sade att tiderna voro onda och att det för Kristus och hans kyrka var en sorg att människorna inte förstodo att leva fridsamt med varandra, i fördragsamhet och kärlek. Dock var det nu här i England så lyckligt ställt, att landet hade en konung som älskade freden av allt sitt hjärta, trots sin stora makt och de legioner av härmän han kunde kalla samman, och som hellre ville vinna sina fienders tillgivenhet än förgöra dem med svärd. Konung Ethelred betraktade nordmännen såsom ivriga unga män utan lärare, okunniga om sitt eget bästa; och efter att ha lyssnat till visa rådgivare hade han därför funnit det riktigt att denna gång inte gå fram med stränghet, utan i stället vägleda med mild

förmaning. Därför hade han nu skickat ut sina sändebud, för att se till hur de ädla hövdingarna från nordlandet och deras män måtte kunna ställas till freds och förmås att övergiva sina farliga vägar. Vad konung Ethelred önskade var detta: att de skulle gå till sina skepp igen och lämna hans kuster och stanna hemma i sitt eget land i frid och lycka; och för att göra detta lättare för dem, och vinna deras vänskap för alltid, ville han ge dem sådana skänker att de alla skulle fyllas av glädje och tacksamhet. Måhända skulle därav deras hjärtan uppmjukas, så att de lärde sig att älska Guds lag och Kristi evangelium. Då skulle i sanning den gode konung Ethelreds glädje bliva stor, och hans kärlek till dem skulle ytterligare ökas.

Biskopen var böjd av ålder och tandlös, och få begrepo vad han sade; men hans ord tolkades av en kunnig präst i hans följe, och alla som stodo och lyssnade sågo på varandra vid ett sådant budskap. Gudmund satt på ett ölfat, drucken och nöjd, och gned ett litet guldkors för att få det blankt; när han förstod vad biskopen sagt, började han vagga fram och tillbaka av belåtenhet. Han ropade till Thorkel att denne finge svara på så vackert tal.

Thorkel tog höviskt till orda och sade att vad de nu hört förvisso var värt att begrunda. I Danavälde hade redan konung Ethelred stort rykte; men det ville nu synas som om han vore ännu bättre än vad man kunnat tro; och hans avsikt att ge dem skänker stämde gott överens med vad de själva från början tänkt sig.

– Ty vi sade till jarl Byrhtnoth, när vi talades vid över floden, att ni i detta land äro rika, och att vi fattiga sjöfarare ville bli edra vänner om ni delade med er av edra skatter. Nu är det gott att höra att konung Ethelred själv tänker på samma sätt; och så rik och mäktig som han är, och full av vishet, kommer han säkerligen att visa sig rundhänt. Hur mycket han tänker ge oss ha vi ännu inte fått höra; men det behövs mycket för att fylla oss med glädje, ty vi äro av tungsint stam; och det blir bäst att allt gives oss i guld och myntat silver, ty på så sätt blir det lättast att räkna och lättast för oss att få hem. Och tills allt blir färdigt vilja vi sitta ostörda här och taga för oss i nejden vad vi behöva till uppehälle och trivsel. Men det finns en som har lika mycket att bestämma i detta som Gudmund och jag, och det är Jostein. Han är på plundring med många män, och tills han återvänt få vi vänta med att besluta om hur stor gåvan bör vara. Men ett vill jag veta genast, och det är om någon läkekunnig präst finns i ert följe; ty jag har denna skadade arm som behöver plåstras.

Den andre biskopen svarade, att de hade med sig två män som voro lärda i läkekonst, och dessa skulle gärna få se till Thorkels skada. Men i gengäld ville han då gärna att de instängda i tornet måtte få komma ner och oskadade gå vart de ville; ty det var tungt, sade han, att veta dem plågade av hunger och törst.

– De få gärna för mig komma ner så snart de önska, sade Thorkel. Det är vad vi försökt förmå dem till alltsedan vi togo denna stad; men de ha trilskats envist, trots våra råd, och det är de som slagit sönder min arm. Hälften av sina skatter i tornet få de lämna åt oss; det är ringa bot för min arm och för all förtret de vållat. Och sedan kunna de gå vart de vilja.

Snart nog kommo alla nu ner från tornet, bleka och tärda. Några av dem gräto och kastade sig för biskoparnas fötter; andra ropade efter vatten och föda. Thorkels män blevo misslynta vid att finna att föga av värde fanns i tornet; men de gävo dem att äta och gjorde dem ingenting för när.

Orm kom förbi en vattningsho, där många av dem som varit i tornet stodo och drucko; bland dem var en liten skallig man i prästkappa, med lång näsa och ett rött ärr över hjässan. Orm stirrade i häpnad och gick fram och grep tag i honom.

– Dig ser jag gärna igen, sade han; och jag är dig tack skyldig sedan sist vi sågos. Men det är oväntat att möta kung Haralds läkare här. Hur har du kommit hit?

– Hit har jag kommit från tornet, svarade broder Willibald vredgat; där har jag måst sitta i fjorton dagar för våldsmäns och hedningars skull.

– Jag har mycket att tala med dig om, sade Orm. Följ med mig, så skall du få mat och dryck.

– Jag har ingenting att tala med dig om, svarade broder Willibald. Ju mindre jag ser av daner desto bättre, så mycket har jag lärt mig nu. Och mat och dryck får jag på annat håll.

Orm blev rädd att den lille prästen i sin ilska skulle löpa ifrån honom och försvinna; han lyfte därför upp honom och bar honom med sig, i det han lovade att intet ont skulle hända honom. Broder Willibald spjärnade ivrigt emot och röt strängt att han ville bli släppt, och att spetälska och ond sårnad var minsta straffet för den som bar hand på en präst; men Orm bar in honom i ett hus som han valt sig efter stadens stormning, där det nu endast fanns några sårade av hans skeppsfolk och ett par gamla kvinnor.

Det syntes på den lille prästen att han var utsvulten; men när kött och öl ställts fram, satt han en stund orörlig framför fat och kanna och såg på födan med förbittrad min. Därpå suckade han och mumlade någonting för sig själv och gjorde korstecknet över födan och började äta glupskt. Orm fyllde i hans ölkanna och väntade tålmodigt tills han stillat sin hunger. Det goda ölet förmådde inte mildra hans min, och det kom ingen blidhet i hans röst; men han fann sig nu i att svara på Orms frågor, och snart talade han med iver.

Han hade undsluppit från Danmark samman med biskop Poppo, när den onde

och okristne kung Sven kommit mot Jellinge för att förgöra alla Guds tjänare där; och biskopen satt nu svag och skröplig hos abboten av Westminster och sörjde över sitt förspillda verk bland danerna. Men detta, trodde broder Willibald, var kanske inte mycket att sörja över, när man tänkte rätt på saken; ty säkerligen var allt som skett ett tecken från Gud att människorna i Nordlanden alls inte borde omvändas, utan hellre lämnas i ro till att själva förgöra varandra med sin ondska, som i sanning var utan gräns. Och han själv tänkte för sin del aldrig mera syssla med omvändelseverk bland det folket, det var han redo att vid Kristi kors och pina högt förkunna för vem som ville höra på, om det så vore själve ärkebiskopen av Bremen.

Han tömde sin kanna med blixtrande ögon och smackade och sade att öl var nyttigare än kött för den som svultit länge. Orm fyllde i mera åt honom, och han fortsatte sin berättelse.

När biskop Poppo fått höra att danska vikingar voro i land på östkusten, hade han velat skaffa sig pålitliga nyheter från Danavälde: huruvida ännu några kristna funnos i livet där, och om det rykte sade sant som förmälde att kung Harald dött, samt annat sådant. Men biskopen själv hade känt sig alltför svag för en sådan farlig färd, och därför hade broder Willibald måst resa.

– Ty biskopen sade mig att jag skulle löpa ringa fara bland hedningarna, även om de voro i sitt raseri; jag skulle vara välkommen bland dem som läkare, och kanske redan skattad av många som sett mig i kung Haralds gård. Jag hade mina egna tankar om detta, ty jag känner er bättre än vad han kan göra, som är för god för denna världen; men det är inte tillbörligt att säga emot en biskop i sådana ting, och därför gjorde jag som han ville. Jag kom trött till denna stad en kväll, och efter aftonsången lade jag mig att sova i kyrkans härbärke; och där väcktes jag av skrik och tjock brandrök, och människor kommo springande halvnakna i eldsken och ropade att djävlar voro över oss. Det var inga djävlar, utan värre än så; och det syntes mig föga lönt att gå emot dem med hälsningar från biskop Poppo. Jag kom undan med de andra upp i tornet; och där skulle jag förgåtts, och alla de andra också, om inte Gud frälst oss ur vår nöd denna heliga pingstdag.

Han nickade och drack och såg på Orm med trötta ögon.

– Det är fjorton dagar sedan, och det har inte varit mycket med sömnen sedan dess. Och kroppen är svag ... nej, svag är den inte, den är stark, lika stark som anden, men inte hur stark som helst.

– Sovar du sedan, sade Orm otåligt. Vet du något om Ylva, kung Haralds dotter?

– Så mycket vet jag, svarade broder Willibald utan tvekan, att hon kommer till

helvetet för sin sturskhet och vrånghet, om hon inte snart bättrar sig. Och vem kan vänta sig bättring hos en dotter till kung Harald?

– Är du ilsken på kvinnor också? sade Orm. Vad ont har hon gjort dig?

– Det gör ingenting vad hon gjort mig, sade den lille prästen bittert; fast det är sant att hon kallade mig en skallig gammal uggla när jag hotade henne med Guds vrede.

– Hotade du henne, präst? sade Orm och reste sig. Varför hotade du henne?

– Hon skrek att hon tänkte göra som hon ville och gifta sig med en hedning, om så världens alla biskopar struttade emot.

Orm grep sig i skägget och stirrade stort på honom och satte sig igen.

– Det är mig hon skall gifta sig med, sade han stillsamt. Var finns hon?

Men på den frågan fick Orm intet svar den kvällen; ty broder Willibald sjönk långsamt ihop över bordet, och med huvudet mot sina armar somnade han där han satt. Orm försökte få honom vaken igen, men det ville inte lyckas; och till sist bar han honom till sovbänken och lade honom där och bredde över honom. Han märkte med förundran att han tyckte om denne lille folkilskne präst; men sedan han suttit en god stund ensam vid sitt öl, utan att känna någon sömnighet, blev hans otålighet alltför svår, och han gick fram till bänken och riste hårt i den sovande.

Men broder Willibald endast vände sig i sömnen och mumlade med knarrig röst:

– Värre än djävlar.

När den lille prästen omsider vaknade nästa morgon, var han något mildare till lynnet och såg inte ut att trivas illa där han fann sig; och Orm dröjde inte med att få reda på allt han visste om Ylva. Hon hade flytt samman med biskopen, hellre än att bli sittande hemma under sin broder Svens styre; och nu hade hon varit med honom över vintern, i stor otålighet att få återvända till Danmark, så snart goda nyheter hörts därifrån. Men nyligen hade ett rykte sagt att kung Harald dött fördriven; och Ylva hade då börjat tänka på att resa norrut till sin syster Gunhild, som var gift med den danske jarlen Palling i Northumberland. Biskopen ville inte att hon skulle ge sig åstad på sådan farlig resa, utan hellre att hon skulle gifta sig med någon storman i landet, som han kunde hjälpa henne att välja. Men vid sådant tal vitnade hon av vrede och for ut i tillmälen mot vem som helst, om det så var själve biskopen.

Detta var vad den lille prästen hade att säga om Ylva. Orm hörde gärna att hon kommit undan kung Sven och hans män, men det var tungt för honom att inte veta någon utväg att nå henne. Han hade också bekymmer av det slag han fått

över nacken och den värk som ännu satt kvar, men broder Willibald drog föraktfullt på munnen åt detta och sade att den sortens skallar höllo för mera än så. Därpå satte han blodiglar bak öronen på honom, så att han snart kände sig bättre. Tankarna på Ylva kommo då för honom allt mera; helst skulle han velat förmå Thorkel och de andra till ett stort plundringståg mot London och Westminster, för att så kunna komma åt henne. Men mellan hövdingarna och sändebuden höllos nu långa överläggningar om kung Ethelreds gåva; och hela hären satt sysslolös i förväntan och åt och drack, under mycket ordande om vad en så stor konung rätteligen kunde böra betala.

De båda gamla biskoparna strävade manligen för sin sak och talade mycket emot de summor som hövdingarna tyckte vara lämpliga: de ville gärna lära dem, sade de, att det fanns värdefullare ting än silver, som icke voro av denna världen, och att det för en man med stor rikedom var svårare att nå himmelriket än för en oxe att gå genom ett rökfång. Hövdingarna lyssnade till detta och sade att de voro villiga att taga på sig skadan samman med nyttan och att det finge bli vid den summa de begärt; och om det förhöll sig så som biskoparna sagt med himmelriket och rökfånget, tyckte de sig bli kung Ethelred till god hjälp genom att åtaga sig en del av hans tyngande gods.

Med mycken suckan fingo biskoparna öka sitt bud, och man blev till sist ense om summan. Varje man i flottan skulle ha sex marker silver, utom vad som redan vunnits vid plundring. Varje styrman skulle ha tolv marker, och varje skeppshövding sextio; och Thorkel och Gudmund och Jostein skulle vardera ha trehundra marker. Biskoparna sade att detta var en sorgens dag för dem och att de knappt visste vad kungen skulle säga om en sådan summa, så mycket mera som han samtidigt hade andra underhandlare hos en norsk hövding vid namn Olaf, Tryggves son, som med en flotta plundrade på sydkusten. Det vore ovisst, sade de, om ens kung Ethelreds skatter skulle kunna räcka till allt detta.

Vid denna nyhet blevo hövdingarna ängsliga att de begärt för litet och att norrmannen skulle komma före dem. Sedan de överlagt sinsemellan om detta, sade de till biskoparna att de stodo fast vid vad som beslutats, men att biskoparna nu borde skynda sig till kungen för att hämta silvret och att de skulle taga det illa om norrmannen finge ut sitt först.

Biskopen av London, som var en vänlig och leende man, nickade vid detta och lovade att de skulle göra sitt bästa.

– Men det är märkligt, sade han, att se så tappra hövdingar oroa sig för denne norske hövding, vars flotta är mindre än er. Vore det inte en god sak för er att ro ned till sydkusten, där denne hövding håller till, och snabbt komma över honom och vinna alla hans skatter. Han har kommit upp från Bretagne med sköna

skepp, och det säges att han vunnit mycket där. Detta vore ett sätt att ytterligare öka den kärlek som min herre konung hyser för er; och sedan skulle det gå lätt för honom att utdela den stora gåvan, när han inte hade denne norrman att också ställa till freds.

Thorkel nickade och såg tveksam ut, och Gudmund skrattade och tyckte att detta tålde att tänka på.

– Jag har aldrig varit ihop med norrmän, sade han; men alla veta att det vid möten med dem blir god strid och mycket att berätta. Hemma kring Bråviken säga många att det knappt finns andra än östgötar som äro deras övermän; och det kunde vara gott att få den saken prövad. Och bland mitt folk har jag bärsärkar från Åland som börja säga att denna färd ger dem gott byte och det bästa öl, men endast föga strid; och sådant är ovant för dem, säga de.

Thorkel sade att han varit ihop med norrmän men inte hade något emot att möta dem igen, om han bara finge sin arm i lag; ty här kunde vinnas både ära och rikedom.

Men Jostein skrattade högt och tog av sig hatten och kastade den på marken framför sig. Han bar alltid en gammal röd hatt med breda brätten, när han inte var i strid, emedan hjälmen skavde honom.

– Se på mig, sade han, jag är gammal och skallig; och där åldern finns, där finns visheten, det kan märkas nu. Er båda, Thorkel och Gudmund, kan gudsmannen locka med sin slughet, men inte mig; ty jag är vis liksom han själv. För honom och hans kung vore det gott om de kunde få oss att slåss med norrmannen och förgöra varandra; därmed skulle han vara oss kvitt och inte behöva öda silver på dem som blevo kvar. Men därav skall intet bli, om jag får råda.

Både Gudmund och Thorkel fingo erkänna att de inte tänkt på detta och att Jostein var den klokaste; och sändebuden funno att intet mera stod att uträtta. De rustade sig därför att återvända till kung Ethelred, för att säga hur allt avlupit och få silvret erlagt så fort som möjligt.

Men dessförinnan klädde de sig i sina skönaste ornat och togo sitt följe med sig och drogo ut till fältet där striden stått. Där läste de över de döda, som nu lågo halvt dolda av frodvuxet gräs, under det att kråkor och korpar kretsade i rymden i tallös flock och skriade strävt över att de blivit störda.

ANDRA KAPITLET

Om andliga ting

Det rådde stort jubel i hären, sedan det blivit bekant vad som gjorts upp mellan hövdingarna och sändebuden. Alla berömde hövdingarna för denna handel och prisade kung Ethelred som den bäste av alla kungar för fattiga sjöfarare från Nordlanden. Det glammades och dracks och rådde stor efterfrågan på feta får och unga kvinnor; och kunniga män sutto tankfullt tillsamman vid eldarna, där fåren stektes, och försökte räkna ut vad summan skulle bli för varje skepp, och sedan för hela flottan. Detta funno de svårt, och det blev ofta ordväxling om vem som kommit rättast i sin räkning; men alla voro ense om att ingen människa skulle kunnat tro att så mycket silver fanns i världen, utom kanske hos kejsaren i Miklagård. Somliga funno en sak att anmärka på, nämligen att styrmännen fått så stor lott, fast deras syssla var lätt och de aldrig behövde sitta vid årorna; men styrmännen själva tyckte att varje rättänkande man kunde inse att de voro de enda som kunnat vara värda mera.

Fast ölet var rikligt och starkt och larmet stort, kom det dock inte ofta till allvarlig tvist om dessa ting; ty alla kände sig nu rika och funno livet gott och voro därför mindre snabba än eljest att gripa till vapen.

Men Orm satt mörk i grubbel samman med den lille prästen och tyckte att få människor kunde ha det besvärligare ställt än han.

Broder Willibald hade funnit mycket att göra, ty det fanns gott om sårade män att se till, och åt detta ägnade han sig med allvar och nit. Han fick också se på Thorkels arm och hade en del att säga om biskoparnas läkare och deras sätt att sköta den; ty det ställde sig svårt för honom att tro någon annan om förstånd och insikt i läkekonst. Han sade att han tänkte resa samman med biskoparna, men Orm var ovillig att släppa honom ifrån sig.

– Ty det är en god sak att ha en läkare till hands, sade han, och det kan vara riktigt som du menar, att du är den kunnigaste av den sorten. Det är sant att jag gärna skulle vilja sända dig med bud till Ylva, kung Haralds dotter, ty du är det enda bud jag vet att sända; men då finge jag aldrig se dig igen, för det hat du hyser till oss nordmän, och finge aldrig veta hennes svar. Och därför sitter jag nu

utan att veta mig någon råd, så att både matlust och sömn börja tryta.

– Tänker du behålla mig som fånge här? frågade broder Willibald förtrytsamt. Ändå heter det ofta hos er, att er ordhållighet är lika stor som ert mannamod, och alla vi som voro i tornet fingo löfte att fritt gå vart vi ville. Men det har du kanske glömt?

Orm stirrade dystert framför sig och sade att han inte hade lätt för att glömma någonting.

– Men det är svårt att släppa dig, fortsatte han; ty det är som om du vore en hjälp för mig, även om du ingenting kan göra i detta. Men du är en klok man, lille präst, och hör nu på vad jag säger: Om du vore i mina kläder, och hade det så ställt som jag nu har, vad skulle du då göra?

Broder Willibald smålog och såg vänligt på Orm och skakade på huvudet.

– Du ser ut att vara mycket fäst vid denna unga kvinna, trots hennes svåra lynne, sade han; och detta är ett märkligt ting, ty ni gudlösa våldsmän taga er ju gärna kvinnor som det faller sig, utan att hänga huvudet för någon särskild. Är det för att hon är en kungadotter?

– Hon kan inte ha något arv att vänta, så som det gått för hennes fader, svarade Orm; och därav kan du veta att det inte är rikedom jag fikar efter, utan henne själv. Men att hon är av god ätt skadar inte; jag är av god ätt själv.

– Det kan vara att hon givit dig en kärleksdryck, sade broder Willibald, så att det är den som ger sådan stadga åt ditt tycke.

– En gång gav hon mig att dricka, sade Orm, och aldrig sedan; och det var första gången jag såg henne, och det var köttspad. Men därav fick jag knappt något i mig, ty hon blev ilsken och slängde kanna och spad ifrån sig. Och det var du själv som sagt till att det spadet skulle kokas åt mig.

– Jag var inte med när det koktes och bars in, sade broder Willibald tankfullt; och för en ung man behövs det inte mycket av en sådan dryck, när kvinnan själv är ung och välskapt. Men om hon lagt trolldom i spadet, då står det inte att ändra; ty mot kärleksdrycker finns ingen annan bot än kärlek, det säga alla de ländaste läkare från gamla tider.

– Det är den boten jag söker, svarade Orm; och nu frågar jag dig om du har något råd att ge mig i detta.

Broder Willibald lyfte undervisande pekfingret och talade med faderlig min.

– Det finns endast ett att göra, när en människa har det svårt och inte vet sig någon råd; och du, stackars avgudadyrkare, har det illa ställt där. Ty det som finnes att göra är att bedja Gud om hjälp, och det kan inte du.

– Brukar han ofta hjälpa dig? frågade Orm.

– Han hjälper mig när jag ber om vettiga ting, svarade broder Willibald med bestämdhet, och det är mer än dina gudar göra för dig. Han hör inte på om jag klagar över små saker, som han tycker att jag gott kan stå ut med; och jag har själv sett den helige gudsmannen biskop Poppo, när vi flydde över havet, ropa ivrigt både till Gud och till Sankt Peter att få hjälp för sin sjösjuka, utan att bli hörd. Men när jag var med de andra i tornet här, och hunger och törst och hedningars svärd hotade oss, och vi ropade till Gud i vår nöd, då blevo vi hörda, fast det inte bland oss fanns någon som var så god inför Gud som biskop Poppo. Ty då kommo sändebuden till vår räddning; och det må vara sant att de voro sändebud från kung Ethelred till krigshövdingarna, men de voro också sändebud som Gud sänt ut till vår hjälp, för våra många böners skull.

Orm nickade och erkände att detta kunde vara rimligt nog, eftersom han själv sett hur allt gått till.

– Och nu begriper jag bättre varför det inte ville gå att röka ut er ur tornet, sade han; ty det kan ha varit Gud, eller någon annan ni ropade till, som lät en vind komma och driva undan röken.

Broder Willibald svarade att det var alldeles så det förhöll sig; det var Guds finger som låtit sådant djävulskap gå om intet. Orm satt i tankar och drog sig tveksamt i skägget.

– Min mor har blivit kristen nu på gamla dagar, sade han. Hon har lärt sig två böner, och dem använder hon ofta och håller dem båda för att vara goda. Hon säger att det är de böerna som gjorde att jag blev vid liv och kom hem till henne igen ur många farligheter, fast kanske Blåtunga och jag själv gjort vårt till i den saken, och du också, lille präst. Nu kunde jag ha god lust att själv be Gud om hjälp, när han säges vara så hjälpsam. Men vad han kräver i vederlag vet jag inte, och inte heller hur jag skall tala till honom.

– Du kan inte bedja Gud om hjälp förrän du blivit kristen, sade broder Willibald; och kristen blir du inte förrän du döpts; och döpas kan du inte förrän du avsvurit dina falska gudar och bekänt dig till Fadern och Sonen och den Helige Ande.

– Så många konster behövdes inte för att tala till Allah och hans profet, sade Orm dystert.

– Allah och hans profet? sade den lille prästen i häpnad. Vad vet du om dem?

– Jag har varit längre omkring i världen än du, svarade Orm; och när jag var hos Almansur i Andalusien, anropade vi Allah och hans profet två gånger om dagen, och ibland tre. Och de böerna kan jag ännu, om du vill höra dem.

Broder Willibald sträckte upp armarna i förfäran.

– I Guds Faders namn, och Sonens, och den Helige Andes! ropade han. Bevara oss från djävulens verk och från Muhammeds, den förbannades, illfundigheter! Med dig är det värre än med någon annan, ty att lyssna till Muhammed är det värsta av allt. Är du ännu fången i hans lära?

– Jag höll mig till den så länge jag var hos Almansur, därför att han befallde det, sade Orm; ty han var en man som det var föga rådligt att säga emot. Sedan har jag inte haft någon gud, och det är kanske därför det gått mig sämre.

– Det är märkligt att inte biskop Poppo fick veta detta när du var hos kung Harald, sade broder Willibald. Hade han fått höra att du bekänt dig till den svarte bedragarens lära, skulle han genast döpt dig, så from och full av nitälskan som han är, om så tolv av kung Haralds kämpar måst kallas till hjälp för att hålla dig. Det är ett gott och välsignat verk att frälsa en vanlig själ ur mörker och blindhet, och det kan vara att även nordmän böra räknas dit, fast jag har svårt att tro det efter allt jag varit med om; men alla heliga män äro ense om att det är sju gånger bättre att frälsa en som varit hemfallen åt Muhammed. Ty intet vållar djävulen sådan förtret som detta.

Orm hörde sig nu för om djävulen, och broder Willibald undervisade honom ivrigt om denne.

– Då ser det ut att vara så för mig, sade Orm, att jag retat upp djävulen utan att veta det, genom att inte längre hålla mig till Allah och Profeten; och därav ha mina olyckor kommit.

– Så är det, sade den lille prästen; och det är en god sak för dig att du börjat komma till insikt om detta. Som det nu är för dig, kan ingen ha det värre; ty djävulen är efter dig i vrede, och du har intet skydd av Gud. Men så länge du höll dig till Muhammed – förbannad vare han! – var djävulen din vän, och därför gick det dig väl då.

– Det är som jag trodde, sade Orm, att få ha det så illa ställt som jag. Och det är att ha för mycket emot sig att varken vara Gud eller djävulen till lags.

Han satt en stund i tankar.

– Nu vill jag att du går med mig till sändebuden, sade han därpå. Ty jag vill tala med dem som äro mäktiga inför Gud.

Biskoparna hade återvänt från slagfältet, där de välsignat de döda; och nu tänkte de ge sig på hemresa nästa dag. Den äldste av dem var trött efter färden och hade gått till vila; men biskopen av London hade bjudit till sig Gudmund i sitt härbärge och satt och åt och drack samman med honom, som ett sista försök att få honom villig att låta sig kristnas.

Alltsedan sin ankomst till Maeldun hade de båda biskoparna gjort sitt bästa för att vinna hövdingarna för kristendomen; så hade kung Ethelred och hans ärkebiskop befallt dem, emedan kungens heder därmed skulle mycket ökas både inför Gud och människor. Med Thorkel hade de inte kommit långt; han hade svarat att hans vapenlycka var god nog, och bättre än de kristnas, och därför hade han ingen lust efter nya gudar. Och med Jostein hade det inte gått bättre: han satt stum och lyssnade, med händerna stödda mot den stridsyxa han alltid bar och som han kallade Änkesorg, och stirrade på dem under rynkade bryn medan de förklarade för honom om Kristus och om Guds rike. Därpå kom ett skratt över honom, och han slängde sin hatt på golvet och frågade dem om de höllo honom för en vettlös man.

– Jag har varit präst vid det stora blotet i Uppsala i tjugosju vintrar, sade han; och det är att visa mig ringa heder att komma till mig med sådant tal som detta, som kan duga för barn och käringar. Med denna yxa, som ni här se, har jag huggit dem som offrats för god årsväxt och som sedan hängts upp i det heliga trädet framför templet; och kristna bland dem, och präster också, nakna på knä i snön i jämmer; och sägen mig vad förmån de hade av sin Gud.

Då hade båda biskoparna ryst och korsat sig och förstått att det inte lönade sig att truga en sådan man.

Men på Gudmund hoppades de i det längsta, emedan han var vänlig och gladlynt och gärna hörde på vad de hade att säga; ibland, när han fått mycket öl i sig, tackade han dem med rörelse för att de talade så vackert och voro så måna om hans välgång. Likväl hade han ännu inte velat lova dem något; och biskopen av London hade nu låtit duka fram det bästa han hade, både av vått och torrt, för att få honom att bestämma sig.

Gudmund tog villigt för sig av vad som bjöds; och efter en stund spelade biskopens spelmän för honom så vackert att han fick tårar i skägget. Därpå började biskopen övertala honom, med sin blidaste röst och med ord som han valde med omsorg. Gudmund lyssnade och nickade och erkände att det fanns mycket hos de kristna som han tyckte om.

– Du är en god man, sade han till biskopen; du är gästfri och kunnig och dricker som en karl, och det är nöjsamt att höra dig tala. Därför ville jag gärna vara dig till lags, men det är inte litet du ber mig om: ty det skulle vara illa för mig att komma hem och bli utskrattad, både av husfolk och grannar, för att jag låtit locka mig av prästers snack. Men likväl är det min tro att en sådan man som du har stor makt och vet många hemligheter; och här är en sak som jag nyligen fann och som jag gärna ville ha dig att läsa över.

Han tog fram ur sin tröja det lilla guldkorset och höll upp det framför

biskopen.

– Detta hittade jag i en rik mans hus; det kostade två män livet, och en vackrare leksak har jag aldrig sett. Det skall jag ge min lille son när jag kommer hem. Folke heter han, och kvinnorna kalla honom Filbyter. Han är en morsk liten basse och mycket glad åt silver och guld och håller hårt i vad han får tag på. Han kommer att sträcka båda händer mot detta kors. Och kan du lägga in lycka i det vore det väl; ty jag vill att han skall bli rik och mäktig, så att han kan sitta ärad hemma på gården och se sina grödor frodas och sin boskap fet, och slippa att flacka på haven för bärgningens skull och fara illa bland främlingar och deras vapen.

Biskopen smålog och tog korset och mumlade över det, och Gudmund stoppade belåtet in det igen.

– Du kommer att återvända hem till din gård som en rik man, sade biskopen, för kung Ethelreds stora givmildhets skull; men tro mig när jag säger dig detta: din lycka skulle bli ännu större om du ginge över till Kristus.

– För mycket av den sorten kan man aldrig få, sade Gudmund och rev sig tankfullt i skägget. Jag vet redan vilka grannars jord jag skall köpa och hur den nya gården skall bli; den skall jag bygga rymlig och av det bästa ektimmer. Det kommer att gå åt mycket silver för att få allt detta som jag vill ha det. Och hur jag nu än gör här, kommer kanske ingen att skratta åt mig därhemma, om jag bara är rik nog och har silver kvar i kistan. Därför må det bli som du vill: du må döpa mig, och jag skall hålla mig till Kristus framdeles, om du ökar min del med hundra marker silver.

– Detta, sade biskopen milt, är inte det rätta sinnelaget för den som skall upptagas i Kristi församling. Men jag skall inte klandra dig, ty du kan inte veta att det är sagt: Saliga äro de fattiga; och det skulle taga lång tid att förklara den sanningen för dig. Men du bör betänka att du redan skall få stor rikedom av kung Ethelred, större än någon annan skulle kunnat skänka dig; och han är visserligen en stor och mäktig konung, men även hans kistor ha en botten. Därför är det omöjligt för honom att ge dig så mycket, även om han gärna kunde vilja det. En dopgåva på tjugo marker kan jag lova dig, därför att du är en stor hövding, men det är det högsta; och redan detta kommer han kanske att tycka vara mycket. Men nu skall du smaka den dryck som här kommer och som kanske inte är känd i ditt land: det är hett vin som är tillsatt med honung och dessutom med sällsynta kryddor från Österlandet som kallas kanel och kardemumma. De som äro kunniga i sådant anse att ingen dryck är behagligare för tungan eller nyttigare till att mildra grubbel och svårmod.

Gudmund fann drycken god och hälsosam; men biskopens bud syntes honom

alltför litet: för en sådan summa ville han inte äventyra sitt goda namn hemma i bygden.

– Men för den stora vänskaps skull som jag känner för dig, sade han, skall jag göra det för sextio marker. Billigare får du mig aldrig.

– Jag känner också stor vänskap för dig, sade biskopen; och så stor är min åstundan att få dig kristnad och delaktig av himmelriket, att jag gärna skulle skänka av mitt eget för att ställa dig tillfreds. Men jag äger inte mycket av det jordiska, och tio marker är allt jag kan lägga till.

Gudmund skakade på huvudet åt detta och blinkade sömnigt. Så långt hade de kommit, när det blev buller utanför dörren; och Orm kom in samman med broder Willibald, som han höll fast i armen, och med två dörrvaktare som hängde honom i kläderna och skreko att biskopen inte fick störas.

– Helige biskop, sade han, jag är Orm, Tostes son, från Kullen i Skåne, en av Thorkel Höges skeppshövdingar. Jag vill bli döpt och följa dig till London.

Biskopen stirrade häpen på honom och såg först ut att bli rädd. Men när han märkte att Orm varken var drucken eller rasande, ville han veta vad detta mände betyda; ty han var inte van vid att nordmän trängde sig på honom i sådant ärende.

– Jag vill komma i Guds skydd, sade Orm, ty för mig är det värre ställt än för någon annan. Denne präst kan förklara det allt för dig, bättre än jag själv.

Broder Willibald bad biskopen förlåta att han varit med om detta intrång: det hade inte skett av hans egen vilja, utan han hade tvingats av barbarisk häftighet och styrka och släpats med förbi dörrvakterna, fast han hört att viktiga ting avhandlades i enrum.

Biskopen bad honom vänligt att inte tänka på detta. Han visade på Gudmund, som nu, hjälpt av ett sista mått kryddvin, somnat där han satt.

– Med honom har jag haft mycken möda för att övertala honom att bli kristnad, sade han, och likväl har jag inte lyckats, ty hans själ är helt bunden vid det jordiska. Och nu sänder Gud mig en annan, som kommer utan att kallas. Var välkommen, hövding! Är du fullt beredd?

– Det är jag, svarade Orm; ty förr tjänade jag profeten Muhammed och hans gud, och nu har jag förstått att ingenting är farligare än detta.

Biskopens ögon blevo runda, och han slog kors framför sig tre gånger och ropade efter vigtt vatten.

– Muhammed och hans gud? sade han till broder Willibald. Hur kan sådant vara?

De hjälptes nu åt att förklara allt för biskopen. Han sade sig ha sett mycket av synd och mörker, men ännu aldrig en människa som tjänat Muhammed. När det vigda vattnet kom, tog han en liten kvast och doppade i vattnet och stänkte på Orm, under det han läste bönerna för utdrivande av onda andar. Orm blev blek vid detta; han sade sedan att den stänkningen var svår att stå ut med, ty det ryste i hela kroppen på honom och kändes som om nackhåret ville resa sig. Biskopen höll flitigt på en stund, men slutade till sist och sade att intet mera av detta behövdes.

– När du varken får fradga kring munnen eller faller omkull i ryckningar, och inte ens en elak lukt förmärkes, visar det att den onde anden redan lämnat dig; och för detta må du prisa Gud.

Han stänkte nu också något litet på Gudmund, som genast for upp och röt att seglet skulle revas, och därpå åter sjönk samman på bänken och fortsatte sin sömn.

Orm torkade dropparna ur ansiktet och frågade om detta var lika nyttigt som dop.

Biskopen svarade att det var stor skillnad, och att det inte gick så enkelt till att bli döpt, minst för dem som tjänat Muhammed.

– Du måste först avsvärja dina falska gudar, sade han, och bekänna din tro på Fadern och Sonen och den Helige Ande. Och dessutom måste du bli undervisad i den kristna läran.

– Jag har inga gudar att avsvärja, sade Orm, och Gud och hans son och deras ande vill jag nu hålla mig till. Och undervisning i den kristna läran har jag fått lyssna till ofta: först hos munkar på Irland, sedan hos kung Harald och hemma hos min gamla moder, så gott hon kunde förstå det själv, och nu här av denne lille präst, som är min vän och som lärt mig mycket om djävulen. I denna sak tror jag mig därför vara lika kunnig som de flesta.

Biskopen nickade och sade att detta var gott att höra och att det inte var ofta man mötte hedningar som lyssnat till så mycken undervisning i heliga ting. Därpå gned han sig på näsan och såg fundersam ut; han tittade bort på Gudmund, som sov gott, och åter på Orm.

– Så är det ännu en sak, sade han långsamt och med allvar. Du har varit hemfallen åt värre ting än någon annan människa jag sett, genom att du tjänat den falske profeten, som är djävulens svartaste hövding. Och när du nu efter sådan styggelse vill komma i den levande gudens hägn, är det tillbörligt att du har med dig en gåva till honom och hans kyrka, för att visa att ditt uppsåt är allvarligt och ditt hjärta förbättrat.

Orm svarade att det inte var mer än rätt att han skulle ge något för att bättra sin lycka och vinna skydd av Gud. Han frågade vad som var en skälig gåva.

– Sådant beror på börd och rikedom och på hur stor syndare det är fråga om, sade biskopen. Jag döpte en gång en dansk hövding som tagit arv i detta land; han gav fem oxar och ett ankare öl och tjugo skålpund vax till Guds kyrka. Men i gamla skrifter kan man läsa om män av hög börd som givit tio marker silver, och kanske tolv, och dessutom byggt en kyrka; men då ha de låtit döpa sig med hela sitt hushåll.

– Jag vill inte vara sämre än andra, sade Orm; jag har Vidfamne i släkten. Jag skall bygga en kyrka när jag kommer hem, och du skall få döpa hela mitt skepp, och femton marker skall du få av mitt silver; men då vill jag att du talar väl för mig hos Gud.

– Du är i sanning en hövding, sade biskopen glad, och jag skall göra det bästa jag kan för dig.

Båda voro nu mycket belåtna; men biskopen undrade om Orm menade allvar med att hela hans skeppsbesättning skulle låta sig döpas.

– När jag själv blir kristen, sade Orm, kan jag inte ha hedningar ombord; vad skulle Gud då tycka? Det skall vara lika för alla; och som jag säger till mitt skeppsfolk, så blir det. Jag har några ombord som redan äro döpta, både en gång och två; men en gång till kan inte skada.

Han ville nu att båda biskoparna och hela deras följe nästa dag skulle gå ombord på hans skepp, så skulle han segla dem till London och Westminster. Där kunde sedan alla bli döpta.

– Jag har ett stort och gott skepp, sade han. Det blir trångt med så många gäster; men resan blir kort, och vädret är stadigt och vackert.

Han var ivrig med detta; men biskopen sade att han inte kunde bestämma i en så viktig sak förrän han talat med sin ämbetsbroder och de andra. Orm fick därför ge sig till tåls till nästa dag; han skildes med tacksägelser från biskopen och återvände till sin bostad samman med broder Willibald. Denne hade inte sagt mycket inför biskopen, men nu gick han och skrockade för sig själv av skratt.

– Vad är det du har sådant nöje av? frågade Orm.

– Det är mycket du ställer till för att få tag på kung Haralds dotter, svarade den lille prästen. Och det synes mig att du gör det bra.

– Går allt väl, skall du inte bli obelönt, sade Orm; ty jag tror att min lycka börjat bättras från den stund jag mötte dig här.

När biskopen blivit ensam, satt han småleende i tankar och lät därpå sina

tjänare väcka Gudmund. Detta lyckades efter en stund, ehuru denne brummade vid att bli störd.

– Jag har tänkt mycket på den sak vi talade om, sade biskopen; och genom Guds hjälp kan jag lova dig fyrtio marker, om du låter döpa dig.

Gudmund blev genast klarvaken vid detta; och efter en stund blevo de överens om fyrtiofem marker, jämte ett skålpund kryddor av den sort som biskopen haft i sitt vin.

Nästa dag blev det överläggningar hos Thorkel om Orms förslag och biskoparnas bortfärd. Gudmund sade att han också tänkte segla med; ty när de hade så god lejd som sändebuden skänkte, och när det nu ändå skulle bli fred mellan dem och kung Ethelred, ville han gärna vara med och se när kungens silver vägdes ut, så att allt bleve rätt och riktigt.

Thorkel fann detta rimligt och sade att han själv gärna velat vara med, om han varit bättre i sin arm. Men Jostein sade att det var nog med en av de tre anförarna på en sådan färd; ty sådant kunde alltid locka fienden till överfall, och de borde inte försvaga sig här i lägret förrän silvret var i deras hand.

I det vackra vädret hade biskoparna ingenting emot att resa sjövägen, bara de kunde känna sig trygga för sjörövare; och till sist blev det bestämt att Gudmund och Orm med var sitt skepp skulle segla upp till Westminster med biskoparna. Där skulle de göra sin flit för att driva på betalningen; och om kungen fanns där, skulle de tacka honom för gåvan och säga att de tänkte börja plundra på nytt, och värre än förr, om det drog ut på tiden med den.

Orm kallade nu samman sitt skeppsfolk och sade att de skulle segla upp till Westminster med fridssköld och med kung Ethelreds heliga sändebud ombord.

Flera av hans män blevo oroliga vid detta. De sade att det var vågsamt med präster ombord, såsom alla sjöfarare väl visste, och med biskopar skulle det kanske arta sig ännu värre.

Orm lugnade dem och sade att allt skulle gå väl; ty dessa gudsmän voro så heliga att de inte skulle komma till skada, vad än havsfolket kunde vilja försöka mot dem. Därpå fortsatte han:

– När vi komma till Westminster skall jag låta döpa mig. Ty efter samtal med de heliga männen har jag funnit att det är bäst att hålla sig till Kristus, och det tänker jag göra efter detta. På ett skepp är det bäst att endräkt råder och att mycket är lika för alla; och därför är det min önskan att ni alla låta er döpas samman med mig. Detta blir också bäst för er själva, det kunna ni lita på när jag säger det som vet det. Och om någon inte är med på detta, skall han säga ifrån nu; han må då lämna skeppet med sina tillhörigheter och inte mera höra till mitt

skeppslag.

Några av männen sågo tveksamt på varandra och revo sig bak örat; men Rapp den Enögde, som var rorsman på skeppet och fruktad av de flesta, stod främst i flocken och nickade lugnt vid Orms ord, ty han hade varit med om liknande ting en gång förr. Därefter fann ingen något att invända.

– Nu vet jag att bland er finns män som redan blivit döpta hemma i Skåne, fortsatte Orm, och som kanske fått en skjorta eller tröja för besväret, eller ett litet kors att ha i ett band om halsen; och det händer att man hör sådana män säga att det inte märks stor nytta av att bli döpt. Men dessa voro billiga dop och mest ämnade för kvinnor och barn; nu skola vi döpas på annat sätt, och av heligare män, så att vi få skydd av Gud och vår lycka blir bättrad för hela livet. Och det vore inte rimligt att få en sådan förmån till skänks. Själv skall jag betala mycket för mig; och bland er skall varje man betala två ören.

Vid detta blev det mummel bland männen. Några hördes säga att det var en nyhet att man skulle betala för sådant, och att två ören inte var en liten summa.

– Jag tvingar ingen, sade Orm. Envar som finner oskäligt vad jag nu sagt, kan spara sina pengar genom att möta mig i envig så snart vi blivit döpta. Om han vinner, slipper han att betala; och förlorar han, slipper han lika fullt.

De flesta funno detta vara väl talat, och det blev mycket ropande till sparsamma män att hålla sig framme. Men de tillropade grinade blygt och tyckte att det finge vara med den sortens förtjänst.

Gudmund och Orm delade gudsmännen sinsemellan, så att den äldste biskopen med sitt följe gick ombord på Gudmunds skepp, och biskopen av London på Orms; med honom var också broder Willibald. Biskoparna välsignade skeppen och bådo för lycklig resa och satte upp sina baner; och därpå lade skeppen ut och fingo gynnsam vind och vackert väder, så att männen började se med ökad aktning på biskoparna, och höllo in i floden Thames med högvattnet. Här övernattade de innanför mynningen; och nästa morgon, i en klar soluppgång, började de ro upp.

Människor stodo misstänksamt spanande vid hyddor bland flodstrandens snår, och fiskare på floden fingo brått att komma undan vid skeppens åsyn, men lugnade sig när de sågo biskoparnas märken. På ett par ställen syntes brända byar, som lågo öde efter nordmäns besök; och längre upp kommo de till en plats där floden var pålad med fyrdubbelt pålverk, med endast en smal ränna öppen i mitten. Där lågo tre stora vaktskepp, fulla av väpnade män; och där blevo de hejdade och vaktskeppen lade sig mitt för rännan med alla sina män beredda.

– Äro ni blinda män eller vettlösa? ropade Gudmund till dem. Se ni inte att vi

komma med fridssköld och ha heliga biskopar ombord?

- Oss lura ni inte, svarades det från vaktposten. Här släppas inga rövare förbi.
- Det är er egen konungs sändebud vi ha med oss, ropade Gudmund.
- Vi känna er, svarades det. Ni äro fulla av list och djävulskap.
- Vi komma för att bli döpta, röt Orm otåligt.

Härvid blev det skratt på vakskeppen, och en röst ropade:

- Ha ni tröttnat på djävulen, er herre och fader?
- Ja, svarade Orm vredgat; och åt detta svar skrattades ännu mera.

Nu artade det sig till strid; ty Orm tyckte illa om skrattandet och befallde Rapp att hålla fram och lägga ombord med det närmaste skeppet, som skrattade mest. Men biskoparna hade nu i brådska fått på sig sina skrudar, och med höjda stavar ropade de till alla att vara stilla. Orm lydde ovilligt, och även Gudmund tyckte att detta var mycket att stå ut med. Biskoparna kommo nu till tals med sina landsmän och talade myndigt till dem, så att dessa snart blevo kloka på att de heliga männen voro vad de sågo ut till, och inte fångar eller förklädda rövare. Skeppen släpptes nu igenom, och ingenting blev av utom skarp munhuggning mellan manskapen när de rodde förbi.

Orm stod med ett spjut i handen och såg mot vakskeppen, ännu blek av vrede.

– Dem hade jag gärna velat lära folkvett, sade han till broder Willibald, som stod bredvid honom och som inte visat stor oro när det såg ut till strid.

– Den som griper till svärd skall förgöras med svärd, svarade denne. Så står det skrivet i den heliga boken, där all god lärdom finns. Hur skulle du kunnat komma till kung Haralds dotter, om du nu ställt till strid med kung Ethelreds skepp? Men du är en våldsman, och det kommer du att förbli, och det är värst för dig själv.

Orm suckade och ställde spjutet ifrån sig.

– När jag fått henne, skall jag bli en fridsam man, sade han. Men den lille prästen skakade tvivelsamt på huvudet åt detta.

– Kan lodjuret förändra sina fläckar? sade han. Eller blåmannen sin hud? Så står det också skrivet. Men tacka du Gud och de heliga biskoparna, som nu hjälpte dig.

Snart kommo de upp runt en krök av floden och sågo London framför sig på höger hand. Det var en syn som kom skeppsmanskapet att häpna; ty staden var så stor att man från floden inte kunde se dess slut; och prästerna sade att det enligt kunniga mäns åsikt bodde mer än trettiotusen människor i denna stad. Många av männen funno det svårt att förstå vad alla dessa människor kunde

finna att leva av i en sådan trängsel, utan åkrar och utan kor. Men de kloka visste att berätta att sådana stadsboar voro ett ont och illistigt släkte, så att de förstodo att lura sig till god bärgning från hederligt folk på landsbygden, utan att själva någonsin hålla i en plog eller en tjuderklubba. Därför var det en god sak, sade de kloka, att dristiga sjöfarare stundom hemsökte denna sorts människor och togo ifrån dem vad de lurat samman; – och alla stirrade allvarligt på staden, medan de långsamt rodde fram motströms, och tyckte att här i sanning måtte finnas mycket att taga vara på.

Men Orm och Rapp den Enögde sade att de sett större städer, och att detta inte var mycket mot Cordova.

Nu kommo de fram mot den stora bron, som var byggd av väldiga stockar och där de största skepp kunde ro fram sedan de fällt masten. Här kom mycket folk rusande vid deras åsyn, och många väpnade män som skreko högt om hedningar och djävlar; men de brusto alla ut i jubel när deras biskop ropade till dem med mäktig röst, att allt var väl och att fred gjorts upp med männen från sjön. När skeppen kommo nära, stod folk tätt överallt på bron för att se dem på nära håll; och när skeppsmännen fingo syn på några vackra unga kvinnor, ropade de ivrigt till dessa att passa på och hoppa ner; ty här funnes goda giften ombord, silver och munterhet och raska män, och gott om präster till att läsa över dem på fläcken, på yppersta kristna sätt. Ett par av de unga kvinnorna grinade glättigt och svarade att de hade god lust att försöka, men att det var högt att hoppa; varpå de genast grepos i håret av allvarliga anförvanter, som lovade dem ris på bara skinnet för sådant otuktigt sladder med hedningar.

Broder Willibald skakade på huvudet och sade att ungdomen började bli svår nuförtiden, även hos de kristna. Och Rapp vid styråran skakade också på huvudet, när skeppet kom ut under bron, och menade dystert att kvinnor alltid voro sig lika med sitt onyttiga prat.

– De borde ha hållit mun, sade han, och hoppat genast, som de blevo tillsagda.

Nu nalkades de Westminster och började se höga torn sticka upp bak träden. Biskoparna klädde sig åter i full skrud; och prästerna i deras följe stämde därpå upp en gammal hymn, som Sankt Columbanus brukat sjunga vid dop av hedningar:

Här seglar den räddade skara fram
– tag mot den, Herre god! –
som nyss i nöd och fara sam
på syndamörkrens flod.

Mot korset som står över jordens gräns
du vända sin blick och ditt namn bekänna

de valda sin drott, och ditt namn bekanns
av själar som nyss voro djävulens:
tag mot dem, Herre god!

Sången ljöd skönt i den klara kvällningen över floden; och sedan männen vid
årorna fått in takten, följde de gott med och tyckte att den visan inte var oäven
att ro efter.

När sången var slut, svängde de in till höger och lade till vid skeppsbyggarna
under Westminster's röda murar.

TREDJE KAPITLET

Om gifte och dop och kung Ethelreds silver

Kung Ethelred den Villrådige satt sorgmodig i Westminster, med många rådgivare omkring sig, och väntade på vad hans underhandling med nordmännen skulle leda till. Han hade dragit samman krigsfolk omkring sig, både till eget skydd i dessa svåra tider och för att hålla ett öga på folket i London, som börjat bli misslynt efter nederlaget vid Maeldun. Han hade sin ärkebiskop hos sig till hjälp och tröst, men det var inte mycket denne förmådde göra; och kungens oro hade nu varit så stor, alltsedan sändebuden farit åstad, att han inte längre drog på jakt och hade mistat lusten för både mässor och kvinnor. Mest satt han med en flugsmälla, som han var mycket händig med.

Han for nu upp ur sitt svårmod när han fick höra att sändebuden återvänt och att fred slutits med nordmännen; och hans glädje blev ännu större vid budet att hövdingar och manskap följt med upp för att döpas. Han befallde genast att det skulle ringas i alla klockor och att främlingarna skulle undfägnas på bästa sätt; men därpå blev han orolig på nytt, när han fick höra att det var två starka skeppsbesättningar som kommit, och visste inte om detta var att ängslas över eller glädjas åt. Han rev sig i skägget och förhörde sig hos sina präster, hovmän och kammardrängar om deras tankar i ärendet; och till sist blev det bestämt att nordmännen skulle lägga sig på en ängsmark utanför staden, men inte släppas in, och att vakterna på murarna skulle förstärkas; samt också att det i alla kyrkor skulle kungöras att hedningarna i myckenhet flockades till dop och bättring, för vilket alla människor borde ge pris och tacksägelse åt Gud och sin konung.

Och nästa morgon, förkunnade han, kunde sändebuden infinna sig hos honom, sedan han fått njuta någon ro och vila, och ha med sig de hövdingar som skulle döpas.

Nordmännen gingo till sin lägerplats, och kungens ämbetsmän fingo brått att skaffa dem vad de behövde såsom kungens gäster. Snart brunno eldar, och slaktboskap bölade; och det ropades mycket efter vitt bröd, fet ost, honung, äggkaka, färskt fläsk och sådant öl som kungar och biskopar brukade dricka. Orms män bullrade mest och voro svårast att göra till lags; ty eftersom de skulle döpas, tyckte de sig värda att bli mest omhuldade.

Men Orm hade annat i tankarna än sina mäns föda och brått att komma åt annat håll samman med broder Willibald, som han inte ville skiljas från. Han kände sig eländig av oro för Ylva och hade svårt att tro på att hon verkligen fanns på detta ställe, trots allt vad Willibald haft att säga. Det föll sig lättast för honom att tro att hon gift sig eller rymt eller blivit bortrövad; eller också att kungen, som sades vara mycket begiven på kvinnor, fått ögonen på henne och tagit henne till sig.

De kommo in genom stadsporten utan att hejdas, ty vakterna ville inte hindra en främling som kom med en präst; och broder Willibald ledde vägen till det stora klostret, där biskop Poppo bodde som abbotens gäst och just kom från kvällsgudstjänsten. Han såg äldre och magrare ut än när Orm sett honom hos kung Harald, men hans ansikte lyste upp av glädje när han såg broder Willibald.

– För detta vill jag tacka Gud, sade han. Du har varit länge borta, och jag trodde att olycka drabbat dig på din färd. Nu blir det mycket för mig att fråga om; men vem är denne som du har med dig?

– Vi sutto vid samma bord hos kung Harald, sade Orm, den gången då du berättade om kungasonen som blev hängande i sitt hår. Men där sutto många, och mycket har hänt sedan dess. Jag heter Orm, Tostes son, och för skepp under Thorkel Höge på denna färd. Och hit har jag kommit för att bli döpt och hämta min mö.

– Förr har han tjänat Muhammed, sade broder Willibald ivrigt. Men nu vill han komma undan djävulen. Det var honom jag botade efter sista julgillet hos kung Harald, den gång de slagits med svärd i hallen inför de druckna kungarna; och det var denne och hans kamrat som hötte med spjut mot broder Matthias för att slippa höra Kristi lära. Men nu vill han bli döpt.

– I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn, ropade biskopen. Har han tjänat Muhammed?

– Han är besvuren och bestänkt av biskopen av London, sade den lille prästen lugnande. Men ingen ond ande fanns kvar i honom.

– Det är Ylva, kung Haralds dotter, som jag vill hämta, sade Orm. Henne är jag lovad både av henne själv och av kung Harald.

– Och han är död nu, sade den lille prästen; och hedningarna slitas med varandra i Danmark.

– Helige biskop, sade Orm, jag vill gärna få råka henne genast.

– Ni komma med mycket, sade biskopen och bjöd dem sätta sig.

– Han har kommit upp för att bli döpt med allt sitt skeppsfolk för hennes skull, sade broder Willibald.

– Och han har tjänat Muhammed! sade biskopen. Detta är ett stort och förunderligt tecken; och Gud unnar mig då ännu en glädje, fast jag sitter här som en landsflyktig man med allt mitt verk tillspillogivet.

Han lät nu bära in öl och började fråga om allt de visste från Danmark och om vad som gjorts upp vid Maeldun.

Broder Willibald hade mycket att säga; och Orm hjälpte till att ge besked, så gott han visste, trots sin otålighet; ty biskopen var en blid och vördnadsvärd man, och det var svårt att inte vara honom till lags med vad han var ivrig att få veta.

Till sist hade biskopen fått höra alla nyheter de hade med sig. Han vände sig då till Orm:

– Och nu kommer du och vill taga ifrån mig mitt dopbarn Ylva. Det är intet ringa ting att fika efter en kungadotter. Men något i detta ärende har jag fått höra av henne själv; och hon är i sanning en som vet vad hon vill, Gud hjälpe oss alla!

Han skakade på huvudet och smålog stilla.

– Hon är en sådan skyddsling som kan komma en gammal man att åldras fortare än åren kräva, sade han. Och kan du styra henne, då kan du mera än vad den salige kung Harald kunde, och mera än vad jag kan. Men Herren Gud verkar längs förunderliga vägar; och när du väl blivit döpt, skall jag inte lägga mig emot detta. Och med hennes gifte skall en svår börda lyftas från mina gamla axlar.

– Vi ha varit skilda åt länge nog, hon och jag, sade Orm. Låt mig få se henne nu.

Biskopen såg tveksam ut och sade att sådan iver hörde ungdomen till, men att det var sent nu och kanske bäst att vänta med ett möte till efter dopet. Men han lät sig dock bevekas och kallade in en diakon av sitt följe samt befallde denne att taga med sig fyra män och hälsa fru Ermentrude med biskoplig hälsning och bedja henne att få hämta hit kung Haralds dotter trots den sena timmen.

– Jag har försökt att hålla henne i gott förvar, sade han sedan diakonen gått; och det kan behövas med en ungmö som hon och på ett sådant ställe som detta, nu sedan kungen och hans hovmän och allt krigarföljet kommit hit. Hon bor hos den välsignade drottning Berthas nunnor, här nära invid; och där är hon en besvärlig gäst, fast alla nunnorna älska henne. Två gånger har hon försökt rymma, emedan hon langleddes alltför mycket, sade hon; och en gång – det är inte så länge sedan – lockade hon tvenne unga män av god börd, som sett henne i nunnornas trädgård och talat med henne över muren, att tidigt en morgon klättra in med tjänare och följe och kämpa mot varandra med svärd bland nunnornas örtsängar, om vem som skulle få gilja till henne, under det hon satt skrattande i

sitt fönster och såg på, tills båda buros bort blödande med stora sår. Det är illa att ställa till dylikt invid ett nunnekloster, ty därav kunna de fromma systrarnas själar taga allvarlig skada. Men det är sant att hos henne kommer sig sådant mera av tanklöshet än av ond vilja.

– Dogo båda? frågade Orm.

– De kommo sig, fast deras sår voro svåra, sade biskopen. Jag hjälpte själv till med förböner för dem. Jag var då trött och sjuk och kände det tungt att ha en sådan skyddsling som hon; och jag förmanade henne mycket och bad henne gifta sig med någon av dessa båda, eftersom de kämpat så ivrigt för hennes skull och voro av god börd. Jag sade henne att jag skulle dö lugnare om jag först finge henne gift. Men hon blev då häftig mot mig och sade att eftersom båda de unga männen voro i livet, hade det varit föga allvar med deras strid; och hon ville alls icke veta av dem. Hon sade att hon tyckte bättre om den sortens män där varken bindor eller förböner behövdes sedan de huggit. Och det var då jag fick höra något om dig.

Biskopen nickade vänligt mot Orm och bad honom att inte glömma bort sitt öl.

– Jag hade även andra bekymmer i denna sak, fortsatte han; ty för denna tvekamps skull ville abbedissan, den fromma fru Ermentrude, ge henne ris på bara skinnet. Men emedan mitt stackars dopbarn endast var en gäst i klostret och dessutom en konungs dotter, fick jag detta avstyrt, dock med mycken möda; ty abbedissor lyssna ogärna till råd och ha ringa tilltro till mäns klokhet, även om vi råka vara biskopar. Till sist fick det bli vid tre dagars bön och fasta, och det är min tro att det var bäst så. Ty visserligen är den fromma fru Ermentrude en kvinna med stark vilja och goda krafter, bredare i bringan än de flesta; men likväl vet endast Gud vem som fått känna skinnet svida, om hon fått sin vilja fram och gjort ett försök med riset. Och då kunde den sista styggelsen blivit värre än den första.

– Första gången vi talades vid, hon och jag, sade Orm, kom det för mig att hon kanske aldrig fått smaka riset fast det kunde behövts. Men sedan kom jag aldrig mer att tänka på den saken när jag såg henne; och jag tror mig om att kunna styra henne framdeles, även om hon blir besvärlig ibland.

– Så har den vise konung Salomo sagt, sade biskopen: En skön kvinna utan tukt är såsom en so med en guldring i trynet. Detta må vara sant, ty den vise konung Salomo kände gott till kvinnor; och stundom har jag i sorg besinnat detta ord när hon vållat mig bekymmer. Men det är märkligt att jag likväl aldrig kunnat känna vrede mot henne. Därför vill jag gärna tro att allt endast är hennes ungdoms yrsel och obetänksamhet; och det kan vara, att du kommer att kunna

styra henne utan aga, även sedan ni blivit gifta.

– Det finns därtill en sak att betänka, som jag ofta lagt märke till, sade broder Willibald. Efter de tre eller fyra första barnen bli många kvinnor lugnare till lynnet. Jag har hört gifta män säga, att om inte Gud inrättat det så vist, skulle det vara svårt att härda ut.

Orm och biskopen nickade; och nu hördes steg, och Ylva kom in. Det var skumt i kammaren; ty intet lyse hade ännu tänts; men hon såg genast Orm och sprang skrikande fram mot honom. Trots sin ålder kom biskopen snabbt på benen och trädde emellan med utbredda armar.

– Inte så, inte så! ropade han bevekande. Lugna dig i Guds namn! Häng dig inte om halsen på honom i prästerlig åsyn och i ett klosters helgade rum. Och han är ännu odöpt, det må du betänka!

Ylva försökte få undan biskopen, men han höll tappert emot; och broder Willibald bisprang honom och grep henne i armen. Hon gav med sig och grinade lycksaligt mot Orm över biskopens axel.

– Orm! sade hon. Jag såg skeppen ro upp, med man därhemmaifrån. Och jag såg ett rött skägg bredvid rorsmannen på det ena. Och då började jag gråta. Ty det såg ut att vara du; och du kunde det ändå inte gärna vara. Och käringen ville inte släppa ut mig.

Hon lade ansiktet mot biskopens arm och skakade av snyftningar.

Orm kom fram och strök henne över håret; men han visste inte mycket att säga, ty han förstod sig dåligt på kvinnogråt.

– Jag skall spöa käringen om du vill, sade han, bara du inte är ledsen.

Biskopen försökte skjuta honom undan och få Ylva att sätta sig, medan han talade tröstande ord.

– Stackars barn, gråt nu inte, sade han. Du har varit ensam bland främlingar, men Gud har varit god mot dig. Sätt dig nu här på bänken, så skall du få varmt vin med honung i. Willibald skall genast hämta det, med mycket honung; och vackra ljus också. Och du skall få smaka på förunderliga nötkärnor från Sydlandet, som kallas mandlar och som jag fått av min broder abboten. Du får äta så många du vill.

Ylva satte sig och strök sig med ärmen över ansiktet och brast i ljudligt skratt.

– Gubbtoken är lika dum som du, Orm, sade hon, fast han är den bäste av alla heliga män. Han tror att jag är ledsen och vill trösta mig med nötter. Men inte ens i helgonens himmel kan det finnas många som äro fullt så glada som jag nu.

Det bars in tända vaxljus, mycket sköna och lysande; och broder Willibald

kom med det varma vinet. Han höll upp det i bägare av grönt glas, i det han med sträng röst förkunnade att det måste drickas fort för att bli njutet i sin fulla kraft och välsmak; och ingen vågade visa honom olydnad i sådana ting.

Orm sade:

Skön står glans
av tända ljus,
välkska glas
och gudsmäns godhet;
skönast dock
den glans som nu
tänts bak gråt
i ungmöns ögon.

– Och det är den första vers som kommit för mig på länge, tillade han.

– Kunde jag sätta samman sådant, sade Ylva, skulle jag också gärna vilja göra en vers om denna stund. Men jag kan det inte; det vet jag nu, sedan jag en gång satts till tre dagars bön och fasta och hela tiden försökt göra smådevisor om abbedissan och inte kunnat. Och ändå försökte min fader lära mig ibland, när han var i sitt goda lynne. Själv kunde han inte göra vers, men han visste hur det skulle vara. Och det var det förtretligaste av allt den gången, att jag inte kunde göra någon smådevisa. Men det gör detsamma nu, ty nu skall jag aldrig mer bli vaktad av käringar.

– Det skall du slippa, sade Orm.

Han hade nu mycket att fråga närmare om; och biskopen och Ylva hade mycket att säga om vad som hänt under deras sista tid i Danmark och vid deras flykt för kung Sven.

– Och en sak gjorde jag så, sade Ylva, när Sven var nära och jag inte visste om jag skulle komma undan honom; och det var att jag gömde halsbandet. Ty jag ville hellre allt annat än att det skulle falla i hans hand. Och sedan blev det ingen tid att hämta det innan vi kommo åstad på skeppet. Detta vållar dig kanske sorg, Orm, men jag visste intet annat att göra.

– Det är bättre att ha dig utan halsbandet än halsbandet utan dig, svarade han; men det är ett kungligt smycke, och jag tror att förlusten känns svårare för dig själv än för mig. Var gömde du det?

– Det kan jag gärna säga, sade hon, ty här finns ingen som sladdrar om det. Ett stycke utanför den stora porten är en liten backe med enris och ljung, till höger tätt invid vägen ned mot bron; och i den backen ligga tre stenar tillsammans bland riset. De två äro stora och ligga djupt i jorden, så att inte mycket syns av dem,

och mot dem ligger den tredje på lut och är inte större än att jag orkar rubba den. Jag hade svept halsbandet i en duk, och duken i skinn, och jag lade det under stenen. Det var svårt att lämna det där, ty det var det enda jag hade av dig. Men där tror jag att det ligger säkert, och säkrare än om det följt med mig i främmande land; ty i den backen kommer ingen, inte ens korna.

– Jag känner till de stenarna, sade broder Willibald. Jag har varit där och plockat kattfot och backtimjan, när jag samlade örter mot halsbränna.

– Det kan vara en god sak att du gömde det utanför vallen, sade Orm; fast det kan bli svårt nog att hämta det ändå, så nära vargens lya.

Sedan Ylva lättat sitt hjärta om detta, blev hon ännu mera lycklig; och plötsligt föll hon biskopen om halsen och stoppade mandlar i hans mun och började tigga honom att han nu genast på stunden skulle läsa över dem och viga dem samman. Biskopen fick mandel i vrångstrupen i förskräckelse och slog ifrån sig med båda händerna.

– Jag tycker som hon, sade Orm. Gud själv har hjälpt oss att mötas igen, och nu tänka vi inte skiljas åt mera.

– Ni förstå inte vad ni tala om, sade biskopen. Detta är djävulens ingivelse.

– Till käringen går jag inte tillbaka, sade Ylva, och här kan jag inte bli. Jag går med Orm. Och då är det bättre att du läser över oss först.

– Han är ännu odöpt, ropade biskopen i förtvivlan. Kan jag viga dig, mitt eget dopbarn, vid en hedning? Och det är i sanning skamlöst att se en ungmö så upptänd av iver. Har du aldrig lärt dig minsta blygsamhet?

– Nej, svarade Ylva med bestämdhet. Min fader hade mycket att lära mig, men blygsamhet visste han inte mycket om. Men hur kan det vara något ont i att jag vill bli gift?

Orm tog ur sitt bälte fram sex guldmynt, av dem han haft med sig hem från Andalusien, och lade dem på bordet framför biskopen.

– En biskop betalar jag för att bli döpt, sade han. Och jag har det inte sämre ställt än att jag kan betala en annan för att bli gift. Och om du talar väl för mig hos Gud och köper ljus åt hans kyrka för detta, kan det inte göra stort om jag blir gift först och döpt sedan.

– Han har Vidfamne i slakten, sade Ylva stolt. Och om det är svårt för dig att viga en odöpt man, kan du väl själv döpa honom nu. Låt hämta in vatten, och döp honom som du brukade döpa sjuka därhemma. Vad gör det sen att han döpes en gång till med de andra inför kungen? Två gånger kan inte vara sämre än en.

– Man får inte missbruka sakramenten, sade biskopen. Och jag vet inte om

han är fullt beredd.

– Han är beredd, sade broder Willibald. Och han kunde kanske primsignas nu, fast detta inte brukas ofta i våra dagar. Med en primsignad man kan en kristen kvinna träda i gifte.

Orm och Ylva sågo med beundran på broder Willibald, och biskopen knäppte samman sina händer och såg gladare ut.

– Aldern börjar göra mig glömsk, sade han. Eller också kan det vara detta goda vin, fast det är så hälsosamt i mycket. Förr var det vanligt att man primsignade dem som ännu inte ville låta sig döpas, men som dock höllo Kristus i ära. Och det är en god sak för oss alla att vi ha en sådan hjälpare som broder Willibald.

– För honom har jag länge känt vänskap, sade Orm, och den minskas inte av detta. Och från den stund jag mötte honom har min lycka varit god.

Biskopen skickade nu bud efter abboten och ett par kaniker, och de kommo villigt för att hjälpa honom och för att se den främmande hövdingen. När biskopen fått på sig sin skrud, doppade han handen i vigt vatten och tecknade kors på Orm, på hans panna och bröst och händer, under det han läste välsignelser.

– Jag börjar vänja mig, sade Orm när det var över; ty detta var inte så svårt som när den andre stänkte mig med en kvast.

Alla voro överens om att det var omöjligt att viga en odöpt man i klosterkapellet, och att allt kunde ske i biskopens kammare. Orm och Ylva fingo lägga sig på knä på ett par bönepallar framför biskopen.

– Sådant är du nog inte van vid, sade Ylva.

– Jag har legat på knä mer än de flesta, sade Orm, när jag var bland andaluserna; men det är en god sak att jag slipper slå pannan mot golvet.

När biskopen kom så långt som till förmaningarna och befallde dem att föröka sig och samsas väl med varandra i livet, nickade de god mening. Men när han befallde Ylva att vara sin man underdånig i allt, sågo de på varandra.

– Jag skall göra mitt bästa, sade Ylva.

– Det får bli som det kan till en början, sade Orm, ty den vanan är det nog skralt med. Men jag skall hjälpa henne att komma ihåg detta påbud, när det kan behövas.

När allt var färdigt och alla önskat dem god lycka och många barn, blev biskopen orolig för deras brudnatt. Ty i klostret kunde sådant inte få finnas, inte ens i klosterhärbärgen; och han visste ingen plats där de kunde bli hysta i staden.

– Jag går med Orm, sade Ylva sorglöst. Det som är gott nog åt honom, är gott nog åt mig.

– Du kan inte sova med honom bland männen vid lägereldarna, sade biskopen i ängslan.

Men Orm sade:

Färdemannen,
kommen från sjön,
plöjaren god
över alkens ängar,
äger väl brudsäng
åt knytlingamön,
bättre än halm
eller bolstrade sängar.

Broder Willibald följde dem till stadsporten för att hjälpa till att få sidodörren öppnad åt dem. Där skildes de från honom med tacksägelse och gingo ned till skeppsbyggarna. Rapp hade satt två män ombord för att vakta skeppet för tjuvar; de hade druckit flitigt i sin ensamhet, så att deras sömn hördes på långt håll. Orm fick liv i dem och befälde dem att hjälpa till med att få ut skeppet på floden; och fast detta gick fumligt för dem, lyckades det till sist. Där fälldes ankaret, och skeppet red mot strömmen.

– Och nu behöver jag inte er här, sade han.

– Hur komma vi i land härifrån? sade de.

– Det är kort väg att simma för raska män, sade han.

Båda sade att de voro druckna och att vattnet var kallt.

– Det går dåligt för mig att vänta tills det bättrar sig med dessa ting, sade Orm.

Därmed fick han den ene i nacken och bältet och på huvudet i floden; och den andre följde då med utan att vänta på mera övertalning. Ur mörkret hördes de hostande och fnysande simma mot land.

– Nu stör oss ingen, sade Orm.

– Detta är en brudsäng som jag inte skall klaga på, sade Ylva.

De somnade sent den kvällen och sovo gott.

När sändebuden nästa dag trädde inför kung Ethelred, med Gudmund och Orm i sitt följe, var kungen vid det bästa lynne och tog vänligt emot dem alla. Han berömde de båda hövdingarna för deras längtan efter dopet och ville veta om de trivdes i Westminster. Gudmund hade haft ett stort rus och var ännu tjock i målet; och båda tyckte att de gott kunde svara ja på kungens fråga.

De båda biskoparna fingo berätta om sin sändefärd och hur allt gjorts upp mellan dem och främlingarna, och alla i salen lyssnade noga till detta. Kungen satt under en tronhimmel, med krona på huvudet och spira i handen. Orm tyckte att detta var en ny sorts kung att se, efter Almansur och kung Harald. Han var en högväxt och ståtlig man, svept i sammetsmantel och blek i hyn, med tunt brunt skägg och stora ögon.

När biskoparna kommo till allt det silver som skulle betalas, slog kung Ethelred plötsligt med kraft sin spira i stolkarmen, och alla i salen foro samman.

– Se! sade han till ärkebiskopen, som satt bredvid honom på en lägre stol: fyra flugor i en smäll; och ändå är detta en dålig smälla.

Ärkebiskopen sade att han inte trodde många kungar om att göra sådant efter, och att det vittnade om både gott handlag och god lycka. Kungen skrattade belåtet; och därpå fortsatte sändebuden med sitt, och alla lyssnade åter.

När de slutat, tackade kungen dem, i det han prisade deras vishet och nit, och frågade ärkebiskopen vad man skulle säga om det som gjorts upp. Ärkebiskopen sade att det förvisso var en börda, men säkert det bästa som varit möjligt; och kungen nickade.

– Och det är en god sak, sade ärkebiskopen, ljuvlig för alla kristna och högeligen behaglig för Gud, att våra fromma sändebud förmått vinna stora krigshövdingar och många män för Kristus; och för detta må vi alla vara glada.

– Så är det, sade kungen.

Nu mumlade biskopen av London till Gudmund att det var dennes tur att yttra sig, och Gudmund steg villigt fram. Han tackade kungen för hans gästfrihet och givmildhet och sade att hans rykte efter detta skulle vara stort ända bort till Östergötland och längre. Men en sak ville han gärna veta, för att inga misshälligheter skulle kunna uppstå, nämligen hur länge det kunde dröja innan silvret komme i deras händer.

Kungen betraktade honom uppmärksamt, medan han talade, och frågade vad det var för märken han hade i ansiktet.

Gudmund svarade att det var märken efter en björn, som han en gång jagat på oförståndigt sätt, så att björnen knäckt spjutskaftet, efter det han fått spjutet i bringan, och svept till honom med klorna innan han hunnit hugga med yxan.

Kung Ethelred mörknade vid dessa ord.

– Här i landet finns det inga björnar, sade han, och det är stor skada. Men min broder kung Hugo av Frankrike har sänt mig två björnar som kunna dansa till stort nöje, och dem skulle jag gärna velat visa dig. Men nu är det så illa att min bäste björnförare drog ut med Byrhtnoth och blev borta i striden. Och det är

ingen ringa förlust jag därmed lidit; ty nu dansa de litet eller alls intet, när andra försöka med dem.

Gudmund höll med om att detta var en olycka.

– Men alla ha sina bekymmer, sade han; och det som vi ha att dragas med är detta: när få vi silvret?

Kung Ethelred rev sig i skägget och såg på ärkebiskopen.

– Det är en stor summa, sade ärkebiskopen, och inte ens den mäktige kung Ethelred har så mycket i sina kistor nu. Därför måste bud sändas kring hela landet för att få insamlat vad som behövs. Detta kan dröja två månader, kanske tre.

Gudmund skakade på huvudet åt detta.

– Nu får du hjälpa mig, skåning, sade han; ty sådan väntan blir för lång, och jag har pratat mig torr i halsen.

Orm steg fram och sade att han var ung och föga uppsatt, till att tala inför en så hög herre och så visa män, men han skulle säga så gott han förstod.

– Det är intet ringa ting, sade han, att låta hövdingarna och männen vänta så länge på vad som lovats dem. Ty de äro män med kort lynne och föga fromsinthet, och det kan hända att de snart tröttna på att sitta sysslolösa i väntan, sedan de haft sådan framgång och veta att god plundring finns vart de vända sig. Denne Gudmund, som ni se här, är blid och munter så länge allt är honom till lags; men i vrede är han en skräck för de djärvaste kring hela Östersjön och ränner omkull både björnar och män; och han har bärsärkar i sitt följe som äro nästan lika farliga som han själv.

Alla sågo på Gudmund, som blev röd och harklade sig; och Orm fortsatte:

– Och Thorkel och Jostein äro av samma sort, och deras män äro lika ostyriga som Gudmunds. Därför vore det väl om halva summan kunde lämnas ut nu genast. Då kunde tålmodet räcka bättre, tills resten samlats in.

Vid detta nickade kungen och såg på ärkebiskopen och nickade sedan igen.

– Och eftersom både Gud och du, herre konung, äro glada över dem som kommit upp för att bli döpta, kunde det kanske vara klokt att låta dessa få allt sitt nu genast. Då skulle många bland de andra besinna att det är en god sak att bli kristen.

Gudmund ropade högt att dessa ord voro som hans egna tankar.

– Och om det blir så som nu sagts, sade han, kan jag lova att varje man som jag haft med mig hit upp blir kristen samman med mig.

Ärkebiskopen sade att detta var gott att höra och att goda lärare genast skulle

gå för att bereda dem. Därpå blev det bestämt att alla som kommit upp till kungen skulle få sitt silver efter dopet; och till hären vid Maeldun skulle en tredjedel genast sändas åstad, och resten om sex veckor.

När mötet var över och de gingo därifrån, hade Gudmund mycket att säga Orm till tack för hjälpen.

– Klokare ord har jag aldrig hört av en så ung man, sade han; och det är säkert att du är född till hövding. Det är en stor vinst för mig att jag får ut allt mitt silver nu; ty det kan hända att det blir knappt med mångas del mot slutet. Därför vill jag gärna löna dig för detta; och när jag fått mitt, skall du ha fem marker av mig.

– Jag har märkt en sak, sade Orm, och det är att du är en alltför blygsam man, trots all din klokhets. Vore du en vanlig småhövding med fem skepp eller sex, och utan stort rykte, då kunde du ge mig fem marker för en sådan tjänst. Men så berömd som du är, långt över Sveaväldes gränser, passar det sig inte, och inte för mig att taga emot det. Ty det skulle minska ditt anseende.

– Det kan vara sant som du säger, sade Gudmund. Vad skulle du göra om du vore som jag?

– Jag har känt dem som skulle givit femton marker för en sådan tjänst, sade Orm. Det skulle Styrbjörn gjort. Och Thorkel skulle ge tolv. Och jag känner dem som inte skulle ge någonting alls. Men jag vill inte råda dig i detta; och vi skola vara lika goda vänner hur du än gör.

– Det är inte lätt för en själv att rätt veta hur berömd man är, sade Gudmund bekymrad och gick sin väg i tankar.

Nästa söndag döptes de alla i den stora kyrkan. De flesta prästerna hade velat att dopet skulle ske vid floden, såsom av gammalt var bruk vid hednadop; men både Gudmund och Orm hade sagt ifrån att intet doppande skulle ske med dem. Dessa båda gingo främst, barhuvade och iförda långa vita mantlar med röda kors sömmade på framsidan; efter följde deras män och hade också mantlar så långt dessa räckte till för en så stor flock. Ingen hade lagt av sig vapnen; ty Orm och Gudmund sade att de sällan skildes från sina svärd, och minst i främmande land. Kungen själv satt i koret, och kyrkan var full av folk; och bland åskådarna fanns också Ylva. Orm var rädd att visa henne för någon, ty han tyckte nu att hon var skönare än någonsin och fruktade att hon kunde bli bortstulen. Men hon hade sagt ifrån att hon ville till kyrkan för att se hur pass gudfruktig Orm kunde te sig när vatten rann ned längs hans nacke. Hon satt samman med broder Willibald, som tog vara på henne och förbjöd henne att skratta åt de vita mantlarna; och biskop Poppo var med och döpte, fast han kände sig skröplig. Det var han som

döpte Orm, och biskopen av London döpte Gudmund; och därpå togo sex präster vid och döpte männen så fort de hunno.

Efter dopet voro Gudmund och Orm framme hos kungen. Han gav dem var sin guldring, med önskan att Gud framdeles måtte vara med dem, och ville att de snart skulle komma och se hans björnar, som nu börjat märkligt bättra sig i sin dans.

Nästa dag betalades silvret ut till de döpta av kungens skrivare och skattmästare, och stor glädje rådde hos alla. Minst stark var glädjen hos Orms män, som hade att betala honom sina två ören för sitt dop; men ingen valde den billigare vägen att slåss med honom i stället.

– För detta skall jag bygga en kyrka därhemma, sade Orm när han lade undan dessa pengar i sin kista.

Därpå lade han femton marker i en påse och gick med dem till biskopen av London och fick en god välsignelse av honom; och fram på eftermiddagen kom Gudmund ombord på Orms skepp med samma påse i handen, mycket drucken och ljus till sinnes. Han sade att han nu hade allt sitt uppräknat och instuvat, och det hade varit ett styvt dagsverke.

– Och jag har tänkt på dina ord, sade han, och det är rätt som du sade att jag med mitt anseende inte kan skänka dig fem marker. Här ger jag dig femton i stället; och det kan passa bättre, nu sedan Styrbjörn är borta.

Orm sade att detta var oväntat, men att han inte ville vägra att taga emot en sådan gåva från en sådan man. I gengåva gav han Gudmund sin andalusiska sköld, densamma som han burit vid striden mot Sigtrygg i kung Haralds hall.

Ylva sade att hon gladde sig att se att Orm hade god hand med samlandet av silver; ty hon trodde inte att hon själv var mycket duktig med sådant, och det syntes henne troligt att de skulle få gott om barn.

Den kvällen sutto Orm och Ylva hos biskop Poppo och sade farväl till honom; ty nu hade de brått att segla hem. Ylva grät och fann det svårt att skiljas från biskopen, som hon kallade sin andre fader, och han själv fick också tårar i ögonen.

– Om jag varit mindre skröplig, sade han, skulle jag följt med er, ty i Skåne kunde jag kanske alltjämt vara till nytta. Men dessa gamla ben orka ingenting nu.

– Du har en duglig man i Willibald, sade Orm, och med honom trivas vi gott, både Ylva och jag. Och det kunde vara en god sak om han ville följa med oss, när inte du själv kan, för att styrka oss i kristendomen, och kanske andra också. Det är skada att han trivs illa med nordmän.

Biskopen sade att Willibald var den klokaste av hans präster och alltid mycket nyttig i sin gärning.

– Han är den bäste vid omvändelseverk, sade han, fast han har lätt att morra över synd och svaghet i sin stora iver och nitälskan. Det bästa blir att vi fråga honom själv om detta; ty en ovillig präst vill jag inte ge er.

När Willibald kommit in och fått veta vad det gällde, frågade han med förtretad röst när de tänkte segla. Orm svarade att det nog bleve nästa dag, om vädret stod sig.

Broder Willibald skakade på huvudet.

– Det är illa att ge mig så kort tid att få allt i ordning, sade han. Jag vill ha gott om salvor och läkemedel med mig när jag skall till mörkrens och våldsmännens land. Men allt skall bli färdigt, med Guds hjälp, om jag skyndar mig; ty med er båda reser jag gärna.

FJÄRDE KAPITLET

Hur broder Willibald lärde kung Sven ett ord ur skriften

Orm gick till Gudmund och bad honom hälsa Thorkel att han inte kunde komma tillbaka till hären, utan tänkte segla hem nu. Gudmund blev ledsen vid detta och försökte få honom att ändra sig; men Orm sade att hans lycka på sistone varit alltför god för att kunna vara länge.

– I detta land har jag ingenting mera att uträtta, sade han. Och om du själv hade en sådan kvinna ombord som Ylva, skulle du inte gärna sätta henne i land bland en här av sysslolösa män som löpa med tungan ute efter varje kvinna de få se. Det bleve mycket slagsmål för mig, och jag vill vara i frid samman med henne nu. Och det vill hon själv också. Gudmund erkände att vilken man som helst kunde bli halvgalen av att titta på Ylva, till och med bara en kort stund. Och rätt betänkt, sade han, skulle han själv också helst velat segla hem till Bråviken nu, ty det kändes ängsligt för honom med allt silvret ombord. Men han måste tillbaka till sina andra män och med besked till Thorkel och Jostein om hur det blivit med silvret.

– Mina män här bli nu plundrade av flinka kvinnor, sade han, som flockas kring deras rikedomar och raka efter silver både i byxor och tröjor, sedan de fått dem druckna nog. Därför är det bäst att jag ror ner samman med dig, om jag kan få folket hopletat i tid.

De gingo till kung Ethelred och ärkebiskopen och sade dem farväl och fingo se björnarna dansa mycket underbart på sina bakben. Därpå läto de blåsa i lurar, och männen satte sig till årorna, där många hade det fumligt i början av trötthet och druckenhet. De kommo snabbt nedför floden, och vaktskeppen lade sig inte i deras väg denna gång, fast det tjöts många goda råd mellan manskapen. De lågo över natten innanför flodmynningen; och där skildes Gudmund och Orm och styrde åt var sitt håll.

Ylva tålde sjön bra; men hon önskade likväl att resan inte måtte bli långvarig, ty det var trångt för henne på skeppet. Orm tröstade henne med att vädret brukade vara det bästa vid denna årstid och knappt skulle försena dem.

– Och eljest ha vi bara vårt ärende till stenbacken vid Jellinge, sade han, och

det är inte lång omväg.

Ylva var tveksam om det kunde vara klokt att hämta halsbandet nu, när ingen visste hur det stod till på Jutland och inte ens vem som satt i Jellinge. Men Orm sade att han ville ha allt sitt undangjort på en gång.

– Och vem som än rör om Jellinge nu, sade han, om det är kung Sven eller kung Erik, så är det minst troligt att han sitter där vid denna årstid, när alla kungar helst slåss. Vi gå i land där på natten, och om det vill sig väl behöva vi inte bli störda av någon.

Broder Willibald trivdes gott ombord, fast han inte kunde hitta några krämpor att syssla med. Han satt gärna hos Rapp, när denne stod vid styråran, och frågade honom om Sydlandet och hans äventyr där; och fast Rapp aldrig hade många ord att komma med åt gången, syntes dessa båda börja bli stora vänner.

De rundade Jutlands udde och höllo söderut längs kusten utan att möta något skepp; men nu fingo de motvind och hård rodd, och en gång fingo de lägga i land och vänta på bättre väder. De rodde fram i nattmörker mot åmynningen vid Jellinge, men det började redan ljusna smått när Orm lät skeppet lägga i land ett stycke innan de nått dit. Han befälde att broder Willibald och Rapp med två goda män skulle följa med honom; men Ylva skulle stanna ombord. Hon var inte nöjd med detta, men han sade att så skulle det bli.

– I sådana ting är det jag som bestämmer, sade han, hur det sen kan arta sig med annat. Broder Willibald känner stället lika bra som du; och om vi möta män och det kommer till strid, nu när det börjat dagas, är det bäst att ha dig här. Vi äro snart tillbaka.

De gingo upp från stranden mot kungsgården och fram över åkrar på dess södra sida. Broder Willibald sade att de endast hade en kort bit kvar till backen, när tramp och mäns rop plötsligt hördes nere från bron på vänster hand.

Det var en flock boskap som kom, driven av flera män.

– Det blir bäst att få dessa dräpta, sade Rapp och vägde sitt spjut i handen.

Broder Willibald grep honom genast i armen och förbjöd honom strängeligen sådan våldsamhet mot män som ingenting gjort. Orm sade att det knappt kunde behövas om de skyndade sig.

De sprungo nu fram mot backen, och männen bak korna stannade och stirrade på dem i häpnad.

– Vems män äro ni? ropade de.

– Kung Haralds, svarade Orm.

– Den lille prästen! skrek en bland oxdrivarna. Det är den lille prästen som var

hos kung Harald! Detta är fiender! Spring och väck folk!

Rapp och de båda män han hade med sig satte nu efter oxdrivarna; men boskapen var i vägen, så att dessa fingo gott försprång. Orm sprang fram till backen med broder Willibald, och denne visade genast på de tre stenarna. Där låg halsbandet som det lagts.

– Nu få vi löpa en stund, sade Orm och stoppade det på sig.

Inne från kungsgården hördes nu larm och skrik; och när de nådde Rapp och hans båda män, brummade han över att han inte farit på oxfösarna i tid. Sitt spjut hade han i förargelsen kastat på en av dem, som blivit liggande utanför porten.

– Men det nyttade inte stort, sade han, och där miste jag ett gott spjut.

De sprungo nu allt vad de kunde tillbaka över åkrarna, och snart hörde de starka rop bakom sig och tramp av hovar. Rapp var en skarpsynt man med sitt enda öga; han och Orm sågo sig tillbaka över axeln medan de sprungo.

– Här kommer kung Sven själv, sade Orm; det var ingen ringa ära.

– Och brått har han, sade Rapp, ty han har glömt att fläta skägget.

Broder Willibald var inte så ung som de andra; men han sprang duktigt på sina korta ben, med sin prästkappa högt uppskörtad.

– Här ha vi dem nu! skrek Orm. Märk dem med spjuten!

I detsamma stannade han själv och slängde sitt spjut mot den närmaste, en man på en stor häst som kommit framom kung Sven. Mannen fick upp hästen på bakbenen när han såg spjutet komma; det gick djupt i bringan på hästen, som kom ned framåt och rullade över, med mannen under sig. Männen med Rapp kastade mot kung Sven, men utan att träffa, och nu var han tätt inpå dem, och det fanns inte flera spjut.

Broder Willibald böjde sig och fick upp en god sten och slungade den med all sin kraft.

– Älska din nästa! röt han vid kastet.

Stenen träffade kung Sven på munnen med en smäll, och mitt i ett tjut av ilska sjönk han samman på hästen och gled till marken.

– Det kallar jag en god präst, sade Rapp.

De andra i följet fingo brått med att se till kung Sven, och Orm och hans män nådde ned till skeppet, mycket andfådda men utan skada. Orm skrek åt roddarna att bära av genast, medan han och de andra vadade ut och drog ombord; och de voro redan ett gott stycke ute, när ryttare syntes på stranden. Det hade börjat blåsa igen i gryningen, och nu hade de vinden från rätt håll och kommo hastigt undan för både åror och segel.

Orm lämnade Ylva halsbandet och sade henne hur de haft det; och Rapp var mindre fåordig än vanligt, när han berättade om den lille prästens kast.

– Jag hoppas att han fick så att det kändes, sade Ylva.

– Det stod blod om käften på honom när han ramlade av, sade Rapp. Det såg jag tydligt.

– Lille präst, sade Ylva, jag har god lust att kyssa dig för den smällen.

Orm skrattade.

– Det är vad jag alltid varit mest rädd för, sade han, att du skall börja vänslas med präster i din fromhet.

Broder Willibald förklarade med stor bestämdhet, att han inte ville bli kysst; men han såg inte ledsen ut för allt det beröm han fick höra.

– Den kyssen kung Sven fick glömma han nog inte så snart, sade Orm; och det är inte hans vana att lämna sådana ting ohämnade. Komma vi nu lyckligt hem, får mor min börja packa i en fart; ty nu blir det lugnast för oss uppe i skogarna, där ingen kung kommer. Och det blir väl där jag får bygga min kyrka.

Och om Orms senare öden, i skogslandet uppe vid gränsen, skall också bli berättat: om hans nit för kristendomen, och broder Willibalds lycka med omvändelser; om deras bekymmer med smålänningarna, och fejder med dem; och om hur vildoxarna kommo tillbaka.

HEMMA OCH I ÖSTERLED

ORM PÅ GRÖNING

FÖRSTA KAPITLET

Hur Orm byggde sig hus och kyrka och om hans rödhåriga döttrar

Det var nu på tredje året sedan Orm, efter det han i hast sålt sin fädernegård vid Kullen för att undfly kung Svens vrede, kommit dragande upp till gränsbygden med hela sitt hushåll, med hustru och moder och gårdsfolk och sin lille präst, och med hästar och boskap och allt lösöre som kunnat klövjask på hästrygg. Åsas arvegård hette Gröning; den hade legat öde och förfallen, med hopsjunkna tak och igengrodda tegar; och en orkeslös gårdsfogde och hans käring, jämte en flock magra gäss, hade varit allt liv som fanns att se på stället. Orm hade känt föga trivsel vid denna syn och tyckt att detta inte var mycket till gård för en man som han och för kung Haralds dotter; och Åsa hade sprungit omkring i krokarna och gråtit och anropat Gud inför allt elände och farit ut i hårda ord mot de båda gamla; ty hon hade aldrig sett gården sedan sina unga dagar, då hennes fader suttit där i välmåga, innan han och hans båda söner dräpts i en fejd.

Men Ylva hade tyckt att detta kunde vara en plats som låg tillräckligt långt borta från kung Sven och hans anhang.

– Och här skall jag nog kunna trivas, hade hon sagt, om bara du, Orm, visar dig lika händig i husbygge som i att slåss och föra skepp.

Första vintern fingo de det magert, med klen kost både för folk och fä och med ogina grannar. Orm sände män till en storbonde i trakten, Gudmund i Uvaberg, som kallades Gudmund Ylare och som var känd både för sin stridbarhet och sin stora rikedom, för att köpa hö och malkorn; och männen kommo tillbaka med kort svar och tomhänta, emedan en nykomling som sades hålla sig till Kristus inte syntes vara mycket att taga på allvar för en sådan man som Gudmund. Men Orm red då själv åstad, med Rapp den Enögde och tre andra goda män i följe, och kom till Uvaberg tidigt i gryningen. Han tog sig in i huset med föga besvär och lyfte Gudmund ur hans säng och bar ut honom och höll honom i ena benet över gårdsbrunnen, medan Rapp och de andra satte ryggarna mot dörren, på det att de inte måtte bli störda inifrån; och sedan Orm och Gudmund talats vid en kort stund över brunnen, blev köp uppgjort, både av hö och korn, till skäligt pris; och Orm vände honom rätt igen och satte honom på fötter, utan att våldsamheter följde. Ylarens vrede var inte mycket större än den

aktning för Orm han nu kände, och knappt så stor som hans häpnad över att ha släppts levande.

– Ty det skall du veta, sade han, att jag är en farlig man, även om du är min överman i styrka, så att det kanske kan dröja innan du får märka det. Och de äro få som vågat lämna mig vid liv, sedan de gjort mot mig vad du nu gjort. Jag vet knappt om jag själv skulle vågat det, om jag varit i dina kläder. Men det kan vara att du inte är lika klok som du är stark.

– Jag har bättre lärt än du, sade Orm; ty jag håller mig till Kristus och känner väl till hans lära. Och han vill att man skall gå fram med saktmod mot sin granne, även när denne är till förtret. Därför bör du tacka honom, om du har förstånd till det; ty din brunn såg ut att vara djup. Men om du tänker vara min fiende efter detta, skall jag också veta råd; och då må du se dig för hur det kan sluta; ty jag har mött värre fiender än dig, utan att det blivit jag som fått största skadan.

Gudmund sade att det komme att skrattas mycket åt honom för detta, till stort men för hans anseende; dessutom hade han sträckt sig illa i benet, när han hängde över brunnen; och därtill fick han nu höra att en av hans män, som kommit springande med ett svärd när Orm bar ut honom, låg under kvinnornas händer, med axeln krossad av Rapps yxhammare. Han ville nu veta vad Orm och Kristus kunde anse om allt detta, och om så stora skador skulle räknas för intet.

Orm tänkte sig för och svarade att mannen som fick axeln knäckt finge skylla sig själv, och för hans skada gäve han ingenting.

– Ty det var tur för honom i hans oförstånd, sade han, att Rapp är lika god kristen som jag; eljest hade dina kvinnor inte behövt pyssla med honom nu; och därmed må han vara nöjd. Men för övrigt kan det vara rätt att jag ger dig skälig upprättelse. Därför är det mitt anbud att du nu följer med till en helig man hemma hos mig. Han är den bäste bland läkare och får fort din skada i lag, och hans helighet är sådan att den skank du sträckt kommer att bli bättre än den andra efter detta. Och det kommer att lända dig till den största heder, och öka ditt anseende mycket, att bli helad av en man som länge skötte kung Harald för alla hans krämpor och gjorde underbara ting med dem.

Därom blev det nu talat en god stund, och slutet blev att Gudmund följde med Orm hem. Fader Willibald satte god salva på benet och svepte binda om, under det att Gudmund mycket frågade honom om kung Harald; men när prästen ville tala med honom om Kristus och om det goda i att bli döpt, visade han stor oro och skrek att han ingenting ville höra om detta. Ty att råka ut för sådant, sade han, skulle vara smädligare och bli ännu mer utskrattat än att hänga över en brunn; och det var illa, tyckte han, att någon kunde tro honom vara enfaldig nog

att lockas med på dylikt.

När han skildes från Orm, efter det han fått sin betalning för köpet, sade han:

– Ingen blodsfejd skall råda mellan oss; men när det någon gång vill sig väl, så att jag kan ge dig igen för den smälek du vållat mig, skall det inte bli försummat. Det kan kanske dröja, men jag är en man med gott minne.

Orm såg på honom och drog på munnen.

– Jag vet att du är en farlig man, svarade han, eftersom du själv har sagt det; men likväl tror jag knappt att jag kommer att ligga sömnlös för det löftets skull. Men det må du veta, att gör du mig förtret skall du bli döpt, antingen jag skall hålla dig i öronen eller i benen.

Willibald sörjde över att han inte lyckats med denna omvändelse och trodde sig bli till ringa nytta i sin gärning; men Ylva tröstade honom med att det skulle bli bättre för honom när Orm finge sin kyrka byggd. Orm sade att kyrkan skulle han bygga, som han lovat, men först skulle gården byggas ny; och därmed tänkte han inte dröja. Han kom snart i gång med detta på allvar och satte sitt folk att flitigt fälla träd och släpa hem kvistade stammar, som han själv yxade till; han valde allt med omsorg och ville endast veta av grova stockar utan vank; ty hans bygge, sade han, skulle bli både hållbart och ansevärt och inte någon vanlig skogslya. Gården låg i en stor krök av ån, med skydd av vattnet från tre sidor, och på god och fast mark som aldrig blev översvämmad. Här fanns gott om plats för allt han ville bygga; och hans verk tedde sig så bra för honom, att ju mera han fick gjort, desto mera ville han göra. Han byggde sitt hus med murad eldstad och med skjutlucka för rökfånget, såsom han sett hos kung Harald, och med tak av skalade spiror av ung ask, täckta av näverflak och däröver den segaste grästorv. Sedan byggde han brygghus och fähus och visthus, alla rymliga och värda att se i dessa trakter; och därefter tyckte han att det nödigaste var gjort och att det nu snart kunde vara kyrkans tur.

Den våren blev det tid för Ylva att föda, och både Åsa och fader Willibald stodo henne bi; de hade stort bestyr och sprungit omkull varandra i sin iver. Ylva hade det svårt och skrek mycket och förbannade sig på att hon hellre ville vara nunna än barnaföderska; men fader Willibald lade sitt krucifix på hennes buk och läste över henne på prästspråk; och till sist gick allt väl, och hon förlöstes med tvillingar. Det var två flickor, och både Åsa och Ylva togo sig detta nära till en början; men när de nyfödda buros fram till Orm och lades i hans knä, fann han ingenting att klaga på. Alla voro överens om att de skreko och sprattlade lika krytt som något gossebarn; och så snart Ylva hunnit vänja sig vid dem, blev hon åter glad och lovade Orm att det nästa gång skulle bli mankön. När det visade sig att båda skulle bli rödhåriga, tyckte Orm att det artade sig illa för de stackars små

kräken; ty finge de hans färg på håret, skulle de kanske också i övrigt komma att se ut som han, och det vore ingenting som han ville önska sina döttrar. Men både Åsa och Ylva befallde honom att tiga med så olyckligt tal; ty så illa behövde det för ingen del bli, sade de, och det röda håret skadade inte.

När det blev fråga om att ge dem namn, bestämde Orm att den ena skulle kallas Oddny efter hans mormoder; och åt detta blev Åsa glad.

– Men den andra skola vi kalla efter någon i din släkt, sade han till Ylva. Och där må du själv välja.

– Det kan vara svårt att välja rätt och till bäst lycka, sade Ylva. Min moder var en härtagen kvinna; hon dog när jag var sju år. Hon hette Ludmilla och var dotter till en hövding bland obotriterna; och hon hade rövats från sitt eget bröllop. Ty det säga alla härmän som varit åt det hållet, att det bästa av allt är att komma över obotriter och andra vender när de hålla stort bröllop och äro druckna; då duga männen föga till med vapen, och de som ställts att hålla vakt ligga sovande av deras starka mjöd, så att rikt byte kan vinnas med ringa besvär, både skatter och unga kvinnor. Ingen kvinna som jag sett har varit skönare än hon; och min fader sade alltid att hon var en kvinna med lycka, fast hon dog ung; ty i tre år hade han henne helst bland alla; och det var mycket för en obotritiska, sade han, att få komma i danakonungens säng och föda honom en dotter. Men det kan vara att hon själv tyckte annorlunda. Ty när hon var död hörde jag pigorna viska med varandra, att hon försökt hänga sig strax hon kommit till oss; och de trodde att det kom sig av att hon sett sin brudgum dräpas, när hon gripits och bars bort till skeppen. Hon var mig mycket kär, men det synes mig ovisst om det kan vara lyckligt att kalla barnet efter henne.

Åsa tyckte att detta kunde man inte tänka på; ty ingen olycka vore värre än att bli rövad av härmän; och lade de det namnet på barnet, kunde lätt den lotten följa med.

Men Orm sade att det inte vore så lätt att döma riktigt i dylika ting.

– Jag själv blev en gång rövad av härmän, sade han; och nu räknar jag inte det för en olycka; ty om inte så hänt hade jag aldrig blivit den man jag är, och aldrig vunnit svärdet och guldkedjan, och aldrig Ylva heller. Och om inte Ludmilla blivit härtagen, då hade aldrig kung Harald fått den dotter som sitter här nu.

De hade svårt att bli sams om detta; och fast Ylva gärna ville att hennes sköna och goda moders namn skulle leva, ville hon inte lägga på sin ena dotter det ödet att bli rövad av smålänningar eller andra. Men när fader Willibald kom till dem, där de sutto i rådslag, sade han genast att Ludmilla vore ett gott och lyckosamt namn, som burits av en helig furstinna i landet Moravien i den gamle kejsar

Ottos tid. Därmed fick det bli vid Ludmilla; och allt husfolket spådde sällsamma öden åt den som blivit så märkligt uppkallad, med ett namn som aldrig förut hörts.

När de båda barnen blevo starka nog för att tåla vid det, döptes de med stort skrik av fader Willibald; de växte och hade hälsan och rullade snart omkring på golvet i lek med de stora iriska hundarna, som Orm haft med sig hemifrån, eller sletos om dockor och djur som Rapp och fader Willibald täljde åt dem. Åsa älskade dem högt och hade mera tålamod med dem än med någon annan; men Orm och Ylva funno det stundom svårt att säga vilken av dem som artade sig till att bli ilsknast och envetnast. Med tiden fick Ludmilla ofta höra att hon bar ett helgons namn, utan att det märktes att hon lade detta mycket på sinnet. De höllo gott samman, fast de gärna foro varandra i håret; och när den ena fick smaka riset, stod den andra bredvid och skrek lika högt.

Året därefter, fram på sommaren, fick Orm sin kyrka färdig. Han hade ställt den i skydd för de andra husen, ytterst på udden, och gjort den så stor att sextio människor skulle kunna sitta bänkade där, fast ingen förstod var så mycket folk skulle komma ifrån. Han lade nu också en god vall, krönt med dubbelt pålverk, tvärs över hela udden, med en stark port i mitten; ty ju längre tiden led och ju mera han fick byggt, desto mera ängslade han sig för gårdens säkerhet och ville vara redo att möta både gränsrövare och män som kung Sven kunde sända upp.

När allt detta väl blivit färdigt, vållade Ylva både sig själv och andra stor glädje genom att föda en son. Åsa sade att här hade Orm Guds välsignelse för sitt kyrkobygge, och han höll med om att så kunde vara troligt.

Den nyfödde var utan vank till lemmar och kropp, och starkröstad från början; alla voro överens om att han i sanning måttte vara ett hövdingeämne, eftersom han var kommen av både kung Haralds och Vidfamnes ätt. När han kom fram för att visas för sin fader, tog Orm ned svärdet Blåtunga från väggkroken och drog det ur skidan, och på dess udd ströddes mjöl och några korn salt. Åsa höll därefter med varsamhet fram barnet mot svärdet, tills tunga och läppar rört vid det bjudna. Fader Willibald såg på med mörk min och gjorde korstecken över barnet och sade att sådant okristligt bruk, och med blottat mordvapen, vore ont verk och mycket att klandra; men häri fick han intet medhåll. Till och med Ylva, där hon låg trött och svag, ropade ivrigt till honom att han hade fel för sig i denna sak.

– Detta är ett bruk för ädelborna, sade hon, och därav kommer hövdingasinne och orädd håg och vapenlycka, och även gåvan att väl lägga sina ord. Och det synes mig vara olikt Kristus, efter allt du berättat om honom, om han skulle visa sig missundsam inför sådana gåvor till ett människobarn.

– Det är urminnes sed, sade Orm; och det fanns vishet i mycket hos de gamla, fast de intet visste om Kristus. Själv fick jag slicka svärdsudden som mitt första mål, och min son och kung Haralds dotterson skall inte fara sämre än jag.

Därvid fick det bli, fast fader Willibald skakade på huvudet och mumlade för sig själv om djävulens närgångenhet i detta land.

ANDRA KAPITLET

Hur det rustades till kristningsgille för kung Haralds dotterson

Vid denna tid kände sig Orm bättre till mods än någonsin förr, ty allt gick honom väl i händer. Hans åkertegar buro god skörd; hans boskap frodades; hans visthus och lador fylldes; en son hade han nu fått och kunde vänta sig flera, och Ylva och barnen trivdes i god hälsa. Själv lärde han med omsorg sina karlar att sky lättja alltifrån den tidiga gryningen; Åsa höll ett stadigt öga på pigorna i mjölkammare och vid vävstolar; Rapp var händig som snickare och smed och till att lägga snaror för fågel och vilt; och över alltsammans nedkallade fader Willibald varje afton Guds välsignelse. Det enda Orm kunde finna att sörja över var att han bodde borta från havet; ty för en man som han kunde det stundom kännas tomt, sade han, att endast ha skogsmumlet omkring sig åt alla håll och aldrig få höra sommarhavets röst eller förnimma en fläkt av dess sälda.

Men ibland kunde det hända att han hemsöktes av onda drömmar. Han kunde då bli så orolig i sömnen, att Ylva rev i honom för att få veta om maran red honom eller vad som eljest kunde stå på. När han då vaknat och fått stärka sig med öl, kunde hon få höra att han i sömnen varit tillbaka på det moriska skeppet under skarp rodd, med piskslag och stönanden omkring sig och märkta ryggar krökta över åran; och dagen efter en sådan dröm satt han gärna vid snickarsysslor samman med Rapp (som aldrig drömde), under samtal om minnen från den tiden.

Värre än detta syntes det honom likväl vara med drömmar som han ett par gånger hade om kung Sven. Ty det moriska skeppet var endast ett minne, men med kung Sven och hans hämnd var det annorlunda, och drömmar om honom kunde varsla om olycka som skulle komma. När han haft en sådan dröm kände han därför stor ängslan; han berättade med noggrannhet allt för Åsa och fader Willibald och ville ha deras hjälp att tyda drömmen. Ena gången hade han sett kung Sven stå med ett ont skratt i förstammen på ett väldigt skepp och komma allt närmare, under det han själv, med få män vid åorna, fåfängt höll undan. Andra gången hade han legat maktlös i mörker och hört Ylvas rop och jämmer när hon bars bort; därpå hade han sett kung Sven komma emot sig i eldsken, med svärdet Blåtunga i handen, och därvid hade han vaknat.

Åsa och fader Willibald voro överens om att sådana drömmar kunde ha någonting att betyda, och Åsa kom i gråt när hon fick höra den sista. Men när hon tänkt sig för blev hon lugnare.

– Det kan vara att du ärvt sanndrömmens gåva av mig, sade hon, och det synes mig knappt vara ett arv att stå efter; ty själv har jag aldrig haft nytta av den gåvan, utan endast mera plåga och ängslan än andra. Men en sak tröstar mig, och det är att jag själv ingenting förnummit som kan vara ett varsel om olycka för oss. Ty din olycka vore i sanning min egen; och om något hotade dig och ditt hus, skulle jag nog fått veta det i min sömn.

– Min tro är, sade fader Willibald, att kung Sven har tillräckligt att göra med annat och föga tid att forska efter dig, Orm, i dessa utmarker, och de må betänka att det är mig han har mest otalt med; ty det var min hand som drabbade honom med en slungad sten, liksom när gudsmannen David slog hedningen Goliat; och likväl har jag ingenting drömt. Men det är sant att onskans vägar äro krokiga och långa, och det är bäst att vara beredd.

Orm var ense med honom i detta; han var noga med att få sitt pålverk på vallen starkt och stadigt och den stora porten bommad med goda tvärslåar, för att så kunna sova lugnare. Och snart tänkte han inte mycket på dessa drömmar, utan mera på det stora kristningsgille han tänkte hålla för sin son.

Att ge namn åt den nyfödde vållade honom intet huvudbry; han skulle heta Harald.

– Ty det må vara, sade han, att jag kanske lägger på honom ett stort öde genom att ge honom en konungs namn. Men få ha haft sådan lycka som kung Harald eller vunnit så stor berömmelse som han. Och bland alla hövdingar jag mött vet jag endast en – och det var Almansur av Andalusien – som var hans like i vishet. Därför vore det illa mot min son om jag förvägrade honom det namn som bars av hans morfader.

– Det är endast en sak jag ängslas för när du ger honom det namnet, sade Ylva; och det är att han kan komma att bli omåttlig med kvinnor, liksom min fader, som aldrig kunde få nog av dem. Sådant kan passa sig för en konung, men knappt för andra.

– Han kommer att bli stark och välskapt, sade Åsa; det tycker jag mig redan kunna märka. Och får han därtill ett muntert sinne behövs det inget kunganamn för att kvinnorna skola bli lättfångade. Så var det med min son Are, som kom i olycka för den sakens skull; honom kunde aldrig kvinnor stå emot när han blinkade åt dem och grep dem i flätorna; det har jag hört av dem själva. Han hade skrattande ögon och sorglöst sinne och var den bäste av mina söner näst

Orm; och må Gud styra att du, Ylva, aldrig får känna sådan sorg som den jag hade för honom, när han kom i olycka för kvinnokärleks skull och rymde ur landet och for Miklagårdsvägen och blev borta.

– Det vill jag också önska, sade Ylva; men likväl är det sant, nu när jag tänker mig för, att jag hellre vill att min son skall få lätt för sig med kvinnor, när den tiden kommer, än att han skall stå försagd och ingenting våga mot dem.

– Du kan ha gott hopp i den saken, sade Orm; ty av försagdhett hittar du inte mycket i din sons påbrå.

Till barnets kristnande skulle det nu rustas till stort gästabud, dit allt gott folk vida omkring skulle bjudas. Orm ville att ingenting skulle sparas, varken i bak eller brygd eller slakt; skogsborna, sade han, skulle få pröva på en hövdings gästfrihet i ett tredagars gille. Kyrkan skulle vara gästabudssal, ty där fanns bäst utrymme; och på tredje dagen, när alla voro glada av riklig välfägnad, skulle fader Willibald predika för dem, och många skulle kanske då låta sig döpas.

Fader Willibald ville till en början inte veta av att gille med skränande hedningar skulle hållas i hans nya kyrka, där han nyss fått altaret färdigt och ett vackert kors uppsatt; men han gav med sig vid tanken på att många själar kanske nu skulle vinnas för den sanna läran. Ylva kände oro för två ting; hon ville att ölet inte skulle bryggas alltför starkt, eftersom de skulle ha vilt folk till gäster, och med både män och kvinnor vid bordet; och hon visste sig ingen råd med sitt guldhalsband, om hon skulle våga bära det eller ej.

– Ty sist det visades vid ett gille, kommo svärden fram, sade hon; och här är nog snikenheten efter guld ännu större än i Jellinge.

– Mitt råd är att du skall bära det, sade Orm; ty jag vill att det skall synas att du är förmer än andra; och du har ringa glädje av smycket om det alltid skall ligga i kistan.

Alla hade nu bestyr med att rusta till gillet. Stor brygd gjordes, och stora bak, och varje dag kände Orm efter på slaktdjurens hull och lät dem flitigt gödas.

En dag kom en man med två packhästar ut ur skogen söderifrån och red fram till gården; han blev väl mottagen och bjuden att komma in. Han hette Ole och var en gammal man, och sedan lång tid drog han från gård till gård vida omkring i gränstrakterna och drev handel med skinn och salt; därav kallades han Salt-Ole och var väl känd överallt. Ingen ofredade honom, fast han alltid färdades ensam, ty han var sår till lynnet och hölls för att vara smått konstig; men skinn hade han gott förstånd på och var inte lätt att lura, och han var alltid välkommen med sitt salt hos dem som hade råd att hålla sig med så dyr vara. De stora hundarna skällde; men dem brydde han sig inte stort om, och inte hans gamla hästar heller;

men vid dörren blev han stående och vägrade att stiga över tröskeln förrän han fått veta att prästen inte fanns i huset, ty för honom hade han skräck.

– Vår präst bits inte, sade Åsa förtrytsamt, i det hon själv satte fram mat åt honom. Men i dag är han med Rapp på fiske så att du slipper se honom. Det skall vara en krake med sådant vett som du som är rädd för en Guds präst. Men nu skall du likväl vara välkommen i huset; och sätt dig nu här och ät, gubbstackare; det är säkert att du kommer rätt till pass med ditt salt. Ty vi ha snart slut på vårt; och det är inte litet som kommer att gå åt till vårt gille, om allt skall bli som Orm vill ha det. Han vill att var och en skall kunna ta tre fingers nypa krossat vitt salt till att doppa i, både till kött och korv, och ha salt till gröten också, fast de flesta skulle säga att sådant är överdåd till och med för dem som ha det så ställt som vi, och att smör och honung må vara gott nog till gröten även vid det bästa gille.

Gubben satt och åt surmjölk, som han betade bröd i; han skakade på huvudet vid Åsas tal.

– Salt är det bästa, sade han. Människan skall äta vad salt hon kan; det ger hälsa och krafter och långt liv. Det driver ont ur kroppen och gör blodet friskt. Alla tycka om salt. Se nu här!

Tvillingarna stodo och höllo varandra i handen och glodde allvarligt på honom. Han tog två saltbitar ur sitt bälte och höll fram dem mot barnen och kluckade vänligt. De kommo tveksamt närmare, och till sist togo de bitarna och började genast suga på dem.

– Se där, sade gubben belåtet; så är det. Salt säger ingen nej till.

Men när han ätit och fått öl och blivit frågad om nyheter och Ylva skulle göra upp köp med honom, fingo de veta att han nästan inte hade något salt kvar i sina påsar: ingenting av det vita, som kallades kejsarens salt och som Orm ville ha till sitt gille, och endast föga av den bruna sorten.

Åsa hötte åt honom.

– Det kunde du sagt från början, sade hon, så skulle jag rättat välkomsten därefter. Men det är som jag alltid sagt: gubbar och troll och gamla stutar, vad har man för det man stoppar i dem?

Men Ole var nu mätt och nöjd och sade att det fanns tröst för allt.

– Ty det finns fler handelsmän på väg hit, sade han. Jag kom förbi dem i går när de rastade vid Gökliden, elva män och en pojke och fjorton hästar. De hade både spik och kläde och salt; de hade kommit upp över Långa Stockar, sade de, och ämnade sig uppåt Småland. Jag kände dem inte, och ändå har jag stundom trott att jag kände alla människor; men jag börjar bli gammal, och det kommer

nytt folk. Men de ämna sig hit, det vet jag; ty deras hövding frågade efter dig, Orm.

Orm hade haft sin middagslur inne i sin kammare, men hade nu kommit ut till de andra för att lyssna till gubben.

– Efter mig? sade Orm. Vem var han?

– Han hette Östen i Öre och var från finnvedingarnas håll, men i dessa trakter hade han aldrig kommit förr. Han hade länge legat till sjöss utrikes, men nu hade han satt all sin vinst i denna fora, för att göra en lönande hemfärd.

– Varför frågade han efter mig? sade Orm.

– Han hade hört talas om dig som en rik och berömd man, en sådan som handelsmän gärna gästa. Han hade också silversmycken bland sina varor, sade han, och goda pilar och bågsenor.

– Var det bara mig han frågade efter? sade Orm.

– Han ville också ha reda på vad andra stormän det fanns, som inte köpte i smått och med prut och jämmer. Men mest blev det talat om dig, ty han hade hört att du var den rikaste.

Orm satt tyst en stund och såg fundersam ut.

– Elva män? sade han.

– Och en pojke, en liten en. Det behövs goda män till att skydda en så stor fora, och pojken hade de till hjälp med hästarna.

– Det må vara, sade Orm; men likväl är det gott att bli varnad i tid, när främlingar komma så manstarka.

– Jag märkte intet ont hos honom, sade Ole; men han må vara en orädd man, ty jag sade honom att du hade en präst i din gård, och det brydde han sig inte om.

Alla skrattade åt detta.

– Varför är du rädd för prästen? sade Orm.

Men därpå visste den gamle ingenting att svara; han endast skakade på huvudet och såg slug ut och mumlade med låg röst, att dummare vore han inte än att han visste att den sortens folk var värre än troll. Och därmed fick han brått att komma åstad.

– Om sju veckor har jag mitt gille, sade Orm till honom när han red bort. Och finns du då här i trakterna, är du välkommen; ty det kan vara att du i dag gjort mig en god tjänst.

TREDJE KAPITLET

*Om främlingarna med saltforan,
och hur kung Sven gick miste om ett huvud*

Nästa kväll kom främlingarnas fora fram till Gröning. Det hade börjat regna, och män och hästar höllo ett stycke från porten, under det en man kom fram och frågade efter Orm och bad om husly för natten. Hundarna hade skällt i tid, och Orm stod framför porten samman med Rapp och prästen och fem män av husfolket, alla väl väpnade utom fader Willibald. Främlingen som kommit fram var en hög och mager man, svept i en vid kappa. Han strök regnet ur ögonen och sade:

– Detta är ett regn som är svårt för handelsmän, ty varken balar eller lädersäckar stå sig mot det; och jag har salt och kläde som dåligt tåla väta. Fast jag är en främling ber jag därför dig, Orm, om skydd för varorna och tak över huvudet för mig och mina män. Jag är Östen, Ugges son, från Örestad i Finnveden, av Långe Grims släkt; och min morbror var Styr den Vise, som alla hört talas om.

Orm såg noga på honom medan han talade.

– Du har stort följe, sade han.

– Och likväl har jag stundom tänkt att det kanske är för litet, svarade Östen; ty jag för med mig dyrbart gods, och dessa trakter äro inte de säkraste för handelsmän. Men hittills har allt gått väl för mig, och må det bli så i fortsättningen också; och det kan hända att jag har ett och annat i mina packor som du eller din husfru gärna skulle vilja köpa.

– Är du döpt? frågade fader Willibald.

– Nej, nej, svarade Östen hastigt; varken jag eller någon av mina män. Vi äro hederligt folk alla.

– Du talar så gott du förstår, sade Orm strängt. Här äro vi alla döpta, och det var en Kristi präst som frågade dig.

– Sådant är inte lätt för en främling att veta, sade Östen fogligt; men nu minns jag att en vägfarare sade mig att det fanns en präst här på gården. Detta hade fallit mig ur minnet, ty han hade mest att säga om dig, Orm, och om din

gästfrihet och ditt stora rykte.

Regnet tog nu till allt mera, och åska hördes i fjärran. Östen tittade mot sin fora och såg bekymrad ut. Hans män stodo väntande bredvid hästarna med ryggen mot vinden och kappor krängda över huvudet, och regnet stod som en rök omkring dem.

Rapp drog på munnen.

– Nu kan kanske salt fås för billigt köp, sade han.

Men Orm sade nu:

– Din släkt må vara god, smålänning, och jag vill inte tro dig om ont; men elva väpnade främlingar som nattgäster på min gård synes mig vara mycket, fast jag ogärna vill visa mig snål på gästfrihet. Och jag tror inte att du kan klandra mig för att jag säger detta. Men nu må du själv välja mellan två ting: antingen att draga vidare och taga nattläger var du kan; eller också att bli hyst i badstugan samman med dina män och dina varor, men med vapnen lämnade till mig här vid porten.

– Detta är svåra villkor, sade Östen; ty därmed ger jag mig och min rikedom i din hand, och sådant gör ingen gärna. Men du synes mig vara alltför hövdingalik för att tänka på svek mot mig, och jag har det inte så ställt att jag kan välja annat. Därför skall det bli som du vill.

Därmed hakade han av sitt svärd och lämnade det ifrån sig samt ropade till sina män att skynda in under tak med varorna. Det blev nu stor brådska med detta, och alla fingo lämna sina vapen, innan de kommo in på gården. Hästarna tjudrades på gräsmarken invid ån, ty där fanns ingen fara för varg vid denna årstid.

När allt kommit i ordning, bjöd Orm främlingarna på mat och öl. Därpå köpslog han med Östen om både salt och kläde och fann honom vara en hedervärd köpman, som inte begärde stort mera för sina varor än vad vettigt folk kunde finna skäligt. De drucko på handeln i endräkt, och därpå sade sig Östen och hans män vara trötta efter en lång dag; de tackade för välfägnaden och gingo till sitt sovställe.

Nu blev ovädret allt värre och efter en stund hördes bölande från boskapen, som hölls i nattfålla invid husen. Rapp och kogubben gingo ut för att se om djuren i sin oro brutit sig ut. Det var nu mörkt, utom för en och annan blix, och Rapp och gubben gingo runt fållan och funno den hel. Då sade en tunn röst ur mörkret:

– Är du Röde Orm?

– Inte riktigt, sade Rapp, men näst upp till. Vad vill du honom?

Han såg vid en blixst att det var den lille pojken som handelsmannen haft med sig.

– Jag vill veta vad han ger mig för sitt huvud, sade pojken.

Rapp böjde sig snabbt och grep honom i armen.

– Vad sorts handelsman är du? sade han.

– Om jag säger honom allt, så kanske han ger mig något, sade pojken ivrigt. Östen har sålt hans huvud till kung Sven, och hit har han kommit för att hämta det.

– Kom, sade Rapp.

De skyndade sig in. Orm hade lagt sig med kläderna på, för ovädrets och främlingarnas skull, och han blev fort klarvaken av det han fick höra. Han förbjöd att tända lyse och kom snabbt i brynjan.

– Blev jag likväl lurad? sade han. Jag har ju deras vapen här.

– De ha svärd och yxor gömda i sina packor, sade pojken. De säga att ditt huvud är värt mycket besvär. Men jag får ingenting, och de körde ut mig i regnet för att se till hästarna, och därför må de gärna bli lurade på sin handel; jag hör inte till dem. De komma nog snart nu.

Alla Orms män voro nu väckta och väpnade. Med Orm själv och Rapp voro de nio tillsammans, men några voro till åren och inte mycket att räkna på i strid.

– Det blir bäst att vi komma bort till deras dörr genast, sade Orm. Vill det sig väl kunna vi röka dem inne.

Rapp gläntade på dörren och såg ut.

– Vi ha tur, sade han; det klarnar. Då hitta vi dem bättre med spjuten, om de vilja ut.

Ovädret hade dragit över, och månen kom med ovisst sken mellan skyarna.

Ylva stod bakom männen, när de gingo ut.

– Det vore väl att ha detta överståndet, sade hon.

– Var vid gott mod, sade Orm, och värm öl så länge. En och annan kan kanske behöva det när vi komma tillbaka.

De gingo tysta över gården bort mot badstugan, förbi vedskjulet som låg där bredvid. Dit hade de nått, när dörren till badstugan sakta öppnades och män tittade fram och vapen skönjdes. Spjut slungades genast från Orms håll, men sikten var dålig; stridsrop höjdes, och det blev trängsel i dörren när främlingarna fort ville komma ut. Orm böjde sig och grep tag om huggkubben, som stod framför vedskjulet; han fick den i vädret, fast det knakade i hans armar, och sprang fram och vräkte den med all kraft genom dörröppningen. De främsta

hunno vika undan, men andra träffades och föllo överända med skrän.

– Sådant gör nytta, sade Rapp.

Främlingarna voro orädda män, fast saken kommit igång på annat sätt än de tänkt sig; alla som stodo på benen rusade genast på och kommo ut. Det blev nu skarp strid, och i stor förvirring; ty när månen skymdes var det inte lätt att skilja på vän och fiende. Orm kom i strid med tvenne män och fick fort den ene fälld; men den andre, en liten bred och grovlemmad man, kom rännande emot honom med sänkt huvud som en galt och välte honom överända och högg honom i låret med en lång kniv. Orm släppte svärdet och fick armen om hans hals; han höll kniven ifrån sig med andra handen och tog i så mycket han orkade; och där tumlade de runt i regnvattnet en god stund, ty den andre var korthalsad och björnstark och kändes som ett troll att ta i. Till sist rullade de in mot badstugans vägg; Orm fick gott spjörn och jämkade sitt grepp, och den andre började snarka; därpå knäckte det i hans nacke, och han blev liggande stilla. Orm kom på benen igen och letade upp sitt svärd, missmodig över det knivhugg han fått; ty han kunde dåligt röra sig, och han hörde ett par av sina män ropa på hjälp.

Men nu ljödo skall, som överröstade allt stridslarmet; och fader Willibald, med ett spjut i handen, kom rusande runt husknuten samman med de stora hundarna, som han släppt ur kätten. De voro rasande alla fyra, och med fradga om käftarna, och foro på främlingarna med väldiga språng; och dessa grepos nu av skräck, ty hundar stora som fyramånaders kalvar voro en oväntad syn för dem. De började nu fly ned mot ån, med hundarna och Orms män efter sig; ett par blevo upphunna och dödade, men tre kommo undan i vattnet. Orm linkade efter så gott han kunde och var orolig för att Östen kunde vara bland dem som undsluppo; men när han åter kom upp till gården, fann han Rapp sittande på en stock, stödd mot sitt yxskaft, och betraktade en man som låg utsträckt framför honom.

– Här har du handelsmannen själv, sade Rapp när han såg Orm komma; men om han lever eller ej är mer än jag vet. Han var ingen dålig stridsman, om jag själv skall säga det.

Östen låg på rygg, blek och blodig, och hade fått hjälmen spräckt av ett hugg. Orm satte sig bredvid Rapp och såg på den slagne; och vid den synen kände han sig så väl till mods att han glömde att tänka på sitt sår. Ylva och Åsa kommo nu springande, både glada och ängsliga, och ville genast ha in Orm för att få honom ansad och förbunden; men han satt kvar och såg på Östen och mumlade för sig själv. Till sist sade han:

Nu jag vet
en vänskänk värdig

att bli sänd
till Sven, min svåger.
Handelsman,
ett huvud får han:
Ormens ej,
men väl ditt eget.

Fader Willibald kom nu fram och såg på Orms sår och befälde honom att genast gå in, eller låta sig bäras av Rapp och kvinnorna. Därpå böjde han sig över Östen och kände efter där Rapps yxa träffat.

– Han lever, sade han. Men hur länge vet jag inte.

– Hans huvud skall till kung Sven, sade Orm.

Men fader Willibald svarade strängt att han inte ville höra sådan galenskap och att Östen skulle bäras in liksom de andra sårade.

– Och här får jag mycket att göra en tid framåt, sade han.

Fader Willibald var alltid en bestämd man, men aldrig så bestämd som när han hade med sjuka och sårade att göra; ingen vågade då säga honom emot. Alla som kunde vara till nytta fingo nu genast hjälpa till med att få de sårade inburna och tillsedda.

Orm domnade av sedan han blivit hjälpt in och fått sitt sår skött; ty han hade förlorat mycket blod. Nästa dag kände han sig bättre än han kunnat vänta; han tänkte med tillfredsställelse på hur allt avlupit och sade att den lille pojken skulle stanna hos honom allt framgent och ha det lika bra som om han hört till släkten. Han fick nu veta att han mistat två män, och att dessutom två voro illa huggna, jämte en av hundarna; men de skulle med Guds hjälp komma sig, trodde fader Willibald, både männen och hunden. Orm tyckte att det var skada på de män han förlorat, men det kunde ha varit värre. Av främlingarnas flock voro Östen och två till vid liv, utom de tre som hoppat i ån. Inne i badstugan hade hittats två som träffats av huggkubben; den ene var död, med revbenen inslagna, den andra hade benet bräckt och foten krossad. Fader Willibald hade låtit bära in alla de sårade i kyrkan och fått dem bäddade på halm; där hade de sedan den bästa vård, och det märktes varje dag på den lille prästen att han trivdes med den möda han hade med dem. Ty på sistone hade han inte haft mycket att syssla med i läkekonst, och därav hade tiden stundom blivit honom lång.

Orm kom snart på fötter igen, utan stort men av hugget han fått; och en dag kom fader Willibald belåtnare än vanligt till middagsbordet och sade att till och med Östen, som fått den värsta skadan, nu såg ut att gå till bättring. Rapp skakade på huvudet när han hörde detta.

– Då högg jag sämre än jag trodde, sade han.

Och Orm tyckte att nyheten inte var mycket att glädjas åt.

FJÄRDE KAPITLET

Hur Orm predikade för salthandlaren

Striden på Gröning blev snart känd i bygden; och Gudmund i Uvaberg med en flock långväga grannar, som Orm förut inte sett till, kommo ridande på besök för att få höra allt om hur därvid tillgått. De drucko djupt av Orms öl och gladdes bullrande åt vad de fingo höra om striden. Sådant, ropade de, var goda tag och höll bygdens gamla anseende vid makt. De hade mycket att säga till de stora hundarnas beröm och ville gärna tinga avel efter dem; och vid åsynen av det myckna saltet och klädet, och de andra goda ting som Orm vunnit, suckade de över att ingen sådan tur kommit dem till del. Det kom också till hästhandel i god sämja; ty Orm hade nu långt flera hästar än han behövde och tyckte sig inte kunna vara svår med priset när det rörde sig om krigsbyte. Därpå prövade de starkaste sina krafter på huggkubben; och ehuru de kringstående nämnde döda män vid namn, som de känt i sin barndom och som med lätthet utfört svårare kraftprov än detta, lyckades ingen tillfullo göra Orms kast efter. Orm kom härvid i det bästa lynne och bad dem att inte gräma sig över hövan.

– Ty själv tror jag mig inte om att göra det en gång till, sade han, utom med den hjälp som kommer av stor ilska.

De voro alla nyfikna på Östen och undrade mycket över att Orm låtit honom bli vid liv. En kniv i halsen, förkunnade de endråktigt, vore alltid det bästa medlet mot den sortens folk; och de rådde honom allvarligt att inte ställa till ledsamheter för sig själv och andra genom att släppa mannen levande. Sådant kunde komma surt efter, det bådo de honom vara förvissad om, ty de kände smålänningarna, som voro ett långsint släkte. Ett par av dem ville in i kyrkan för att titta på mannen och samtala med honom; de önskade fråga honom, sade de, vad tankar han nu hade om huvudhämtning bland göingar. Men fader Willibald höll dörren stängd och lät sig inte bevekas. I kyrkan, sade han, skulle de komma när den tiden blev, om Gud så ville; men inte för att driva gyckel med en sårad man, som ännu knappt kunde lyfta sitt huvud.

Därmed fingo de ge sig till tåls; men innan de redo bort ropade de om varandra vid avskedsstånkan, att det nu var tydligt för alla att Orm var en hövding bland göingar, i sanning blod av Sven Råttnos blod, fast han låtit sig

döpas, och att de gärna skulle stå honom bi i den fejd som kunde komma av detta.

Orm gav dem var sitt mått salt till avskedsskänk och till god grannsämjas främjande; och de redo bort från Gröning i stor fart och munterhet, vacklande i sadlarna och skränande som nötskrikor.

Den lille pojken blev orolig när han fick höra att Östen komme att tillfriskna, och tyckte att detta artade sig illa för honom; ty då, sade han, skulle Östen taga livet av honom så fort han kunde. Men Orm sade att intet ont skulle hända honom, det kunde han vara trygg för, vad än Östen kunde tycka. Pojken hette Ulf, och från början blev han mycket omkelad av Åsa och Ylva, som knappt visste hur väl de ville honom för den stora tjänst han gjort dem alla. Åsa satte sig att själv göra bättre kläder åt honom; och hon och fader Willibald voro ense om att Guds finger kunde märkas i vad denne stackars pojke gjort för dem, liksom om han sänts till deras räddning från onskans anslag. De utfrågade honom om hur han kommit samman med handelsmännen. Han hade rymt, sade han, från en elak släkting nere vid kusten, hos vilken han lidit mycken nöd alltsedan båda hans föräldrar drunknat på fiske när han var helt liten; och av handelsmännen hade han nyttjats som hästväktare.

– Men de voro snåla med maten, sade han, så att det bästa jag fick var vad jag stal i gårdarna; och på nätterna skulle jag se till hästarna och fick stryk om något hände med dem. Men det värsta var att jag nästan aldrig fick rida, hur trött jag än blev av att följa foran. Likväl hade jag det bättre hos dem än där jag förut varit; men jag hyste ingen kärlek till Östen och de andra, och det är väl att jag blev fri från dem här. Ty här har jag fått vad jag aldrig förut haft: nog mat att äta och en säng att sova i; och hos er vill jag därför alltid bli kvar, om ni inte köra bort mig. Och jag är inte rädd att bli döpt, om ni tycka att det kan behövas.

Fader Willibald sade honom att behovet fanns, därom rådde intet tvivel, och döpt skulle han bli, så snart han hunnit bli något litet undervisad i Kristi lära. Ylva satte honom att vakta Oddny och Ludmilla, som nu blivit rörliga och lätt försvunne utomhus och ett par gånger till allas förskräckelse hittades nere vid ån. Pojken skötte den sysslan med heder och följde flickorna överallt; detta, tyckte han, var bättre än hästvakt. Han kunde vissla på många sätt, bättre än någon annan, och även härma fåglar, och de små flickorna tyckte om honom från början. För sitt muntra lynnes skull blev han med tiden kallad Ulf Glade.

Östen och hans båda män hade nu kvicknat till så pass att de började kunna röra på sig; de flyttades till badstugan, där en väpnad man sattes för att hålla ett öga på dem, och fader Willibald försökte nu tala med dem om den kristna läran. Han kom till Orm och sade att hjärtats jordmån för nådens säde i sanning vore

mycket karg hos dessa män; men annat kunde ju inte vara att vänta.

– Jag är ingen högmodig man, sade han, och fikar inte efter ära och berömmelse; men det är visst att jag skulle känna mig lönad för mycken möda om jag bleve den förste som finge döpa en smålänning. Ty det har ingen hört, att sådant någonsin skett; och därvid skulle glädjen bli stor i himlen. Men om jag skall kunna lyckas med dessa män synes mig ovisst, ty deras vrånghet är övermåttan stor; och det vore väl om du, Orm, ville hjälpa mig med att säga ett ord av maning till denne Östen.

Orm fann prästens tanke god och riktig och var med på att hjälpa honom.

– Och det kan jag lova dig, sade han, att döpta skola de bli, alla tre, innan de släppas från Gröning.

– Men de måste lyssna till min undervisning först, sade fader Willibald; och där tar det emot.

– De skola lyssna till min, sade Orm.

De gingo in tillsammans i badstugan, och Orm och Östen sågo varandra för första gången efter striden. Östen låg och sov, men vaknade när de kommo in; han hade huvudet svept i bindor, som fader Willibald lade om varje dag. Han satte sig upp och höll huvudet mellan sina händer och såg på Orm.

– Detta är ett gott möte för mig, sade Orm; ty mitt huvud har stått sig bättre än ditt, och jag har dig att tacka för mycken rikedom, som du fraktat till min dörr. Men det var inte så du hade tänkt dig denna sak.

– Det skulle gått på annat sätt, sade Östen, om inte pojken svikit mig.

Orm skrattade.

– Det är vackert att höra talas om svek av en man som du. Men här är en sak som jag vill höra din tanke om. Mitt huvud har du försökt taga; och vem har nu bästa rätten till ditt?

Östen satt tyst en stund; därpå sade han:

– Lyckan har varit mig emot i detta; och mera finns inte att säga.

– Och likväl kunde din lycka varit sämre, sade Orm, om det inte varit för denne helige man, som du är skyldig den största tack. När jag fått veta att kung Sven önskade få ett huvud från dessa trakter, var det min tanke att sända honom ditt; men denne Kristi präst avrådde mig. Han har frälst ditt liv och helat ditt sår, men därmed är han inte nöjd; nu vill han även frälsa din onda småländska själ. Därför ha vi bestämt att du skall bli kristnad, och dina män med dig. Och därom har du ingenting att säga, ty ditt huvud är mitt och jag gör med det vad jag vill.

Östen stirrade mörkt på dem båda.

– Min släkt är stor och mäktig, sade han; och ingen blir ohämnad som räknas till den. Därför kommer detta att stå dig dyrt, det må du veta, och dyrast om du ämnar tvinga mig till nesliga ting.

– Ingen tvingar dig, sade Orm; det är du själv som får välja fritt. Vill du ha ditt huvud vattenöst av den helige mannen, som endast gör dig gott? Eller vill du hellre ha det stoppat i en säck och sänt till kung Sven? Jag lovar dig att det skall packas med omsorg och komma fram i gott skick, så att han kan se vem det tillhört. Det kan vara bäst att skicka det saltat, ty jag har gott om salt nu.

– Ingen av min stam har någonsin blivit döpt, sade Östen. Endast bland våra trälar finns det kristna.

– Du må veta, sade Orm, att Kristus själv sagt att alla skola döpas, till och med smålänningarna. Fader Willibald kan de orden.

– Så har han sagt, sade fader Willibald: Gån ut i hela världen, och förkunnen min lära för alla människor och dopen dem. Och även detta har han sagt: Den som tror och blir döpt, han skall frälsas; men den som icke tror, han skall gå till Hel.

– Där hör du, sade Orm, det är som jag säger dig:

Hel skall du fara till
huvudlös,
eller med heligt
vatten ösas.

– Din synd är stor och din ondska är svart, sade fader Willibald; men så är det med de flesta i detta land. Men blir du döpt, kan du kanske dock bli räknad till de goda, för Kristi mildhets skull, när han kommer i skyn för att döma alla människor. Och till den stunden är det nu inte långt kvar.

– Och det skall du veta, sade Orm, att Guds hand är med dig sedan du blivit döpt. Och hans hand är stark, såsom du själv kunnat märka vid ditt försök mot mig och mitt. Mig har det aldrig gått så väl i allt, som sedan jag började hålla mig till Kristus. Allt du behöver göra är att säga dig fri från de gamla gudarna och i stället säga så: Det finns ingen Gud utom Gud, och Kristus är hans profet.

– Inte hans profet, utan hans son, sade fader Willibald strängt.

– Hans son, sade Orm hastigt. Så skall det vara. Jag vet det väl. Jag talade i hast, och min tunga löpte fel, för den falska läras skull som jag höll mig till hos min herre Almansur av Cordova, när jag tjänade honom i andalusiernas land. Men det är länge sedan, och det är nu på fjärde året sedan jag blev döpt av en helig biskop i England; och alltsedan dess har Kristus varit mig till den största

hjälp. Mina fiender ger han i min hand, så att inte bara män som du äro maktlösa mot mig, utan även själve kung Sven; och mycket annat har också kommit mig till del. Jag är född med god lycka, men likväl har det märkts stor skillnad för mig i detta.

– Det kan jag inte säga emot, sade Östen, att din lycka är bättre än min.

– Men det är först sedan jag lät mig döpas, som den blivit så god som nu, sade Orm. Ty först, när den gamla läran var allt jag visste, kom jag ofta i stor nöd, och i två år satt jag som slav på Almansurs skepp, tjudrad med järn vid roddarbänken. Och det är sant att jag vann detta svärd, som du ser här och som är det yppersta bland vapen, så att Styrbjörn själv, som visste mest om svärd och som höll det i sin hand hos kung Harald, sade sig aldrig ha sett ett bättre; men stor lön för så mycken vedermöda kan jag likväl knappt kalla det. Sedan höll jag mig till andalusiernas lära, såsom min herre Almansur befallde mig; och då vann jag en halskedja som är en stor skatt. Men för den kedjans skull blev jag sårad nästan till döds vid envige i kung Haralds hall, fast jag bar en god andalusisk brynja; och utan den hjälp jag fick av denne läkekunnige präst skulle jag dött av min skada. Sedan blev jag till sist döpt och kom under Kristi välde; och då vann jag kung Haralds dotter, som jag räknar som den bästa av mina skatter. Och själv har du nu fått se hur Kristus hjälpt mig till allt som du bragt hit med din fora. Av allt detta kan du förstå, om du är en vettig man, att du inte kommer att förlora på att bli döpt, utan i stället vinna mycket, även om du inte räknar det för stort att du får behålla ditt huvud.

Detta var den längsta predikan som någon hört av Orm; och fader Willibald sade honom efteråt att han inte gjort illa ifrån sig, till att vara så ny i yrket.

Östen satt en god stund i tankar, sedan han hört detta. Därpå sade han:

– Om det är sant som du säger, så håller jag med om att de kristnas lära inte varit dig till skada, utan mera till gagn; ty att vinna kung Haralds dotter är mycket, och det är heller inte litet som du vunnit från mig. Men de kristna trälarna hemma hos oss skulle inte ha något sådant att säga för sin del; och hur det kan bli för mig synes mig ovisst. Ett vill jag nu veta: om jag går med på det du önskar, vad tänker du då göra med mig efteråt?

– Jag tänker släppa dig och låta dig fara, sade Orm; och dina män med dig.

Östen såg misstrogen ut, men till sist nickade han.

– När du säger det inför oss alla, får jag tro dig, sade han. Och då må det bli som du vill. Men vad nytta du kan ha av att få mig döpt, det är mer än jag förstår.

– Det är inte mer än rätt, sade Orm, att jag gör Gud och hans son en glädje,

när de gjort så mycket för mig.

FEMTE KAPITLET

*Om det stora kristningsgillet, och hur de
första smålänningarna blevo döpta*

När bina svärmat och det första höet bärgats in, var tiden inne för Orms stora kristningsgille. Det varade i tre dagar, såsom Orm ville ha det, och från början fick det namn om sig såsom ett märkligt gille, enär intet vapen blodades under hela tiden, och detta ehuru alla gästerna varje kväll voro så druckna som någon kunde önska sig på en stormans gästabad. Den enda olycka som hände var att två unga män första kvällen, när deras rus var nytt, gingo in till de stora hundarna för att leka med dem. Den ene kom fort ut igen, utan annan skada än rispor och rivna kläder; men den andre, som vältes omkull och skrek mycket, frälstes av ett par av gårdens kvinnor, som hundarna voro vana vid, och släpades ut med armar och händer sargade och ena örat borta. Det skrattades mycket åt detta, och hundarna berömdes som en prydnad för hela bygden; men mera lek med dem blev inte av.

Åsa och Ylva hade bekymmer med att få sovplatserna att räcka åt alla, ty det hade kommit flera gäster än de väntat, och mycken vuxen ungdom hade följt med; och fast många av de äldre varje kväll somnade på bänken där de sutto, eller på golvet nedanför, och blevo liggande kvar där över natten utan att vara till besvär, var det likväl trångt överallt. Ungdomen fann sig gott till rätta; ty ungmörna fingo sova i den ena ladan, och de unga männen i den andra, i nytt, gott hö; och ehuru det för mången visade sig svårt att hitta till rätt lada, eller stanna kvar där, förnummos inga klagomål i den saken. På morgonen mumlade flickorna sedesamt med sina mödrar, om vad vilsekommenhet de råkat ut för i höet, och fingo förmaningar att se väl upp nästa natt, så att det inte då bleve någon annan som komme att snava över dem, ty sådant kunde vålla dåligt anseende; och många överläggningar höllos därefter mellan de ungas föräldrar, så att sju eller åtta giftermål voro så gott som uppgjorda innan gillet tog slut. Orm och Ylva gladdes åt detta; ty sådant visade att gästerna trivdes på deras gille, både unga och gamla; och fader Willibald morrade endast stillsamt för sig själv, utan att bry sig om att säga något i detta ärende.

Men eljest hade fader Willibald en del att säga vid detta gille; och strax första

dagen, när alla bänkats i kyrkan och välkomstölet bjudits omkring, tände han framför altaret, där korset satts upp, tre sköna vaxljus, som Åsa och han själv hjälpts åt att stöpa, och talade till de församlade om det helgade ställe där de sutto.

– Och den Gud som råder här, sade han, och som är den ende sanne, är vishetens, styrkans och lyckans Gud; och hans hus, där ni fått träda in, är Fridens Hus. Ty så är det med honom att han dväljes i stor frid, och av den skänker han åt dem som komma till honom. Hit ha ni kommit ur vantro och stort mörker, för att en stund sitta i hans närhet; och till vantron och mörkret vända ni åter, när ni gå härifrån, för att gödas i synd och frodas bland djävulskap, tills er levnads dag är ändad, och ni bli räknade som främlingar av Gud. Men till och med för er hyser Kristus, Guds son, vänskap i det längsta, fast ni dagligen göra honom emot i de flesta ting, och därför ha ni fått komma till hans hus. Ty han vill i sanning alla människor väl, och när han vandrade på jorden förvandlade han vatten till god gästabudsdryck för att göra sina vänner en glädje. Nu är det likväl så, att hans vänskaps tid snart är slut, för dem som vända sig ifrån honom; och när de få känna hans vrede, blir det illa ställt för dem, värre än för den krigshövding som sångare berätta om och som fick sluta i en ormgrop. Och det kunna ni alla förstå, att det vore väl för er att få slippa höra till dem. Ännu säger han till alla, att de må träda in i hans hägn och bli upptagna bland hans husfolk, genom att låta sig döpas; men de som icke så vilja, må skylla sig själva.

De församlade lyssnade till fader Willibalds ord och mumlade inbördes att det kunde vara förstånd i mycket av vad han sade, fast annat var svårt att bli riktigt klok på. Det märktes att det var de äldre som lyssnade bäst; ty de yngre, både män och kvinnor, hade mest ögonen på Ylva. Hon tålde att beskådas; ty hon var nu i sin fulla skönhet, väl till freds med allt och full av vänlighet mot alla, och bar en ny klädnad, med livstygket sömmat i silke och silver, av det yppersta som hittats i Östens packor, och med det andalusiska smycket kring sin hals. Det syntes gott på mångas blickar, att en sådan kvinna och ett sådant smycke vore ting som man inte lätteligen fick se maken till; och Orm trivdes inte sämre vid att märka detta.

När prästen talat slut, försökte Orm få flera av de förståndiga bland gästerna att erkänna att klokt folk gjorde det bästa i att låta sig kristnas; men han kom inte längre än att ett par tyckte att saken kunde tåla att tänka på; och även längre fram på dagen, sedan de börjat bli druckna, ville de inte säga mera än så.

Nästa dag var en söndag; och fader Willibald undervisade de församlade om Guds verk och vila, som de funno vara en god berättelse, och om Kristi uppståndelse på denna dag, som de funno det svårare att sätta tro till. Därpå

döptes Harald Ormsson inne i kyrkan; Åsa bar honom till dopet, och fader Willibald gjorde allt så högtidligt som möjligt med latinska böner som överröstade barnets skrik och kommo de församlade att sitta i bävan. När detta var över druckos skålar till den nydöptes lycka och till minnet av de stora hjältar – Harald Blåtand, Sven Råttnos och Ivar Vidfamne – vilkas blod rann i detta barns ådror.

Nu gick hela skaran ut ur kyrkan för att se smålänningarna döpas nere vid ån. Östen och hans båda män släpptes ut ur badstugan och fingo vada ut ett stycke i vattnet. Där stodo de i rad, barhuvade och med mörk min, under det fader Willibald stod på tvättbryggan framför dem, bredvid honom Rapp med två spjut i handen för att se till att de inte försökte komma undan. Fader Willibald läste över dem, och hans röst skalv av iver och lycka, ty för honom var detta en stor dag; därpå befallde han dem att böja huvudena, och han vattenöste dem en och en med en skopa. När detta var färdigt, välsignade han dem i ordning där de stodo, med händerna på deras huvuden, och böjde sig fram och gav envar av dem broderskyssen på pannan.

De funno sig i allt med orörliga ansikten, liksom om de märkt föga av fader Willibald och hans handlingar och alls ingenting av åskådarna på strandbrädden.

När de åter voro på det torra, sade Orm dem att de nu voro fria och kunde gå vart de ville.

– Men innan ni lämna mig, sade han, skola ni än en gång få märka hur en kristen handlar. Ty det är påbjudet att vi, som höra under Kristus, skola visa ett gott sinnelag även mot våra ovänner, till och med mot dem som stått oss efter livet. Och däri vill jag inte vara sämre än någon annan.

Därmed lät han ge dem god vägkost av gästabudsmaten, och åt var och en av dem gav han en häst, av dem som hört till deras fora.

– Och nu må ni fara i frid, sade han, och inte glömma att ni höra under Kristus.

Östen såg på honom, och för första gången den dagen kom det ord över hans läppar.

– Jag är inte glömsk av mig, sade han långsamt; och det lät på hans röst som om han varit mycket trött.

Han steg till häst, utan att mera blev sagt, och red ut genom porten med sina män och försvann i skogen.

Nu bänkade sig åter alla, och gillet fortsatte med glädje och stort buller; och när fader Willibald ville berätta mera om den kristna läran, hade han svårt att få de församlade att lyssna. De ville nu hellre, sade de, höra om Orms äventyr i

främmande land och om hans fiendskap med kung Sven; och i detta gjorde Orm dem till viljes. Kung Sven var föga omtyckt i dessa trakter; ty det var så med folket i gränstrakterna, att de gärna prisade döda kungar men sällan funno något gott att säga om levande. När nu Orm berättade om hur fader Willibald en gång slängt en sten i ansiktet på kung Sven, så att munnen gått i blod och tänder lossnat, blev det stort jubel, och alla fingo brått att fylla sina stänkor för att dricka till den lille prästens ära. Många vaggade fram och tillbaka på bänken med strömmande tårar och vidöppna gap; andra kunde inte svälja sitt öl för skratt, utan frustade ut det framför sig; och det skreks överljutt att maken till bedrift av en sådan liten krake hade man aldrig hört talas om.

– Guds ande var över mig, sade fader Willibald. Kung Sven är Guds ovän, och därför blev han rammad av min svaga hand.

– Vi ha hört sägas, sade en ansedd man vid namn Ivar Smed, som satt nära Orm, att kung Sven tycker illa om alla kristna, och sämst om deras präster, och slår ihjäl dem var han får tag på dem. Och detta är lätt att förstå, om han en gång fått en sådan smäll av denne prästs hand. Ty sådant må vara den största smälek för en konung, och svårt att glömma.

– Särskilt om han fått tänder utslagna, sade en annan god bonde, som hette Svarte Grim i Fjäle; ty var gång han tuggar en brödkant eller gnager en fårskank märker han gott den skada han lidit.

– Det är sant, sade en tredje, som hette Uffe Knubbfot; ty det var på samma sätt för mig när jag mistat min fot, den gång jag och min nabo, Thorvald i Långaled, blivit osams. Han högg mitt i vårt samtal, och jag hann inte hoppa högt nog; och långt efter det att stumpen läkts och jag lärt mig att gå med träklabb, kände jag mig alltid trött och maktlös, både när jag stod och satt, och även när jag låg i sängen; det kan min kvinna vittna om, ty lång tid hade hon det lika ledsamt som om hon varit änka. Men när lyckan till sist vänt sig, den gång jag såg Thorvald ligga framför mig på stigen med min pil i halsen, tog jag ett stort skutt över honom och var nära att bryta mitt goda ben, så full av styrka kände jag mig genast. Och sedan dess har intet fattats mig.

– Det är inte för fader Willibalds skull som min broder Sven dödar kristna, sade Ylva; ty till dem har han alltid hyst stort hat, och allra mest från den tid då min fader började beskydda dem och lät sig själv döpas. Inte ens den helige biskop Poppo, som var den blidaste bland alla människor, kunde han se utan att mumla mot honom; men mera än så tordes han inte göra så länge min fader hade makten. Nu dräper han både biskopar och andra, var han får tag i dem, det har sports ända hit; och det vore väl om hans tid inte bleve lång.

– De ondas tid är ofta lång, sade fader Willibald; men en sak räcker längre,

och det är Guds straff.

Det var nu det började sättas samman vers bortan vid ena bordsändan, där ungdom satt och mycket glam rådde; och denna kväll blev den smådevisa gjord som sedan sjöngs länge i skogsbygden, både på gillen och vid slaga och skäkteträ, och som med tiden kom att kallas den gamla visan om kung Sven. Det var en ung man vid namn Gisle, Svarte Grims son, som började. Han var en välväxt yngling, mörklagd och blek i hyn; och fast intet fel fanns med hans förstånd hade han den egenheten att han var blyg för flickor, ehuru han inte sågs med ovänliga ögon av dem. För alla hans anhöriga tedde sig detta som en märklig åkomma, som inte ens de klokaste visste bot för, och nu hade han åter suttit tyst och försagd och mest sysslat med mat och dryck, fast det var väl känt att han eljest kunde ha mål i munnen lika bra som andra. Mittemot sig hade han en flicka som hette Rannvi, en blomstrande ungmö med trubbnäsa och grop i hakan, som lätt kunde komma unga män att falla i tankar; och i smyg hade han haft ögonen på henne titt och tätt ända från början, dock utan att våga säga något och full av förskräckelse när det hände sig så att deras blickar möttes. Ett par gånger hade hon brytt honom för hans ordkarghet, utan att det hjälpt; men nu hade det goda ölet givit honom bättre mod, och sedan han skrattat mycket åt det han fått höra om slagsmålet mellan kung Sven och fader Willibald, började han vaggas fram och tillbaka på bänken och sade plötsligt med hög röst:

En gång med prästen
du stred, och från hästen
på huvudet damp du
i mark, kung Sven.

– Här är en nyhet, ropade de närmaste. Gisle är skald. Han gör en visa om kung Sven. Men detta är bara ena halvan: hur skall resten vara?

Många hjälptes nu åt med att få visan hel och färdig, men det var inte lätt att få allt att stämma; och åter var det Gisle som till sist kom på hur det skulle vara, så att allt ginge att sjunga efter en gammal välkänd låt:

Stort är det välde du
styr, kung Sven.
Jämn god gällde du
Tyr, kung Sven.
Men mot dig slog prästen vred
sten, och från hästen ned
ömkligen drällde du
yr, kung Sven.

– Han är skald! Han har gjort en riktig visa! skreko de som sutto närmast; och högst av alla skrek Rannvi.

– Hör på ungdomen, sade de äldre. De ha en skald därnere. Svarte Grims son har gjort en visa om kung Sven. Vem kunde ha trott sådant? Är det från dig, Grim, han har sådant påbrå? Eller kan det kanske vara från någon annan?

– Låt oss få höra visan, sade Orm.

Gisle fick nu framsäga sitt verk för alla, och först var han osäker i rösten. Men när han märkte att de lyssnande gillade vad han gjort, och att själve Orm nickade åt honom, föll rädslan ifrån honom; och han förmådde nu möta Rannvis ögon utan att skygga.

– Jag kan nog göra flera, och som äro bättre än så, sade han stolt till henne när han satte sig.

Svarte Grim, hans fader, satt grinande i stor belåtenhet; han sade att han själv stundom känt sig lagd för skaldskap i sina unga dagar, fast annat kommit emellan.

– Men likväl är detta ett märkligt ting, sade han; ty pojken är folkskygg, och allra räddast är han när det finns flickor i närheten, fast han gärna själv ville ha det annorlunda.

– Dem behöver han inte vara rädd för nu längre, tro du mig, Grim, sade Ylva. Ty nu, sedan han visat att han är skald, komma de att hänga om halsen på honom, så många det finns plats till. Mer än en gång hörde jag min fader säga, och han var full av vishet i alla ting, att liksom flugorna kretsar kring all slags föda, och villigt smaka på allt, men lämna allt annat när de få lukt på honungskrukan, så är det också med ungmör när en skald kommer i närheten.

Orm satt med bekymrad min och stirrade ned i sin ölkanna, utan att höra på vad som sades. Åsa ville veta om någonting fattades honom, men han endast brummade förstrött och svarade ingenting.

– Han gör vers, om jag känner honom rätt, sade Ylva; då ser han sådan ut. Ty det är en egenhet med skalder, att om två äro tillsammans och den ene gör något, har den andre ingen ro innan han har satt samman en bit som han tycker vara bättre.

Orm höll händerna på knäna och vaggade fram och tillbaka på bänken; han suckade tungt och mumlade för sig själv med hålig röst. Men slutligen fick han det att stämma; han nickade lättad och slog näven i bordet, för att göra sig hörd i bullret. Därpå framsade han detta:

Ej lär du nämna mig
vän, kung Sven.

Ont må du ämna mig
än, kung Sven.
Hjälp finns dock, mycket värd:
Gud och vasstungat svärd
vänfasta lämna mig
den, kung Sven.

Detta mottogs med stort bifall av alla som ännu orkade förstå vad han sade, och Orm drack djupt och var åter vid bästa lynne.

– Här ha vi nu gjort en god sak, sade han: en visa som gläder alla och som föga skulle glädja kung Sven. Det är minnesvärt att två skalder sitta vid detta gille, ty sådana synas vara tunnsådda i dessa nejder; och även om det så må vara att vi två inte äro jämgoda i skaldskap, har likväl du, Gisle, gjort gott ifrån dig, och därför vill jag dricka dig till.

Men när Orm spejade ner mot bordsändan genom röken från tjärblossen, stod inte Gisle att upptäcka; inte heller var han att finna bland dem som fallit under bordet. Men eftersom också ungmön Rannvis plats var tom, funno deras föräldrar det troligt att de blivit sömniga samtidigt och såsom väl uppfostrade ungdomar gått utan att vilja störa någon.

Den kvällen fick fader Willibald, med Åsas och Ylvas hjälp, löfte av fyra av kvinnorna, att han snart skulle få döpa deras späda barn, om det skedde med högtidlighet och i samma kar där Harald Ormsson döpts; men för egen del ville alltjämt ingen av gästerna lova något säkert, hur godlynta de än kände sig av all välfägnad. Och därmed fick han ge sig till tåls, fast han hoppats på mera.

Nästa dag, som var den sista dagen av Orms gille, kom det till det skarpaste drickandet. Ty Orm hade ännu kvar rikligt med rökt fårkött och det mesta av en färsk oxen samt två kar med gästabudsöl och ett litet kar med starkt mjöd av lindhonung; och han sade att det varken skulle lända honom eller hans gäster till heder om något av detta funnes kvar vid gillet slut. Alla gästerna voro måna om sin egen heder och hans; de lovade att göra sitt bästa och togo i med allvar alltifrån arla morgonstund; och nu var det meningen, sade de med tillförsikt, att både värd och präst skulle hamna under bordet innan den sista skvätten tömts.

Orm tog prästen avsides för att fråga honom till råds. Han ville veta, sade han, om det vore lagligt inför Gud att döpa hedningar som voro medvetlösa av druckenhet.

– Ty det synes mig troligt att mycket gott då skulle kunna uträttas fram mot kväll, så som denna dagen artar sig.

Fader Willibald svarade att detta vore en svår fråga, som ofta varit föremål för

tveksamhet bland heliga män i omvändelseverket.

– Somliga hålla före, sade han, att sådant är tillåtligt när djävulen är alltför envis; och de stödjade sig på att den store kejsar Karl, när han döpte vilda saxare som höllo hårt fast vid sitt gamla djävulskap, stundom lät döva de mest genstörtiga med klubbslag när de släpades fram till dopet, för att stävja deras våldsamhet och hädiska tjut. Ingen kan förneka att djävulen vållas svår förtret även på detta sätt, och om de genstörtiga dövas med klubba eller med öl kan inte göra stor skillnad. Men den helige biskop Piligrim av Salzburg, i gamle kejsar Ottos dagar, tänkte likväl annorlunda i denna sak och skrev därom ett herdabrev som var fullt av vishet; och min fromme mästare, biskop Poppo, sade alltid att hans åsikt var den rätta. Ty det må vara sant, sade han, att djävulen vållas förtret även vid dop av sådana hedningar som dövs; men sådan förtret är endast för stunden; ty när de åter kvicknat till och fått veta vad som hänt, då kan ingen, trots all sakramentets kraft, hos dem märka det ringaste grand av kärlek till Gud. I stället öppna de då åter genast sina hjärtan för djävulen, vidare än förr, och rasa värre än någonsin mot Kristus och hans tjänare. Sålunda kommer alls ingen vinning eller välsignelse av detta, och därför säga de heliga män jag nämnt, och många med dem, att intet dop bör ske med dylika medel.

– Det må väl vara som du säger, när du har det från biskop Poppo, sade Orm sorgset, ty han förstår sådana ting bäst; men det är stor skada att det skall vara så.

– Det är Guds vilja att det skall vara så, sade fader Willibald och nickade tankfullt; det skulle vara alltför lätt för oss med hedningarna om vi kunde döpa dem med hjälp av öl. Det är mera än så som vill till: övertalning och goda gärningar och stort tålamod; och det sista är det svåraste.

– Det är min önskan att göra Gud all den tjänst jag kan, sade Orm; men hur vi skola kunna främja hans sak bland dessa mina nabor är mer än vad jag förstår.

Mera blev nu inte talat om detta, och dryckeslaget gick vidare i lust och gamman. Fram på dagen, medan ännu de flesta voro stadiga på benen, gingo de gifta kvinnorna in till Ylvas son, för att enligt gammalt bruk bringa honom namngivningsgåvor och goda önskningar; och männen, som nu tyckte att de behövde lufta sig en stund, började med lekar och styrkeprov ute på gräsbacken. Där drogs fingerkrok och togs livtag och lyftes på raka hasor, med hojtande och stor munterhet och många vackra kullerbyttor; och några av de djärvaste försökte sig också på den hårda tvåmanslek för starka män som kallades att lyfta på knuta, dock utan att någon därvid förtog sig och sprängde sig eller fick halsen knäckt.

Det var medan detta pågick som de fyra sällsamma tiggarna kommo till Gröning.

SJÄTTE KAPITLET

*Om fyra sällsamma tiggare, och hur Erins
mästare kommo fader Willibald till hjälp*

De sågo ut som tiggare göra mest, vandrande till fots med påse och stav, när de kommo fram till gården och bådo om mat och dryck. Ylva satt på bänken framför boningshuset i viktigt samtal med Gisles och Rannvis mödrar; ty dessa båda ungdomar hade i stor belåtenhet kommit till henne på morgonen och sagt att de trivdes gott med varandra och bett henne att lägga goda ord för dem hos föräldrarna, på det att de måtte få gifta sig ju förr desto hellre; och Ylva hade villigt lovat att hjälpa dem i denna sak. När det sades henne att tiggare stodo vid porten, lät hon kalla på Orm; ty det var hans påbud att ingen främling finge släppas in utan att han själv bestämt det.

Orm synade vandrarna, och de svarade villigt på hans frågor; men han tyckte knappt att de tedde sig som vanliga tiggare. Den främste av dem var en storvuxen man, bred över bringan och fetlagd, gråsprängd i skägget och med skarpa ögon under sitt hattbrätte; när han rörde på sig, släpade han ena benet, som såg ut att vara styvt i knät. Han talade med mullrande röst, och det hördes att han var från sveahåll. Han sade att de kommo från Sjöland och ämnade sig norrut över gränsen; en fiskare hade satt dem över Sundet, och från Landöre hade de tiggat sig fram.

– Men i dag ha vi ingenting fått att äta, sade han, ty här är det långt mellan gårdarna; och vi fingo intet med oss i påsarna på det sista ställe vi gästade.

– Likväl är du vid gott hull, för att vara tiggare, sade Orm.

– Det finns mycken kraft i daners och skåningars pannkakor, sade mannen med en suck; men de lära bli magrare för mig i fortsättningen, och jag själv med dem, innan jag når upp till Mälarbygder.

Den som stod honom närmast var en yngre man, spenslig och blek i hyn; över kinder och haka var han svart av ett kort skägg som växte mycket tätt. Orm såg på honom.

– Man kunde tro att du varit rakad till präst, sade han till sist.

Den spenslige mannen smålog sorgset.

– Mitt skägg sveddes av för mig en kväll när jag stekte fläsk i blåst, sade han, och det har ännu inte hunnit växa ut.

Men det var de båda återstående främlingarna som Orm granskade mest, och dem kunde han alls inte bli klok på. Det syntes att de voro bröder; ty båda voro småväxta och magra, långörade och stornästa, och båda tittade på honom med kloka bruna ekorrögon. Fast de voro så småvuxna sågo de dock ut till att vara av stark och senig sort. De stodo med huvudena på sned och lyssnade till de stora hundarnas skall, och plötsligt satte den ene fingrarna i munnen och gav till en vissling, mjuk och dallrande och med en sällsam ton; hundarna tystnade då tvärt med sitt skall, och endast vänligt gny hördes från dem.

– Äro ni troll eller endast trollkarlar? sade Orm.

– Inte så mycket som vi kunde önska, sade den ene; ty mat kunna vi ej trollda fram, hur hungriga vi än äro.

Orm drog på munnen.

– Mat skall inte bli er vägrad, sade han, och er trolldom kan knappt vara farlig på ljusa dagen; men sådana tiggare som ni har jag aldrig sett. Tysta mina hundar bruka inga främlingar kunna, och ibland kan jag det inte själv.

– Vi skola lära dig konsten, sade den andre lille mannen, sedan vi fått ett gott mål i magen och två i säcken. Vi äro herrelösa vandrare, och hundar förstå vi oss på bättre än de flesta.

Orm sade att de skulle slippa att gå därifrån med påsarna tomma, och därmed bjöd han dem att komma in.

– Och hit komma ni i lycklig stund för er själva, mitt i ett gille, sade han, så att det tör finnas tillräckligt åt er både av pannkakor och annat. Men bäst hade varit för gillesfolket om du, som kan vissla så bra, hade kunnat spela också.

De båda små männen sågo på varandra och klippte med ögonen men sade ingenting, och alla fyra följde honom in på gården. Orm ropade till Ylva:

– Här har du vägfarande, både stora och små, som behöva var sitt fat av din gillesmat.

Ylva såg upp från sitt samtal och nickade, med tankarna på annat håll; och därmed fick hon syn på de små männen. Hon blev storögd av häpnad och for upp från bänken.

– Erins mästare! ropade hon. Felimid och Ferdiad! Min faders gycklare! Och ni äro i livet ännu! I Guds namn, stackars vänner, varför stryka ni omkring som tiggare? Ha ni blivit för gamla för edra konster nu?

Även de små männen sågo häpna ut vid detta möte; därpå smålogo de båda.

De släppte sina stavar och tiggarpåsar och togo ett par steg mot Ylva och slogo runt, båda på samma gång. Den ene blev stående på händerna och hoppade fram och tillbaka under glada små läten; den andre knöt ihop sig till ett nystan och rullade fram till hennes fötter. Därpå kommo de snabbt på benen igen, och med oberörd min hälsade de henne höviskt.

– Vi ha inte blivit för gamla, sade den ene; det kan du själv se, du skönaste av kung Haralds alla döttrar. Ty det skall du veta, att åldern skyggar för sådana mästare som vi. Och ändå är det nu rätt länge sedan du satt på din faders knä och sågo oss leka för första gången. Men vi äro hungrigare nu än då.

Många av gästbudsfolket kommo nu i brådska, både män och kvinnor, för att se på dessa märkliga män som kunde hoppa på händerna; men Ylva sade att de nykomna nu först skulle äta och dricka i fred och vara lika hedrade gäster som någon annan. Hon förde dem själv in i huset och lät sätta fram av det bästa av mat och dryck, och därpå behövdes föga trugande för att få dem att gripa sig an. Tvillingarna och deras lekkamrat följde med in och höllo sig tysta i ett hörn, i väntan att de båda små männen åter skulle börja med konster; och Orm förklarade för de nyfikna utanför vilka dessa båda sällsamma tiggare voro.

– De voro kung Haralds gycklare, sade han, och äro herrelösa män nu; de äro från Irland och vida berömda. Jag såg dem den gång jag drack jul hos kungen, men då voro de pyntade med fjäder och brokighet, och därför kände jag inte igen dem nu. Varför de stryka omkring som tiggare är inte gott att veta, men när vi satt oss till ölet igen få vi höra vad de ha att berätta.

När de nykomna ätit sig mätta, hade gycklarna ingenting emot att bli med i dryckeslaget, som nu efter vilostunden åter skulle taga vid på allvar; men de båda andra sutto fåmällda vid sina tömda fat och sade sig känna stor trötthet efter vandringens mödor och den goda måltiden. Fader Willibald förde dem till sin egen kammare, för att de där måtte få sova ostörda. Därefter tog han de båda gycklarna avsides och satt med dem en god stund under allvarligt samtal, som ingen ville störa; han och dessa båda kände varandra sedan gammalt från kung Haralds gård och voro glada att se varandra åter.

När nu alla åter bänkade sig i kyrkan, fingo de båda gycklarna sitta bredvid fader Willibald. Från början blev det mycket frågande angående dem, och alla voro ivriga att få se något av deras konster ju förr desto hellre. Men de båda gycklarna sutto stillsamma och smuttade på sitt öl och syntes inte bry sig stort om vad som yrkades. Orm sade då:

– Det vore illa av oss att pocka på att få se något av er skicklighet; ty ni kunna ha rätt att vara trötta efter er vandring, och här råder gästfrihet utan vederlag. Men det är sant att vi alla gärna skulle vilja njuta gott av att sådana mästare

kommit hit till vårt gille. Ty så mycket vet jag, att ni båda äro vida berömda; och jag har alltid hört att inga gycklare i hela världen kunna tävla med dem som komma från Irland.

– Hövding, svarade den ene, du har hört rätt; och det kan jag säga dig att inte ens på Irland finns det nu två män mera berömda i vår konst än jag, Felimid O’Flann, och min broder Ferdiad här, som är jämgod med mig. I vår släkt ha vi varit gycklare inför kungar alltsedan vår stamfader, Flann Långöra, i forna dagar gycklade inför konung Conchobar Mac Nessa av Ulster, och inför hjältarna av den Röda Grenen som voro med honom i Emain Macha. Och för oss alla av Flann Långöras ätt blev det med tiden en sedvänja och en lag, att vi endast fingo gyckla inför kungligt blod, från den stund vi blivit fullärda i vår konst och fått rätt att kalla oss mästergycklare. Och det må ni alla veta, att vi som gyckla inför kungar inte endast ha det svåraste av alla yrken utan också det som här på jorden är alla människor till störst nytta. Ty en surmulen konung och hans kämpar, när de tåras av långtråkighet, äro farliga för alla människor; men när goda gycklare skänka dem förlustelse, sitta de skrattande vid sitt öl och gå belåtna till sängs och låta grannar och undersåtar vara i fred. Näst prästerna är det därför vi som ha det viktigaste värvet; ty prästerna skänka himmelsk lycka, genom sin makt hos Gud, och vi skänka jordisk, genom vår makt över konungars lynne. Och emedan kungarna äro många på Irland, äro också gycklarna där de bästa i världen och av många slag: tumlare och narrar och buktalare, härmare av djur och förvridare av kropp och ansikte, svärdselukare och äggdansare och frustare av eld genom näsborrarna. Men den sanne mästergycklaren är den, som inte kan en eller två av dessa konster, utan alla. Och det anses av kloka män på Irland, att de bästa bland oss alltjämt äro nästan lika goda som konung Conaires tre gycklare i forna dagar; om dessa är det sagt, att ingen som såg dem kunde låta bli att brista i skratt, inte ens den som satt med faderns eller moderns lik framför sig.

Det var tyst kring bordet, och alla lyssnade ivrigt till vad han sade eller stirrade på hans broder, som satt med liknöjd min och långsamt vippade fram och tillbaka med sina stora öron. Det var allas mening att maken till män aldrig förr hade synts till i dessa trakter.

– Du talar väl, sade Gudmund i Uvaberg, och likväl är det inte lätt att tro allt vad du säger; ty om ni båda äro så stora mästare i ert eget land, varför ha ni då kommit till Nordlanden, där det är långt mellan kungarna?

Felimid smålog och nickade.

– Det kan du väl fråga, sade han, ty Irland är ett land som ingen lämnar godvilligt; och jag kan gärna berätta hur vi kommo därifrån, även om vad jag säger kan låta som självberöm. Det må ni alla veta, att vi båda, jag och min

broder, äro landsflyktiga för en bedrifts skull, som kanske ingen skulle kunnat utföra utom vi; och därmed hänger det samman så, att när vi ännu voro helt unga män, men redan fullärda i vår konst, voro vi gycklare hos den gode konung Domnal av Leighlin. Han var en man som tyckte om skämt och musik, Guds ord och hjältesägner, skaldskap och kvinnofägring och de gamlas vishet; och oss visade han mycken heder och lönade oss med silver och kor och ypperlig betesmark. Därför älskade vi honom högt och trivdes väl hos honom, och vårt enda bekymmer var att undgå att bli feta i vår välmåga, ty det är bland det värsta som kan hända i vårt yrke. Hans granne var konung Colla av Kilkenny; denne var en farlig man, full av högmod, och skicklig att tänka ut anslag mot sina grannar. Nu kom en pingst med stor fest hos kung Domnal, och med mycket att göra både för hans präster och skalder och för oss; ty kungen trädde i gifte med Emer, dotter till konungen av Cashel. Hon såg ut som en kungamö skall se ut, klarögd och purpurmynt och mjäll i hyn, högbröstad och midjesmal och bred över höfterna, och med flätor så långa att hon kunde sitta på dem; så att knappt ens du, Ylva, skulle vetat vem som var skönast, om ni båda hade mötts. Över detta fröjdade sig inte endast kung Domnal utan också alla hans män, och festen var bland de muntraste; och på andra kvällen, när vi alla voro druckna, kom kung Colla över oss. Kung Domnal blev dödad, där han naken högg omkring sig vid sin kammardörr, och många med honom; och drottningen lyftes ur sin brudsäng och togs med bland bytet; och även jag och min broder, emedan vårt rykte var stort. Vid åsynen av drottning Emer smackade kung Colla med läpparna och grinade brett, men oss lät han sätta i förvar i sin gård, tills tiden kom då han skulle hålla bröllop med henne som han rövat. Då lät han säga oss att vi skulle gyckla på bröllopet. Till detta sade vi nej, där vi sutto i sorg över vår dräpte herre; men när vi fingo veta att vi skulle agas med vassa spön om vi vägrade, sade vi ja och lovade att komma inför honom med vårt bästa gyckel. Och det löftet blev hållet, det skulle han inte kunna förneka.

Felimid smålog eftertänksamt för sig själv medan han styrkte sig ur sin stänka. Alla drucko honom till och ropade att han var en god berättare och att de voro ivriga att få höra om den märkliga bedriften. Han nickade och fortsatte:

– Där satt han på sin kungastol, när vi trädde inför honom, och något drucken var han redan; och aldrig har jag sett någon människa se mera väl till freds ut med sig själv och allting annat. Han ropade högt till alla i salen, när han såg oss inträda, att nu skulle de båda mästarna från Leighlin visa vad de dugde till i lustighet och skämt. Hon som satt brudsmuckad bredvid honom såg heller inte ledsen ut; ty unga kvinnor vänja sig fort vid nytt mankon, och det kan vara att kung Colla för henne tedde sig som ett ännu bättre gifte än vår herre kung

Domnal. Vi började med enkla skämt, fast väl sagda, och med konster som för oss hörde till de vardagliga; och kung Collas goda lynne var sådant att han genast kom i skratt. Hela salen skrattade också; och när Ferdiad ställde sig på huvudet och blåste flöjt, medan jag med stora brummanden hoppade runt honom i björndans, blev larmet mäktigt, och kungen kastade sig bakåt i sin stol med vidöppet gap och skvätte ned drottningen med mjöd ur sin stänka. Han kippade efter andan och skrek att maken till gycklare hade han aldrig skådat. Då spetsade vi öronen och började tänka oss för och mumlade i smyg till varandra; ty om han aldrig sett sådana gycklare som vi, hade vi aldrig hört sådant skratt som hans, vid de lätta konster vi ännu kommit med. Vi grepo nu till svårare skämt och starkare gyckel, och kungen skrattade som ett skatbo i maj när solen kommer fram ur regndiset. Då kände vi oss allt bättre till mods och började med våra svåraste konster och mest betvingande skämt, sådana som sätta buken i skakning och bända käftarna ur led även på dem som äro betryckta av sorg eller plågade av sjukdom. Och nu steg kung Collas skratt alltmera, tills det ljöd som dånet av den nionde vågen vid Donegals kust när springfloden kommer; och han svartnade i ansiktet och brast invärtes och föll ned från sin stol och blev liggande. Då sågo vi på varandra och nickade, Ferdiad och jag, och tänkte på vår herre konung Domnal och att vi nu gjort vad vi kunde för honom. Drottningen skrek högt i ängslan, medan alla i salen rusade fram och vi själva makade oss åt dörren; och innan vi kommit ut hörde vi ropas att han var död. Då väntade vi inte för att höra mera, utan stucko oss undan och flydde norrut över hedmarken, lika snabbt som biskop Asaph över fälten vid Magh Slecht den gång de röda spökena voro efter honom. Vi nådde fram till konung Sigtrygg av Dublin och trodde oss säkra där; men drottning Emers utsända voro efter oss med svärd, och hon lät säga konung Sigtrygg att vi voro män som hon ärvt efter sin förre man, konung Domnal, och att vi nu i ondska och djävulskap tagit livet av hennes nye gemål och därmed vållat henne och hennes rykte stor skada, och att vi därför skulle dräpas. Men vi kommo undan på ett handelsskepp och kommo med det till konung Harald av Danmark, och hos honom stannade vi och hade det gott; och så länge han levde, omtalade vi för ingen vår bedrift med kung Colla, på det att inte kung Harald måtte få höra det. Ty då kunde han gripits av ängslan att av oss bli lockad till lika farligt skratt.

Det blev stort larm kring bordet när Felimid slutat sin berättelse; ty många började nu bli druckna, och de ropade att fast han talade bra, var det nu inte prat de önskade, utan i stället några av de konster som kung Colla hade skrattat ihjäl sig åt. Orm själv höll med dem som sade så.

– Det ha ni redan hört, sade han till gycklarna, att allas nyfikenhet varit stor

från början, och nu har den mycket ökats genom denna berättelse. Och här behöva ni inte hysa ängslan, ifall någon skulle skratta ihjäl sig; ty den som så gör får skylla sig själv, och därmed skulle mitt gille få ett gott slut och bli länge omtalat i hela gränsbygden.

– Och om det är som ni säga, sade Ylva, att ni endast kunna gyckla inför kungligt blod, så bör jag väl kunna duga, lika väl som småkungar på Irland.

– Förvisso gör du det, sade Felimid hastigt; ingen kan äga bättre kunglighet än du. Men det är en annan sak som är i vägen för oss här, och om ni ännu ha tålmod med mig skall jag berätta hur därmed är. Ni må veta att min förfader i åttonde led, Felimid med Bockskägget, som jag är uppkallad efter, var den ryktbaraste av alla gycklare i de dagar då konung Finachta den Festglade var Irlands överkonung, och han var den förste av vår släkt som var kristen. En gång hände det sig, när han var stadd på resa, att han i sitt härbärke mötte Sankt Adamnan, och för denne helige man upptändes han av stor vördnad och hänryckning och fann honom vara förmer än någon kung. Då gycklade han inför honom, till hans lov och ära, medan den helige satt vid sin måltid, och gjorde konststycken, av sina allra bästa och svåraste, så att han i iveren bröt sin hals. Och där låg han såsom död; men så snart den helige förstod vad som hänt, gick han fram till honom och rörde vid hans hals och bad för honom med mäktiga ord, så att han åter kvicknade till, fast hans huvud satt snett på halsen allt framgent. Och av tacksamhet för detta blev det därefter sedvänja i vår släkt, att vi utom inför kungar och dem som stamma från kungar även må gyckla inför ärkebiskopen av Cashel och ärkebiskopen av Armagh, och inför abboten av Iona och abboten av Clonmacnoise; men därtill också, att vi aldrig må visa vår konst inför någon som är odöpt. Och därför kunna vi inte vara till lags här, hur gärna vi än skulle velat.

Orm glodde stort på honom när han hörde detta sista, ty att det var lögn visste han gott från sin jul hos kung Harald; och han skulle just till att säga honom detta när han mötte ett skarpt ögonkast från fader Willibald och förblev tyst.

– Det kan vara att Gud själv velat ha det så, sade den andre gycklaren lugnt; ty det kunna vi säga utan skryt att många av kung Haralds bästa män anammade dopet mest för att slippa att gå ut när vi skulle visa våra konststycken inför kungen.

Ylva ville nu säga någonting; men Orm och fader Willibald och båda gycklarna föllo henne genast i talet, och kring bordet rädde nu sådant larm av druckenhet och stor besvikelse att ingen hörde henne.

Orm sade:

– Det är mitt hopp att ni båda mästare bli kvar här en tid framåt, så att vi alla

här i gården kunna få vårt lystmäte av edra konster, när vi äro ensamma; ty här äro vi alla goda kristna.

Men nu började några bland de unga ropa allt högre, att de ville se gycklarna, vad som än skulle göras för den sakens skull.

– Döp oss, om inte annat hjälper, ropade en, och det nu strax på stunden.

– Ja, ja, ropade andra, det blir det bästa, och låt det ske fort.

Några bland de äldre skrattade, men andra sågo betänksamma ut och tittade tveksamt på varandra.

Gisle, Svarte Grims son, sprang upp på bänken och skrek:

– De som inte äro med på detta, kunna gå och lägga sig i höladan nu genast, så att de inte äro i vägen.

Ivern och ropandet tilltog nu allt mera. Fader Willibald satt framåtböjd och mumlade för sig själv, under det att de båda gycklarna med fridfull min läppjade på sitt öl. Svarte Grim sade:

– Nu synes det mig vara ett ringa ting att bli döpt, och ingenting att ängslas för; men det kommer sig av att jag druckit mycket starköl och är värmd av gillet och vänners gamman. Men annat kan det bli när ölglädjen gått av mig och jag tänker på grannars skratt och stickord.

– Dina grannar äro här, sade Orm; och vem skall komma med skratt och stickord, om alla göra som du? Det är förr att vänta att du och alla ni andra komma att skratta åt odöpt folk efter detta, när det blir märkbart för alla hur mycket ni bättrat er lycka genom att låta er döpas.

– Det kan vara att du har rätt, sade Grim; ty ingen kan säga annat än att din lycka är av de bästa.

Nu reste sig fader Willibald och läste över dem på latin, med utbredda händer, så att alla sutto tysta och orörliga under hans ord och flera av kvinnorna bleknade och började skälva. Två män av de drucknaste reste sig och befälde sina kvinnor att genast följa med bort från detta häxeri; men när de tilltalade blevo sittande som om de ingenting hört, med ögon och öron endast för fader Willibald, satte de båda männen sig igen, som om de nu gjort vad de kunde, och återtogo med sorgmodig min sitt drickande.

Alla kände stor lättnad när fader Willibald slutade med sitt latin, som lät som förskräckliga galdrar. Han började nu tala på vanligt språk om Kristus och hans makt och godhet, och om hans villighet att taga alla människor i sitt hägn, till och med horkonor och rövare.

– Och därför, sade han, finns det ingen här som är utesluten från allt det goda

han ger; ty han är en hövding som bjuder alla till sitt gästabud och har rika skänker åt alla.

Lyssnarna gladdes åt detta tal, och många kommo i skratt; ty envar fann det muntert och mycket rätt att höra grannar kallas rövare och horkonor, utan att själv tycka sig böra räknas till någondera sorten.

– Och nu är det mitt hopp, sade fader Willibald, att ni äro villiga att hålla er till honom för hela livet, och att ni förstå vad ni därmed ha att göra, så att er vandel bättras efter hans önskan, och att ni aldrig vända er till någon annan Gud.

– Ja, ja, ropade många otåligt; vi förstå allt. Och skynda dig nu, så att vi bli färdiga till annat.

– Ett taga ni nu på er, som ni alltid måste komma ihåg, fortsatte fader Willibald; och det är att ni allt framgent komma hit till mig i denna Guds kyrka, varannan söndag eller åtminstone var tredje, för att lyssna till Guds vilja och undervisas i Kristi lära. Vilja ni lova mig detta?

– Det lova vi, skreks det ivrigt. Och låt det nu vara nog med prat. Tiden hastar, och snart börjar det kvällas.

– Det vore bäst för edra själar, om ni alla kunde komma varannan söndag; men de som ha lång väg må slippa med var tredje.

– Håll nu käften, präst, och döp oss! vrålade de otåligaste bland männen.

– Tyst! röt fader Willibald med väldig röst. Det är er vantros gamla listiga djävlar som locka er att skräna och falla mig i talet, ty därmed hoppas de att välla Gud förtret och att få behålla er som sina egna. Men det är intet överflödigt tal jag kommer med, när jag talar till er om Kristus och Guds påbud, utan sådant som ni måste lyssna till uppmärksam och i stillhet. Och må nu allt djävulskap vika bort från er, så att ni bli värdiga att anamma dopet.

Därmed började han åter läsa på latin, och nu långsamt och med stränghet i rösten, så att några av de äldre kvinnorna snart började jämra sig och fälla tårar. Ingen av männen vågade säga ett ord; de sutto alla ängsligt stirrande på honom med stora ögon och öppen mun; men ett par sågos snart nicka, med huvudet allt närmare ölkannan, och sakta glida ned under bordet, varpå långa snarkningar genast började stiga upp därifrån.

Fader Willibald befälde dem nu alla att komma fram till dopkaret, där Harald Ormsson döpts, och där blevo nu tjugotre män och nitton kvinnor döpta, unga och gamla. Orm och Rapp drogo fram de båda sovarna under bordet och försökte få liv i dem; men när detta inte ville lyckas, buro de fram dem till karet och höllo dem säkert fast, tills de blivit vattenösta som de andra, varpå de lades i ett lugnt hörn för att sova vidare. Munterheten var nu stor hos alla, både män och kvinnor,

när de vred vatten ur sitt hår och gingo tillbaka till sina platser vid bordet; och när fader Willibald försökte avsluta sitt verk med en stor välsignelse, var det inte mycket av hans tal som kunde höras i larmet.

– Här är ingen rädd för litet vatten! skreko de stolt och grinade emot varandra.

– Allt är färdigt nu!

– Upp nu, gycklare, och hoppa för oss det bästa ni förmå!

Gycklarna smålogo och reste sig villigt, och genast blev det djup tystnad i salen. De hälsade höviskt Ylva, när de trädde fram på golvet, som om hon varit den enda åskådaren för dem; och under en lång stund höllo de därefter församlingen stum av häpnad eller råmande av skratt. De slog runt, både framlänges och baklänges, utan händers hjälp, och kommo alltid ned på fötterna; de härmade fåglar och djur, blåste visor på små pipor under dans på händerna, bollade med ölkannor, knivar och svärd; och ur sina påsar togo de fram två stora dockor, brokigt klädda och med snidade käringansikten, som de höllo i händerna, Felimid den ena och Ferdiad den andra, och som plötsligt började samtala, först i all vänlighet, sedan nickande och fräsande och till sist med förskräckliga okvädinsord som de munvigt öste över varandra med kraxande röst utan att förtröttas. Det gick en rysning genom församlingen när dockorna började tala; kvinnor hackade tänder, och män vitnade och grepo efter vapen; men Ylva och fader Willibald, som kände deras konster sedan gammalt, lugnade dem med att allt kom sig av gycklarnas skicklighet och att ingen farlighet fanns däri. Orm själv såg betänksam ut ett ögonblick, men fann sig snart; och när gycklarna förde sina dockor allt närmare varandra, och dessa började fäkta med armarna under allt gällare skällsord, som om de snart skulle fara varandra i håret, kom han i ett sådant skratt att Ylva böjde sig emot honom och bad honom tänka på hur det gått för kung Colla. Orm strök tårar ur ögonen och såg på henne.

– Det är inte lätt att tänka på allt när man har roligt, sade han. Men jag tror inte att Gud låter någonting hända mig nu, när jag är honom till så stor nytta.

Det kunde dock märkas att han tog Ylvas råd på allvar; ty det var alltid så med honom att han hade lätt att ängslas för sin hälsa.

Till sist slutade gycklarna med sina konster, fast åskådarna ständigt eggade dem att fortsätta; och allt slutade utan att någon skrattat ihjäl sig. Fader Willibald tackade Gud för allt som vederfarits dem och för alla själar som han fått nåden att bringa till Kristus. Därmed var Orms stora kristningsgille slut; och nästa morgon i gryningen redo alla gäster hem från Gröning, under samtal om allt smakligt de undfågnats med och om alla gycklarnas muntra konster.

SJUNDE KAPITLET

*Om mannen som bar sveakungens svärd,
och om magistern från Aachen och hans synder*

När allt var ändat och stillhet återvänt till gården, där nu endast de fyra tiggarna dröjde kvar, voro Orm och alla i hans hus ense om att gästabudet avlupit bättre än man kunnat vänta och att Harald Ormsson fått ett kristningsgille som säkert lände både honom och dem alla till stor heder. Endast Åsa såg betänksam ut. Hon sade att de skarpättna gästerna satt i sig det mesta av husets förråd, både vått och torrt, så att man kunde bli bekymrad för mindre.

– Bakstugan är tömd, sade hon, på en enda brödkista när; och i visthuset ser det lika ynkligt ut som om en flock vargar hälsat på där. Och det säger jag er båda, att om edra söner bli många, kunna inga sådana dopgillen hållas för dem utan att hela er rikedom ödes bort. Likväl vill jag inte klaga stort över vad som slösats denna gång, ty det är rätt att den förstfödde sonen hedras; men nu får det bli svagdricka till maten, tills nytt malkorn finns att få.

Orm sade att han helst ville slippa att höra grumsande över uppättna matbitar.

– Men du menar väl, sade han till Åsa; och ditt morrande kommer sig nog mest av gammal vana. Och svagdricka lär också gå att dricka, har jag hört.

– Du må betänka, Åsa, sade fader Willibald, att detta gille inte var som andra. Det har främjat Kristi sak och lockat hedningar till dopet. Därför kan dess överflöd inte klandras, och Gud kommer att ge tiofalt igen.

Åsa erkände att allt kanske därmed kunde vara ursäktat; ty fader Willibald sade hon inte gärna emot, inte ens när hon var i sitt sträva lynne.

Den lyckligaste av alla var fader Willibald, som under detta gille fått utföra så stora ting och ej endast kristnat alla gästerna utan också såsom den förste av alla Kristi tjänare lyckats döpa män från Småland.

– Nu kan jag i sanning säga, sade han, att tålamod fått sin lön och att jag inte förgäves följde med er till detta land. Under dessa tre gillesdagar ha fyrtiofem själar undfått dopet av min hand. Det är sant att ännu ingen kommit till mig driven av hjärtats sanna trängtan till Kristus, fast jag talat så mycket om honom. Våra gäster lockades av mästarna från Irland, och männen från Småland döptes

tvungna. Men det är min tro, att om en Kristi tjänare satte sig att vänta på hjärtats trängtan hos detta folk, då bleve hans väntan lång. Och av vad som nu blivit gjort kan mycket gott komma. Men att allt gått mig så väl i händer är inte min förtjänst, utan dessa båda mästares från Irland; och det var förvisso ett Guds klara under att de sändes hit i rättan tid för att hjälpa till vid det heliga verket.

– Det är lätt att se att det är så, sade Åsa.

– Nu kan det vara på tiden, sade Orm till de fyra främlingarna, att vi få höra något mera om er som kommit till oss i tiggarskepnad. Vi äro nyfikna att få veta varför ni båda mästare draga omkring på sådant sätt, och vilka ni båda andra äro, och i vilka ärenden ni äro stadda.

Den store mannen med det gråsprängda skägget såg sig omkring och nickade långsamt. Därpå sade han med sorgsen röst:

– Spjalle heter jag, och i Uppsala hör jag hemma. Jag har varit med kung Erik i all hans härnad, och stått honom närmast som hans sköldbärare för min storleks och styrkas skull. Men nu är jag löst ur min tjänst. Och mitt ärende är endast detta: att draga hem till Uppsala i en tiggares skepnad, med ett svärd fastbundet vid mitt ben.

Han tystnade, och alla sågo på honom i häpnad.

– Varför har du ett svärd bundet vid benet? frågade Ylva.

– Mera kunde väl vara att säga om detta och om annat, svarade han; men måhända har jag redan sagt för mycket, sedan jag vet att du, husfru, är kung Svens syster. Men en nyhet är den största och värsta; och det är den, att kung Erik, som kallades den segersälle, är död.

Alla tyckte att detta i sanning var en nyhet, och de voro ivriga att få höra mera.

– Och för mig behöver du inte vara rädd, fast jag är kung Svens syster, sade Ylva. Ty mellan oss är kärleken inte större, än att han nyss hade utsända män här som stodo oss efter livet. Är det han som dräpt kung Erik?

– Nej, nej, sade Spjalle förtrytsamt; då hade inte jag varit i livet nu. Det var trolldom han dog av, det är min tro, om den nu kom från gudarna eller från den onda västgötakvinnan Sigrid, Skoglar-Tostes dotter, hans drottning, – må hon vältra i Hels forsar bland svärdseggar och etterormar! Kungen låg på plundring bland Småöarna med stor flotta, och det var hans tanke att snart segla mot kung Sven, som satt i norra Sjöland; och alla hade vi goda dagar och trivdes med våra värv. Men när vi lågo i skeppsläger på Falster tog olyckan sin början; ty där kom en förvillelse över kungen, så att han lät förkunna för hela hären att han tänkte låta döpa sig. Han sade att hans lycka mot kung Sven skulle bli bättre om så

skedde, så att han helt skulle kunna göra slut på honom. Till detta hade han lockats av präster, som kommit från saxarna och mumlat i hans öra. Hären tyckte föga om detta; och förståndiga män sade honom öppet att det illa hövdes en sveakonung att tänka på sådan fåfänglighet, som kunde passa för saxare och daner men inte för honom. Men han såg misslynt på dem som talade så, och var sträv i sina svar till dem; och då alla voro vana vid att han själv förstod allting bäst och helst gjorde som han ville, blev ingenting mera sagt honom av hans män i detta ärende. Men hans drottning, den galna västgötskan, som var med oss på härnaden med alla skepp hon ärvt efter sin fader, hade ett hat till Kristus och allt hans folk och lät sig inte tystas av kungen; och mellan dem blev det nu stor träta, så att det spordes i hären att hon sagt att en döpt konung vore det ömkligaste hon visste, och att kungen lovat henne aga om hon en gång till öppnade munnen i denna sak. Men det var för sent att tala med henne om aga nu; det skulle hon haft tidigare och ofta. Av detta kom split i hären, så att vi svear och drottningens män sågo snett på varandra med många stickord och ofta togo till vapen när vi möttes. Och nu grep trolldomen honom hårt, så att han sjuknade och låg maktlös; och tidigt en morgon, när de flesta ännu lågo i sömn, seglade Skoglar-Tostes galna dotter bort med alla sina skepp. Hon ämnade sig till kung Sven, trodde många, och det var också kungens tanke när han fick veta vad som hänt; men intet kunde göras åt denna olycka, och kungen var nu så svag att han ej förmådde säga mycket. Nu kom en stor skräck över lägret, och alla skeppshövdingar ville bort så fort de kunde, och det blev stort kiv om kungens skattkistor och hur de skulle delas mellan alla för att inte falla i kung Svens hand. Men mig kallade kungen till sin bädd och befallde mig att bringa hem hans svärd till hans son. Det var Uppsalakungarnas gamla svärd, som kommer från Fröj och är deras största klenod. Bär hem svärdet, Spjalle, sade han, och lät det inte komma vilse; ty i det bor ättens lycka. Och därmed begärde han vatten att dricka, och då förstod jag att han inte hade långt kvar. Och han, som folken kallade den segersälle, dog snart därefter, i elände på sin bädd; och då voro vi knappt kvar många nog för att bygga hans likbål. Men vi gjorde så gott vi förmådde, och hans trälar och två av prästerna dödade vi och lade vid hans fötter på bålet, så att han inte skulle komma ensam och oansenlig inför gudarna. Och medan bålet ännu brann, kommo öborna manstarka emot oss med härrop. Då flydde jag snabbt, för detta svärds skull, och med dessa trenne män kom jag över till Skåne i en fiskebåt. Och svärdet bär jag bundet vid mitt ben, under kläderna, för att gömma det så gott jag kan. Men hur det nu skall bli i världen, sedan han är död, är mera än vad jag kan förstå; ty bland alla kungar var han den ypperste, fast han för den onda kvinnans skull fick ett sådant slut att han nu där borta, på Falsters strand, ligger utan hög över sin aska.

Så var Spjalles berättelse, och alla funno hans nyheter märkliga.

– Det är onda tider för kungar, sade Orm. Först Styrbjörn, som var den starkaste, sedan kung Harald, som var den visaste, och nu kung Erik, som var den mäktigaste; och det är inte länge sedan vi hörde att också den stora kejsarinnan Theofano dött, hon som ensam rådde över saxare och lombarder. Endast kung Sven, min svåger, som är fullare av ondska än andra, dör inte, utan frodas och växer till. Det vore gott att få veta varför Gud inte förgör honom och låter bättre kungar leva.

– Gud slår honom när stunden är inne, sade fader Willibald, såsom han slog Holofernes, som fick sitt huvud avhugget av kvinnan Judith, eller Sanherib, assyriernas herre, som dräptes av sina söner inför sin avgudabild. Men ibland är det onda seglivat, och här i dessa nordländer är djävulen starkare än på andra håll. Därpå ha vi nu nyss fått höra ett förskräckligt tecken; ty här sitter denne Spjalle och talar om att han varit med om att slakta Kristi tjänare vid sin konungs likbål. Sådant djävulskap finns ingenstades i världen utom här och hos de värsta bland vänderna. Och för mig är det inte lätt att veta vad jag bör göra inför sådana gärningar och deras gärningsmän. Jag kunde säga dig, Spjalle, att du evinnerligen skall brinna i helvetet för detta. Men därmed vore föga sagt; ty till helvetet skulle du ändå.

Spjalle såg sig betänksam omkring bland de närvarande.

– Nu har jag sagt för mycket i mitt oförstånd, sade han, och väckt vrede hos denne präst. Men vad vi gjorde var endast enligt gammal sed, såsom alltid gjorts vid sveakungars bortfärd. Och det sades mig av dig, husfru, att jag inte var bland fiender här.

– Bland fiender är du inte, sade Orm, och intet ont skall vederfaras dig här; men du må inte finna det underligt att vi, som alla hålla oss till Kristus, hålla det för en ond gärning att dräpa präster.

– De äro bland de heliga martyrerna nu, sade fader Willibald.

– Ha de det bra där? frågade Spjalle.

– De sitta i Guds klaraste salighet och ha det långt bättre än människoförstånd kan fatta.

– Då ha de fått sin lott bättrad mycket, sade Spjalle, ty hos kung Erik räknades de bland trälarna.

Ylva brast i skratt.

– Och då finner du dig mera värd beröm än klander, för att du hjälpt till att sända dem dit, sade hon.

Fader Willibald såg strängt på henne och sade att sådant lättfärdigt tal gjorde

honom bedrövad.

– När du ännu var en tanklös ungmö, då kunde det så vara, sade han; men nu borde du veta bättre, när du är en förständig husfru med tre barn och fått mycken undervisning.

– Jag har det från min fader, sade Ylva; och jag vet inte att han stort bättrades, hur många barn han fick och hur mycket han än undervisades av dig och biskop Poppo.

Fader Willibald skakade på huvudet och strök sig med handen långsamt över hjässan, såsom han alltid gjorde när samtalet föll på kung Harald; ty där bar han ännu märket efter ett krucifix, som kungen en gång i otålighet ryckt till sig och slagit honom över huvudet med.

– Förvisso var kung Harald en stor syndare, sade fader Willibald; och det var nära att jag kommit bland martyrerna den gång han slog mig. Men i mycket var han dock kung Davids like, det märks bäst när vi jämföra honom med kung Sven; och han skulle knappt tyckt om att höra sin dotter skämta om dråp på präster.

– Syndare är vi alla, till och med jag, sade Orm; ty mer än en gång har jag burit hand på präster, när vi stormade städer i Kastilien och Leon och brände deras kyrkor. De stredo tappert mot oss, både med spjut och svärd, och det var min herre Almansurs befallning att de alltid skulle dödas främst av alla. Men det var innan jag visste bättre, och därför är det min tro att Gud inte räknar strängt med vad jag gjorde då.

– Jag har kommit i bättre sällskap än jag trodde, sade Spjalle.

Den bleke unge mannen med det lilla svarta skägget, som var den fjärde bland främlingarna, hade hittills suttit tyst med sorgmodig min; nu suckade han och tog till orda.

– Alla äro syndare, det är sant; men ingen bland er bär så svår syndabörda som jag. Rainald heter jag, Guds ovärdige präst, och är kanonicus hos biskop Eckard i Slesvig. Men jag är född i Zülpich i Lotharingien, och förr var jag magister i domskolan vid kröningskyrkan i Aachen. Och hit upp är jag kommen för min synds och min olyckas skull.

– Det må jag säga, sade Orm, att bättre tiggare får man leta efter, ty alla ha ni något att komma med. Och om din berättelse är god, vilja vi gärna höra den.

– Berättelser om synd äro alltid goda, sade Ylva.

– Endast om man lyssnar till dem med allvar och för att lära sig bättring, sade fader Willibald.

– Min berättelse är full av allvar, sade magistern sorgset; ty alltsedan mitt

tolfte år är jag en olycksman. Det må ni veta att i en jordkula invid vägen mellan Zülpich och Heimbach bor spåkvinnan Radla, som ser in i det tillkommande. Till henne fördes jag av min moder, som ville veta om allt skulle gå mig väl ifall jag sattes i prästskola; ty jag hade stor åstundan att bli en Kristi tjänare. Spåkvinnan tog mina händer i sina och satt länge vaggande och stönande med slutna ögon, så att jag höll på att förgås av rädsla. Till sist började hon tala och sade att jag skulle bli en god präst och att mycket skulle gå mig väl i händer. »Men en olycka bär du med dig«, sade hon. »Tre gånger skall du begå svår synd, och den andra synden skall vara svårare än den första, och den tredje svårast. Detta är ditt öde, och det kan du inte undfly.« Så voro hennes ord, och mera ville hon inte säga. Vi gräto båda, min moder och jag, när vi gingo hemåt från henne; ty vi ville båda att jag skulle bli en helig man och ingen syndare. Vi gingo till vår gamle präst för att fråga honom till råds, och han sade att den vore lycklig som kunde slippa undan med tre svåra synder; men jag fick föga tröst av hans ord. Så kom jag i prästskola i Aachen, och ingen var villigare och flitigare än jag, och ingen räddare för synd; både i latin och liturgi var jag den bäste, och när jag var tjuogoett år kunde jag evangelierna och psaltaren utantill, samt även det mesta av epistlarna till thessaloniker och galater, som voro alltför svåra för många, så att domprosten Rumold gav mig stort beröm och tog mig till sin egen diakon. Domprosten Rumold var en gammal man med dånande röst och stora utstående ögon, så att många bävade för honom; över allt annat på jorden, utom Kristi kyrka, älskade han tvenne ting: kryddat vin och lärdom. Han var bevandrad i vetenskaper som voro så svåra och sällsynta att få kände till deras namn, såsom astrologi, mantik och algoritm; och det sades att han var i stånd att samtala med kejsarinnan Theofano på hennes eget byzantinska tungomål. Ty i sina unga dagar hade han varit i Österlandet samman med den lärde biskop Liutprand av Cremona och kunde därom berätta sällsamma ting. Han hade samlat böcker i alla sina dagar och ägde över sjuttio stycken; och ofta på kvällarna, när jag burit in det värmda vinet till honom i hans kammare, undervisade han mig i lärda ting, eller lät mig läsa högt för honom ur tvenne gamla skalders verk som han ägde. Statius hette den ene; han sjöng med svåra ord om forna krig bland byzantinerna vid en stad som hette Thebe. Men den andre, som hette Ermoldus Nigellus, var lättare att förstå; han besjöng den fromme kejsar Ludvig, den store kejsar Karls son, och hans härfärd mot hedningarna i Spanien. Domprosten röt ofta, eller slog efter mig med sin käpp, när jag läste fel i Statius; han sade att jag skulle älska honom och läsa med omsorg, emedan han var den förste skald i Rom som blivit kristen. Jag ville vara domprosten till lags och slippa hans käpp, och därför gjorde jag så gott jag kunde; men mycket förmådde jag inte älska denne skald, fast jag försökte. Men domprosten ägde ännu en skalds verk, och den boken var

satt i skönare pärmar än de andra. Ibland såg jag honom sitta mumlande över den, och då såg han ut att vara väl tillfreds och skickade mig efter mera vin; men ur den boken lät han mig aldrig läsa. Därav blev min nyfikenhet allt starkare, och en afton när han var på gästbud hos biskopen gick jag in i hans kammare och letade efter denna bok och hittade den till sist i en liten kista under väggbänken. Det som stod först i den boken var Regula Magistri, det är den helige Benedikts regel för ett gudligt liv; och därpå ett lovtal över kyskheten av en from man från England vid namn Aldhelmus. Därefter kom en lång dikt, som var skönt präntad med den största omsorg; Ars Amandi hette den, det är uttytt Älskogskonst, och den var skriven av en skald i det gamla Rom som hette Ovidius och som säkert aldrig blev kristen.

Magistern såg sorgset på fader Willibald, när han hunnit så långt i sin berättelse, och denne nickade tankfullt.

– Jag har hört talas om den skriften, sade han, och jag vet att den är berömd bland fåvitska munkar och lärda nunnor.

– Den är som Belzebubs egen brygd, sade magistern, och likväl sötare än honung. Denna skrift var svår för mig att tillfullo förstå, ty den var full av ord som varken finnas i evangelier eller epistlar, inte heller hos Statius; men min iver var lika stor som min rädsla. Om dess innehåll vill jag ingenting säga, endast att den var fylld av smek och vällukter och ljuvlig melodi och alla sorters horisk lek som kunna tänkas mellan man och kvinna. Först tänkte jag att det måtte vara svår synd att läsa sådant; men därpå besinnade jag mig hastigt, intalad av djävulen, och tänkte att det som kunde läsas av en vis domprost inte kunde vara synd för mig. Denne liderlige Ovidius var i sanning en stor skald, fast helt given i djävulens våld; och det var ett märkligt ting att hans verser av sig själva blevo kvar i mitt minne; långt bättre än episteln till galaterna, fast jag bemödat mig mycket med den. Jag läste tills jag hörde domprostens steg utanför huset; den kvällen gav han mig hård aga med sin käpp, emedan jag försummat att möta honom med lykta och stödja honom på vägen hem. Men agan brydde jag mig inte stort om, ty jag hade annat att tänka på; och ännu tvenne gånger, när han var borta, kom jag in i hans kammare och läste dikten till slut. Av detta kom en stor förändring över mig, så att jag ständigt gick omkring med sinnet fullt av synd och sköna verser. För min lärdoms skull blev jag nu magister vid domskolan, och allt gick mig väl tills jag en gång blev kallad inför biskopen. Han sade att den rike köpmannen Dudo i staden Maastricht, som var en man känd för fromhet och som givit kyrkan stora skänker, ville ha en from och lärd präst till att undervisa hans son i kristlig dygd och helst även lära honom att skriva och räkna; och därtill hade nu biskopen valt mig, emedan domprosten höll mig för att

vara den bäste bland de unga och den ende som visste något om den svåra räknekonsten. För att jag också skulle kunna leda deras andakt gjorde den gode biskopen mig till presbyter, med rätt att mottaga bikt, och därpå begav jag mig genast till staden Maastricht, där djävulen väntade mig. Han tog sig om huvudet med båda händerna och stönade högt.

– Så långt var din berättelse inte mycket att komma med, sade Orm, men kanske den bättrar sig nu. Låt oss höra hur det blev vid detta möte mellan er båda, djävulen och dig.

– Jag mötte honom inte i kroppslig gestalt, fortsatte magistern, men det var illa nog som det var. Köpmannen Dudo bodde i ett stort hus invid floden; han tog vänligt emot mig, och varje morgon och kväll höll jag bön för hans hushåll. Jag undervisade flitigt hans son, och Dudo själv satt stundom och lyssnade till oss, ty han var i sanning en from man och befallde mig ofta att inte spara på riset. Hans hustru hette Alchmunda, och i huset fanns också en syster till henne, som hette Apostolica och var änka. De voro ännu unga båda och sköna att se på. De tedde sig dygdiga och sedesamma, med långsam gång och nedslagna ögon, och vid bönestunderna visade ingen större fromhet än de. Men fast den lede Ovidius satt kvar i min själ djärvdes jag inte mycket se på dem och aldrig tala med dem; och nu gick allt väl tills den tid kom då köpmannen begav sig åstad på en stor handelsresa söderut och till Lombardiet. Före sin bortfärd biktade han sig och lovade rikliga skänker till kyrkan för lycklig hemkomst; han förmanade allt sitt hus och tog löfte av mig att jag dagligen skulle hålla förbön för honom, och därpå drog han bort med sina män och hästar. Hans hustru och hennes syster gräto mycket vid avskedet, men deras gråt stillnade snart, och de började nu te sig annorlunda än förr. Vid bönestunderna med husfolket visade de alltjämt fromhet; men de kommo nu gärna för att höra på mig och min lärjunge, och då sutto de viskande samman, med ögonen på mig, eller befallde att barnet skulle få vila sig och gå till sina lekar, emedan de ville fråga mig till råds om viktiga ting. De undrade mycket över att jag var så allvarlig, trots min ungdom, och fru Apostolica ville veta om det var sant att alla unga präster voro rädda för kvinnor. Hon sade att de nu kunde räknas som stackars sörjande änkor båda och att de i sanning behövde tröst och uppmuntran. De sade att de båda ville bikta alla sina synder före påsk, och Alchmunda ville veta om jag hade rätt att meddela syndaförlåtelse. Jag svarade att biskopen givit mig tillåtelse, emedan detta hushåll var väl känt för sin stora fromhet, så att föga kunde finnas att bikta där. De slog samman händerna i glädje över detta, och nu började djävulen på allvar att driva sitt spel med mig, så att mina tankar alltmera fylldes av dessa båda kvinnor. För sitt goda ryktes skull fingo de aldrig ensamma gå ut i staden, det

hade Dudo strängeligen förbjudit, och han hade satt gårdsfogden att vaka över detta påbud; därför kastade de sina ögon på mig och lockade mig till synd. Jag borde ha varit ståndaktig och förmanat dem, eller genast flytt från deras åsyn, såsom gudsmannen Josef gjorde i Potifars hus; men förvisso hade Josef aldrig läst Ovidius, och därför hade han lättare än jag. När jag såg på dem, fanns i mina blickar inte längre kyskhets och fromhet, utan endast synd och begärelse, så att jag skalv när de kommo mig nära; likväl vågade jag ingenting göra, för min ungdoms och oerfarenhets skull. Men dessa kvinnor, som voro lika fulla av syndiga tankar som jag och mycket dristigare, fällde inte modet för detta; och en natt när jag låg i sömn i min kammare, vaknade jag vid att en kvinna kom till mig i min säng. Jag kunde ingenting säga, så stor var min rädsla och glädje; men hon viskade att åskan börjat gå och att hon var mycket rädd, och därmed slog hon armarna om mig och började ivrigt kyssa mig. Vid en klar blixst såg jag att det var Apostolica; och fast jag själv eljest hade stor skräck för åska, hade jag inte tid att tänka på dylikt nu. Men efter en stund, sedan jag med henne njutit älskog som var långt ljuvligare än allt vad Ovidius sjungit, hörde jag åskan komma allt närmare; då greps jag av stor förskräckelse och väntade att Gud genast skulle slå mig med sin ljungeld. Därav blev dock ingenting; och nästa natt, när Alchmunda kom till mig lika ivrig som systemen, förnams ingen åska, och lustan betog mig alltmera, så att jag hängav mig åt de syndiga fröjderna med förhärdelse och glättigt mod. Dessa kvinnor voro vänliga och godsinta; de trättes aldrig, varken med mig eller med varandra, och intet ont fanns hos dem utom deras stora kättja; men inte heller fanns det hos dem någon ånger eller ängslan, utom deras stora ängslan för att pigorna skulle märka vad de hade för sig. Men djävulen stod dem troget bi, ty vad kan finnas som är mera glädjande för honom än att kunna bringa en Kristi tjänare på fall? När nu påsktiden kom, biktade sig allt husfolket för mig i tur och ordning, och sist kommo Alchmunda och Apostolica; dessa lade med allvar fram allt som skett mellan oss, och jag var tvungen att meddela dem Guds fulla förlåtelse. Detta var ett förskräckligt ting att göra; ty fast nu all synd var vältrad över på mig, kändes det likväl som om jag velat bedraga Gud.

– Det är mitt hopp att du hunnit bättra dig sedan dess, sade fader Willibald strängt.

– Det är också mitt hopp, svarade magistern; men det är mitt öde, det som spåkvinnan sade om de tre synderna. Likväl var jag inte helt snärjd i djävulens garn, ty varje dag höll jag förbön för köpmannen, såsom jag lovat, mot all farlighet på resan och för lycklig hemkomst, och mot slutet till och med tvenne gånger om dagen, för att lindra den stora ånger och skräck jag kände. Men denna

skräck blev allt svårare; och till sist, natten efter Kristi uppståndelses dag, förmådde jag inte längre uthärda, utan flydde hemligt ur hus och stad och drog tiggande fram längs vägarna tills jag nådde hem till min moder. Hon var en from kvinna, och när jag berättade henne allt, grät hon mycket; och därpå började hon trösta mig och sade att det inte vore stort att undra på att kvinnor blevo yra vid min åsyn, och att sådana ting skett oftare än folk visste om. Det enda jag nu kunde göra, sade hon, var att gå tillbaka till den gode domprosten och säga honom hur allting skett, och hon välsignade mig när jag gav mig åstad för att göra som hon sagt. Domprosten Rumold såg på mig med stora ögon och ville veta varför jag kommit tillbaka; och under tårar berättade jag nu allt för honom, sannfärdigt från början till slut. Han brummade argt när han fick veta att jag läst Ovidius utan hans tillstånd; men när jag kom till vad som hänt mig med de båda kvinnorna, slog han sig på knäna och brast ut i ett dånande skratt. Han ville noga ha reda på allt detta, och om båda kvinnorna varit väl tillfreds med mig; därpå suckade han och sade att ungdomen vore den bästa tiden, och intet domprosteri i hela kejsardömet mycket värt mot den. Men när jag berättade vidare, mörknade han alltmera, och när jag nått till slutet, slog han näven i bordet och skrek att jag svårt förgått mig och att detta vore en sak där biskopen finge döma. När vi kommit inför biskopen och han fått höra allt, var han ense med domprosten i att jag felat svårt och svikit mitt ämbete i tvenne ting: jag hade rymt från den plats dit jag sänts av honom, och jag hade förrått biktens hemlighet genom att för min moder berätta vad som hänt mellan mig och kvinnorna. Mitt horsbrott, sade de, var förvisso en allvarlig sak, dock inte värre än vad man var van vid och inte mycket att tala om bredvid detta andra, vilket endast kunde sonas med sträng botgöring. Men emedan jag handlat av oförstånd och inte av ond vilja, tänkte de förfara mot mig med så stor mildhet som möjligt, och de gävo mig tre botgöringar att välja på: att under ett år bli själasörjare hos de spetälska i det stora hospitalet vid Jülich; eller draga som pilgrim till det Heliga Landet och bringa hem till kröningskyrkan olja från Oljeberget och vatten från floden Jordan; eller gå till omvändelseverket bland danerna. Jag kände mig styrkt av deras mildhet och brinnande av åstundan att få sona min synd; därför valde jag det svåraste, och så blev jag sänd till biskop Eckard av Hedeby. Han tog vänligt emot mig, och snart gjorde han mig till kanik för min lärdoms skull; och hos honom blev jag i två år, idog i fromhetens tjänst och magister vid den skola han inrättat, tills åter mitt öde nådde mig och jag begick min andra synd.

– Du är mig en ny sorts präst, sade Orm, med dina synder och dina galna kvinnor. Men ännu ha vi inte fått veta varför du kommit hit.

– Varför har du inte gift dig, som en vettig människa, sade Ylva, när din lust

efter kvinnor är så stark?

– Somliga hålla före att en präst helst skall leva ogift, sade magistern. Här går ju er egen präst utan hustru; fast det må vara sant att han är heligare än jag och starkare mot frestelser.

– Jag har haft annat att göra än att tänka på kvinnor, sade fader Willibald; och nu, prisad vare Gud, är jag gammal nog för att slippa komma i sådan frestelse. Men i denna sak hade redan de heliga apostlarna olika mening. Själve Sankt Petrus var en gift man, och till och med på sina resor bland hedningarna hade han sin hustru med sig. Detta gladdede dock icke Sankt Paulus, som höll sig ogift, och kanske var det därför han fick tid till längre resor och mycket skrivande. Sedan länge ha heliga män börjat tänka att Sankt Paulus hade rätt och Sankt Benedikts abboter i Frankrike hålla nu före att varje präst bör leva ogift och helst helt i kyskhets. Dock är det min tro att det kommer att dröja innan alla präster kunna finna sig i detta.

– Så är det, sade magistern. Jag känner till förkunnelsen av den frankiske abboten Odo och hans lärjungar, att äktenskap är av ondo för en Kristi tjänare, och jag håller deras åsikt för att vara den rätta. Men djävulens knep äro många och av omätlig slughet; och sådan ni nu se mig här, är jag en utstött och en vandrare i vildmarken för att jag vägrat att träda i gifte. Detta är den andra av de synder som häxan profeterade för mig. Och det är förskräckligt för mig att begrunda vad den tredje må bli.

De ville nu alla gärna få höra vad som hänt honom, och sedan Ylva skänkt i en styrkedryck åt honom, började han berätta om sin andra synd.

ÅTTONDE KAPITLET

*Om den syndige magisterns andra synd,
och om den bot han fått sig pålagd*

Därmed sade han med sorgsen röst, hänger det så samman, att en kvinna vid namn Thordis bor ej långt från Hedeby. Hon är högättad och bland de rikaste i trakten, med vida marker och stora hjordar, och född och uppvuxen i hedendom. För sin rikedom skull har hon varit gift tre gånger, fast hon ännu är i sin ungdom, och alla hennes män ha fått våldsmäns död i härtåg och fejder. När den tredje dräpts blev hon missmodig och kom självmant till biskop Eckard och sade sig vilja söka hjälp hos Gud; hon blev då undervisad och döpt av biskopen själv, och ofta därefter kom hon ridande till mässan med stort följe och med buller och vapenslammer som om det varit en krigshövding som kommit. Hennes stolthet var stor och hennes sinnelag genstörtigt, och i början vägrade hon att låta sina följesmän lägga av sig vapnen innan de trädde in i kyrkan; ty sådant, sade hon, skulle se ömkligt ut. Men biskopen övertalade henne slutligen och han ville att vi skulle ha tålamod med henne i allt, emedan hon kunde bli Guds kyrka till stor nytta. Och det är sant att hon mer än en gång kom till biskopen med goda skänker. Men likväl var hon svår att stå ut med, och värst blev hon för mig. Ty när hon fått ögonen på mig, upptändes snart hennes lusta, och en gång efter mässan stod hon ensam och väntade på mig i vapenhuset och bad om min välsignelse. Den gav jag henne, och därefter såg hon noga på mig och sade att om jag lade mig till med hår och skägg, såsom hövdes en man, skulle jag duga till annat än att säga mässan: »och hos mig är du välkommen när du vill, och det besöket skall du inte ångra«, sade hon. Därmed grep hon mig vid öronen och kysste mig skamlöst, fast min diakon stod bredvid och lämnade mig kvar i stor blygsel och förskräckelse. Jag var nu, med Guds hjälp, stark mot kvinnor och besluten att vandra ostrafligen; dessutom kunde hon inte i skönhet mäta sig med de båda som förlett mig i Maastricht. Därför fruktade jag inte att falla i synd med henne; men jag kände rädsla inför hennes galenskap, och det var en olycka att den gode biskop Eckard nu var borta, ty han hade rest till ett kyrkomöte i Mainz. Jag fick diakonen att tiga med det han sett, fast han skrattade mycket i sitt oförstånd, och den kvällen bad jag ivrigt till Gud om hjälp mot denna kvinna.

Därav kände jag mig förunderligt styrkt; och jag tyckte mig förstå att hon kommit i min väg på det att jag måtte visa vilken ståndaktighet jag nu ägde mot köttets lockelser. Men nästa gång hon kom till kyrkan, kände jag likväl åter stor skräck; och så fort jag kunde, medan sången ännu ljud, flydde jag in i sakristian för att undgå henne. Men utan att sky något var hon efter mig innan jag hunnit slippa ut, och ville veta varför jag inte synts till hemma hos henne fastän hon inbjudit mig. Jag svarade att många viktiga ting uppfyllt min tid. »Ingenting är viktigare än detta«, sade hon, »ty du är den man jag vill gifta mig med, fast du är rakad; och jag trodde dig ha förstånd nog att inte låta mig sitta i väntan, efter vad jag lät dig märka sist.« Jag var nu i svår förvirring och visste endast svara att jag för många tings skull omöjligt kunde lämna kyrkan medan biskopen var borta; men därpå steg mitt mod, och jag sade henne med allvar att Kristi tjänare helst borde leva ogifta och att alla de heliga kyrkofäderna voro ense i att strängt ogilla den kvinna som trädde i gifte för fjärde gången. Hon blev blek vid mina ord och kom emot mig utan att låta mig tala till slut. »Är du snöpt som en gällox?
« sade hon. »Eller håller du mig för att vara gammal?« Hon såg farlig ut i sin vrede, och jag grep ett krucifix och höll upp emot henne och började läsa bönen för onda andars fördrivande; men hon ryckte det ur min hand med sådan kraft att hon slant och föll baklänges och slog huvudet mot den stora klädkistan. Men hon var genast på fötter igen och skrek högt på hjälp; och jag gjorde detsamma utan att veta vad jag gjorde. Och därmed fullkomnades mitt öde, som det inte fanns undflykt ifrån; ty i den strid som nu blev i kyrka och vapenhus och utanför, mellan hennes följe, som ville hjälpa henne, och goda män från staden, som ville hjälpa mig, dödades män på båda sidor, och däribland en underdiakon, som blev huggen med svärd, samt kaniken Andreas, som kom springande från biskopshuset för att stilla striden och fick en sten i huvudet och dog nästa dag. Äntligen blev kvinnan fördriven, samman med de män hon hade kvar; men min förtvivlan var stor, när jag såg allt som hänt och att präster dödats för min skull. När biskop Eckard återvände och fick höra allt, fann han att det mesta av skulden var min; ty han hade befallt att kvinnan Thordis skulle behandlas med tålmod av oss alla, och däri hade jag svårt brustit. Det rätta, sade han, hade varit att göra henne till viljes. Jag bad honom att pålägga mig det strängaste straff, emedan jag kände min synd fast den varit omöjlig att undvika; jag berättade för honom om häxans spådom och hur det som nu skett var den andra av de tre synder som det var mitt öde att begå. Biskopen sade att han ogärna ville ha mig kvar i Hedeby när tiden kom för mig att begå den tredje; och till sist blev min botgöring uttänkt. Han befallde mig att draga upp till de vilda smålänningarna för att friköpa Guds nitiske tjänare, fader Sebastian, som för tre år sedan sänts ut för att bringa dem evangelium och som alltsedan dess försmäktar hos dem i hård

träldom. Dit är jag nu på väg, och detta är mitt ärende. Och om mig och mina olyckor veta ni nu lika mycket som jag själv.

Därmed slöt han sin berättelse; och Ylva skrattade och skänkte i öl åt honom.

– Du synes mig ha det svårt med kvinnor, hur du än vänder dig med dem, sade hon, och det fast du läst i bok om hur de böra älskas. Och du lär väl knappt få bättre hand med dem i dessa trakter.

Men magister Rainald svarade med jämnmod att all sådan fåfänglighet nu vore slut för hans del.

– Ej endast med kvinnor utan även i andra ting må du vara en man av stor enfald, sade Orm, och din helige biskop också, om ni tro att du kan komma tillbaka med en friköpt präst, eller ens med livet i behåll, ifall du bär silver och guld med dig till smålänningarna.

Magistern skakade på huvudet och smålog sorgmodigt.

– Guld och silver bär jag inte med mig, sade han, ty det är inte med den sortens ting fader Sebastian skall friköpas. Utan jag skall ge mig själv till träl i hans ställe. Jag är yngre och starkare, och därför bör bytet kunna ske lätt. Och därmed kan jag sona något av den synden att jag vållat tvenne prästers död.

Alla förundrade sig över detta, och först ville de inte tro att han menade allvar. Men magistern blev vid vad han sagt.

– Jag håller mig för lika god kristen som andra, sade Orm; men likväl tror jag mig hellre i stånd att begå alla synder än att själv lämna ut mig som träl.

Fader Willibald sade att sådan kristlig gärning inte var varje mans sak, men att magistern handlade rätt.

– Och mycket lång blir icke din träldom, sade han till denne; ty nu räkna vi ej mera än fem år till Kristi återkomst, efter den uträkning som de flesta lärda män hålla för att vara riktig. Och om du nu skyr kvinnor och slipper olyckor med dem, kan det hända, att du hinner döpa många smålänningar innan den dagen kommer. Då kan du stå lugn inför Herrens domstol.

– Det är sant som du säger, sade magistern, och jag har själv tänkt på dessa ting. Men det värsta är att jag har min tredje synd kvar att begå. Och det var häxans spådom att den skulle bli den största.

Ingen visste att finna någon tröst för honom mot detta, men Orm sade sig hoppas att denna tredje synd måtte dröja någon tid.

– Ty jag skulle ogärna se, sade han, att du beginge den medan du gästar mitt hus. Men det må ni alla veta, både du, präst, och du Spjalle, och ni båda mästare från Irland, att ni gärna må stanna här hos mig så länge det synes er gott.

– Det säger också jag, sade Ylva.

De tackade för detta; men Spjalle sade att han endast tänkte stanna få dagar.

– Ty jag kan inte dröja på vägen, sade han, med kungarnas lycka i min vård.

De båda gycklarna sade sig vilja göra Spjalle sällskap, emedan de ämnade sig till Uppsala liksom han. Och om de inte skulle trivas där, hade de andra kungar att välja på.

– Då gå vi kanske till Norge, sade de, ty där sitter nu kung Olaf Tryggvesson, som säges ha blivit en god kristen. Eller också fara vi i österväg, till kung Valdemar i Gårdarike, som har stort namn om sig för makt och rikedom och för givmildhet mot konstförfarna män.

– Till honom är det lång väg, sade Orm.

– Vi äro hemlösa vandrare på jorden, sade de, men så långt som kungar finnas gå vi gärna, ty hos alla äro vi välkomna. Och bortom Gårdarike råder kejsar Basilius, han som kallas Bulgardödaren och som är den mäktigaste av världens herrar, nu sedan kung Harald och kung Erik äro döda; fast det kan vara att den unge kejsaren i Tyskland inte gärna skulle höra detta sägas, inte heller konung Brian hemma hos oss. Vi ha hört sägas av vittfarna män att kejsarens gycklare i Miklagård ha stort anseende och förmå utföra svåra ting, och särskilt ha vi hört berättas om ett konststycke som de gjorde inför sändebud från den gamle tyske kejsaren, i de dagar då kejsar Nikeforos rådde i Miklagård. De gjorde det med förunderlig klättring på en stång; och den konsten känna vi icke till, fast vi eljest tro oss veta mer än andra. Därför kunde det vara lönt att få se hur skickliga de äro, och att visa dem vad Erins mästare förmå. Och det vore förvisso en stor heder för oss att få gyckla inför kejsar Basilius, och för honom att få besök av oss. Men först ämna vi oss nu till Uppsala, till den unge kungen där, och då är det bäst att vi hålla sällskap med Spjalle. Ty han är en god man att gå tiggande med.

Så blev det; och efter några dagar, sedan han känt sina krafter bättras, band Spjalle åter fast kungasvärdet vid sitt ben, och han och de båda mästarna togo upp sina påsar och tiggartavar. De fingo riklig vägkost av Åsa och Ylva, så att de sade sig ha föga hopp att en gång till på sin väg möta sådan gästfrihet som kommit dem till del på detta ställe.

– Och om vi ses igen, sade Felimid till Orm vid avskedet, skall du veta att du alltid har goda vänner i oss.

– Det kunde jag väl önska, att få se er igen, sade Orm; men lägga ni er väg åt Miklagård, lär det få stanna vid önskan. Ty här sitter jag i stillhet, och ser barn födas och grödor gro, och kommer nog aldrig mer på resa.

– Vem vet? Vem vet? sade de små långörade männen.

Och därmed nickade de och fingo med sig en välsignelse av fader Willibald och drogo sina färde med Spjalle.

Men magister Rainald stannade kvar hos Orm en tid framåt; ty så hade befunnits klokast för hans del. Alla voro ense om att han inte på egen hand kunde ge sig upp över gränsen för att leta efter fader Sebastian, ty då skulle han hinna bli fångad eller dräpt till ingen nytta, långt innan han fått något utträttat. Därför bestämdes det att han skulle stanna på Gröning tills tiden kom för gränsbygdernas stora ting vid Kraka-sten, som nu snart skulle hållas. Ty där, sade Orm, kunde kanske någonting bli gjort för att få hans ärende främjat.

NIONDE KAPITLET

Hur magistern letade efter kvigor och satt i ett körsbärsträd

Nu blev det så som Orm sagt, och magister Rainald fick bli kvar på Gröning över sommaren. Han hjälpte fader Willibald, när denne höll gudstjänst för husfolket och för sådana bland de nydöpta i trakten, som funno det lönt att hålla sitt löfte att komma. Han blev genast berömd av alla för sin sång i mässan, som var skönare än vad någon hört. I början var det smått med villigheten hos de nydöpta att infinna sig, men när ryktet spred sig om magisterns sång, började allt flera komma; och kvinnor sågos sitta med tårade ögon när han sjungit. Fader Willibald var mycket nöjd med denna hjälp, ty själv var han ingen stor sångare.

Men i annat var det skralt med magisterns duglighet. Orm ville sätta honom i arbete under veckodagarna och ville ha reda på vad han bäst dugde till, men det var svårt att hitta någon syssla där han hjälpligt kunde göra skäl för sig. Han var okunnig i allt och hade ingen hand med verktyg. Orm sade:

– Detta är illa; ty snart skall du vara träl uppe i Smålanden, och med bara sjungande lär du inte få det trivsamt där. Det vore bäst för dig själv om du kunde lära dig ett och annat medan du är här hos mig, ty därmed skulle du spara dig många ränder över ryggen.

Magistern suckade och höll med om att Orm hade rätt; och han fick försöka sig med många lätta ting men lyckades illa med alla. När han sattes att meja gräs, var det ömkligt att se, ty det var honom omöjligt att förstå hur lien skulle strykas; i snickeri var han ohjälplig, fast Rapp och även Orm själv undervisade honom med mycket tålamod; när han skulle hugga ris till bakugnen, högg han sig i benet och låg jämrande och blodig på marken när folk kom till; och när han åter blivit rask och sänts ut med en man för att vittja rev i ån, skyggade han för en stor ål, som snodde sig runt hans arm, och välte därmed ekstocken, så att all fångsten gick till spillo och båda med nöd förmådde bärga sig i land. Sålunda blev han ansedd som en hjälte i kyrkan, och även som en god man i husfolkets krets om kvällarna, när alla sutto vid sin slöjd och han berättade om helgon och kejsare; men i allt annat som en makalös stackare, som ingenting förstod av vad varje man måste kunna. Likväl var han inte illa tåld; och det märktes att alla kvinnorna, från Åsa och Ylva till yngsta pigan, bekymrade sig för honom och

hade mycket att säga till hans ursäkt.

Tidigt om våren detta år hade Rapp den Enögde tagit sig hustru, en frodig bonddotter som hette Torgunn och som han trots sin enögdhet vunnit utan besvär, på grund av sitt stora anseende som en vittfaren och vapenskicklig man. På Rapps befallning hade hon genast låtit sig döpas, och därefter försummade hon aldrig en gudstjänst; hon var väl sedd av alla och flink i sitt arbete, och Rapp och hon trivdes gott tillsammans, ehuru han någon gång vid tillfrågan hördes mumla att hon var svår att få att hålla munnen och senfärdig att bli med barn. Ylva tyckte mycket om henne, och dessa båda sutto ofta förtroligt samman utan att orden tröto för någondera.

Nu hände det en dag att folket på gården fick ge sig till skogs för att leta efter bortsprungnen ungboskap, och det blev ett långt letande. Fram mot kvällen, när Rapp var på hemväg från sitt håll utan att ha funnit något, hörde han ljud ur ett björksnår; och när han kom närmare, såg han Torgunn ligga i gräset invid en stor sten och magister Rainald krumböjd över henne. Mera kunde han inte se för snåret, och båda kommo hastigt på benen när hans steg hördes. Rapp blev stående stum, men Torgunn kom hoppande emot honom på ett ben och hade genast mål i munnen.

– Det var stor tur att du kom, så att du kan hjälpa mig hem, sade hon. Jag vrickade mig i knäet när jag halkade på en rot, och han här kom när jag ropade på hjälp. Han orkade inte bära mig, men nu har han läst över mitt knä, så att det redan känns bättre.

– Det ögat jag har kvar är det intet fel med, sade Rapp. Behövde han ligga på dig när han läste?

– Han låg inte på mig, sade Torgunn förtrytsamt. Rapp, Rapp, vad har du fått för dig nu? Han låg på knä framför mig och höll om mitt knä och läste heliga ord över det tre gånger.

– Tre gånger? sade Rapp.

– Gör dig inte dummare än du är, sade Torgunn. Först i Faderns, sedan i Sonens, sedan i den Helige Andes namn; det blir tre gånger.

Rapp såg på prästen. Denne var blek och något darrig kring munnen, men eljest märktes ingenting på honom.

– Om du varit andfådd, hade du dött nu, sade Rapp tankfullt.

– Till detta land har jag kommit för att bli martyr, sade magistern.

– Det kan gå lätt nog, sade Rapp. Men låt mig nu först få se på ditt knä, kvinna, ifall du vet vilket det är.

Torgunn jämrade sig och sade att hon aldrig varit med om sådant elände som

detta; men hon satte sig lydigt på stenen och blottade sitt vänstra knä. Det var svårt för dem att bli överens om vad svullnad som kunde märkas, men hon skrek när han tummade på det.

– Men det var värre för en stund sen, sade hon. Och jag kan nog linka hem nu, om du stöder mig.

Rapp stod mörk och tänkte sig för och sade:

– Om något hänt med ditt knä kan jag inte veta, ty ditt skrik kostar ingenting. Men jag vill inte att Orm skall kunna säga att jag slagit ihjäl hans gäst i onödan. Fader Willibald vet bäst, och han får döma.

De togo sig nu hemåt, och detta gick någorlunda, fast Torgunn ofta måste vila för svåra smärtors skull; sista biten var hon tvungen att stödja sig på båda männen, med en arm om halsen på vardera.

– Du hänger tungt, sade Rapp, men likväl har jag svårt att tro dig i allt detta.

– Tro vad du vill, sade Torgunn; men det känner jag, att mitt knä nog aldrig blir bra igen. Jag fick foten i kläm mellan två rötter, när jag hoppade från en kullfallen stam; det var så det gick till. Jag blir nog styvbent efter detta.

– Vad nyttade då allt läsande till? sade Rapp dystert.

Torgunn blev ledd till sängs, och fader Willibald gick för att se till henne. Rapp tog genast Orm och Ylva avsides och berättade vad som hänt och vad han mest trodde. Båda voro överens om att detta var en bedrövlighändelse och att det vore stor skada om osämja mellan Rapp och Torgunn skulle komma av detta.

– Det är en god sak med dig att du alltid tänker dig för, sade Orm. Eljest hade du kanske dödat honom, och det hade varit mycket illa om han är oskyldig. Ty en dödad präst skulle draga Guds straff över oss alla.

– Jag har bättre tankar om Torgunn än vad du har, Rapp, sade Ylva. Ett knä är lätt vrickat när man kliver bland stock och sten. Och du säger ju själv att du ingenting såg.

– Det jag såg var illa nog, där långt inne i skogen.

– Det är klokt att inte döma för hastigt i sådana ting, sade Orm. Du minns nog själv hur min herre Almansurs domare i Cordova dömde, den gång då Toke Grågulleson hade listat sig in i kvinnokammaren hos den egyptiske sockerbagaren, han som bodde i Botgörargränden, och en vind rev undan förhänget framför fönstret, så att fyra av sockerbagarens vänner, som just gingo över gården, sågo Toke och sockerbagarens gemål på hennes vilobädd.

– Det minns jag gott, sade Rapp, men det var bland hedningar.

– Jag vill höra hur det blev för kvinnan, sade Ylva.

– Sockerbagaren kom inför domaren med sönderslitna kläder och med sina fyra vittnen i följe och ville ha Toke och kvinnan stenade som äktenskapsbrytare; och min herre Almansur hade själv befallt att denna sak skulle dömas strängt efter lagen, fast Toke hörde till livvakten. Då förhörde domaren med omsorg de fyra vittnena om hur mycket de sett, och tre av dem vittnade med ed att de tydligt sett alltsammans; men den fjärde var gammal och hade svaga ögon och hade inte kunnat urskilja allt så klart som de andra. Nu säger profeten Muhammeds lag, som står skriven med Allahs eget finger i deras heliga bok, att fyra fromma vittnen skola ha sett allt tydligt och klart, eljest kan ingen dömas för äktenskapsbrott. Därför dömde domaren att Toke och kvinnan voro oskyldiga och att sockerbagaren skulle ha spö på fotsulorna för falsk angivelse.

– Det landet må vara gott för kvinnor, sade Ylva; ty mycket bör kunna hända innan någon låter sig bli sedd av fyra vittnen. Men det synes mig att sockerbagarens lott var hård.

– Det tyckte han inte själv i längden, sade Orm. Ty efter detta kom denne sockerbagare i ropet bland oss av livvakten, och vi gingo ofta till hans bod för att skämta med honom och dricka hans söta syriska mjöd, så att han fick mycket ökad förtjänst och prisade Allah för sin lycka. Men Toke höll fast vid att ehuru denna sak slutat väl, hade den dock varit en varning för honom, och han vågade sig aldrig mera in till den kvinnan.

Nu kom fader Willibald till dem och sade att det hade sin riktighet med Torgunns vrickade knä.

– Och snart är det så svullet, sade han till Rapp, att till och med du skall kunna se hur det är.

Alla trodde att Rapp skulle känna lättnad vid detta bud; men han satt mörk och eftertänksam, och till sist sade han:

– Då har magistern legat där en god stund och hållit om hennes knä med sina båda händer, eller kanske endast med den ena. Det är svårt för mig att tro att han stannat vid detta, ty han har ju själv sagt oss att han är galen efter kvinnor och att han lärt sig i välska skrifter hur de bäst böra hanteras. Det är min tro att han mera sysslat med annat än med att läsa över knäet; ty eljest skulle aldrig svullnaden ha kommit, om det är något bevänt med honom som präst.

Det var det längsta tal som någon hört av Rapp, och ingen av dem kunde få honom att ändra sin mening i denna sak. Då sade Ylva:

– Först var du misstänksam för att du ingen svullnad såg, och nu för att den kommit. Men det är ingenting att säga om, ty sådana äro ni män när ni få griller i

huvudet. Nu går jag till Torgunn för att tala förtroligt med henne. Vi äro goda vänner, hon och jag, och mig kommer hon att säga hur allt är med detta. Och skulle så vara att något hänt som hon inte vill ut med, kommer jag ändå att förstå vad hon gömmer på. Ty en kvinna vet genast om en annan kvinna kommer med sanning eller lögn; och det är mer än män veta, och Gud vare lov för det.

Därmed gick hon; och vad hon och Torgunn sade varandra fanns det ingen lyssnare till.

– Nu kan du vara lugn, Rapp, sade Orm; ty nu kommer du att få veta hur det är med allt detta. Slugare kvinna än Ylva finns inte i hela världen, det kan jag säga dig; det märkte jag första gången jag träffade henne.

Rapp grymtade instämmande; och därmed började de tala om tvenne förlupna kvigor, som inte ännu återfunnits, och var de bäst borde leta efter dem nästa dag.

Ylva var länge borta. När hon kom tillbaka, knöt hon näven under näsan på Rapp.

– Nu vet jag allt, sade hon, och det var som jag trodde; och du behöver inte oroa dig, Rapp, ty det finns ingenting att klandra i deras möte i skogen. Det enda ledsamma är vad du själv ställt till. Torgunn ömsom gråter och skrattar, när hon tänker på dina misstankar och hårda ord; och hon sade mig, att hon nu nästan ångrar att hon inte lockade prästen, när tillfälle fanns. »Vi kunde hunnit med ett och annat innan Rapp kom«, sade hon till mig; »och skall jag nu ändå ha skammen och förtreten, kunde jag gott ha unnat mig det lustiga också.« Detta var vad hon sade; och om du nu är så klok som jag tror, Rapp, bör du aldrig mera med ett enda ord låtsas om denna sak; ty då kan hon bli farlig, det säger jag dig. Men är du god mot henne, så tror jag att du själv slipper höra något mera om detta från henne; och det vore väl om du snart kunde göra henne med barn, ty då sluppe du all ängslan för denne stackars olycklige magister.

Rapp strök sig över hjässan och mumlade någonting om att fliten inte fattades. Det märktes att Ylvas ord skänkt honom stor lättnad, och han tackade henne för att hon ställt allt till rätta.

– Och det är en god sak att jag själv inte är utan klokhet, sade han, även om jag inte är så klok som du, Ylva; ty hade jag dräpt magistern, skulle jag stått där med lång näsa nu, och ni båda skulle varit mig gramse. Men nu går jag till Torgunn, för att få henne god igen.

När nu Orm och Ylva blivit ensamma och kommit i säng, talades de vid en stund om denna sak innan de somnade.

– Detta har avlöpt bättre än jag kunnat tro, sade Orm, och det är din förtjänst. Ty om jag skulle dömt i denna sak, hade jag nog blivit vid att de haft annat för

sig i skogen än att pyssla med hennes knä.

Ylva låg tyst en stund. Därpå sade hon:

– Orm, du skulle ha dömt rätt, men detta får du aldrig låta någon veta. Jag lovade henne att tåla med allt och att tala förstånd med Rapp; och så måste det vara, och ingen får veta något, inte ens fader Willibald, ty det bleve lätt till stort elände både för Rapp och Torgunn och för denne stackars kvinnogalne magister. Men till dig säger jag sanningen, och den är att mellan dem blev det mera sysslat med annat än med läsande över det onda knäet. Hon säger att hon från början tyckt om honom, för hans vackra sångs skull och för det olycksöde som är över honom, och att hon inte skulle kunna motstå en helig man. Hon säger att hon skalv i hela kroppen som en fångad fladdermus, när han rörde vid hennes knä där hon låg, och att han inte var tafatt utan snabbt grep omkring sig. Snart voro de lika ivriga båda, och detta kan hon inte hjälpa, säger hon. Sedan de hunnit sansa sig, jämrade han sig och fällde tårar och började äntligen läsa över hennes knä, men han hade endast hållit på därmed en kort stund när Rapp kom; och det är därför som svullnaden nu blivit svår, ty rätteligen skulle han läst trenne gånger. Men hon skall alltid tacka Gud, säger hon, för att Rapp inte kom en liten stund tidigare. Och om du låter Rapp eller någon annan få veta detta, gör du mig olycklig och andra också.

Orm kom i skratt när han fick höra detta, och han lovade villigt att aldrig låtsas om något, varken för Rapp eller andra.

– Om bara Rapp aldrig får veta hur han blivit lurad, sade han, är skadan ringa eller ingen. Men denne magister synes mig vara en märklig man; han är oduglig i allt annat som män kunna, men hans handlag med kvinnor synes i sanning vara gott. Nu vore det illa om han oftare komme samman med Torgunn på tu man hand; då kunde det sluta illa, ty Rapp låte nog inte lura sig en gång till. Därför får jag tänka ut någon stadig syssla åt honom, så att han kan hållas borta från henne, och hon från honom; ty det är kanske ovisst vem av dessa båda som har mest åstundan att mötas igen.

– Men du får inte vara hård mot honom, sade Ylva; ty tids nog får han lida, stackaren, när han kommer bland smålänningarna. Och jag skall själv hjälpa till så gott jag kan, för att hålla honom och Torgunn åtskils.

Nästa morgon kallade Orm på magistern och sade att han nu funnit en lämplig syssla åt honom.

– I allt vad vi hittills provat har du inte dugt stort till, sade han; men nu skall du bli till god nytta. Här ser du detta körsbärsträd, som är det bästa av alla mina träd; och det tycker inte bara jag, utan också kråkorna. Där skall du nu klättra

upp, och det är bäst att du får mat och dryck med dig, ty du får inte komma ner förrän kråkor och skator sökt sin nattkvist. Där skall du sitta varje dag; och du skall vara tidigt på din plats, ty kråkorna komma i grå gryning. Det är mitt hopp att du skall duga till att bevara bären åt oss, om du inte själv äter alltför många.

Magistern såg sorgmodigt upp mot trädet; bären där voro större än på vanliga körsbärsträd och började nu mörkna till mognad. Alla fåglar voro särskilt lystna efter dessa bär, och både Rapp och fader Willibald försökte hålla efter dem med pilskott, dock utan att stor bättring ville märkas.

– Detta är vad jag har förtjänat, sade magistern; men jag är rädd för att klättra så högt.

– Du får vänja dig, sade Orm.

– Jag har lätt för att få yrsel.

– Håll dig fast, så gör yrseln ingenting. Och vågar du dig inte på detta, komma alla att skämma ut dig, och kvinnorna mest.

– Detta är i sanning vad jag har förtjänat, upprepade magistern sorgset.

Slutet blev att han med mycken möda tog sig upp i trädet, under det att Orm stod kvar och uppmanade honom att klättra högre. Till sist nådde han under bön en tregrenad klyka, som svajade för hans tyngd; där rådde Orm honom att bli, ty där vore han bäst synlig för fåglarna.

– Där sitter du stadigt, sade han, och närmare himlen än vi andra; där kan du äta och dricka av vad du har med dig och tala med Gud om dina synder.

Där blev han nu sittande; och kråkor kommo ivrigt flygande från alla håll mot de goda bären, men skyggade i häpnad när de sågo att det fanns en människa i trädet; de skreko förtrytsamt när de kretsade över honom, och skator sutto i snåren däromkring och skrattade ilsket.

Det var på sjätte dagen, en eftermiddag när stor hetta rådde, som han ramlade ned. Han hade somnat i hettan, och svärmande bin kommo till trädet och valde hans huvud till viloplats. Därav vaknade han i förfäran och började slå omkring sig och föll skrikande till marken samman med bin, bär och bräckta grenar. Tvillingarna och deras lekkamrat kommo först till platsen vid oväsendet; de tittade på honom i förundran, och gossen Ulf frågade honom varför han ramlat ned. Men han endast jämrade sig där han låg och sade sin sista stund vara inne. Barnen började nu glada plocka av de goda bären som fallit ned, men de blevo snart skrämda av bina och började skrika. Allt folk på gården var på vasstäkt nedåt ån, och det var Ylva själv och ett par av hennes pigor som kommo till hjälp och fingo magistern in i vävkammaren och i säng. När de fingo höra hur hans olycka skett, brusto pigorna ut i sådant skratt att Ylva blev otålig och slog

dem på örat samt befälde dem att genast hämta hem fader Willibald, som var nedåt ån med de andra.

Ylva kände ömkan för magistern och gjorde vad hon kunde för honom och gav honom en god styrkedryck av sitt bästa öl; från bina hade han kommit oskadd, men han trodde att han bräckt sig i axeln vid sitt fall. Ylva undrade om inte detta kunde vara Guds straff för hans tilltag med Torgunn i skogen. Han höll med om att det nog kunde vara så.

– Men hur mycket vet du om oss båda i skogen? sade han.

– Jag vet allt om den saken, sade Ylva, ty Torgunn har själv sagt mig det; men du behöver inte vara rädd att någon annan får veta det, ty både hon och jag kunna hålla mun när det behövs. Och det kan jag trösta dig med, att hon hade mycket att säga till ditt beröm och att hon inte ångrar vad ni hade för er tillsammans, fast det så nära hade slutat illa.

– Men jag ångrar mig, jag, sade magistern, fast jag vet att det inte nyttar mycket till. Ty Guds förbannelse är över mig, så att jag inte kan vara ensam med en ung kvinna utan att strax bli upptänd av begärelse. Och inte ens dessa dagar i trädet har varit mig till hjälp, ty jag har mindre tänkt på Gud än på köttets synder.

Ylva skrattade.

– Men bisvärmen har väl ändå hjälpt dig nu, sade hon, och ditt fall ur trädet; ty här är du nu ensam med mig, där ingen kan störa oss på en god stund, och jag vill tro att jag inte ser sämre ut än Torgunn; och likväl tror jag inte att du duger mycket till synd nu, stackars kräk.

– Du vet inte hur stark min förbannelse är, sade magistern dystert och sträckte armen efter henne.

Vad som nu vidare blev mellan dessa båda, fick aldrig någon säkert veta; och när fader Willibald nådde hem för att se till hans skador, låg magistern och sov och gnällde smått i sömnen, under det Ylva satt flitig i sin vävstol.

– Han är för god för att klättra i träd, och det skall han slippa efter detta, sade hon den kvällen till Orm och husfolket, när de sutto vid kvällsvarden, där stor munterhet rådde över hur det slutat för magistern i trädet.

– Om hans godhet vet jag föga, sade Orm; men om du säger att han är för enfaldig för att klättra i träd, skall jag gärna hålla med dig. Vad han duger till är mer än jag vet, men det få smålänningarna lista ut. De mesta bären äro mogna nu och kunna plockas innan fåglarna hinna stjåla dem, och därför är skadan ringa. Men det är en god sak att det nu inte är så långt kvar till tinget.

– Och till dess är det jag själv som tar vård om honom, sade Ylva bestämt; ty

jag vill inte att han skall hånas och fara illa de sista dagarna han är bland kristna.

– Hur han vänder sig har han kvinnorna på sin sida, sade Orm. Men du må göra som du vill i denna sak.

Alla på gården skrattade sig krokiga, så ofta magistern och hans bisvärm kom på tal; men Åsa sade att tecknet vore ett gott tecken för honom; ty hon hade ofta hört klokt gammalt folk säga, att när bin satte sig i huvudet på en människa betydde detta långt liv och många barn. Fader Willibald sade sig i sina unga dagar ha hört detsamma av lärda män vid kejsarens hov i Goslar; men det vore ovisst, trodde han, om tecknet kunde gälla tillfullo när det var fråga om en präst.

Fader Willibald kunde inte finna stort fel med magisterns ömma axel; likväl blev denne liggande några dagar och höll sig sedan mest i kammaren. Ylva såg till honom med mycken omsorg och gödde honom och var mån om att ingen av hennes unga kvinnor skulle komma honom nära. Orm skämtade med henne om detta och undrade om hon också blivit galen i magistern; dessutom kände han sig smått harmsen över all god mat som bars in i vävkammaren. Men Ylva svarade med allvar att detta var något som Orm inte behövde lägga sig i: god mat behövde den stackaren i sanning, sade hon, för att få litet hull på knotorna innan han skulle till hedningarna, och vad pigorna anginge ville hon endast skydda honom från frestelser och elakt gyckel.

Så fick Ylva hållas som hon ville med detta; och nu led det framåt, tills tiden kom för båda sidors gränsbor att rida till tinget vid Kraka-sten.

TIONDE KAPITLET

*Om kvinnokonsterna vid Kraka-sten,
och hur Blåtunga fick ett märke i eggen*

Var tredje sensommar, första fullmåne efter det ljungen börjat blomma, möttes enligt gammal sedvänja män från de skånska och småländska gränsbygderna vid den sten som kallades Kraka-sten, för att enas om fred, eller förkunna varandra ofred, intill nästa mötes tid.

Dit kommo hövdingar och valda män från både Finnveden och Varend och från alla göingars bygder; och ting hölls, som plägade räcka i flera dagar. Ty även när fred rådde, fanns det mycket att jämka mellan gränsborna: tvister om jakt och skogsbeten, med dråp som därav kommit; boskap som stulits, kvinnor som rövats och trälar som rymt över gränsen. Allt sådant blev där vägt och dömt, med hjälp av kloka män från båda sidor; stundom helt i godo, när dråp kunde jämnas med dråp, och rov mot rov, och stundom med skäliga böter. Men när trätan blivit svår mellan påstridiga män, så att ingen förlikning kunde vinnas, avgjordes saken med envige mellan de tvistande på den jämna gräsmarken framför stenen. Detta räknades som den bästa förlustelse, och det hölls för att ha varit ett dåligt ting vid Kraka-sten när inte åtminstone tre döda burits bort från envigesplatsen. Men oftast skaffade sig detta ting gott eftermäle, så att alla kunde gå nöjda därifrån och ha något att berätta vid hemkomsten.

Där drevs också mycken handel, med trälar, vapen och oxar, smidesjärn och kläde, skinn, vax och salt, så att stundom köpmän kommo dit ända från Hedeby och Gotland. Fordom hade det hänt att kungars betrodda män kommit dit, både från danerna och från Uppsalakungen, för att värna kunglig rätt vid tinget och spana efter förlupna män; men dessa utsändingar hade bönderna slagit ihjäl, och deras huvuden hade satts upp i enrisrök och därpå skickats hem, såsom ett tecken åt kungarna att gränsborna helst ville sköta sig själva. Men stallare och skeppshövdingar från jarlar i Skåne och Västergötland sågos stundom där, för att värva goda stridsmän till utlandsfärder.

Därför var tinget vid Kraka-sten en stor högtid för alla i gränslandet, så att folk ofta hade sin tideräkning från ting till ting.

Det sades att stenen i forna dagar satts upp av Rolf Krake vid hans färd genom dessa nejder; och varken konungar eller gränsbor hade därefter djärvts rubba det märke han satt mellan daners och svears utmarker. Det var en hög och väldig sten, sådan som endast män i forna tider förmått resa; den stod i öppen mark på en kulle och skuggades av en hagtorn, som hölls för att vara ett heligt träd och lika gammalt som stenen. Kvällen före tinget var det bruk bland virdarna att tvenne bockar under sällsam sejd offrades vid stenen och deras blod fick rinna på marken; det sades att av detta blod gick mycken kraft i trädet, och även av det som spilldes kring stenen vid envigena, så att trädet ännu frodades, trots sin ålder, och alltid stod rikast i blomning året efter ett ting. Men de som sågo det blomma voro få, utom fåglarna bland dess kvistar och örn och glada och markens strövande djur; ty åt alla håll från Krakasten låg vildmarken milsvid och tom på människor.

När Orm nu rustade sig att fara till tings, kommo många bönder till Gröning för att ha följe med honom, både Gudmund i Uvaberg och Svarte Grim och andra; han lämnade Rapp hemma för att se till gården och tog med sig de båda prästerna och två av sina män. Alla kvinnorna ömkade sig mycket över magistern, som nu skulle i trälldom, men själv sade han att detta var som det skulle. Åsa och Ylva hade sytt nya kläder åt honom, både tröja och kjortel och skinnbyxor; och Orm hade tyckt att de gärna kunde få kosta på honom dessa ting, emedan det skulle gå lättare att få honom utbytt om han hade goda kläder som hans husbonde kunde ha bruk för.

– Ty ni må inte tro att han själv kommer att få nöta dem länge, sade han.

Torgunn kom med en näverskäppa full av god vägkost, som hon gjort i ordning åt magistern. Rapp grinade illa åt detta, men hon fick sin vilja fram och sade att hon gav denna skänk till tack för hjälpen med knäet och även för att få en god välsignelse i gengäld. Magistern satt blek till häst och välsignade henne och alla de andra med sköna ord, så att kvinnorna fingo tårar i ögonen. Fader Willibald, som också satt högt till häst, framsade nu en bön om lycklig färd, mot vilddjur och rövare och all farlighet för färдемän, och därmed red flocken åstad till tings, väl väpnad och manstark.

De nådde fram till stenen en stund före skymningen och lägrade sig samman med andra flockar på göingarnas vanliga lägerställe, vid en bäck som rann fram bland snår och björkar söder om stenen; där syntes spåren av deras lägereldar från forna ting. Bortom bäcken lågo finnvedingarna och från dem förnams stort larm och hojtande. Det sades vara en större försakelse för dem än för andra att sitta utan öl vid Kraka-sten, och därför var det hos dem gammal sed att komma druckna till tinget. Både göingar och finnvedingar lågo ett stycke borta från

bäcken och kommo endast fram till den för att vattna hästarna och fylla sina kittlar; ty av ålder hölls det för att vara bäst att de inte trängdes med varandra i onödan, om tingsfrid skulle kunna råda mellan dem.

Virdarna kommo sist till platsen. På dem kunde man se att de voro ett släkte för sig själva, som inte liknade annat folk. De voro resliga män med silverringar i öronen och med svärd som voro längre och tyngre än andras. De hade rakade hakor, långt läppskägg, som hängde ned på båda sidor om munnen, liknöjda ögon och en korthet i sitt tal. Det sades bland grannar att högmodet i deras skick kom sig av att de styrdes av sina kvinnor och inte ville låtsas om detta inför främlingar; men få djärvdes höra sig för om den saken hos dem själva.

De hade sitt lägerställe vid en dunge öster om stenen, där bäcken rann bredast; där voro de på avstånd från de andra, såsom de bäst trivdes med. De voro de enda som hade kvinnor med sig till tinget. Ty bland virdarna var det gammal tro att bästa boten mot kvinnors ofruktsamhet fanns vid Kraka-sten, för dem som där gjorde vad åldrig vishet föreskrev; och gifta unga kvinnor, som gingo barnlösa i äktenskap med fullgoda män, voro därför alltid ivriga att följa med till tings. Vad de hade att göra skulle ske nu, under den nya fullmånen; denna kväll rådde virdarna ensamma om stenen, och deras månhet om att ingen främling skulle se vad deras kvinnor hade för sig efter månens uppgång var väl känd både bland göingar och finnvedingar. Ty mer än en gång hade det hänt att de som av nyfikenhet kommit för nära stenen, medan kvinnorna voro där, fått se farande spjut och huggande svärd såsom sin sista syn, innan de hunnit att få se någonting annat. Men nyfikna unga män bland göingarna, och även de bland finnvedingar som inte voro för svårt druckna, voro likväl vid gott mod inför vad som nu kunde väntas. Så snart månen började skönjas vid skogsbrynets rand, klättrade somliga upp i träd, där de hade god utsikt, under det andra kröpo fram bland snår och buskar, så nära stenen de vågade sig.

Fader Willibald tyckte mycket illa om allt detta. Mest var han missnöjd med att unga män i Orms följe, som undfått dopet vid det stora gillet och därefter stundom kommit till hans kyrka, voro lika ivriga som de andra att få se vad de kunde av trolldomen vid stenen.

– Allt detta är djävlers verk, sade han; och jag har hört sägas att dessa kvinnor bruka ränna omkring vid stenen i skamlös nakenhet. Envar som fått dopet bör väpna sig med starkhet från Kristus inför styggelse sådan som denna. Bättre vore att ni hjälptes åt att yxa till ett kors, som kunde resas här framför elden för att skydda oss från djävulskap denna natt. Själv är jag för gammal för sådant och ser dåligt bland träden.

Men det svar han fick var att alla kors och allt döpelsevatten i världen inte

skulle hindra dem från att se vad virdarnas kvinnor nu skulle ha för sig.

Magister Rainald satt bredvid Orm i kretsen runt matkitteln. Han satt hopkurad med sänkt huvud och vaggade fram och tillbaka; han hade fått bröd och rökt fårkött som de andra, men visade ringa matlust. Det brukade vara så med honom när han begrundade sina synder. Men när han hörde fader Willibalds ord, reste han sig.

– Giv mig en yxa, sade han, så skall jag göra ett kors.

Männen i kretsen skrattade och undrade om han dugde till sådant verk. Men Orm sade:

– Det är rätt av dig att försöka; och det kan vara nyttigare för dig än att klättra i träd.

Magistern fick yxan och gick att leta lämpligt virke.

Det drog skyar över månen, så att mörker stundom rådde; men däremellan kunde de nyfikna någorlunda se vad virdarna sysslade med uppe vid stenen. Många män voro samlade där. Några skuro ut en strimma grästorv, lång och bred, och lyfte upp den och stöttade den med stakar. Andra buro samman ris, som de lade i fyra högar runt stenen. När detta var färdigt togo alla sina vapen och gingo fram ett stycke åt göingars och finnvedingars håll och blevo stående där som vakter, med ryggen mot stenen; några gingo ned till bäcken.

Nu hördes bråkanden; och från virdarnas lägerställe kommo fyra gamla kvinnor, ledande tvenne bockar; och med dem en liten skallig gubbe med vitt skägg, mycket gammal och krokig och med en lång kniv i handen. Efter honom kom flocken av kvinnor; de voro alla klädda i kappor.

När de nått fram till stenen, bundos bockarnas ben samman, och långa rep fästes runt deras bakben. Därpå hjälptes alla åt att häva dem upp över stenens topp från motsatta sidor och fästa repen stadigt, så att bockarna blevo hängande tvärs över stenen, med huvudena nedåt på var sin sida. Den lille gubben fäktade och skrek, tills han fått bockarna som han ville ha dem. När han till sist var nöjd, blev han själv med stort besvär upplyftad till stenens topp; där fick han sin kniv med sig och satte sig grensle bredvid bockarna. Nu höjde han armarna och ropade med dånande röst till de unga kvinnorna:

– Detta är det första: gån genom jord!

Kvinnorna började nu kackla inbördes och voro tveksamma och knuffades. Äntligen fingo de av sig kapporna och stodo nakna; de gingo i rad fram till den upplyfta grästorvan och började krypa under den, en efter en. Ett brak borta från finnvedingarnas håll ljöd nu genom stillheten; därefter hördes tjut och jämmer, som följdes av stort skratt runtom; ty ett gammalt lutande träd, där många klängt

upp, hade bräckts av tyngden och krossat några i sitt fall. Men kvinnorna fortsatte, tills de alla voro färdiga med sitt krypande; då lyfte gubben sina armar och ropade:

– Detta är det andra: gån genom vatten!

De gingo ned till bäcken och ut i den; de satte sig på huk, där vattnet var djupast, och höllo händerna för ansiktet och doppade sig med ängsliga skrik, så att deras hår flöt på vattnet, och kommo fort upp igen.

Käringarna tände nu rishögarna runt stenen; och när kvinnorna kommit tillbaka från bäcken, ropade gubben:

– Detta är det tredje: gån genom eld!

Därmed började kvinnorna löpa runt stenen och flinkt hoppa över eldarna. Gubben skar nu halsen av bockarna, så att deras blod rann ned längs stenens sidor, och på samma gång började han mumla helig sejd. Nio gånger skulle kvinnorna löpa runt stenen, och nio gånger slicka i sig av blodet, som skulle skänka dem livskraft och hjälpa dem till fruktsamhet.

Det drog en stor sky för månen, men vid skenet från eldarna sågs alltjämt kvinnornas hoppande kring stenen. Då hördes en röst sjunga, med ord som ingen kunde förstå; och när månen åter kom fram, syntes magistern på väg upp mot stenen. Han hade kommit över bäcken bakom vakterna utan att märkas, ty under mörkret hade dessa vänt sig för att titta på kvinnodansen. Han hade med vidjor bundit samman tvenne björkstavar till ett kors; detta bar han lyftat framför sig och gick nu raskt fram mot stenen.

Käringarna började skrika av alla krafter, både av rädsla och ilska, och gubben på stenen for upp som en rasande, med sin blodiga kniv i handen, och röt med mäktig röst. Kvinnorna hejdade sig i sitt hoppande och stodo stilla, utan att veta vad de skulle göra; men magistern gick fram genom deras ring och lyfte korset mot gubben och ropade:

– Vik hädan, Satan! I Jesu Kristi namn, gå bort, du orene ande!

Gubben såg ut att bli rädd, när magistern hötte med korset; han vek åt sidan och slant med foten och föll baklänges ned från stenen och blev liggande med halsen knäckt.

– Han har dödat prästen! skreko käringarna överljutt.

– Det är jag som är präst, ropade magistern, och en bättre präst än han.

Men nu hördes nalkande steg, och en sträv röst ville veta vad det skreks om så mycket här uppe. Det kom en skälvning över magistern. Han grep om sitt kors med båda händer och ställde sig med ryggen mot stenen. Han tryckte korset intill sig och slöt ögonen och började mumla, mycket fort och med entonig röst:

– Jag är redo. Kristus och alla heliga martyrer, tagen mot mig i saligheten. Jag är redo. Jag är redo.

Männen på vakt stodo kvar där de ställts, trots allt käringarnas skrik. De voro där för att se till att inga göingar eller druckna finnvedingar komme sättande för att driva ofog med kvinnorna. Ej heller var det tillbörligt för dem själva att på öppen plats komma nära andra mäns nakna kvinnor, ty därav kunde mycken osämja vållas.

Men från virdarnas läger kom nu en man, som tedde sig stor och ansenlig och som inte såg ut att räddas för nakna kvinnors närhet. Han bar en bredbrättad hatt, blå kjortel av dyrbart kläde och en röd sköld i rem; hans svärd hängde vid ett brett silverbälte. Kvinnorna skyggade smått för honom och försökte skyla sig så gott de kunde; några togo gräs och torkade sig om munnen; men alla stodo kvar där de stannat.

Den nykomne såg på dem och nickade.

– Varen inte rädda för mig, sade han vänligt. Jag blir inte galen för så litet utom på vårsidan, och då behövs det intet klivande över eld för dem jag får tag på. En sak vill jag inte neka till, när jag nu ser er på nära håll, och det är att flera bland er te sig bättre nakna än klädda. Det är så det skall vara. Men vem är denne bleknos, som står och blundar mitt i en sådan krets? Trivs han inte med er åsyn?

– En kristpräst! skreko käringarna. Och han har dödat Styrkar!

– Präster äro till för att kivas med varandra, det är vad jag alltid har sagt, sade mannen lugnt och gick fram till den döde. Han blev stående med tummarna i bältet och såg på gubben och vände på honom med foten.

– Död som en sill, sade han. Där ligger du nu, Styrkar, med alla dina konster och all din sejd. Jag tror inte att många skola gråta över dig. Du var ett gammalt ondskefullt kräk, det har jag sagt dig mera än en gång; fast ingen kan förneka att du var en skicklig präst och stark i lärdom. Och far nu du till trollen, där du hör hemma; ty hos gudarna blir du utsparkad, om du försöker där. Men ni, kvinnor små, varför stå ni alltjämt kvar oskylda i nattkylan? Det kan inte vara nyttigt för magen.

– Vi äro ju inte färdiga ännu, sade de. Vi ha hälften kvar av löpandet kring stenen. Och hur skola vi nu göra, när Styrkar präst är död? Måste vi nu gå härifrån ohulpna, efter all möda vi gjort oss med detta? Vi veta oss alls ingen råd.

– Det får väl bli som det är, sade mannen; och sörjen nu inte över detta, ty min tro är att det finns bättre bot för er än dessa gamla konster vid stenen. När mina

kor gå gäll, byter jag tjur; det brukar hjälpa.

– Nej, nej, sorlade kvinnorna sorgset; du har fel, du har fel! Vi äro inte så enfaldiga som du tror. Detta är det enda som återstår för oss.

Mannen skrattade till och vände sig och grep tag i magistern.

– Jag står här och pratar i tanklöshet, sade han, och ändå veta alla att jag är den kvicktäntaste av män. Styrkar präst är död, men här ha vi ju en kristpräst i stället. Och präst som präst, de äro alla lika goda; tron mig, ty jag har sett alla sorter.

Han grep magistern i nacken och ena benet och svängde honom upp på stenen.

– Låt nu höra, sade han, om du har prästmål i munnen. Upp med näbbet och läs galdrar det bästa du kan. Gör väl ifrån dig, så få vi se om du skall dö eller ej. Det är barn åt virdarnas kvinnor du skall sejda med din starkaste sejd; och gärna tvillingar om du orkar.

Magistern skalv och hackade tänder, där han stod upprätt på stenen. Men mannen nedanför hade nu sitt dragna svärd i handen och såg farlig ut. Han höll därför ut korset framför sig och började ivrigt läsa böner; och när han väl kommit i gång, ljöd hans röst allt klarare.

Den nykomne stod lyssnande; därpå nickade han.

– Detta är en riktig präst, sade han; jag har hört den sortens mål förr, och däri finns mycken kraft. Sätten nu igång igen, innan trötthet kommer över honom och eldarna falna.

Kvinnorna fattade mod på nytt och började åter löpa; och när den värsta skräcken släppt hos magistern, fann han sig väl tillrätta och sänkte sitt kors över dem, när de kommo fram till stenen för att slicka blodet, och välsignade dem med sina bästa välsignelser. Kvinnorna darrade när korset rörde vid dem; och när allt var färdigt, voro de ense om att denne präst var god och att de förnummit hans heliga kraft bättre än Styrkars.

– Och han skall alls inte dödas, sade de; han skall komma med oss och vara i Styrkars ställe.

– Om ni säga det, så blir det väl så, sade mannen; och må ni ha bättre trivsel med honom än med Styrkar.

Men nu hördes en stark röst ropa nere från bäcken:

– Giv hit min präst!

Orm och hans följe hade sett gubben störta från stenen, och snart därefter hade de sett magistern där i hans ställe. Detta fyllde dem med häpnad.

– Det kan vara att han blivit galen, sade fader Willibald, men det kan också

vara att Guds ande drivit honom. Det är ett kors han har i handen.

– Han drives lätt dit där kvinnor finnas, sade Orm mörkt; men det vore en skam för oss att se honom slaktas som en bock.

De togo män med sig och gingo fram längs bäcken. Det låg nu åter en sky över månen, och när Orm ropade upp mot stenen, kunde inte mycket skönjas. Kvinnorna voro nu på hemväg, och magistern var borta från stenen. Men mannen i den vida hatten kom ned mot Orm samman med några av virdarnas vakter.

– Vem skriker här? sade han.

– Giv hit min bortsprungne präst, sade Orm strängt.

– Vad är du för en gaphals? ropade den andre.

Detta var ett tilltal som kändes ovan för Orm, och han greps av sådan vrede som blott sällan kom över honom.

– En som kan lära dig folkvett, ropade han tillbaka; och det genast.

– Kom över hit, sade den andre; så få vi se vem som lär sig mest.

– Har jag frid från ditt följe? sade Orm.

– Du har frid från oss, sade virdarna lugnt. Orm drog sitt svärd och hoppade över bäcken.

– Hit kom du lätt, sade den andre, men tillbaka får du bäras.

Orm sprang fram, och deras svärd skuro samman så att gnistor kommo. Då sade den andre:

Röda Näbb,
du hårda smide!
Hårt du mött,
när gnistor ljunga.

Orm tog ett snabbt hugg mot sin sköld, och hans röst blev en annan när han svarade:

Vän, ditt ord
blev sagt i tide.
Vet: Rödnäbb
har mött Blåtunga.

De sänkte svärderna och stodo stilla.

– Välkommen, Orm Tostesson, sjöfarares hövding. Vad gör du i göingars flock?

– Välkommen, Toke Grågulleson, Listers kämpe! Vad gör du bland virdar?

De talade i munnen på varandra och skrattade båda; ty mellan dem var vänskapen stor, och det var länge sedan de sågos sist.

– Här blir mycket att berätta, sade Toke. Och det är gott att du är flink att sätta samman verser, såsom jag lärt dig; eljest kunde vi ha huggits för länge, oss själva till sorg. Fast det må vara, att de du gör inte bli fullt så goda som mina.

– I den saken må du hålla dig för den bäste, utan att jag tar illa vid mig, sade Orm. Och sedan vi skildes har min övning varit ringa.

Toke drog fingret längs Rödnäbbas egg.

– Det blev märke där de betos, sade han. Detta är det första märke hon fått.

Också Orm kände längs svärdseggen.

– Här är det likadant, sade han. Andalusiska svärdsmeders smiden kunna endast märkas av andalusiska eggar.

– Det är mitt hopp, sade Toke, att dessa båda aldrig skola bitas mera.

– Däri hoppas vi lika, du och jag, sade Orm.

– Det vore gott att veta om hon ännu lever som gav oss dem, sade Toke. Och hur det är med min herre Almansur, och var hans stora stridsfana bäres framför honom nu, och om hans lycka ännu varar.

– Vem kan veta? sade Orm. Detta är långt borta och längesedan; fast det är sant att jag ofta tänker på honom. Men nu skall du komma med mig, så att vi få talas vid i fred. Dock är det illa att jag är utan öl till din välkomst.

– Utan öl? sade Toke hastigt. Hur skulle vi kunna talas vid utan öl? Öl är vänners bästa vän.

– Vem har öl till tinguet? sade Orm. Öl är trätors eggare; det tror jag att du själv känner till lika bra som andra.

– Lyckan är god för oss båda denna kväll, sade Toke, men nu är det dock din som är den bästa. Ty jag är den man som har öl med till tings. Du skall veta att jag är stor bland handelsmän i Varend, och skinn är vad jag mest handlar med; och utan öl kan ingen skinnhandel göras upp. Jag har fem packhästar som burit öl till tings; och intet därav skall bäras tillbaka, om det vill sig väl, utan endast skinn. Därför är det nu du som skall följa med mig.

– Det skall bli som du vill, sade Orm; och kanske jag då hittar min bortsprungne präst.

– Honom togo kvinnorna med sig, sade Toke; de sade sig vara nöjda med hans sejd, så att honom går det ingen nöd på. Han synes mig vara en rask man, ty han slog ihjäl prästen Styrkar med sitt kors. Men hur det blir med honom för den

sakens skull, får tinget döma om.

– Här har jag en präst till, sade Orm, och det är en som du känner sedan gammalt.

Fader Willibald hade tagit sig över bäcken för att höra hur det gått för magistern. Toke hälsade honom med glädje.

– Dig minns jag gott, sade han: och du skall följa med oss och smaka mitt öl. Dig är jag stor tack skyldig, sedan du lagade mitt ben hos kung Harald, bättre än någon annan kunnat göra. Men vad gör du här, så långt från danakungens gård?

– Jag är Guds präst hos Orm, sade fader Willibald; och min syssla är att kristna hedningar i denna världens utmark, liksom jag redan fått honom själv kristnad. Och fast jag minns dig såsom svår i gudlöshet, skall det också bli din tur; det är därför vi funnit dig här.

Därom kan tvivel råda, sade Toke; men inte om att vi tre nu skola sitta samman i vänskap. Bismillahi, errahmani, er-rahimi! såsom vi brukade säga när vi tjänade min herre Almansur.

– Vad är det du säger? frågade fader Willibald. Vad språk är detta? Är du också hemfallen åt trolldom?

– Det är det hispaniska språket, sade Toke. Jag kan det ännu, ty min kvinna är kommen från det landet och talar alltjämt gärna sitt eget språk, särskilt när ilska kommer över henne. Därför har jag vanan kvar.

– Och det han sade kan jag tolka åt dig, sade Orm. Det betyder: I Guds namn, och den förbarmandes, och den misskundsammes. Den förbarmande är Kristus, det veta alla; och den misskundsamme må vara den Helige Ande; ty vem kan vara misskundsammare än han? Därav märks det att Toke nästan är kristen redan, även om han inte vill låtsas om det. Fader Willibald brummade klenetroget; men utan mera ordbyte om detta följdes de åt till virdarnas läger.

ELFTE KAPITLET

*Om Toke Grågulleson och den olycka han haft;
och om en ond skänk från finnvedingar*

De sutto samman vid Tokes öl till långt ut på natten, under samtal om allt som hänt sedan Orm och Toke sist sågo varandra. Orm berättade om härfärden till England med Thorkel Höge, om den stora striden vid Maeldun och om allt byte som vunnits; hur han hittat fader Willibald och låtit sig kristnas och återfunnit kung Haralds dotter (och här hade också den lille prästen mycket att infläta i berättelsen) samt om den stora mängd silver varmed kung Ethelred av England måst köpa sig fri från hären. Därpå berättade han om hemfärden och besöket vid Jellinge och mötet med kung Sven och vad därav kommit, och hur han sedan skyndat sig att flytta upp till sitt modernearv i gränsbygden för att undgå dennes hämnd.

– Men hans minne är gott och hans arm är lång, sade Orm; och även här uppe är han ännu efter mig, för den näsbrännas skull han fick av denne gode präst vid vårt möte. Nu i våras måste jag slåss nattetid på min egen gårdsplan med en gästande vägfara, en man från Finnveden vid namn Östen i Örestad, som legat till sjöss med danerna. Han hade kommit med starkt följe för att fälla mig i smyg och skicka mitt huvud till kung Sven. Där miste han många män och sina hästar och sitt gods och fick själv skallen spräckt; och om den saken lär det väl bli talat nu på tinget. Ty jag lät honom löpa med livet, sedan hans skalle läkts, och ett par av hans män med honom; men först förmådde jag honom att anamma Kristus. Och mest kom sig detta av att fader Willibald här, som jag ogärna gör emot, hellre ville ha dem kristnade än dräpta.

– Även de klokaste män äro stundom dåraktiga, sade Toke; och den som släpper sin fiende levande har sig själv att skylla om han får ångra det. Jag vet att de kristna stundom göra så, för att ställa sig väl med sin gud; men i dessa trakter är det gamla sättet det bästa. Nästa gång får du kanske stort besvär med att döda den man du släppt; ty det är säkert att han skall försöka hämnas för allt han mistat och för den smälek han fått lida genom att bli döpt.

– Vi gjorde det som var rätt, sade fader Willibald; sedan få djävulen och hans anhang göra vad de kunna.

– Och Guds hand är kanske starkare än du vill tro, sade Orm. Men nu är det på tiden att vi få höra hur det gått för dig sedan sist.

Toke började nu berätta om sitt. Han sade att för honom hade det inte varit någon långfärd utrikes, inte heller sådana stora äventyr som Orm varit med om; men kanske lika mycken ofrid eller mera.

– Ty att komma hem till Lister var som att ramla i en ormgrop, sade han. Knappt hade jag nått min faders gård och hälsat de gamla och satt min kvinna och mitt gods inom dörren, förrän män kommo springande i bråda ärenden. Och strax fann jag mig mitt i den fejd som blomstrade i hela bygden.

Detta var en fejd som satts i gång av Orms män, Ögmund och Halle och de båda andra, så snart de nått hem efter det de fått följa med på Styrbjörns skepp från kung Haralds gård när Orm och Toke lågo sårade där. Vid sin hemkomst hade de funnit att de inte voro de enda i livet från Kroks utfärd. Sju år före dem hade Berse nått hem med sitt ena skepp, med endast trettiotvå män kvar vid åorna, men med tung last av de dyrbaraste av alla de skatter från markgrevens fäste som funnits på båda hans skepp den gång andalusiernas flotta kom över dem.

– Han var en övermåttan klok man, Berse, och en man med lycka, det kan ingen förneka, sade Toke, även om det är sant att han snart åt ihjäl sig efter sin hemkomst; ty i ätande var han glupskare än andra, och glupskheten blev för mycket för honom när han satt sysslolös i rikedom. Han hade haft så stor manspillan i striden mot andalusierna, att han endast haft manskap kvar till ett skepp och knappt det; men allt det bästa togs med från det skepp han måste lämna kvar, och därefter tog han sig hem utan olycka. Hans män sleto sig halvt fördärvade vid åorna, men voro likväl glada hela tiden; ty ju färre de voro kvar i livet, desto mera kom på var mans lott av bytet. Före Kroks färd hade många bland dem knappt haft råd att föda en lus, men efter hemkomsten fanns ingen rikedom i Lister som kunde mäta sig med deras. Och där sutto de nu tryggt i sitt överflöd, ända tills våra män kommo hem och fingo syn på allt detta.

– Men våra män voro inte fattiga, varken på silver eller guld, sade Orm.

– De voro inte fattiga, långt därifrån, sade Toke; ty de voro alla förståndiga män, så att de hade mycket med sig från Hispanien, förutom allt de fått på sin lott för de asturiska roddarna som vi sålde i Jellinge. Och tills de nått hem hade de hållit sin lycka för god och känt sig väl tillfreds med allt. Men när de fingo höra om Berses män, och fingo se dem sitta med rymliga marker, frodig boskap och vältrimmade skepp i sådan rikedom, att till och med deras trälar gingo stänkande från grötfatet utan att orka skrapa det rent, då ändrades deras lynne. Mörka i hågen satte de sig att berätta om alla de vedermödor de fått pröva under

sina sju år i andalusiernas land; och därunder fylldes de allt mera av vrede mot Berses män, som endast som hastigast satt sin fot i Hispanien för att genast ro hem med en skeppslast silver och guld. De sutto krokryggiga på bänken och spottade framför sig i tankar och tyckte att ölet inte hade sin rätta must.

– Sådan är människan, hon må vara hedning eller döpt, sade fader Willibald; nöjd med sitt eget endast så länge hon inte möter den nabo som fått mera.

– Det känns bäst att vara rik, det är sant, sade Orm.

– Gunne var den ende som hade något gott att tänka på, fortsatte Toke. Han hade varit gift före Kroks utfärd; och efter Berses hemkomst när alla andra räknades som döda, hade hans hustru gift om sig och hade redan en skock ungar med sin nye man. Hon hade åldrats, tyckte Gunne, och var ingenting att stå efter för en man som tjänat i Almansurs livvakt; och han kunde nu utan besvär söka sig en yngre och vackrare för att träda sköna silversmiden på hennes armar. Men inte ens för honom räckte denna tröst långt mot all förtreten; de voro ense, alla fyra, att de inte utan vederlag kunde tåla sig med Berses mäns rikedom. De gingo runt bygden med väpnad släkt i följe och krävde sin rättvisa del av de skatter som fallit på de överlevandes lott efter alla dem som fallit på Berses båda skepp. Men allt de mötte var tvära svar, stängda dörrar och vapen som höllos redo. Då ökades deras harm än mera, så att de började tycka att Berses män inte endast voro skyldiga dem många marker silver, utan även att de voro ärelösa män, som fegt rott undan och lämnat Krok och oss andra i sticket, den gång hans skepp togs.

– De hade ingenting kunnat göra till vår hjälp, sade Orm, när de voro så få efter sin egen strid. Det var vårt öde att smidas vid åran.

– Det kan så vara, sade Toke, men Kroks släkt var talrik i bygden och började tänka som våra män och krävde nu att hans hövdingalott skulle betalas. Därmed greps till vapen på båda sidor, och fejden kom i gång och bedrevs med stor iver. När jag kom hem, lågo både Halle och Grinulf sårade efter ett överfall; men de voro likväl vid gott mod och ville genast komma till tals med mig. Flera fiender hade dräpts; två hade innebränts av Ögmund och en broder till Krok; och några av Berses män, som blivit mjuka i skinnet av sin långa välmåga, hade betalt vad som krävdes för att få sitta i fred. Men andra voro såsom rasande och ville att Ögmund, Halle, Gunne och Grinulf skulle dömas fredlösa; och jag också, om jag komme dem till hjälp.

– Nu kan jag gissa en sak, sade Orm; och det är att du inte länge satt sysslolös bland allt detta.

Toke nickade tankfullt och sade att han helst velat sitta i ro med sin kvinna, ty

de voro varandra mycket till lags, såsom de också allt framgent förblivit; men han kunde inte neka sina vänner hjälp, ty därav skulle hans anseende komma att lida. Han slöt sig därför genast till dem. Och därpå hade han efter en tid, vid Gunnes bröllop med sin nya kvinna, drabbats av ett argt missöde: en löjlighet, en skam och en olycka, som vållat honom svårt bekymmer och kostat många livet.

– Och det må ni veta, ni båda, sade han, att när jag nu säger hur därmed var, må ni gärna skratta, utan att jag far upp med vapen, fast jag dräpt mer än en som bara dragit på munnen åt denna sak. Det som hände mig var detta, att jag på kvällen gick drucken till hemlighuset och somnade där jag satt, såsom det hänt för mången vid goda gillen; och där blev jag stungen med spjut av tvenne män, som krupit bakom väggen. Jag for högt i luften, med min sömnighet och mitt goda rus borta i blinken, och jag trodde att jag fått olivssår; och det trodde de båda männen också, ty jag hörde dem skratta belåtet när de sprungo sin väg. Men de hade fumlat med spjuten, som kanske voro långa i skaften på ett sådant ställe, så att jag slapp med ringare skador än jag trott. Likväl fick jag ligga länge till sängs, och på magen hela tiden; och ännu längre dröjde det innan jag åter kunde sitta med nöje på bänken. Av allt som hänt mig i mitt liv var detta det värsta; värre än att vara roddarslav hos andalusierna.

– Då fick du aldrig fatt dem som stungit dig? sade Orm.

– Jag fick dem fatt, sade Toke; ty de kunde inte bärga sig, utan skröto för sina kvinnor; och den vägen kom det ut och blev känt i bygden. Alf och Steinar hette de, sturska män av god släkt, brorsöner till Ossur Stortrut som var styrman på Berses skepp och som alltid skröt med att han på mödernet stammade från kung Alf den Kvinnokäre av Möre. Jag fick veta det medan jag ännu låg med mina sår. Då gjorde jag ett löfte, där jag låg, att jag varken skulle njuta öl eller kvinna förrän jag huggit dem döda; och nu må ni tro mig eller ej, men det löftet höll jag. Sedan jag kommit på fötter igen, var jag ute efter dem varje dag; och till sist ville det sig väl för mig, en dag när de kommo i land från fiske. Det var nära att jag fällt tårar av glädje, när jag såg dem lägga i land; och där stredo vi med svärd på stranden, tills jag fällde Steinar. Då flydde den andre, med mig efter. Det var ett vackert lopp, väl löpt av oss båda, upp genom snår och betesmarker och fram över ängarna mot hans fädernegård. Han var en snabbfotad man och sprang för sitt liv; men för samma liv sprang jag, och dessutom för att två av min skam och för den stora längtan jag hade att bli fri från mitt löfte. Ej långt från gården nådde jag honom, när mitt hjärta höll på att sprängas, och klöv honom till tänderna i skördefolks åsyn; och aldrig har jag känt mig bättre till mods än när han låg där framför mig. Jag gick ostörd hem och drack öl hela dagen och sade min kvinna att det värsta nu var över. Men så väl var det inte.

– Vad bekymmer kunde du nu ha kvar, sedan du nått en så god hämnd? frågade Orm.

– Folket i bygden, vänner som ovänner, kunde inte glömma hur jag fått mina sår, sade Toke mörkt, och det var ingen ända på gycklet. Jag trodde att min hämnd skulle göra slut på detta, sedan jag ensam dräpt två i öppen strid; men därav märktes föga. Mer än en gång fingo jag och Rödnäbba vänja män av med att draga på munnen vid min åsyn; men inte ens detta ville hjälpa, och även de som kommo med allvarlig min började väcka min ilska, ty jag visste vad de tänkte på. Jag gjorde en god visa om hur jag dräpt Alf och Steinar; men jag fick snart veta att det fanns tre visor om hur jag fått mina sår och att folket i gårdarna höllo på att skratta sig fördärvade åt dem. Då förstod jag att det aldrig mera kunde finnas trevnad för mig i min hembygd; och med min kvinna och allt mitt drog jag upp genom de stora skogarna till Varend. Där hade jag släktingar, och där köpte jag en gård; och sedan dess har jag levat nöjd där och är nu en rikare man än när jag kom dit, för den goda skinnhandelns skull. Och tre söner har jag, som alla se ut att kunna bli goda män en gång, och en dotter, som friare komma att slåss om när den tiden blir. Men om det missöde som drev mig från Lister har jag aldrig öppnat min mun för någon. Endast för dig, Orm, och för dig, lille präst, har jag nu sagt det, därför att jag kan lita på att ingen annan får höra det av er. Ty då skulle åter skrattet och gycklet börja, fast nu fyra år har gått sedan denna olycka hände mig.

Orm sade att detta var en nöjsam berättelse och att Toke inte behövde hysa bekymmer för lösmynthet från hans del.

– Men jag skulle gärna velat höra visorna som gjordes om dig, sade han; fast det är sant att ingen gärna framsäger nidvisor om sig själv.

Fader Willibald tömde sitt stop och förklarade att en berättelse såsom denna, om avundsjuka och fejd, om spjutstick här eller där, om hämnd och nidvisor och annat dylikt, inte var av den sort som han hade stort nöje av att lyssna till, vad nu än Orm kunde tycka.

– Och det kan du vara förvissad om, Toke, sade han, att jag inte löper med sladder om sådant, ty jag har bättre ting att tala om. Men vore det nu så att något gott skulle kunna göras med dig, då skulle du vinna lärdom av detta som hänt dig. Så mycket vet jag om dig, både av vad jag såg i kungsgården och vad Orm berättat om dig, att du alltid varit en karsk och orädd man, munter till sinnes och säker på dig själv. Och likväl, när ett sådant missöde händer dig som ger enfaldigt folk något att skratta åt, blir du svag och hjärtängslig, så att du måste fly från din hembygd, sedan du funnit att din arms styrka inte kan stäcka gycklet. Då ha vi det bättre ställt, vi som äro kristna; ty om vi äro av rätt sort, bekymra vi

oss inte om vad människor tycka, utan endast om vad Gud tycker. Jag är en gammal man, och min styrka räcker inte långt; och likväl är jag starkare än du; ty mig skrämmer ingen med gyckel, och i mitt sinne vållas ingen oro av sådant. Den som har Gud bak ryggen viker inte för människors prat och slipper ängslas för deras grin och pladder.

– Där hör du förståndiga ord, som tåla att tänka på, sade Orm; ty det skall du veta, Toke, att denne präst har mera vishet än både du och jag, och att lyssna till hans råd är alltid gott.

– Nu märker jag att ölet börjar verka på er båda, sade Toke, när ni komma med sådant prat. Är det din tanke, lille präst, att du skall göra mig till kristen?

– Det är det, sade fader Willibald bestämt.

– Du tar mycket på dig, sade Toke, och detta lär bli besvärligare än annat kristningsverk du sysslat med.

– Det vore ingen skam för dig att bli kristen, sade Orm, när du ser att jag blivit det. Därav har inte min håg veknat, ej heller min hand blivit svagare, och aldrig har jag behövt klaga över min lycka sedan den dag jag lät mig döpas.

– Det må vara, sade Toke; men du är inte skinnhandlare som jag. Ingen skinnhandlare kan vara kristen i detta land; det skulle väcka misstro hos alla dem jag driver köpenskap med. Byter han sina gudar, skulle virdarna säga, vem kan då lita på honom i annat? Nej, nej: för vänskaps skull kan jag göra mycket för dig, Orm, och även för dig, lille präst; men inte detta. Och Mirah, min kvinna, skulle bli som en rasande; ty det har hon alltjämt kvar från sitt hemland att hon hatar kristna över allting annat; och i mitt tycke är hennes lynne vasst nog som det är, utan att jag gör det värre med sådant påfund. Därför är det fåfängt att du försöker med mig, lille präst, fast jag är din vän och tänker förbli det.

Inte ens fader Willibald kunde finna någon god utväg ur denna klämma; och Orm gäspade och sade att det var långt lidet på natten och tid att sova. De skildes från Toke med mycken vänskap; han och Orm prisade sin lycka att de återfunnit varandra och voro ense om att de nu ofta skulle råkas i framtiden.

Orm och fader Willibald gingo tillbaka till sitt lägerställe. Där rådde frid och stillhet, och i månskenet lågo män snarkande under strimmor av blek rök från utbrunna eldar. Men en av Orms män satt vaken och lyfte på huvudet när de kommo nära.

– Det har varit bud till er båda, sade han sömnigt. Här se ni denna påse; ugglorna ha skrikit ända sedan jag fick den. Jag var vid bäcken för att dricka, och då kom en man från finnvedingarnas läger och frågade efter dig, Orm. Jag sade att du gått åt virdarnas håll. Då slängde han påsen över bäcken, så att den

föll vid mina fötter, och sade att detta var en hälsning till Orm på Gröning och hans långnäste präst. Jag frågade honom vad det fanns i påsen. Kålhuvuden, sade han, och därmed skrattade han och gick. Min tro är att det är annat och värre. Här är påsen, och bindslet är orört.

Han satte påsen vid Orms fötter och lade sig ned och föll genast i sömn.

Orm tittade med mörk min på påsen, och så på prästen. De skakade på huvudet båda.

– Detta är något djävulskap, sade fader Willibald. Annat kan det inte vara.

Orm löste bindslet och stälpte ut innehållet. Tvenne människohuvuden rullade fram på marken, och fader Willibald föll på knä med ett rop.

– De äro rakade båda, sade han. Kristi präster som mördats av hedningarna! Hur kan människoförstånd till fullo förstå Guds vilja, när djävulen får glädjas åt sådant verk?

Han såg närmare på de båda huvudena och sträckte armarna mot himlen.

– Jag känner dem, jag känner dem båda, sade han. Detta är fader Sebastian, väldig i fromhet, som vår galne magister skulle lösa ur trældomen. Nu har Gud löst honom och satt honom högt i himlen bland heliga martyrer. Och detta är broder Nithard av Rheims, som en gång var med biskop Poppo hos kung Harald. Han kom sedan till Skåne och blev aldrig mera avhörd; han må ha hamnat i trældom, han också. Jag känner igen honom på hans öra. Han var alltid brinnande i anden och stor i sin nitälskan för den rätta läran; och en gång vid kejsarens hov fick han ena örat avbitet av en av kejsarinnan Theofanos munkar från Konstantinopel, den stad som nordmän kalla Miklagård, när de kommit i tvist med varandra om den Helige Andes utgående. Han brukade säga att han givit sitt öra i kamp mot kätteri, och att han gärna gäve sitt huvud i kamp för hedendom. Och nu har det blivit som han sade.

– Om detta är vad han önskade, är det ju väl, sade Orm. Men min tro är att finnvedingarna inte gjort dessa gudsmän huvudlösa för att vara dem till lags, hur heliga de än må ha varit; och deras huvuden ha de skickat för att vålla oss både smälek och förtret. Detta är vår lön för att vi döpte Östen och hans tvenne män och läto dem löpa, i stället för att dräpa dem när vi hade dem fast. Det må du nu ångra lika mycket som jag.

– En god gärning är alltid god, och ingenting att ångra, vad den än för med sig, sade fader Willibald. Och dessa heliga huvuden skall jag begrava hemma i min kyrka, ty av dem skall mycken kraft komma.

– Det kommer en lukt från dem redan, sade Orm mörkt. Men det kan vara att du har rätt.

Och på fader Willibalds befallning hjälpte han till att samla gräs och lövrika kvistar, som stoppades i påsen. Där lade de med omsorg ned de båda huvudena och knöto åter bindslet.

TOLFTE KAPITLET

Tinget vid Kraka-sten

Nästa morgon, sedan tolv mans nämnd valts av varje flock, virdars, göingars och finnvedingars, gingo de valda upp till de platser som av ålder voro deras, i halvkrets framför stenen och varje tolft för sig; bakom dem höll sig menigheten, för att lyssna till de visa männens ord. Virdarnas tolvmän sutto i mitten, och deras hövding reste sig först. Han hette Ugge den Stammande, Oars son; han var en gammal man och hade namn om sig såsom visast i hela Varend. Det hade alltid varit så med honom, att han förmått tala endast med svårighet, men alla voro ense om att han tänkte så mycket bättre; och det berättades att hans vishet tydligt kunnat märkas redan i hans unga dagar, då han stundom suttit genom ett tre dagars ting utan att säga ett ord och endast då och då långsamt skakat på huvudet.

Han gick nu fram till stenen och vände sig mot tingsmännen och talade.

– Kloka män, sade han, ha nu mötts här. Mycket kloka män, både från Varend och Göinge och Finnveden, enligt fädernas gamla sed. Detta är gott; jag hälsar er och lyser fred över våra rådslut; och må er klokhet bli till allas båtnad. Vi ha kommit hit för att överlägga om fred. Så är det med människor, att somliga tycka ett, andra tycka ett annat. Jag är gammal och har varit med om mycket, och jag vet vad jag tycker. Jag tycker att fred är en god sak. Bättre än fejd, bättre än brännande, bättre än mandrån. Nu har fred rått mellan oss alla i tre hela år, och ingen skada har kommit därav. Inte heller blir det till skada om denna fred får fortsätta. De som ha klagomål skola få dem hörda och dömda. De som önska döda varandra må göra det här vid stenen, enligt tingets lag och sedvänja. Men fred är det bästa.

Virdarna sågo sig omkring när han slutat sitt tal, ty de voro stolta över sin hövding och hans vishet. Därpå reste sig göingarnas tingshovding. Han hette Sone den Synske och var så gammal att de två män som sutto honom närmast togo honom under armarna när han skulle resa sig; men han stötte dem förtrytsamt ifrån sig och stapplade raskt fram till stenen och ställde sig vid sidan av Ugge. Han var en högvuxen och knotig man, torr och krökt av ålder, med lång näsa och tunna stripor av spräckligt skägg; och fast sensommarsolen sken

varmt i lugnt väder, hade han på sig en knäsid skinnrock och en tjock luva av rävsinn. Han såg övermåttan klok ut, och hans rykte var stort sedan länge. Alla kände till hans synskhet: han kunde finna gömda skatter och se in i framtiden och spå olycka som skulle komma. Dessutom hade han varit gift sju gånger och hade tjugotre söner och elva döttrar, och det sades att han alltjämt strävade för att få jämna tolvtal av båda sorter. För detta njöt han den största heder bland alla göingar.

Även han lyste nu fred över tinget, och han hade vackra ord att säga om göingarnas fridsamhet, som var så stor att intet härnadståg mot virdar eller finnvedingar ägt rum på fyra hela år. Detta, sade han, kunde kanske av främlingar tydas till att lättja och veklighet hade börjat frodas bland göingar. Men den som tänkte så hade fel för sig; ty de voro alltjämt lika redo som deras fäder att med skarpa eggar tillrättavisa envar som ville göra dem förfång, såsom nog kunde vittnas av en och annan som försökt. Men det vore fel att tro att den frid som rått komme sig av de goda år de haft, med rik skörd, frodiga beten och frihet från boskapsdöd; ty den mätte göingen vore ingen sämre stridsman än den svultne, inte heller mjukare i lynnet. Utan allt berodde på en enda sak: att kloka och förståndiga män funnos, och att deras råd följts.

– Och så länge sådana finnas och bli lydda, sade han, skall allt gå oss väl. Men de bli färre med åren; och av dem som äro att fullt lita på ser jag snart ingen här på tinget utom oss båda, Ugge och mig själv. Därför är det mera nödigt än någonsin att unga män i nämnderna, som ännu inte ha ett grått strå i sitt skägg, lyssna till oss och på så sätt lära något av den vishet som de ännu inte äga mycket av. Ty det är gott när de gamla få råda, och när de unga förstå att deras eget förstånd är ringa.

Som den tredje trädde nu finnvedingarnas hövding fram och ställde sig bredvid de båda andra. Han hette Olof Sommarfågel, och fast han ännu var helt ung, hade han redan stort rykte. Han var en välväxt man, mörklagd och skarpögd och med stolthet i sitt skick. Han hade varit i österled och tjänat hos konungen i Kiev och hos kejsaren i Miklagård, och han hade kommit hem med stor rikedom. Namnet Sommarfågel hade lagts på honom vid hans hemkomst för den prakt och de sköna färger han alltid visade i sin klädedräkt. Han tyckte själv om detta namn.

Alla finnvedingar, både nämndemännen och de som sutto bakom dem, jublade nu högt, när han gick fram, ty han såg i sanning ut som en hövding; och när han stod bredvid de båda andra framför stenen, var skillnaden stor mellan honom och dem. Han bar en grön mantel, sömmad med guldtråd, och en klart blänkande hjälm av silver.

Sedan också han lyst tingsfrid, sade han att hans tilltro till gamla mäns vishet kanske inte vore fullt så stor som deras egen; gott förstånd, trodde han, kunde nog också finnas på annat håll, och kanske mest där. Likväl ville han inte säga emot gamlingarna i att fred vore en god sak; men alla borde betänka att fred numera bleve allt svårare att hålla vid makt, och detta mest på grund av den oro som nu här och var började vållas av de kristna, med deras ondska och mörka illslughet.

– Och jag vet vad jag talar om, sade han, när jag talar om de kristna. Ty det är känt av er alla att jag varit fem år i Miklagård och tjänat de båda kejsarna där, Basilius och Konstantin. Där fick jag se hur de kristna äro i sin ondska, även när de endast ha varandra att fara illa med. Där klippa de näsa och öron av varandra med vassa tänger, för ringa tings skull, eller skära varandra till snöpingar. Unga kvinnor, även de som äro sköna, sätta de ofta in i stängda stenhäus och förbjuda dem att ha umgänge med män, och den som felar blir levande murad in i ett hål i stenväggen och får självdö där. Stundom händer det att de tröttna på sin kejsare, eller att han misshagar dem med sina påbud; då taga de fast honom och hans söner och hålla glödande järn tätt framför deras ansikten, tills deras ögon svettas blinda. Allt detta göra de för sin kristendoms skull, ty de hålla det för mindre orätt att lemlästa än att döda; och av detta må ni förstå vad sorts människor de äro. När de göra så mot varandra, hur skola de inte då fara fram mot oss, som inte äro kristna som de, om de väl få bli starka nog? Envar må därför tänka sig för i tid, så att sådan fara kan bli mött innan den växer. Voro vi inte alla nyss vittne till, hur en kristen präst trängde sig fram till denna sten och vållade mandröp här mitt bland virdarnas kvinnor? Han hade bragts hit av göingar, kanske i ont uppsåt, och detta är en sak mellan dem och virdarna, som inte rör oss finnvedingar. Men säkert vore det väl om det bleve bestämt här på tinget att alla kristna präster, som komma till göingar, virdar och finnvedingar, genast skola dräpas, och inte längre hållas i livet som trälar, än mindre få draga omkring ostörda med sina konster och sitt prat; ty därmed skulle mycket ofog avstyras och god fred lättare kunna hållas vid makt.

Så talade Olof Sommarfågel, och många nickade betänksamt vid hans ord.

Han och de båda andra satte sig nu på de tre hövdingastenarna, som lågo på gräsvallen framför Kraka-sten, och tinget tog sin början. Det var gammal sed att man genast tog upp sådana tvister som ägt rum på tingsplatsen, och magisterns sak blev därför den första. Ugge krävde bot för den dödade Styrkar och ville veta vem denne kristpräst tillhörde och vad han hade att göra på detta ting. Orm, som satt i nämnden, reste sig och svarade att prästen nog finge sägas vara hans, ehuru han vore en fri man och ingen träl.

– Och en fridsammare man får man leta efter länge, sade han. Han är ingen våldsman, och det enda han förstår är att läsa skrifter och sjunga och ställa sig väl med kvinnor. Och hit hade han ett ärende som nu blivit förgäves.

Orm berättade nu om magistern och hans ärende: hur han sänts från Hedeby för att träda i stället för en präst som hölls i trældom av finnvedingarna, men som nu dräpts av dem.

– Och om detta kan det bli tal längre fram, sade han. Men hur det gick till vid Styrkars död, därom må de vittna som sågo det. Själv tror jag knappt att denne präst duger till dråp.

Sone den Synske tyckte nu också att vittnen borde höras.

– Men hur nu än må bli med denna sak, sade han, skall därav ingen osämja vållas mellan virdar och göingar. Utan du, Ugge, skall döma ensam i detta mål. Mannen är utlänning och föga dugande, och därtill kristen; därför blir det ringa saknad efter honom, hur du än må döma. Och av oss göingar kan du inte kräva dråpsböter för vad som gjorts av en man som är främling för oss.

Nu hördes vittnen. Många hade sett Styrkar störta baklänges från stenen med ett högt skrik; men om ett slag träffat honom från stenens andra sida hade ingen sett. Inte ens Toke Grågulleesson, som satt i virdarnas toft och som var den förste som kommit till platsen, kunde säga något med visshet om detta; men han förklarade att korset, som kristprästen hållit i sina händer och som varit hans enda tillhygge, var hopsatt av så klena pinnar, att det visserligen skulle dugt gott till att döda en lus med, men inte till att göra mycket åt en sådan seglivad gammal räv som Styrkar. Han trodde därför att gubben halkat och brutit nacken i fallet; men bäst besked om detta, sade han, visste kvinnorna som varit på platsen, ifall de kunde vara sinnade att tala sanning.

Ugge satt tankfull och sade till sist att det nog inte funnes annan råd än att höra vad kvinnorna hade att säga.

– Virdarnas kvinnor äro fullgoda vittnen enligt vår gamla lag, sade han, ehuru ingen kan säga hur så kan ha blivit bestämt. Och det är sant att vi inte bruka släppa fram dem i onödan. Ty att leta efter sanningen hos en man kan vara som att leta efter göken i djupa skogen. Men att leta efter sanningen hos en kvinna är som att leta efter ekot av gökens rop. Men här äro nu kvinnorna de enda som sett vad som hänt. Och dråp på präst på helig plats är en sak som bör dömas med omsorg. Må de därför bli hörda.

Kvinnorna hade hållit sig redo och kommo nu fram, hela flocken på en gång, både de unga som hoppat kring stenen och käringarna som varit till hjälp. Alla voro i sin bästa utstyrsel, med armringar och halskedjor och breda maljor och

brokiga huvuddok; de syntes skygga i början när de trädde fram mellan domare och nämnder. De hade magistern med sig; han såg eländig ut och hade händerna hopbundna och ett rep om halsen som ett par av käringarna ledde honom i, liksom när de lett bockarna till stenen. Ett stort skratt från nämnder och menighet ljöd vid denna syn.

Ugge lade huvudet på sned och krafsade sig bak örat och såg på dem med bekymrad min. Han sade att de nu skulle tala om för honom hur det tillgått vid Styrkars död: om deras fånge fört dråpslag mot honom eller ej. De borde säga vad som verkligen hänt, och ingenting annat; och det vore väl, sade han, om endast två eller tre ville vittna åt gången.

Först voro kvinnorna rädda för ljudet av sin egen röst och tisslade med varandra och hade svårt att få någon att börja; men snart kommo de i gång och började vittna på allvar. Deras fånge, sade de, hade gått fram mot stenen och ropat högt och slagit Styrkar över skallen med sitt kors, så att denne skrikit högt; därpå hade han satt korset mot hans mage och störtat honom ned från stenen. Därom voro de ense alla; men somliga sade att kristprästen slagit endast en gång, andra två, och det blev ordbyte mellan dem om detta.

När magistern hörde detta vittnande, blev han vit i ansiktet av skräck och häpnad. Han lyfte sina bundna händer mot himlen och ropade: »Nej, nej!« med hög röst. Men ingen brydde sig om vad han mera försökte säga, och käringarna ryckte honom i repet för att få honom tyst.

Ugge sade nu att detta vittnesmål vore mera än tillräckligt, enär kvinnoutsaga finge räknas som trovärdig när så många voro eniga alla. Om dråparen slagit en gång eller två gjorde ingenting till saken; och här hade man nu ett klart fall av dråp på präst på helig plats.

– Denna illgärning, sade han, räknas av ålder bland de svåraste av alla; och den är så sällsynt, att mången sitter ting hela sitt liv utan att få den illgärningen att döma. Och dess straff, som är från urminnes tid, känner kanske ingen här utom vi gamla, Sone och jag; fast det kan vara att du, Olof, som räknar dig som klokare än vi, också känner det?

Det syntes på Olof Sommarfågel att han inte tyckte om denna fråga; men han svarade raskt att han ofta hört att straffet för denna illgärning vore att dråparen hängdes vid fötterna från understa grenen av ett träd, med huvudet i en myrstack.

Ugge och Sone smålogo belåtet vid detta svar.

– Det är intet annat att vänta än att du är okunnig om detta, sade Ugge, så ung som du är; ty att nå vishet och lärdom tar längre tid än vad du vill tro. Men det rätta straffet är att dråparen gives till Ygg, som i forn tid var fädernas namn på

Odin; och nu skall Sone säga hur därvid sker.

– Man tar tjugo goda spjut, sade Sone, utan röta i skaften; och på varje spjut, strax under järnskoningen, skall en tvärså fästas stadigt. Därpå drivas spjuten ned i jorden till halva sin längd, tätt tillsammans och med uddarna uppåt. Och på dem kastas dråparen och får bli hängande där till hans knotor falla till marken.

– Så är det, sade Ugge; och det enda du glömde, Sone, är att han skall kastas så att han kommer på rygg på spjuten och får ligga med ansiktet mot skyn.

Det gick ett sorl av belåtenhet genom hela tingsförsamlingen när den fick höra detta straff, som var så gammalt och sällsynt att ingen sett det. Magistern hade nu blivit lugn och stod med slutna ögon och mumlade för sig själv; men bland kvinnorna blev det stor oro. De ropade högt att detta vore galet, och att så hade de inte menat; och ett par av dem, som voro i släkt med Ugge, trängde sig fram mot honom och kallade honom gubbstrutt och ville veta varför han inte sagt detta innan de vittnade. De hade sagt som de gjort, sade de, emedan de ville behålla kristprästen, som de tyckte om; ty de höllo honom för att vara bättre än Styrkar, och de hade trott att han eljest skulle släppas och gå bort med göingarna.

Men värst skrek en av käringarna, som var Styrkars systerdotter, och till slut tystnade de andra för att lyssna till henne. Hon var stor och grovlemmad och skalv av ilska, där hon stod framför Ugge. Hon sade att i Varend bleve det ingen ordning förrän kvinnorna finge döma och gubbarna sattes att leka med varandra bland pinnarna på vedbacken.

– Jag har skött Styrkar, det trollet, under många år, skrek hon, och haft min bärgning av honom. Vad skall jag nu leva av när han är död? Hör du vad jag säger, gubbe? Här kommer nu en annan präst, en vacker ung man som ser klok och foglig ut, och styr om hans död, och ingen kan neka till att detta var på tiden. Och vilken gottgörelse bjuder du då mig? Att slänga denne unge man på spjut, till ingen nytta för någon! Men jag säger dig att han skall dömas till mig, i stället för Styrkar som jag mistat. Han är en duglig präst, och slutet på dansen kring stenen skötte han till allas belåtenhet, och om nio månader skall hela Varend kunna se vad hans sejd verkat. En sådan präst komma många att ty sig till, med skänker av alla slag, och då får jag min försörjning, antingen jag skall taga honom till man eller ha honom som träl. Vad har han på spjut att göra? Lagg dig hellre där själv, sen du blivit galen av ålder och lärdom! Det är jag som skall ha honom i dråpsbot, om det finns rättvisa i världen. Hör du vad jag säger?

Hon riste sina knutna nävar framför Ugges ansikte och såg ut som om hon tänkte spotta på honom.

– Hon har rätt, hon har rätt! Katla har rätt! ropade kvinnorna. Vi vilja ha

honom kvar i stället för Styrkar! Vi behöva en sådan präst som han!

Ugge slog ifrån sig med båda händer och ropade allt vad han kunde för att få dem tysta; och bredvid honom var Olof Sommarfågel nära att falla baklänges av stenen av glädje över den vises trångmål.

Men Sone den Synske reste sig nu från sin sten och talade med en röst som kom allt att stillna.

– Frid har lysts över detta ting, sade han; och kloka mäns tålmod är stort mot kvinnor. Det vore illa om vi skulle behöva säga att friden störts, och värst vore det för er, kvinnor; ty då kunde vi döma er att bli risade inför allt folket här, med gott björkris eller hasselspön; och det skulle bli svår smälek för er att bära. Då skulle alla dra på munnen vid er åsyn så länge ni levde, och ingen av er kan önska detta. Därför må det nu vara nog med skrik och okvädande. Men det är en sak jag vill fråga er, innan ni gå undan från denna plats: Blev Styrkar slagen av kristprästen eller blev han det ej ?

Kvinnorna hade nu blivit stillsamma. De svarade endräktigt att han alldeles inte rört Styrkar, han hade endast ropat något och lyftat sitt kors, och då hade den gamle fallit baklänges och dött. Detta, sade de, vore rena sanningen; ty de kunde tala sanning lika väl som någon annan, när de bara visste vad det tjänade till.

Nu fingo kvinnorna avträda, även käringen Katla med sin fånge, medan Ugge överlade med sin nämnd. Några i denna tyckte att prästen borde dödas; ty det vore tydligt att han tagit livet av Styrkar med trolldom, och en kristpräst borde man göra sig av med ju förr desto hellre. Men andra motsatte sig detta och tyckte att en som kunde trolla livet ur Styrkar vore värd att få leva. Ty då hade han säkert också varit kvinnorna till nytta; dessutom finge man tänka på vad käringen sagt, nu när ändå ingen bot kunde krävas av göingarna. Slutet blev att Ugge dömde, att Katla skulle behålla kristprästen som träl till fjärde tinget efter detta och taga av honom vad förtjänst hon kunde under den tiden. Varken Sone eller någon annan hade något att invända mot denna dom.

– Själv kunde jag inte dömt bättre, sade Orm till fader Willibald när de talades vid om detta; nu får han samsas med käringen så gott han kan. Och i trälldom bland smålänningar skulle han ju ändå.

– Guds ande må ha varit över honom, trots hans skröpligheter, när han gick upp mot hednaprästen och styggelsen kring stenen, sade fader Willibald; och nu kan det bli så att han får uträtta stora ting till Guds ära.

– Det kan hända, sade Orm; men det bästa synes mig vara att vi nu äro honom kvitt. En man må ha sin lust i kvinnor, även andra än sin egen när han är på

härfärd, därom är ingenting att säga; men det är mig emot med en man som denne, därtill en odåga och en Kristi präst, som alla kvinnor bli galna i så snart de få syn på honom. Sådant synes mig vara orätt och mot naturen.

– Han får sona mycket, sade fader Willibald, när denna käring Katla får klorna i honom; och det är säkert att hellre ville jag vara i de hungriga lejonens håla, samman med den helige profeten Daniel som du har hört mig berätta om, än i hans kläder nu. Men det är Guds vilja som sker.

– Må den vara oss lika gunstig i fortsättningen, sade Orm fromt.

Nu fortgick tinget i fyra dagar, och många mål dömdes. Ugges och Sones vishet blevo högt prisad av alla utom dem som deras domar gått emot; och även Olof Sommarfågel visade sig vara en klok domare, förfaren i mycket trots sin ungdom, så att själve Ugge mer än en gång lät förnimma att det nog kunde bli något av honom med tiden. Vid svåra mål, när förlikning var omöjlig mellan parterna och när meningarna gingo isär hos deras domare och nämnder, togs enligt gammal sed den tredje domaren med, utan sin nämnd, för att hjälpa till med jämkning till enig dom; och ett par gånger, när tvisten låg mellan virdar och göingar, satt Olof Sommarfågel som opartisk tredje man och skilde sig med all heder från sitt värv.

Så långt gick allt väl; men bland menigheten yppades efter hand allt större oro, emedan intet gott envig kom till stånd. Visserligen skedde det under andra dagen, vid en tvist mellan en finnveding och en göing om häststöld, att envig blev dömt, alldenstund inga vittnen funnos och båda parterna voro lika envisa och lika fyndiga i lögn; men när de trädde mot varandra på envigesplatsen, betedde de sig båda så oskickligt, att de genast rände svärden genom livet på varandra och föllo åtskils döda, som halvorna av en spräckt lerkruka, så att ingen fick något nöje av denna kamp. Menigheten grinade surt åt detta och tyckte att tinget artade sig dåligt.

Men på tredje dagen bättrades lynnena, ty då kom det upp ett svårt mål, som såg ut att lova mycket.

Tvenne virdar, kända män med gott anseende båda, vid namn Askman och Glum, trädde fram och förde talan om dubbelt kvinnorov. De hade mistat var sin dotter, manbara ungmör i sin yppersta fägring, vilka rövats av tvenne göingska utterjägare i vildmarkerna öster om Stora Oxavad. Rövorna voro kända: Agne i Sleven hette den ene, son till Kolbjörn den Innebrände, och den andre Slatte, kallad Slatte Räv, brorson till Gudmund i Uvaberg som satt i göingarnas nämnd. Rovet hade skett för ett år sedan; de unga kvinnorna voro, efter vad det sports, alltjämt kvar i sina rövares våld; och Askman och Glum krävde nu tredubbel brudlösen för vardera flickan, jämte skälig bot för skada som vållats änkan

Gudny, syster till Glum, som varit med flickorna när rovet skedde och därvid lidit sådan medfart att hon en god tid framåt varit halvt från vettet. Denna änka sade de sig ha till reds här på tinget: hon hade alltid varit känd för sin ärliga tunga; och eftersom många kunde vittna om att hon nu återfått sitt fulla förstånd, vore hon det vittne som bäst kunde säga hur allt gått till.

Änkan Gudny fick nu framträda. Hon var en kraftfull och ståtlig kvinna, ännu inte gammal nog att skrämman män; och hon berättade tydligt och allvarsamt hur allt gått till. Hon och flickorna hade givit sig in i vildmarken för att leta läkedomsorter och måst hålla på hela dagen, emedan dessa örter börjat bli sällsynta. De hade kommit längre åstad än de tänkt, och ett förskräckligt oväder hade plötsligt kommit över dem, med tordön och hagel och ösande regn, så att de blivit skrämman och genomvåta och kommit vilse. De hade irrat utan att finna stig eller spår, tills de vid en å hittat en jordkula där de fått tak över huvudet; då hade de varit svårt medtagna av köld och trötthet och hunger. Två män hade funnits i kulan, jägare som höllo till där för fångst av utter, och hon hade känt sig något tröstad vid att se att de inte sågo farliga ut. Männen hade tagit vänligt emot dem och satt dem vid elden och givit dem föda och varmt öl; och där hade de suttit tills ovädet slutat, och då var det mörk natt.

Till dess, sade hon, hade hon endast varit rädd för ovädet och för den värk hon började känna i ryggen av att sitta frysande i våta kläder. Men nu blev hon rädd för flickornas del, och det var en svårare rädsla. Ty männen voro nu mycket tillfreds och sade att detta var det bästa som kunnat hända, och att det var längesedan de sett kvinnor; och de voro frikostiga med sitt öl, som de hade i en kagge i hyddan, och värmden mera av det mot kylan, så att flickorna började bli yra i huvudet för sin ungdoms och oerfarenhets skull. Hon hade nu ivrigt frågat efter vägen hem, och om den hade hon fått besked; men eljest brydde sig männen endast om att sitta hos flickorna och känna efter hur mycket de hunnit torka. Snart gick det så långt att Slatte Räv tog två små trästickor i handen och sade att flickorna nu skulle draga lott om vilken av männen de skulle ligga närmast; då hade hon strängt sagt till att flickorna nu måste gå hemåt och försöka hitta vägen så gott de kunde i mörkret. Men själv, hade hon sagt, bleve hon tvungen att stanna kvar i hyddan, för den svåra värks skull som hon fått av vätan.

– Och detta sade jag därför att jag tänkte att männen kanske skulle foga sig och låta flickorna gå i fred, om jag bleve kvar hos dem; och det syntes mig bäst att jag toge på mig detta för flickornas skull, ty för mig bleve skadan mindre, vad än dessa båda män kunde taga sig för med mig. Men i stället blevo männen såsom rasande och kallade mig de värsta namn och grepo mig båda och hävde mig ut ur hyddan och ropade att de skulle hjälpa mig med pil på strängen om jag

inte fort komme därifrån. Och hela den natten drev jag ensam i skogen i skräck för vilddjur och gastar; och sedan jag nått hem och sagt vad som hänt, och sedan folk varit vid jägarnas hydda och funnit den tom på allt, både män och flickor och utterskinn, låg jag länge i yrsel och stort elände av det jag fått lida av dessa onda män.

Så vittnade änkan Gudny, och mot slutet talade hon med tårad röst. Nu reste sig Gudmund i Uvaberg och sade att han skulle föra talan för de båda unga männen. Ty dels vore han måhända klokare än de, så att han bättre kunde lägga sina ord, dels hade han mer än en gång hört hur allt detta gått till, både av sin brorson Slatte och Agne i Sleven och även av de unga kvinnorna själva. Därför visste han lika gott besked om denna sak som någon annan, eller kanske bättre; och om det vittnesbörd de nyss hört av änkan Gudny kunde han säga, att mycket däri vore riktigt, men det mesta likväl fel.

– Så säga både Slatte och Agne, sade han, att de sutto i sin jordkula under ovädret, som var så strängt att de knappt vågade hålla elden vid liv; och när de hörde jämmer utanför, kröp Slatte ut och fick se tre skepelser i regnet med kjortlarna krängda över huvudet och blev först rädd att det skulle vara skogstroll. Detsamma trodde kvinnorna om honom, när de sågo hans huvud sticka fram, så att de ryggade och skreko högt i rädsla. Då förstod han att de voro människor och kom fram och fick dem lugna. De följde honom villigt in och satte sig vid elden, och ungmörna voro trötta och gräto smått. Men änkan grät inte, och de säga att föga trötthet märktes hos henne. Hon hade ögonen på dem hela tiden, där hon satt och torkade vid elden; hon ville gnidas på ryggen och värmas med utterskinn överallt; och sedan hon druckit som en häst av deras varma öl, blev hon munter och tog av sig det mesta av sina kläder. Ty på så sätt kändes värmen mera, sade hon, och god värme var vad hon behövde.

– Nu äro både Slatte och Agne unga män, fortsatte Gudmund, men inte dummare än vad folk är mest; och vad änkor helst få i tankarna när de titta på män var ingenting nytt för dem. Därför drogo de öronen åt sig och sågo på varandra, när hon sade att flickorna skulle lägga sig i ett hörn och att hon skulle vaka över deras sömn så att ingenting hände dem. De ha sagt mig, både Agne och Slatte, att de gärna skulle varit henne till lags om hon kommit ensam till dem. Men det syntes dem båda att det skulle vara föga manligt av dem att dela en änka, när två fagra ungmör funnos till hands som kanske voro lika villiga som hon; för sådant skulle de bli utskrattade av allt förståndigt folk, som finge höra talas om denna sak. Därför satte de sig nu hos flickorna och talade stillsamt med dem och hjälpte dem att värma deras fötter mot elden. Flickorna kände sig bättre till mods nu, sedan de fått både mat och dryck och värme; men de tordes knappt

se på männen och hade inte mycket att säga. För detta tyckte männen allt mera om dem, enär det vittnade om blygsamhet och god fostran; och deras tycke blev så starkt att de beslöto att i tide draga lott om dem, så att ingen träta måtte uppstå utan envar skulle ha sin. Men när detta kom på tal, for änkan upp skrikande, som hon suttit och blivit galen i sin ensamhet, och sade att nu måste flickorna genast ge sig hemåt, eljest bleve detta till en stor olycka; de voro unga och skulle stå ut med vandringen, men själv måste hon bedja om gästfrihet över natten, emedan hon eljest säkert skulle förgås av trötthet och värk. Männen blevo häpna och frågade om hon tänkte taga livet av flickorna; ty så skulle säkert ske om hon dreve dem ut i vilda skogen i mörker och regn och bland allt otyg som höll till där. Sådan grymhet som hennes, sade de, hade de aldrig hört talas om; men därav skulle ingenting bli, ty de voro beslutna att rädda dessa flickor från hennes galenskap. Men också sina egna liv voro de måna om, och därför ville de inte ha kvar en så mordisk varelse i sin kula, ty då kunde vad som helst hända dem sedan de somnat. Därför befallde de henne att gå; och eftersom hon såg ut att vara stark som en ox, sade de, vore faran för henne ringa; och mötte hon björn eller varg skulle dessa säkert taga till flykten. De grepo tag i henne båda och föste henne ut ur hyddan och kastade hennes kläder efter henne. Nästa morgon funno de det klokt att draga bort, och flickorna följde dem villigt och hjälpte dem att bära fångstdon och skinn; här på tinget finnas vittnen som hört detta av flickornas egen mun. Nu äro dessa unga kvinnor gifta och nöjda och ha redan fått barn.

– Och allt detta, slöt Gudmund, synes mig ej kunna kallas kvinnorov; utan i stället räddade männen dessa unga kvinnors liv, och inte en gång utan två: först när de togo emot dem i sin kula och skänkte dem skydd och värme, och sedan när de hindrade att de blevo utdrivna i skogen såsom den grymma änkan ville göra. Därför äro männen redo att betala vanligt brudköp, men intet mer.

Detta var Gudmunds tal, och det hälsades med bifall bland göingarna, men bland virdarna kunde intet sådant märkas. Askman och Glum stodo fast vid sitt krav. Om de båda männen rövad änkan, sade de, kunde de ha fått henne billigt; men med ungmör vore det en annan sak, det kunde envar inse, och ingen förståndig man vore tvungen att tro för mycket av vad Gudmund lagt fram till rövarnas försvar. Att änkan Gudny borde ha ersättning för vad hon lidit, syntes dem alltjämt rättast; ty de kände henne väl, och hon hade aldrig visat sig så karlgalen som vad Gudmund ville ha henne till i sin berättelse. Likväl skulle de i detta nöja sig med vad som bjödes; men för de rövade flickorna ville de inte veta av något prutande.

Nu hördes vittnen från båda håll, sådana som hört de unga kvinnorna berätta

hur allt hänt, och sådana som hört vad änkan Gudny haft att säga när hon återvänt hem. Både Ugge och Sone funno saken svår, och menigheten kände sig väl till mods; ty här kunde det, om allt ville sig väl, komma till fyra mäns strid.

Ugge sade sig ha god lust att låta Sone döma ensam i denna sak, för hans stora vishets och deras gamla vänskaps skull; men däri kunde han inte få sin nämnd med sig, och Olof Sommarfågel togs nu med som tredje domare i målet. Han sade sig inte känna stor glädje över denna heder, ty här stode mycket på spel, antingen silver eller blod, så att en domare kunde vänta sig förtret och onda ord från många, hur rättvist han än kunde döma. Han försökte först att jämkä med dubbelt brudköp i stället för trefaldigt; men varken göingar eller virdar ville höra talas om detta. Slatte hade det knappt, sade Gudmund, ty de som levde på fångst av utter och bäver kunde inte samla stor rikedom, för de dåliga skinnprisernas skull; och Agne i Sleven hade förlorat hela sitt arv den gång hans fader brändes inne. Vanligt brudköp var därför det mesta de kunde komma sig ut med, och knappt ens så mycket utan hjälp. Virdarnas nämnd tyckte å sin sida att Glum och Askman alls inte krävde mera än vad skäligt var.

– Ty av ålder hålla vi virdar våra kvinnor i särskild åra, sade de; och det får aldrig bli en tro bland grannar att våra ungmör kunna fångas i skogen som billigt byte.

Hellre, tyckte några, finge det gå till strid mellan parterna; och de trodde att Askman och Glum, trots skillnaden i ålder, nog skulle komma med heder från ett sådant möte.

Det blev nu talat fram och tillbaka om detta en god stund; men både Sone och Ugge voro emot att döma till strid.

– Ingen kan säga, sade Ugge, att dessa båda rövade kvinnor ha någon skuld i denna sak; och det skulle förvisso vara en dålig dom som bragte dem den olyckan att antingen mista sina män eller sina fäder.

– Om vi skola nå till enig dom i detta, sade Olof Sommarfågel, måste vi nu först säga, om det som skett är kvinnorov eller ej. Jag vet vad jag själv menar därom, men jag vill att de skola tala först som äro äldre än jag.

Ugge sade att för honom funnes intet tvivel om saken: det som skett måste sägas vara kvinnorov.

– Det är ingen god invändning att säga att de unga kvinnorna följde männen frivilligt, sade han. Ty detta gjorde de nästa morgon, sedan de legat samman med dessa män under natten; och att de så gjort veta vi av att männen drogo lott om dem. Och det vet varje klok människa, att den unga kvinnan alltid villigt följer den man vars läger hon delat, och allra helst om han är den förste.

Sone drog på vad han hade att komma med, men till sist sade han:

– En domare måste säga vad sant är, även om det går hans egna emot. Detta är kvinnorov, det går inte att förneka. När de kastade ut änkan ur hyddan, då skilde de med våld ungmörna från den som hade uppsikt över dem, och därmed rövade de ungmörna ur hennes vård.

Många göingar jämrade sig högt, när de hörde Sone säga detta; men ingen motsade honom, ty därtill var hans anseende alltför stort.

– Så långt äro vi eniga, sade Olof Sommarfågel, ty även jag dömer detta såsom kvinnorov. Och då äro vi också ense om att större bot måste dömas än vad Gudmund bjudit. Men ännu äro vi långt från slutet. Ty hur skola vi få parterna att taga vår dom för god, sedan de vägrat att förlikas med dubbelt brudköp? Mig synes det att om någon skall ha det som han vill, må det bli virdarna.

Orm hade suttit tyst hittills, men nu ville han veta vad virdarna räknade ett brudköp till, i oxar eller skinn, och vad allt skulle bli om man räknade det i silver.

Ugge svarade att man i Varend av ålder räknade brudarna i skinn: trettiosex mårdsinn för en god bondes dotter i de bästa giftasåren, frisk och sund och utan men eller lyte; och då skulle skinnen vara fullgoda vintersinn utan skada av pilskott; eller också trettio bäversinn, likaledes av fullgod sort; och för detta behövdes intet lämnas ut med bruden utom vad hon gick och stod i, jämte en ny linsärk för brudlägret, en hornkam, tre nålar med öga och en sax.

– Och allt detta blir nu aderton tolfter mårdsinn, om vi räkna tredubbelt för två, sade han; eller vid pass femton tolfter bäversinn, om jag kunnat räkna det rätt. Detta är en stor myckenhet, och att räkna det allt i silver kan ställa sig svårt även för den klokaste.

Några förfarna män i nämnden kommo honom till hjälp, däribland Toke Grågulleesson, som var van vid räkning i skinn och silver; och sedan de bemödat sig en stund, förklarade de samfällt att alltsamman, tredubbelt köp för två ungmör, bleve sju och en kvarts marker silver, och varken mer eller mindre.

– Och för att få det så jämnt, sade Toke, ha vi dragit av ett och tre åttondels öre för särkarna, som inte lära behövas.

När Gudmund i Uvaberg hörde denna stora summa, brast han i skratt.

– Nej, nej, ropade han, sådant går jag aldrig med på. Tro ni att jag är från vettet? Låt dem slåss; det blir billigast, hur det än går.

– Låt dem slåss! hördes också flera röster från menigheten.

Orm reste sig nu och sade att han kommit att tänka på en sak, som kanske kunde vara till någon hjälp i detta bryderi; ty han hörde till dem som tyckte att

det vore illa att låta denna tvist gå till strid.

– Det är sant som Gudmund tycker, sade han, att sju och en kvarts marker silver är en stor bot, som kan gräma vem som helst; och de män äro få som haft så mycket silver på en gång i sina händer, utom de som legat i härnad bland frankerna, eller varit med när byte utskiftats av min herre Almansur av Andalusien, eller lyftat gäld av konung Ethelred av England, eller tjänat hos kejsaren i Miklagård. Men taga vi nu tredjedelen av detta, så blir det två och en tredjedels marker och en tolfte del därtill; och dela vi denna tredjedel mitt itu, då blir det en och en sjättedels och en tjugofjärdedels mark därtill. Vi ha alla hört att Agne i Sleven och Slatte äro beredda att betala vanligt brudköp; därmed ha vi tvenne sjättedelar färdiga. Nu har jag tänkt att det ingalunda vore en vanheder för dessa mäns släktingar och grannar, om de komme till hjälp med lika mycket. Jag känner Gudmund i Uvaberg och vill inte gärna tro att han är sniknare än andra; och en och en sjättedels mark och en tjugofjärdedel därtill är inte något som skrämmar honom, även om han bleve ensam därom. Men säkert finns det flera än han som äro villiga att hjälpa Slatte, och så må det också vara i Agnes släkt. Och ville det sig nu så, då skulle vi ha de fyra sjättedelarna färdiga och endast den sista tredjedelen kvar. Och om den har jag tänkt detta, att här i nämnden sitta män som gärna skulle vilja göra något för en god grannsämjas skull och även för sitt eget anseende. Själv kunde jag önska att jag vore rikare än jag är, men likväl vill jag taga på mig min skäligen del; och om det funnes tre eller helst fyra, eller gärna flera, som vore villiga att samka lika med mig, då vore den sista tredjedelen färdig och allt gäldat.

När Orm slutat och satte sig, sågo männen i nämnderna på varandra, och flera bland dem hördes mumla bifall. Sone den Synske var den förste som tog till orda.

– Det är gott att höra, sade han, att förståndigt folk inte skall dö ut med Ugge och mig; och här har du, Orm på Gröning, talat med vishet trots din ungdom. Jag säger nu inte bara detta, att det förslag vi hört är gott, utan också att jag själv är redo att vara med om den sista tredjedelen. Detta kan synas mången underligt; ty alla veta vilken stor flock barn jag har, men en sådan kan ofta vara till nytta. Även om jag nu blir med om så mycket som fjärdedelen av tredjedelen, så vet jag mig god råd; ty min del tar jag då ut av mina sexton vuxna söner som mest löpa i skogen. Och tar jag bara så mycket som två skinn av var och en av dem, så skall jag ha skinn över sedan jag betalt min del; och därmed kan jag då hjälpa Agne i Sleven, ty hans moder var syssling med min fjärde hustru. Men nu må ingen sitta blyg här, utan alla som vilja vara med må tala fritt och vinna heder inför allt tingsfolket.

Toke Grågulleson steg genast upp och sade att det inte vore hans vana att sitta snål bland givmilt folk.

– Och detta säger jag fast jag endast är en skinnad skinnhandlare, som varken äger stor rikedom eller någonsin kommer att vinna sådan; det veta många här, som taga dyra penningar av mig för sina dåliga skinn. Men så mycket har jag ännu, att jag kan vara med Orm och Sone i denna sak; och vad de lägga till, lägger också jag.

Ugge den Stammande började nu stamma, vilket hände honom mest när han blev ivrig; till sist fick han fram att detta vore till heder för både göingar och virdar, och att han själv ville vara med och lägga lika mycket som de andra.

Tvenne män i göingarnas nämnd, Svarte Grim och Thorkel Haröra, ropade nu att virdarna inte fingo bli främst i detta och att de ville vara med; och Olof Sommarfågel sade att han inte tänkte låta all hedern gå till andra, och därför ville han skänka dubbelt mot envar annan.

– Och det är mitt råd, sade han, att vi nu genast samla in vår del, ty sådant går lättast medan sinnet är varmt. Här är min hjälm att samla det i; och du, Toke Grågulleson, som är handelsman, har väl så att du kan väga var mans del rätt.

Toke skickade sin dräng efter silvervågen, och nu reste sig allt flera av nämndemännen, både virdar och göingar, och ville vara med; ty de kunde nu vinna heder allt billigare, eftersom var mans lott blev mindre när redan många voro med. Men Olof Sommarfågel sade nu att ingen ännu hört Gudmund i Uvaberg säga något om den del som skulle falla på honom och andra släktingar till Slatte och Agne.

Gudmund reste sig tveksamt och såg bekymrad ut och sade att saken tålde att tänka på; ty det vore mycket som skulle falla på honom och hans släkt, en sjättedel av alltsamman.

– Och det är sant att jag inte kan räknas till de snikna, sade han; men det värsta är att jag är en fattig man, ty om den saken har Orm på Gröning fått fel för sig. Silver syns inte till i mitt hus, och på samma sätt är det hos Slattes övriga släktingar. En sådan börda vore mycket svår för oss, men om vi sluppe med halva sjättedelen, då skulle vi nog kunna komma ut med den. Och här sitta nu så många stora och ansenliga män, med bälten stinna av silver, att det föga skulle märkas om ni samlade in en halv sjättedel till, utom den tredjedel ni redan åtagit er. Då skulle er heder bli ännu större, och jag bleve då hjälpt i mitt armod.

Men nu började både domare och nämnder, och även menigheten därbakom, att skratta högt och tjuta; ty alla visste att det enda hos Gudmund som var större än hans rikedom var hans snålhet. När han nu fann att han inte kunde vinna

medhåll hos någon, fick han till sist ge med sig; och två män, som talade för Agnes släkt, sade att också deras sjättedel skulle bli gäldad.

– Nu vore det bäst, sade Sone till Gudmund, att också du samlade in din del nu, ty du lär väl ha gott om släkt och vänner här bland menigheten; och bland Agnes släkt skall jag själv gå omkring.

Toke hade nu fått silvervågen och började räkna.

– Tretton män äro med om detta, sade han, och var och en betalar lika lott utom Olof Sommarfågel, som betalar dubbelt; det blir fjorton lotter som vi ha att räkna med. Vad nu fjortondelen och tredjedelen av sju och en kvarts marker silver kan vara, det vore inte gott att säga, inte ens för den störste räknemästare från Gotland. Men den som är klipsk vet råd, och räkna vi ut det i skinn blir det lättare. Då blir det fjortondelen av sex tolfter mårdskein; och det är sjundedelen av tre tolfte; och detta måste räknas i hela skinn, ty något förlorar jag alltid på vägningen, det vet jag sedan gammalt. Då blir var mans lott i silver detsamma som priset på sex skinn, och därmed ha tretton män vunnit stor heder för billigt pris. Och här se ni både våg och viktlod, som envar må pröva innan jag börjar väga.

Kunniga män prövade nu vågen med omsorg: ty handelsmäns vågar voro ofta listigt inrättade, så att en prövning kunde löna sig. Men viktloiden kunde endast prövas på känn; och när ett par män yppade tvivel angående deras riktighet, sade sig Toke genast vara villig att utkämpa envig med envar som vidhölle sådant tvivel.

– Ty det hör till handelsmannens yrke att slåss för sina viktlod, sade han; och den som inte vågar det är inte mycket att lita på.

– Om detta skall ingen tvist bli, sade Ugge med bestämdhet. Allt silver som samlas i hjälmen går genast till Glum och Askman; och vad skulle Toke ha för nytta av att väga falskt, när hans eget silver är bland det vägda?

Envar tog nu fram silver ur sitt bälte och fick sin lott vägd. Några lämnade små silverringar, andra flätad silvertråd, andra silver som huggits i fyrkantiga bitar. Men de flesta lämnade mynt, och där voro mynt från världens alla hörn och från riken så avlägsna att ingen kunde säga deras namn. Orm betalade med andalusiskt mynt, ty sådant ägde han alltjämt kvar i myckenhet; och Olof Sommarfågel med vackert sirade byzantinska stycken som buro bilden av den store kejsaren Johannes Zimiskes.

När allt var färdigt, hällde Toke det insamlade silvret i en liten tygpåse och vägde det på en gång; då visade det sig att det stämde väl, så att deras tredjedel var full, men att likväl något silver blev över.

– Det är för litet att dela upp och ge tillbaka, sade Toke, ty så smått kan jag inte dela det på vågen.

– Vad skall då göras med det? sade Ugge. Det synes mig vara onödigt att Glum och Askman få mera än de begärt.

– Låt oss ge det till änkan Gudny, sade Orm. Så får också hon något för sina sorger och för den medfart hon lidit.

Detta voro alla med på; och snart kommo nu Sone och Gudmund tillbaka med sina båda sjättedelar, som de samlat hos släkt och vänner bland tingsmenigheten. Sones sjättedel stämde; men hos Gudmund fattades inte så litet, fast han kom med en packe skinn och två kopparkittlar till att fylla ut sitt silver med. Han klagade högt och sade sig villig att gå ed på att han inte mer förmådde uppdriva, och han önskade få låna det som fattades av någon rik man i nämnden. Men därtill var ingen villig; ty att låna silver till Gudmund, det visste alla, var som att kasta det i sjön,

– Du är en enveten man, Gudmund, det känna vi till, sade Sone den Synske till sist. Men likväl är det väl så att du bör kunna övertalas, du som andra; och nu kommer jag att tänka på att jag hört berättas hur Orm Tostesson på Gröning, när han var nykomling i våra trakter, en gång övertalade dig, när du var ovillig att sälja honom brödsäd och foder till skäligt pris. Det var någonting om en brunn; men jag har glömt det mesta, ty jag börjar bli gammal. Medan nu du, Gudmund, sitter och tänker efter hur du skall få din sjättedel fylld, vore det väl om du, Orm, ville berätta för oss hur allt skedde den gång du övertalade honom. Sådant kan vara nyttigt att få veta.

Till detta förslag ropades ivrigt bifall, och Orm reste sig och sade att den berättelsen vore både kort och lätt. Men nu for Gudmund upp och skrek att han inte ville höra ett ord om detta.

– Vi ha förlikts sedan länge, Orm och jag, ropade han, och det är ingenting att berätta om nu. Vänta nu bara en kort stund; ty jag har kommit att tänka på en man som jag glömt, och jag skall snart vara tillbaka med det som fattas.

Han skyndade sig åstad; och därpå började många ropa att de ville höra om övertalningen. Men Orm sade att de nog finge höra sig för om den händelsen hos någon annan.

– Ty det är sant som Gudmund säger, sade han, att vi äro förlikta i den saken sedan länge. Och varför skulle jag nu reta honom till ingen nytta, när han redan gått efter silver av ängslan att eljest den händelsen skulle bli berättad? Det var ju endast därför som den vise Sone bragte saken på tal.

Längre hade de inte hunnit, när Gudmund flämtande kom tillbaka från sitt

lägerställe med det som fattades. Toke vägde nu detta, och allt stämde; och de två tredjedelarna av Slattes och Agnes bot lämnades nu av Ugge i Glums och Askmans händer; och därmed erkände dessa sina döttrars rövare såsom goda och saklösa svärsöner. Den sista tredjedelen, Slattes och Agnes egen, skulle dessa få anstånd med över vintern, för att därefter betala den i skinn.

Men så fort allt var ordnat med detta, sade Olof Sommarfågel att han nu gärna ville höra det som lovats, om hur Orm övertalat Gudmund; och alla i nämnderna ropade bifall till detta, och själve Ugge tog till orda i saken.

– Lärorika berättelser, sade han, äro goda att höra, och detta är en som jag aldrig hört. Och det må vara att Gudmund är emot att vi få höra den; men du må betänka, Gudmund, att du varit oss alla till stort besvär i denna sak, och att vi betalt en tredjedel för dig, fast du nog själv skulle orkat med det. För detta myckna silvers skull kan du gott stå ut med att denna händelse blir berättad; men om du helst vill, kan du berätta den själv, och Orm Tostesson är då till reds för att hjälpa dig, om ditt eget minne skulle svika.

Gudmund blev nu rasande och började yla; det var en gammal vana hos honom, och därför kallades han stundom Ylaren. Han drog ned huvudet mellan axlarna och kom i skakning i hela kroppen och riste med nävarna framför sig och tjöt som en varulv. Det var hans hopp att detta skulle tagas som en början till bärsärkagång, och i yngre dagar hade det stundom lyckats för honom att skrämma folk med detta. Men nu ville det inte räcka till längre; och ju mera han tjöt desto mera skrattades det. Plötsligt tystnade han och såg sig omkring.

– Jag är en farlig man, sade han. Mig skall ingen reta utan att ångra det.

– Nu stör nämndeman tingsfred, sade Toke, med hot eller smädligt tal, druckett larm eller ont läte: då böte han ... Men hur mycket är det han skall böta? Det veta andra bättre än jag.

– Han skall visas bort från platsen av domare och nämnd, sade Sone; men tredskas han eller återvänder: böte då med skägget. Så säger den gamla lagen.

– Endast tvenne gånger i mitt liv har jag varit med om att skära skägget av en nämndeman, sade Ugge eftersinnande. Och ingen av dem orkade leva länge efter den skammen.

Många voro nu uppretade mot Gudmund; inte för att han ylat, ty ingen brydde sig mycket därom, men för att den heder de vunnit genom sin givmildhet kostat dem så mycket silver; ty för detta gåvo de Gudmund skulden. Därför skreks det nu argt åt honom att han skulle gå bort, om han inte ville mista sitt skägg. Hans skägg var stort och vackert, och det syntes att han vårdade det med omsorg; därför lydde han nu ropen och gick bort ur nämnden, hellre än att bringa skägget

i fara. Men när han gick hördes han mumla:

– Ingen skall reta mig utan att ångra det.

Orm blev nu nödd att berätta om sitt första möte med Gudmund och hur han hållit honom över brunnen medan han övertalade honom. Detta vållade stor glädje hos lyssnarna; men Orm själv var inte mycket nöjd och sade efteråt att han nu, vad tiden led, nog hade ett eller annat att vänta från Gudmund.

Därmed hade detta svåra mål om kvinnorov nått sitt slut; många hade vunnit heder därav, men alla höllo före att Olof Sommarfågel och Orm på Gröning voro de som mest borde prisas för vad de gjort i detta mål.

Under hela tinget hade Orm väntat att få höra från finnvedingarna om Östen i Öre och om de båda huvudena som kastats över bäcken första kvällen. Men när ingenting förnams, beslöt han att själv taga reda på hur de hade det ställt; och på kvällen denna tredje tingsdag gick han ensam till finnvedingarnas lägerplats, sedan frid givits honom från dem, för att tala på tu man hand med Olof Sommarfågel.

Denne tog emot honom på hövdingasätt. Han lät breda ut fårskinn för Orm att sitta på, bjöd på stekt korv, surmjölk och vitt bröd samt befallde sin dräng att sätta fram gästbudskrukan. Detta var en hög lerkruka med grepe, smal i halsen och tillsluten med en propp av bly; den sattes med varsamhet på jämn mark mellan dem och därtill tvenne små silvermuggar.

– Det märks att du är hövding, både på tingsplatsen och här, sade Orm.

– Det är illa att sitta utan öl, sade Olof Sommarfågel; och när storman gästar storman bör det finnas annat att dricka än vatten ur bäcken. Du är en vittfaren man, du som jag, och har kanske redan smakat detta. Men här hemma är det inte ofta det bjuds.

Han drog ur proppen och hällde upp i muggarna. Orm nickade.

– Detta är vin, sade han, den välska drycken. Jag har stundom smakat sådant i Andalusien, där det dracks mycket i smyg, fast det var förbjudet av deras profet; och även en gång senare, hos kung Ethelred av England.

– I Konstantinopel, som vi kalla Miklagård, drickes det av alla människor både morgon och kväll, sade Olof Sommarfågel; men allra mest av prästerna, som späda det med vatten och dricka tre gånger så mycket som andra. De hålla det för en helig dryck, men jag säger att öl är bättre. Nu dricker jag dig välkommen.

De drucko båda.

– Sötman känns god i halsen efter fet korv med sälta i, sade Orm tveksamt. Dock skall jag inte säga emot dig om ölet. Men det är tid nu att tala om varför

jag kommit hit, och det har du kanske gissat redan. Jag vill veta om det var från din släkting, Östen i Öre, som de tvenne huvudena kommo som kastades till mig över bäcken; de huvudena hade hört till tvenne Kristi präster som kommit i trældom hos er. Och det vill jag också veta, om de betyda att denne Östen alltjämt står mig efter livet. Om det är så, då gör han det utan sak, endast därför att jag lät honom leva och gå fri när han var i mitt våld, den gång då han kom med svek till min gård för att taga mitt huvud, såsom han gjort upp med kung Sven. Du vet att jag är en döpt man och håller mig till Kristus; och jag vet att du räknar de kristna som illgärningsmän, sedan du sett mycket av dem i Miklagård. Men det kan jag säga dig, att jag ej är av den sort du sett där; och här på tinget har jag nu lärt mig att också du är en man som inte glädes åt ondska och nidingsverk. Därför har jag nu kommit hit till dig; eljest skulle det lönat sig dåligt för mig att komma.

– Hur du kunnat bli kristen är mer än jag förstår, sade Olof Sommarfågel, ty jag vet nu att du är en god man. Och din lille skallige präst är också svår att bli klok på; ty jag hör att han här på tinget hjälper alla sjuka som komma till honom, utan att han kräver något för sin möda. Er båda räknar jag nu såsom lika goda som om ni aldrig kommit nära någon kristendom; och likväl må du erkänna, Orm, att du och din präst voro hårda mot min släkting Östen, när ni tvungo honom att bli döpt. Av den skammen har han nu blivit galen, och det kan vara att yxhugget han fick i skallen också har hjälpt till. Han har blivit folkskygg och driver mest omkring i skogen, eller ligger på sin kammare och jämrar sig för sig själv. Han ville inte komma med till tinget; men de båda prästerna i trældom köpte han för dyra penningar och högg genast av deras huvuden, och dem skickade han hit med sin dräng, för att de skulle lämnas som hälsning till dig och din lille präst. Han har i sanning fått hårt straff för sitt försök mot dig, när han både blivit döpt och mistat all rikedom du vann från honom, och därtill sitt förstånd; men fast han är min släkting vill jag inte säga att han fått mera än han förtjänat, ty han var en alltför rik och högättad man för att låna sig åt sådan handel som den han gjorde upp med kung Sven. Detta har jag sagt honom, och även att det inte blir någon sak mot dig för hans skull; men det är säkert att han gärna skulle döda dig om han finge tillfälle. Det är hans tro att han skulle bli rask och munter igen, när han fått dräpa dig och din lille präst.

– Detta tackar jag dig för, sade Orm. Nu vet jag hur jag har det. För de båda präster han tog huvudena av finns ingenting att göra, och jag har ingen hämnd efter dem. Och mot honom själv skall jag försöka vara på min vakt, om hans galenskap driver honom till något nytt försök.

Olof Sommarfågel nickade och fyllde åter vin i muggarna.

Det var nu stilla i lägret, och ingenting hördes utom ljudet av sovande män. En liten vind drog fram över snåren, och det kom ett prassel i asplöven. De drucko nu åter samman, och när Orm drack hörde han kvistar knäckas i snåret bakom sig. Vid det han nu böjde sig fram för att sätta tillbaka muggen på dess plats, förnams ett flämtande ljud, som av en som drog djupt efter andan; Olof Sommarfågel såg skarpt upp och ropade till, och Orm vred sig till hälften och såg en rörelse och hann luta sig än mera.

– Och det var tur att jag har god hörsel och var snabb, sade han efteråt; ty spjutet strök så nära förbi att det gjorde en rispa bak på halsen.

Det kom nu ett vrålande ur snåret, och en man med svärd for fram. Det var Östen i Öre; och det syntes genast att han var galen, ty ögonen stodo orörliga i huvudet på honom som på en gast, och det satt fradga i hans mungipor. Orm hann varken få fram sitt svärd eller komma på fötter; han slängde sig åt sidan och fick händerna om den galnes ben, så att denne föll framåt över honom samtidigt med att Orm fick ett hugg över höften. Därpå hördes ett slag och ett kvidande ljud; och när Orm kom på benen, stod Olof Sommarfågel med sitt svärd i handen, och Östen låg kvar som han fallit. Han hade fått sin frändes hugg över nacken och var redan död.

Män kommo nu springande, väckta av vrålet. Olof Sommarfågel stod blek och såg på den döde.

– Där ligger han för min hand, sade han, fast han var min frände. Men jag vill inte att en gäst skall överfallas hos mig, inte ens av en galning. Dessutom spräckte hans spjut min gästabudskruka, och för den saken hade jag dräpt vem som helst.

Krukan låg i spillror, och han blev mycket beklagad för denna förlust, ty en sådan klenod skulle vara svår att återfinna.

Han lät sina män bära den döde till kärret och sänka honom där och fästa honom med spetsade stakar genom kroppen; ty eljest gingo galningar gärna igen och voro de värsta bland gengångare.

Orm hade kommit ifrån detta med en rispa i nacken och ett sår vid höften. Detta hörde inte till de farliga, ty svärdseggen hade kommit mot hans kniv och matsked, som han hade vid bältet där. Han kunde därför själv återvända till sitt lägerställe; och när han skildes från Olof Sommarfågel, togo de varandra i hand.

– Du har mistat din sköna kruka, sade Orm, och det är illa; men du har blivit en vän rikare, om det kan vara dig till tröst. Och det vore väl om jag själv vunnit lika mycket.

– Det har du, sade Olof Sommarfågel; och det är inte litet vi därmed vunnit,

du och jag.

Mellan dem rådde stor vänskap allt framgent.

Sista tingsdagen vidtogs det att allmän fred skulle råda till nästa ting; och därmed slöts detta ting vid Kraka-sten, som i mångas tycke inte var mycket att skryta med, enär intet enda gott envig utkämpats.

Fader Willibald gick till virdarnas läger för att leta efter magistern och säga honom farväl; men honom hade redan kvinnan Katla dragit åstad med. Orm ville ha Toke med sig hem, men denne kunde inte komma ifrån för all sin skinnhandels skull. De kommo överens att de skulle gästa varandra årligen och alltid hålla sin vänskap vid makt.

Nu red var och en till sitt; och Orm kände sig högeligen nöjd med att ha blivit kvitt både magistern och sin fiende Östen i Öre. När jul kom, gästades Gröning av Toke och hans andalusiska hustru Mirah; och allt vad Orm och Toke hade att tala med varandra om var endast ett ringa ting mot vad Ylva och Mirah hade att säga varandra.

När våren började komma, födde Rapps hustru Torgunn ett gossebarn. Rapp var mycket nöjd med detta, men när han räknade månaderna bakåt, kände han sig likväl smått misstänksam; ty det stämde inte illa med den gång magistern läst över Torgunns onda knä. Allt gårdens folk, både män och kvinnor, prisade barnet och dess likhet med sin fader; och Rapp fann tröst i detta, men kunde dock inte känna sig helt lugn. Den enda människa han helt litade på i allt var Orm, och han gick till honom och bad honom titta på barnet och säga vad likhet han kunde finna. Orm kom och tittade noga på ungen; därpå sade han:

– Det finns en stor olikhet, och den märker man genast; och det är att barnet har två ögon, och du bara ett. Men det vore illa gjort av dig att klaga över detta, ty själv hade du också tvenne ögon när du började. Men eljest har jag aldrig sett ett barn som mera liknat sin fader.

Därav blev nu Rapp lugn och gladdes mycket åt sin son; han ville att fader Willibald skulle döpa honom till Almansur; men när denne vägrade att giva barnet en hednings namn, fick det bliva vid att det gavs namnet Orm, och Orm själv bar barnet till dopet.

Fjorton dagar efter detta barns födelse födde Ylva sin andre son. Han var svarthårig och mörkhyad; han skrek föga och såg sig omkring med allvarliga ögon; och när svärdsudden räcktes honom, slickade han den ivrigare än vad Harald Ormsson gjort. Alla voro överens om att här var en härman född, och i detta menade de rätt. Ylva ville ha det till att han liknade Guld-Harald, kung Haralds broders son, sådan hon mindes denne väldige viking från sina späda år;

men där sade Åsa emot henne och menade att han mest bråddes på Sven Råttnos, som haft denna samma mörkhet i hyn. Men varken Sven eller Harald kunde han döpas till; och det slutade med att Orm gav honom namnet Svarthöfde. Under dopet höll han sig tyst och allvarsam och bet fader Willibald i tummen. Han blev sina föräldrars mest älskade barn och den störste av alla härmän i gränsbygderna; och långt fram i tiden, sedan mycket hänt, fanns det hos konung Knut den Mäktige av Danmark och England ingen hövding i tingmannalid med större rykte än konungens frände, Svarthöfde Ormsson.

BULGARGULDET

FÖRSTA KAPITLET

Om världens undergång och hur Orms barn växte till

Det år kom då världen skulle förgås. Orm var då i sitt trettiofemte år och Ylva i sitt tjugoåttonde. Kristus, trodde de kristna, skulle detta år, som var det tusende efter hans födelse på jorden, komma som skyns konung med glimmande härskaror omkring sig och döma alla människor till himmel eller helvete. Orm hade så ofta hört detta sägas av fader Willibald att han vant sig vid det. Ylva var aldrig säker på om hon trodde på det eller ej; men Åsa var själaglad att hon skulle få vara med om alltsamman levande och högtidsklädd och slippa att komma i svepning från de döda.

Men tvenne ting vållade Orm bekymmer. Det ena var att Toke alltjämt vägrade att låta sig kristnas. Vid sitt senaste besök hos honom hade Orm allvarligt försökt övertala honom och räknat upp alla de förmåner som snart skulle bli märkbara för envar; men Toke hade förblivit genstörtig och haft smått roligt åt Orms iver.

– Det kan bli långsamt i det himmelska riket på kvällarna, när inte Toke kommer med, sade Orm mer än en gång till Ylva. Jag går miste om många stormän som jag känt och som aldrig komma dit: Krok och Almansur och Styrbjörn och Olof Sommarfågel, och många goda män utom dessa. Av folk jag bryr mig om blir det nu bara vi själva och våra barn och den gamla och fader Willibald och Rapp och gårdsfolket; därtill också biskop Poppo och kung Harald din fader, och det är en god sak. Men det hade varit bättre om Toke kommit med. Det är hans kvinna som hindrar honom.

– Låt du dem ordna som de själva tycka, sade Ylva. Allt detta kan bli på annat sätt än vad du tror. Gud har kanske inte så brått med att förstöra denna värld, som han haft så mycket besvär med att skapa. Fader Willibald säger att det skall växa vingar på oss; och när jag tänker på honom själv med vingar, eller dig och Rapp, då kommer jag i skratt. Jag vill inga vingar ha, men jag vill ha min halskedja med mig, och det tror han knappt att jag får. Därför är jag inte så ivrig efter allt detta, och jag vill helst se det innan jag tror på det.

Orms andra bekymmer rörde sådden. Han ville veta vid vilken tid på året

Kristus skulle komma, men därom visste fader Willibald alls ingenting. Orm var tveksam om sådd kunde löna sig, emedan kanske aldrig denna gröda skulle behövas, även om den hunne mogna före Kristi ankomst. Men han lyckades snart nog komma över detta bekymmer.

Alltifrån detta års början voro alla unga kristnade kvinnor mera älskogslystna än någonsin förr. De visste inte hur det skulle arta sig med älskog i himmelriket och ville därför ha vad de kunde få medan tid var; ty det jordiska sättet syntes dem vara det bästa, vad sedan himmelriket kunde ha att bjuda dem. De ogifta unga pigorna blevo ostyriga och sprungo efter manfolk så ofta de hade tid; och även hos de gifta kvinnorna märktes en tydlig skillnad, fast de dygdigt höllo sig till sina egna män; ty annat syntes dem ej rådligt, med Guds dom så nära. Därav kom det sig att de flesta av gårdens kvinnor redan på våren detta år hade hunnit bliva med barn. När Orm fann att det var så med Ylva, och därpå även med Torgunn och andra, blev hans sinne lättat, och han befallde att sådden skulle ske som vanligt.

– Ty barn födas inte i himlen, sade han. Men då måste de födas på jorden. Men dessa kvinnor komma inte att föda under detta år, utan först i början av nästa. Därför må det vara så att gudsmannen ha räknat fel, eller också har Kristus ändrat sig. Och nu vet jag ett säkert tecken, när hans återkomst är att vänta, och det är nio månader efter det att kvinnor slutat att bli fruktsamma. Då må vi göra oss beredda, men förr behövs det ej.

Fader Willibald kunde ingenting säga som ändrade honom i detta; och allt eftersom året skred, började prästen själv känna sig tveksam. Det kunde vara, sade han, att Guds rådslag ändrats, emedan så många syndare funnos kvar på jorden, för vilka evangelium ännu ej hunnit predikas.

Den hösten kom en flock främlingar österifrån och drog fram genom gränstrakterna. Det var stridsmän alla, och alla buro de märken efter vapen, somliga med sår som ännu blödde. De voro elva i flocken och drogo fram från gård till gård och bådo om föda och nattläger, och där sådant gavs dem stannade de en natt eller två och drogo sedan vidare. De sade sig vara män från Norge, och på väg hem, men mera hade de inte att säga. De voro fridsamma och övade intet övervåld; och där nattläger blev dem vägrat drogo de vidare utan ord, liksom om sådant rört dem föga.

De kommo till Gröning, och Orm kom ut med fader Willibald vid sin sida. När de fingo se prästen, föllo de på knä och bådo med allvar att han måtte välsigna dem. Detta gjorde han gärna. Det syntes glädja dem att de kommit till en kristen gård, men mest att de mött en präst. De åto och drucko som svultna män; och när de blivit mätta sutto de allvarliga och stirrade framför sig utan att

lyssna stort till vad som sades, som om de haft annat att tänka på. Fader Willibald fick se till deras sår, men hans välsignelser var vad de voro ivrigast efter, och av dem kunde de inte få nog. När de fingo höra att nästa dag var en söndag, önskade de att få stanna för att höra mässa och predikan. Detta tillstodde Orm dem gärna, fast han var smått förtretad över att de ingenting ville säga om sig själva.

Det var en vacker söndag, och det kom gott om folk ridande till kyrkan av sådana som hållit det löfte de givit fader Willibald när de kristnades. Men främlingarna fingo sitta främst, och de lyssnade uppmärksamt till allt vad prästen hade att säga. Han talade som han brukade detta år, om att världens undergång nog vore att vänta inom kort, fast ingen kunde veta något säkert om detta, och att det vore bäst för varje kristen att hålla sig beredd. Vid detta sågos några av främlingarna småle, fast utan glädje i minen; men på andra runno tårar nedför kinderna. Efter mässan ville de åter bli välsignade med en stor välsignelse, och fader Willibald var dem till viljes.

– Du är en god man, sade de efteråt till honom; men du vet inte att världens undergång redan har skett. Kristus har tagit kungen till sig, och vi äro kvarglömda.

Ingen kunde förstå vad de menade, och det var svårt att få mera ur dem; men till sist talade de om vad som hänt dem. De talade fåordigt och med liknöjd röst, som om ingenting under solen betydde något för dem.

De sade att deras konung, Olaf Tryggvesson av Norge, som de höllo för att vara ypperst bland alla som levat på jorden näst Kristus själv, hade fallit i ett stort slag mot daner och svear. Själva hade de tagits levande av svearna, när stor övermakt bordat skeppen och de för trötthet klämts mellan sköldar eller ej längre kunnat lyfta armen för sår. De som haft bättre lycka hade följt kungen till Kristus. Själva hade de med många andra satts på ett av svearnas skepp som rott hemåt; de hade varit fyrtio fångna tillsammans. En natt hade de legat utanför mynningen av en å, och någon hade sagt dem att den kallades den helga ån. Detta namn hade synts dem vara en uppmuntran; och de hade slitit sina fjättrar, så många som orkat, och slagits med svearna på skeppet. Alla dessa hade de till sist dräpt, och av deras egen flock hade de flesta fått gå till kungen. De voro då sexton män kvar, och de hade rott skeppet uppåt floden så långt de orkat. Fem, som varit hårdast huggna, hade dött vid årorna, leende; och själva hade de nu, elva i flocken, väpnat sig med svearnas vapen och lämnat skeppet för att taga sig tvärs över landet till Hallandssidan och därifrån till Norge. Ty de hade nu förstått, sade de, att de voro de sämsta av kungens män, eftersom de lämnats kvar på jorden när alla de andra fått följa honom; och sina liv hade de inte vågat

taga, av rädsla att han inte skulle vilja kännas vid dem då. De trodde att detta var den bot som lagts på dem, att de skulle gå till Norge och berätta vad som skett med kungen. Varje dag, sade de, hade de sagt vad böner de kunde, och de hade varit färre än önskligt, och de hade påmint varandra om alla påbud för kristna stridsmän som de någonsin hört kungen säga. Nu voro de nöjda att de mött en präst och fått höra mässa och blivit välsignade; och därmed var det tid för dem att draga vidare, ty de hade brått att komma till Norge och få sagt vad som skett. Därefter, trodde de, skulle det uppenbaras för dem, kanske av kungen själv, att de blivit värdiga att få komma till honom, fast de voro de sämsta.

De drogo vidare på sin färd, efter tack för vad de fått röna av Orm och prästen; och på Gröning blev intet mera förnummet om dem, ej heller om världens ände.

Sedan detta år nått sitt slut, utan minsta tecken i skyn, kom en tid av stor stillhet i gränstrakterna. Freden med smålänningarna höll i, och bland göingarna inbördes skedde ingenting som var värt att nämna, endast vanliga dråp vid gillen och en och annan innebränning vid grannars tvister. På Gröning gick allt sin jämna gång. Fader Willibald verkade för Kristus och klagade ej sällan över den långsamhet med vilken församlingen växte till under hans vård, trots all den möda han gjorde sig; särskilt förbittrades hans ande när någon kom till honom och sade sig vara villig till dop mot att få en kalv eller kviga i vederlag. Men ofta erkände han att allt kunde varit värre, och han sade sig tro att några bland hans omvända kanske inte längre voro fullt så förstockade i ondska som före sitt dop. Åsa gjorde alltid vad hon kunde för att hjälpa honom; och fast hon började bli gammal, var hon alltjämt rörlig och hade mycket att bestyra med pigorna och barnen. Ylva och hon kommo gott överens och trättes sällan; ty för det mesta kom Åsa ihåg att hennes svärdotter var av konungaätt, och när Ylva sade ifrån hur hon ville ha det, gav Åsa med sig, även om det stundom syntes att det kostade på.

– Ty det är säkert, sade Orm till Ylva, att den gamla är ännu mera härsklysten än du, och det vill inte säga så litet. Och det är en god sak att det blivit som jag hoppades från början, att hon aldrig skulle våga morska sig på allvar mot dig.

Orm och Ylva trivdes alltjämt gott med varandra. När de kommo i tvist, hade ingendera för vana att skräda sina ord; men sådana tvister voro sällsynta och gingo fort över, utan att någon av dem gick med agg efteråt. Det var en egenhet hos Orm att han aldrig agade sin hustru; till och med när stor ilska kom över honom, visade han sig däri återhållsam, så att det aldrig kom längre än till ett vältat bord eller en sönderslagen dörr. Efterhand lade han märke till någonting sällsamt, nämligen att alla sådana tvister alltid slutade på ett och samma sätt. Det

var alltid han själv som fick ha mesta besväret med att laga det han slagit itu; och det de tvistat om blev alltid till sist så som Ylva ville ha det, fast hon varken välte bord eller spräckte dörrar utan endast någon gång slängde en klut i ansiktet på honom eller krossade ett lerfat mot golvet framför hans fötter. Sedan han blivit klok på detta, fann han det föga lönt att tvista med henne, och det kunde gå år utan att deras sämja bröts av hårda ord.

De fingo ännu tvenne barn: en son, som fick namnet Ivar efter Ivar Vidfamne och som Åsa hoppades skulle bli präst med tiden; samt en dotter, som blev kallad Sigrun. Till denna dotters dop kom Toke Grågulleson som främste gäst, och det var han som lade namnet på henne, dock först efter långt ordbyte med Åsa, som helst ville att hon skulle bära ett kristet namn. Intet kvinnonamn, tyckte Toke, vore skönare än Sigrun, eller mera hedrat i gamla sånger; och eftersom både Orm och Ylva gärna ville visa honom all heder, fick det bli efter hans önskan. Med tiden, sade Toke, skulle hon giftas med en av hans söner, om allt ville sig väl; ty Orms båda äldsta döttrar kunde han inte tänka på, enär ingen av hans söner var i lämplig ålder för dem. Och detta var i sanning stor skada, tyckte han tankfullt, när han satt och såg på Oddny och Ludmilla.

Dessa båda började nu växa upp, och ingen behövde längre vara i tvivel om hur de skulle arta sig. Båda voro de rödhåriga och välvuxna, och båda drogo tidigt mäns blickar till sig; men det märktes lätt en skillnad mellan dem. Oddny var bliven mild till lynnet och foglig och tidigt händig i kvinnoysslor; hon lydde villigt sina föräldrar, och det var sällan hon vållade Ylva eller Åsa någon förtret. Om så någon gång skedde, var det systemens skull, ty från början var det Oddnys vana att lyda henne i allt. Ludmilla hade svårt att lyda och mycket lätt för att befalla. När hon agades, skrek hon mera av ilska än av smärta och tröstade sig med att hon snart skulle vara stor nog för att slå igen. Hon var ovillig vid smörkärna och vävstol och tyckte bättre om att skjuta med båge; däri blev hon fort lika skicklig som sin läromästare, Ulf Glade. Orm hade ingen hand med henne och skrattade mest åt hennes morskhets och trots; och när Ylva klagade för honom över hennes styva sinnelag och kringlöpande i skogen med båge samman med Ulf Glade och Harald Ormsson, nöjde han sig med att säga:

– Vad annat kunde du vänta? Det är kungablodet. Av det har hon fått mycket, både sin egen del och Oddnys. Det fölet blir svårt att tämja, och vi må hoppas att det blir någon annan än vi som får mesta besväret med den saken.

På vinterkvällarna, när alla sutto kring elden vid sin slöjd, höll hon sig stundom i styr och kunde även visa flit vid sin spånad, om bara någon god berättelse var i gång, antingen nu Orm berättade något om sina äventyr i främmande land, eller Åsa om släkten i gamla tider, eller fader Willibald om

stora ting som skett i Josuas och kung Davids dagar, eller Ylva om kung Harald. Allra bäst fann hon det vara när Toke gästade Gröning, ty han talade väl och gärna och kände gamla kväden och många berättelser om forna hjältar. Om han någon gång såg ut att vilja sluta, var det alltid hon som var fortast färdig att fylla i hans ölkanna och tigga honom om mera. Och det var sällan han hade hjärta att neka henne.

Ty med Ludmilla Ormsdotter var det så, alltifrån hennes tidiga ungdom, att män hade svårt att stå henne emot. Hon var blekhyllt och tunn över kinderna och hade mörka ögonbryn; och fast hennes ögon voro grå med samma färg som många andras, ville det dock gärna synas, för män som kommo dem nära och mötte deras blick, att intet sådant ögonpar fanns att uppleta hos någon annan ungmö i gränstrakterna.

Sitt första lärospån med män hade hon den sommar då hon fyllt fjorton år; det var den sommaren Gudmund i Uvaberg kom ridande till Gröning med tvenne drängar, som han ville att Orm skulle taga i sin tjänst.

Alltsedan Orm vållat Gudmund förtret på tinget, hade denne aldrig synts till på Gröning, inte heller hade han ridit till tings sedan dess. Men nu kom han helt vänligt och sade sig vilja göra Orm en tjänst, så att gammalt groll skulle bli glömt.

– Här har jag med mig de båda bästa drängar som finnas, sade han; och dem erbjuder jag dig. De äro fria män, och envar av dem gör två mäns arbete, och väl det. Därför är det en stor väntjänst jag gör dig när jag kommer till dig med dem; men det är sant att också du gör mig en tjänst om du tar emot dem. Ty de äro makalösa storätare båda; och sedan de nu tjänat mig i fyra månader vågar jag ej längre behålla dem. Jag har inte så god råd som du, och det börjar bli för mycket för mig att ha dem i maten. Och skulle jag knappa in på deras kost bli de farliga, det säga de själva; ty de måste känna sig mätta varje middag och varje kväll, eljest kommer en galenskap över dem. Men för den som kan mätta dem äro de villiga i arbete, och ingen har sett deras like.

Orm var misstänksam inför detta anbud och hörde sig noga för, både med Gudmund och med männen själva. Dessa dolde inte sina fel, utan sade ärligt hur allt var med dem och hur de ville ha det; och eftersom Orm hade gott bruk för starka drängar, blev det till slut så att han tog dem i sin tjänst, och Gudmund red belåten därifrån.

Männen hette Ullbjörn och Greip. De voro unga män, långa i ansiktet och linhåriga, och deras styrka kunde gott märkas när man såg på dem; men med förståndet hade de det inte så väl ställt. På deras tungomål hördes det att de kommo långväga ifrån. De sade sig vara från ett land långt ovan Västergötland

som kallades Järnbäraland. I det landet, sade de, växte män och björnar lika starka och nappades med varandra med jämngod lycka. Där hade nu svår hungersnöd kommit; och därför hade de gått söderut för att komma så långt att de kunde äta sig mätta. De hade tjänat på många ställen i Västergötland och Småland, och när födan börjat synas dem knapp, sade de, hade de slagit ihjäl sin husbonde och dragit vidare.

Orm tyckte att det måtte varit en tam sorts husbönder de råkat ut för, som funnit sig i att bli ihjälslagna; men männen sågo allvarligt på honom och bådo honom minnas vad de sagt.

– Det är bärsärkagång som kommer över oss då, sade de, och ingen kan stå oss emot. Men få vi mat nog äro vi fridsamma och göra vår husbonde till viljes. Så är det med oss.

– Mat skola ni få, så mycket ni förmå sätta i er, sade Orm; och äro ni så goda i arbete som ni säga, må ni vara värda hur stora mål som helst. Men det må ni veta, att om ni ha bärsärkagång i tankarna, då ha ni kommit till fel ställe när ni kommo till mig. Ty sådant har jag intet tålamod med.

De tittade på honom med tankfull min och frågade hur länge det skulle dröja till middagsmålet.

– Ty vi kunna nu börja känna oss hungriga när som helst, sade de.

Nu ville det sig så väl att middagsmålet bars in innan detta samtal nått längre. Nykomlingarna gjorde skäl för sig och åto så glupskt att alla sågo på dem med häpnad.

– Nu ha ni ätit för tre, båda två, sade Orm; och nu vill jag se att ni arbeta för två, och väl det.

– Du ska få se det, sade de. Ty detta var ett mål som vi äro nöjda med.

Orm satte dem först till brunnsgöring, och han fick snart erkänna att de inte sagt för mycket om vad de dugde till; de gjorde snart en god brunn, vid och djup och skodd med sten hela vägen. Barnen stodo ofta däromkring medan de arbetade; de båda männen sade inte mycket, men det märktes att de ofta hade ögonen på Ludmilla. Hon hade ingen rädsla för dem och ville veta hur bärsärkagång såg ut, men därpå fick hon intet svar.

Efter detta lät Orm dem bygga ett gott båtskjul nere vid ån; och även från detta arbete skilde de sig raskt och med heder. Ylva förbjöd sina döttrar att komma nära bygget, så länge de båda främlingarna höllo på där; ty ingen kunde veta vad sådana halvtroll då kunde taga sig till, sade hon.

När skjulet var färdigt, satte Orm dem att göra rent i ladugården. All boskapen var nu släppt på bete, och endast tjuren stod kvar inne, emedan han var alltför

folkilsken för att släppa. Dynga från hela vintern låg kvar i kättarna, så att Ullbjörn och Greip hade styva dagsverken där.

Både barnen och allt gårdsfolket kände sig smått rädda för de båda männen, för deras styrkas och särhets skull. Ullbjörn och Greip hade aldrig mycket att säga till någon; men stundom, när de tillfrågades, berättade de kort om sina styrkeprov och hur de strypt matsnåla män eller knäckt deras ryggar med sina blotta händer.

– Ingen kan stå oss emot, upprepade de. Men här äro vi mätta och ha det bra. Och så länge detta varar är det ingen fara.

Ludmilla var ensam om att inte känna rädsla för dem. Hon gick ofta och såg på dem i ladugården, stundom samman med sina syskon, stundom också ensam. Männen hade då alltid ögonen på henne, och fast hon var ung förstod hon gott vad de tänkte.

En dag, när hon stod där ensam, sade Greip:

– Du är en ungmö för mig.

– För mig också, sade Ullbjörn.

– Jag vill leka med dig i höet, om du inte är rädd, sade Greip.

– Jag kan leka med dig i höet bättre än Greip, sade Ullbjörn.

Ludmilla skrattade.

– Tycka ni om mig båda? sade hon. Då är det illa. Ty jag är jungfru och av kungars ätt och håller inte till godo med vilken landstrykare som helst. Men av er båda tycker jag kanske bättre om den ene än den andre.

– Är det mig? sade Greip och ställde ifrån sig sin skovel.

– Är det mig? sade Ullbjörn och slängde sin kvast.

– Jag tycker bäst om den av er som är starkast, sade Ludmilla. Och vem det är vill jag nu se.

Båda männen voro nu ivriga. De stodo stilla och blängde på varandra.

– Den som rår på den andre får kanske sitta med mig något litet vid ån, sade Ludmilla med låg röst.

Med ett började de nu tjuta som varulvar och grepo tag i varandra. De sågo ut att vara jämnghoda, och ingen rådde på den andre, men det knakade i bjälkar och väggar där de tumlade om. Ludmilla gick till dörren för att vara ur vägen.

Där stod hon när Orm kom förbi.

– Vad är detta för skrik? sade han. Vad ha de för sig därinne?

– De slåss, sade hon.

- Slåss de? sade Orm och kom närmare. Vad slåss de om?
- Om mig, sade Ludmilla belåtet. Och detta må vara bärsärkagång.

Därmed sprang hon kvickt undan, ty hon såg på Orms min att en stor ilska kom över honom, sådan som hon aldrig förut sett.

Det stod en gammal kvast mot väggen. Orm drog loss kvastskäftet och tog det i sin hand, och detta var vad vapen han hade när han gick in och stängde dörren efter sig. Nu hördes hans röst över tjutandet, och allt blev tyst därinne. Men strax togo tjuten vid på nytt, och nu med ökad styrka. Huspigorna kommo ut på gården och stodo lyssnande, men ingen hade lust att öppna ladugårdsdörren och se vad som skedde. Någon ropade efter Rapp och hans yxa, men han fanns inte i närheten. Nu flög den ena dörren upp, och tjuren kom ut förskräckt, med slitet bindsle, och sprang till skogs. Alla skreko högt vid denna syn; och nu blev Ludmilla rädd och började gråta, ty hon tänkte att hon ställt värre till än hon ämnat.

Till sist stillnade allt av därinne, och Orm kom ut. Han var andfådd och strök sig med armen över pannan. Han haltade, hans kläder voro sönderslitna, och en del skägg på ena kinden var borttryckt. Pigorna kommo omkring honom med rop och frågor. Han såg på dem och sade att det inte behövde sättas fram åt Ullbjörn och Greip vid kvällsmålet.

– Och inte sen heller, sade han. Men hur jag själv har det ställt med mitt ben vet jag inte.

Därmed haltade han in för att få hjälp av Ylva och prästen.

Mycket var itu inne i ladugården, och bärsärkarna lågo båda i samma hörn. Greip hade den spetsiga ändan av kvastskäftet genom halsen, och på Ullbjörn hängde tungan ut. De voro döda båda.

Ludmilla gick nu i ängslan för sträng aga; och Ylva tyckte att hon gjort sig väl förtjänt därav genom att ensam gå in till de båda männen. Men Orm trädde emellan, så att hon slapp undan bättre än hon kunnat tro; och om vad som hänt därinne berättade hon själv på sådant sätt att intet klander kunde riktas mot henne. Orm var inte missnöjd med vad som skett, sedan det visat sig att skadan i hans ben var ringa; ty fast han nu höll det för säkert att allt detta med de båda männen vore att räkna som ett försök till hämnd från Gudmund i Uvaberg, var han väl tillfreds att ha utfört bedriften att ensam och utan eggjärns hjälp övermanna tvenne bärsärkar.

– Det var flinkt gjort av dig, Ludmilla, sade han, att tussa dem samman när de ville åt dig; ty det kan vara ovisst om jag rått på dem, ifall de inte redan varit något tröttade av att tagas med varandra. Därför är det mitt råd, Ylva, att hon må

slippa aga för sitt oförstånd att ensam gå in till dem. Hon är ännu väl ung för att fullt förstå vad män kunna tänka när de se henne.

Ylva skakade tvivelsamt på huvudet åt detta, men det fick bli som Orm ville.

– Allt detta har nu slutat väl, sade han. Ingen kan neka till att dessa båda våldsmän gjort gott skäl för sig med arbete sedan de kommo hit. Jag sitter med brunn och båtskjul och ökat anseende, och Gudmund med lång näsa. Därför är allt som det skall vara. Men det skall jag låta honom veta, att om han en gång till försöker något mot mig, skall han bli hemsökt så att han därefter håller sig stilla.

– Då vill jag gå med, sade Svarthöfde allvarsamt, där han satt och hörde på detta samtal.

– Ännu är du för liten att bära svärd, sade Orm.

– Jag har yxan som Rapp smitt åt mig. Han säger att det inte finns många yxor med bättre egg än den.

Både Orm och Ylva skrattade, men fader Willibald blev misslynt och fann det vara illa att få höra sådant tal från ett kristet barn.

– Och det säger jag dig, Svarthöfde, sade han, och du har redan hört det både fem gånger och tio, att du mindre skall tänka på vapen och mera på att lära dig den bönen som heter Pater Noster och som jag så ofta förklarat för dig och försökt få dig att minnas. Den bönen kunde din broder Harald redan när han var sju år, och du går nu på ditt tolfte och kan den inte.

– Harald kan läsa för oss båda, sade Svarthöfde stillsamt. För mig brådskar det inte med prästspråk.

Så gick tiden på Gröning, med få händelser av vikt; och Orm hade ingen annan önskan än att få sitta där i lugn till sina dagars slut. Men ett år efter det han dräpt de båda bärsärkarna nåddes han av det bud som bragte honom ut på hans tredje långfärd.

ANDRA KAPITLET

Om mannen från öster

Olof Sommarfågel kom ridande till Gröning med tio män i följe och fick god välkomst av alla. Där stannade han trenne dagar, ty vänskapen var stor mellan honom och Orm. Men hans ärende, sade han, vore att rida ända ned till östkusten, till Kivik, där de gotska skeppen stundom lade till, för att köpa salt; och när Orm hörde detta, beslöt han att göra honom följe i samma ärende.

Det hade nu blivit sådana tider att salt knappt stod att få längre, hur mycket än folk kunde vara villigt att betala för den varan, och detta kom sig av kung Sven av Danmark och den lycka som alltjämt följde honom. Ty kung Sven låg nu på haven med större flottor än man någonsin hört talas om förr och for fram med våldsamhet mot alla som mötte honom. Hedeby hade han plundrat och lagt öde; i frisernas land sades allt vara skövlut; och det var känt att han tänkte vinna hela England och vad mera han kunde få tid till. Handel och köpenskap var ingenting för honom, utan endast långskepp och stridsmän; och nu hade det nått därhän att på sistone inga saltskepp kommit västerifrån, emedan de inte längre vågade sig upp till de nordiska kusterna. Allt som nu fanns var det salt som gutarna bragte från Wenden, och om detta sletos kustborna så ivrigt att föga eller intet nådde inåt landet.

Orm tog åtta män i följe och red samman med Olof Sommarfågel till Kivik; där blevo de liggande i lång tid i väntan på att något skepp skulle komma, och från alla håll samlades mycket folk dit i samma ärende. Till sist syntes tvenne gotska skepp; de voro tungt lastade och lade sig för ankar ett gott stycke utanför hamnen. Ty hungern efter salt hade nu blivit sådan att gutarna drevo sin handel med stor varsamhet, för att undgå att bli ihjälslagna av ivriga kunder. Deras skepp voro stora, högbogade och väl bemannade, och köpare fingo ro ut till dem i små båtar och släpptes endast ombord två och två.

Olof Sommarfågel och Orm tingade en fiskarbåt och läto ro sig ut; de buro röda kappor och blanka hjälmar, och Olof knotade över båtens litenhet, ty han hade hellre velat ro ut med större ståt. När deras tur kom, stego de ombord på det av gutarnas skepp som förde hövdingamärke; och deras roddare, en av Olofs män och en av Orms, ropade därvid ut deras namn med hög röst, så att det genast

måtte förstås bland gutarna att det var hövdingar som kommo.

– Olof Styrsson den Praktfulle, finnvedingars hövding, som många kalla Olof Sommarfågel, ropade den ene.

– Orm Tostesson den Vittfarne, sjöfarares hövding, som de flesta kalla Röde Orm, ropade den andre.

Det blev rörelse bland männen på skeppet när dessa namn hördes, och några trängde sig fram för att hälsa dem båda. Det var män som kände Olof från hans år i österled, och ett par som varit med på Thorkel Höges färd till England och mindes Orm från den tiden.

En man satt invid relingen, tätt bredvid där de kommo ombord; han började stöna ivrigt och famlade med ena handen efter dem. Det var en storvuxen man med tovtigt skägg som börjat gråna; över ansiktet hade han en bred bindel som täckte ögonen, och när han famlade efter de båda nykomna, syntes det att han mistat högra handen vid handleden.

– Se på den blinde, sade skeppsmännen. Nu vill han något.

– Det ser ut till att han känner en av er, sade skeppshövdingen. Tungan är han också av med, så att han kan ingenting säga, och därför veta vi ej vem han är. Han leddes ombord av en köpman österifrån, när vi lågo vid kurernas marknad, vid floden Dyna, och till Skåne skulle han, sade mannen. Han har silver att betala med, och därför tog jag honom med. Han fattar gott vad man säger, och efter mycket frågande har jag förstått att han har sin släkt i Skåne. Men mera vet jag inte om honom, inte heller hans namn.

– Tunga och ögon och högra handen, sade Olof Sommarfågel: det ser mest ut till att det varit byzantiner som hanterat honom så.

Den blinde nickade vid dessa ord.

– Jag är Olof Styrsson från Finnveden och har tjänat i livvakten hos kejsar Basilius. Är det mig du känner?

Han skakade på huvudet.

– Då är det kanske mig, sade Orm, fast jag inte vet vem du kan vara. Jag är Orm, son till Toste, Thorgrims son, som satt på Grimstad vid Kullen. Är det mig du känner?

Nu nickade han ivrigt, och det kom läten ur hans hals.

– Kan du ha varit med när vi seglade till Hispanien med Krok? Eller till England med Thorkel Höge?

Åt detta tecknade han nej, och Orm stod tankfull.

– Är du kanske själv från Kullabygden? frågade han. Nu nickade han åter, och

det kom en darning över honom.

– Det är länge sedan jag flyttade från den trakten, sade Orm; men om du känner mig må vi ha bott där samtidigt. Har du varit utrikes lång tid?

Han nickade långsamt och drog en djup suck. Så höll han upp den hand han hade kvar och spärrade ut fingrarna och slöt åter handen. Detta upprepade han fem gånger och höll därpå upp fyra fingrar.

– Detta samtal går bättre än man kunnat tro, sade Olof Sommarfågel. Med detta menar han att han varit utrikes i tjugonio år, om jag förstår det rätt.

Den blinde nickade.

– Tjugonio år, sade Orm eftersinnande. Då var jag tretton vid den tid då du for bort; och det borde jag minnas, om någon for i österled från vår bygd vid den tiden.

Den blinde hade rest sig och stod framför Orm; hans läppar rörde sig, och han gjorde en rörelse med sin hand, liksom för att få Orm att skynda sig. Plötsligt sade Orm med förändrad röst:

– Är du Are, min broder?

Det kom en sorts leende i den blindes ansikte, när han nickade åt detta; därpå vacklade han och sjönk ned på bänken och satt där och skalv i hela kroppen.

Alla på skeppet voro häpna över detta möte och tyckte att de nu varit med om något som var värt att berätta. Orm stod tankfull och såg på den blinde.

– Det vore fel om jag sade att jag känner igen dig, sade han; därtill är du alltför svårt medfaren, och det är lång tid sedan jag såg dig sist. Men du skall nu rida med mig hem, och där finns en som genast känner igen dig, om du är den du säger. Ty den gamla lever ännu, och det händer alltjämt att hon talar om dig; och det må i sanning vara Gud själv som styrt dina steg, när du i blindo kunnat finna din väg till mig och henne.

Orm och Olof hade nu sitt saltköp att tänka på, och båda föll i förundran över gutarnas stora snikenhet så snart det blev fråga om handel. Av männen på skeppet hade många del i skepp och last, och alla voro de av samma sort: godsinta i annat, men skarpa som knivar i allt som rörde deras handel.

– Vi tvinga ingen, sade de, varken med salt eller annat; men den som kommer och vill köpa av oss, får betala vad vi begära eller gå utan. Vi äro rikare än andra, och ännu rikare ämna vi bli; ty vi gutar ha det bästa förståndet. Vi äro inga rövare och dråpsmän som många andra, utan skaffa oss vår vinning med hederlig köpenskap; och vad salt är värt nu, det veta vi bättre än ni. Ära vare kung Sven som ställt så till att vi kunna begära mycket!

– Den som prisar kung Sven skall inte skryta med sitt förstånd, sade Orm bittert; och det synes mig vara lättare att komma till rätta med rövare och dråpsmän än med er.

– Sådana ord få vi ofta höra, sade gutarna, och likväl är det fel. Se på din stackars broder, som du återfunnit hos oss; han har silver i sitt bälte, och inte litet heller; och det har ingen av oss rört, utom vad han fått betala för frakt och föda. Andra skulle tagit hans silver och hävt honom i havet; men vi äro hederliga, fast det är sant att många inte vilja förstå det. Men om han haft guld hade det gått honom värre, ty guld står ingen emot.

– Jag börjar längta till sjöss igen, sade Orm; om inte för annat så för att möta ett skepp sådant som detta.

– Så tänka många, sade gutarna och skrattade; men de som försöka ha svåra skråmor att pyssla med efter mötet. Ty det skall du veta att vi äro starka och inte rädas för strid, när det behövs. Styrbjörn fruktade vi, men efter honom ingen. Och låt oss nu veta hur ni vilja ha det, om ni ämna köpa eller ej; ty här ligga många och vänta.

Olof Sommarfågel betalade sina saltsäckar utan att säga mycket, men Orm blev vid att brumma när han skulle räkna upp sin betalning. Hans broder rörde vid honom med handen; i den höll han en näve silvermynt som han med omsorg lade i Orms hand.

– Se där, sade gutarna, det är som vi sade: han har gott om silver. Och nu behöver du inte tvivla på att han verkligen är din broder.

Orm stod tveksam och såg på silvret; därpå sade han:

– Av dig, Are, tar jag emot det. Men jag vill inte att du skall tro att jag är snål eller fattig; ty jag har så att det räcker för både dig och mig. Men det är alltid harmligt att betala mynt till köpmän, och värst när de äro som dessa.

– Här äro de starkare än vi, sade Olof, och salt måste vi ha, vad det än kostar oss. Men det är sant att man måste vara rik för att ha med gutar att göra.

De sade kort farväl åt gutarna och kommo i land med sitt salt och drogo därpå hemåt; och Orm visste knappt om han skulle vara glad eller ledsen att ha med sig hem en återfunnen broder i så illa stympat skick.

Under hemfärden, när de sutto samman vid lägerställena, försökte Orm och Olof att med många frågor få veta något om det öde som drabbat Are. Olof Sommarfågel, som själv tjänat vid livvakten i Miklagård, hade aldrig mött honom där; men med sitt frågande blevo de till sist kloka på att han varit hövding på ett av kejsarens krigsskepp. Att han stympats kom sig inte av någon straffdom, utan det hade skett i fångenskap efter en strid; likväl var det

byzantiner som gjort honom detta, så mycket var säkert. Längre än så kunde varken Orm eller Olof komma, hur de än försökte med sinnrika frågor; ty allt Are kunde göra var att teckna ja eller nej, och det märktes på honom att han pinades mycket av att de ej kunde finna de rätta frågorna och att han omöjligt kunde hjälpa dem därmed. Det var någonting sällsamt som hänt honom, så mycket blev klart för dem, någonting med guld och förräderi; och det kom fram att han visste någonting som han tvunget ville att de skulle få veta; men därutöver förblev all deras möda fåfång.

– Vi få ge oss till tåls, sade Orm till sist. Det lönar sig inte att vi plåga dig längre med onyttigt gissande, ty vi träffa ändå inte rätt. När vi komma hem få vi prästen till hjälp, och då finna vi kanske på bättre råd. Fast hur det skall gå till är mera än vad jag kan förstå.

– Ingenting är svårare att förstå än detta, hur han kunnat taga sig hem hela vägen i så stor hjälplöshet, sade Olof. När sådant kan ske, då kunna vi också hoppas att någon utväg skall finnas, så att vi få veta vad han vill säga oss. Och det är säkert att jag inte tänker fara hem från Gröning förrän jag fått veta mera om detta.

Are suckade och strök svetten ur pannan och satt orörlig.

När de nalkades Gröning, red Orm före de andra för att varna Åsa; ty han var rädd att glädjen och förskräckelsen skulle bli för mycket för henne eljest. Hon blev förvirrad i början, när hon fick höra vad Orm hade att säga, och började storgråta; men därpå föll hon på knä på golvet, med huvudet mot bänken, och tackade Gud för att han återskänkt henne den son som hon i så lång tid trott vara förlorad. När hon fick se honom, sprang hon emot honom under jämmer och hade svårt för att släppa honom; och hon började genast skälla på Orm för att han i början tvekat om detta vore Are. Sedan hon sansat sig, sade hon att hon skulle göra en vackrare bindel åt honom att ha över ögonen; och när hon fick veta att han var hungrig, blev hon bättre till mods och gick att med egna händer laga till en av de rätter som hon mindes att han tyckt bäst om. I flera dagar gick hon som i yrsel och kunde inte tänka på annat än Are och hur hon skulle ställa det väl för honom. När han visade god matlust, satt hon lycklig och såg på; när han en gång klappade henne på handen till tack, brast hon i gråt av glädje; och när hon stundom tröttade honom med pladder som aldrig ville taga slut, så att han höll hand och armstump för öronen och stönade högt, slutade hon fogligt och kunde sitta tyst en god stund innan hon började på nytt.

Alla på gården kände medömkan för Are och voro hjälpsamma mot honom. Barnen voro skygga för honom i början, men de lärde sig fort att tycka om honom och hjälpa honom. Framdeles lät han sig gärna ledas ner till ån på

morgnarna och satt där och metade, med någon i sällskap som kunde hjälpa honom med agn och utkast. Svarthöfde var den han tyckte bäst om att ha till sällskap vid sitt fiske, och även Rapp när denne hade tid; kanske emedan dessa voro mest fallna för att sitta lika tysta som han själv.

Men från början voro alla fyllda av stor nyfikenhet att få veta mera om hans olycka, sedan Orm berättat det lilla som kommit fram under hemfärden. Olof Sommarfågel lät sitt folk draga hem med saltet och behöll endast två män kvar. Han ville gärna stanna, sade han till Ylva, tills de lyckats få veta mera av Are, ty han hade på känn att det kunde vara viktiga ting. Ylva var glad att han stannade; hon tyckte om honom och såg honom alltid gärna som gäst, och dessutom tyckte hon sig märka att hans ögon alltmera dröjde vid Ludmilla, som nu var en fullt utvuxen femtonårs mö och alltjämt i färd med att bli grannare för varje dag.

– Det är gott att du stannar, sade också Orm; ty vi komma nog aldrig långt med Are utan din hjälp, då du är den ende som känner till Miklagård och folket där.

Men hur de nu än alla försökte, med både kvinnorna och prästen till hjälp, ville det inte lyckas att komma underfund med mera av Ares historia. Det enda de fingo veta var att hans olycka hänt i floden Dnjepr, i patzinakernas land, tätt vid det långa dragstället vid forsarna. Men vad byzantiner kunde ha haft där att göra vore inte lätt att förstå, tyckte Olof Sommarfågel; och längre kunde de inte komma.

Nu tänkte Orm ut en sak som han trodde skulle bli till mycken hjälp. Are var runkunnig; och Orm lät göra en skiva av lindträ, vit och slät, där Are skulle försöka att med kol rita ord med den hand han hade kvar. Are var villig och bemödade sig länge; men det gick avigt för honom med vänster hand, och i sin blindhet rörde han samman runorna så att ingen kunde förstå vad han skrivit. Till sist greps han av vrede och slängde skiva och kol ifrån sig och ville inte försöka mera.

Det var Rapp och prästen som tänkte ut ett bättre sätt, när de sutto samman och talade om detta. Rapp yxade till en balk, som han jämnade och glättade; på den skar han in runorna, alla sexton i sin ordning, mycket stora och tydliga och med ett djupt streck mellan varje runa. De lade balken framför Are och bådo honom känna på den; och när han förstod hur de menade, syntes det att han blev mycket lättad till sinnes. Han fick nu med sin hand leta upp runa efter runa, i de ord han ville säga; och fader Willibald satt bredvid med fårskinns och penna och skrev upp tecknen efterhand som Are pekade ut dem. Det gick knaggligt i början men bättrade sig snart, och alla sutto fulla av glädje och förväntan när begripliga ting kommo till synes på fårskinnet. Varje kväll läste prästen upp vad han skrivit

under dagen. Alla lyssnade begärligt, och efter tre veckors flit var hela berättelsen färdig. Men det första stycket, om var skatten låg gömd, läste han endast för Orm.

TREDJE KAPITLET

Berättelsen om bulgarguldet

Jag är den fattigaste av alla; ty mina ögon ha tagits ifrån mig, och min tunga, och min högra hand, och min son som skattmästaren dräpte. Men jag kan också kalla mig den rikaste, ty jag vet var bulgarguldet ligger gömt. Nu skall jag säga var det ligger, så att jag icke må dö innan det blir sagt. Och du, präst, skall läsa detta för min broder och för ingen annan. Sedan må han bestämma om det skall yppas för flera.

I floden Dnjepr, vid det långa dragstället, strax nedanför den tredje forsen när man kommer från söder, invid högra stranden, rakt mellan patzinakernas huvudskalleplats och den lilla klippan i floden där de tre rosenbuskarna växa, under vattnet i den smala rännan där berghällen brustit, gömt under stora stenar där hällen skjuter ut så att intet kan skönjas på botten: där ligger bulgarguldet; och jag är den ende som vet att det ligger där. Två goda mansbördor guld, i fyra små kistor med kejsarens insegel; och därtill silver i fem säckar av skinn, och de säckarna äro tunga. Först var denna skatt bulgarernas, som rövade samman den från många. Sedan blev den kejsarens. Sedan stals den av skattmästaren Theofilus Lakenodrako. Sedan blev den min. Det är jag som har gömt den där den ligger.

Jag skall säga hur det var med allt detta. Först när jag kom ut till Miklagård kom jag i tjänst i livvakten där nordmännen äro. Där äro många svear, och även daner och män från Norge, och från Island ytterst i havet. Där är tjänsten god och solden rik; men jag kom för sent för att få vara med om plundringen av palatset efter kejsar Johannes Zimiskes; det hade varit en god plundring, som blev omtalad länge. Så är det gamla bruket, att livvakten får plundra palatset när en kejsare dör. Det finns mycket att berätta, präst, men jag säger endast det som är nödigt, ty jag blir trött av detta famlande på balken. Jag tjänade i livvakten i lång tid, och där lät jag kristna mig och tog mig hustru. Kvinnan hette Karbonopsina, det är Kolbrun på vårt språk, och hon var av god släkt, så som byzantinerna räkna det; ty hennes fader var broder till hustrun till andre linklädesbevararen hos de tre prinsessorna.

Så är det i Miklagård, att utom kejsar Basilius, som är barnlös, finns det

Konstantin, som är hans broder och som också kallas kejsare. Men det är kejsar Basilius som är den riktige. Han styr riket och slår ned upprorsmän och ligger varje år i fält mot araber och bulgarer; och Konstantin, hans broder, sitter i palatset och leker med sina skatter och med hovfolket och snöpingarna som trängas omkring honom. När någon av dem säger honom att han är lika god som sin broder eller bättre, slår han honom över huvudet med sin lilla svarta stav med guldfågeln. Men slaget är lätt, och efteråt ger han honom skänker. Dock är han sträng i somligt, när hans lynne skiftar, och värst när han är drucken.

Det är han som är fader till de tre prinsessorna. De hållas för att vara förmer än någon annan i världen utom kejsarna själva; ty de äro all avkomma som finns av den kejsarliga ätten. Detta är deras namn: Eudokia, som är puckelryggig och märkt av koppor och hålles gömd; och Zoe, som är en av de skönaste bland kvinnor och upptänd efter män sedan sina tidiga år; och Theodora, som är svag till förståndet och from. De äro ogifta, ty intet gifte finns som är gott nog för dem, säga kejsarna; och för Zoe är detta en förtret sedan länge.

Vi av livvakten byttes till att vara i fält med kejsaren och hålla vakt i palatset hos hans broder. Det är mycket som jag minns, men detta går långsamt för mig. Nu skall jag tala om min son.

Kvinnan kallade honom Georgios och lät döpa honom så, ty jag var med kejsaren när han föddes. För detta agade jag henne vid hemkomsten och kallade honom Halvdan, som var ett gott namn för honom; och när han växte till, kändes han vid båda namnen. Med henne och andra talade han grekernas språk, som är ett språk för kvinnor och präster; men med mig talade han vårt, fast det kom långsammare för honom. När han var sju år gammal, föråt kvinnan sig på musslor och dog; och därefter tog jag ingen ny. Det är illa med hustru av främmande stam. Kvinnorna i Miklagård duga inte mycket till; så fort de nått gifte bli de tanklösa och lättjefulla och av barnafödande åldras de och bli lösa i hullet, och därtill olydiga; och tuktar man dem, ränna de skrikande till präster och biskopar. De äro ej som våra, som ha gott förstånd och göra sin flit och bli bättre av att föda barn. Så tyckte vi alla i livvakten; och många där bytte hustrur varje år och blevo dock aldrig nöjda.

Men min son var min glädje. Han var välskapt och snabbfotad, munvig och munter. Han räddes för ingenting, ej ens för mig. Han var sådan att kvinnorna på gatan vände sig efter honom när han var liten, och de vände sig snabbare när han nått vuxna år. Detta var hans olycka, men ingen kunde hjälpa det. Han är död nu, men han är sällan ur mina tankar. Han och bulgarguldet är allt jag kan tänka på. Det kunde blivit hans om allt gått väl.

Sedan kvinnan dött, blev det så att min son mycket kom att vistas hos hennes

fränder, linklädesbevararen Symbatios och hans hustru. De voro gamla och barnlösa; ty linklädesbevararen, som hade tjänst i kvinnogemaken, var snöping. Likväl var han gift, såsom ofta är bruk bland dessa hos byzantinerna. De båda gamla älskade Halvdan, fast de kallade honom Georgios, och när jag var åstad med kejsaren togo de vård om honom. En gång vid min hemkomst kom den gamle till mig och satt och grät av glädje. Han sade att min son blivit prinsessornas lekkamrat, och mest Zoes, och att Zoe och han redan slagits med varandra och därvid visat sig jämnghoda, ty hon var två år äldre än han. Trots deras kiv hade hon sagt att hon långt hellre ville leka med honom än med metropoliten Leos systerdöttrar, som föllo på knä och gräto när hon rev sönder deras kläder, eller med protovestiarios Nikeforos son som var harmynt. Kejsarinnan Helena själv, sade Symbatios, hade klappat gossen på huvudet och kallat honom en liten varjag och sagt att han ej finge draga hennes kejserliga höghet prinsessan Zoe i håret när hon var elak mot honom. Barnet hade då tittat storögt på kejsarinnan och frågat när han då skulle göra det. Därvid hade kejsarinnan värdigats skratta högt med egen mun; och gubben sade att detta hade varit den lyckligaste stunden i hans liv.

Detta är barnsliga ting, men att tänka på dem är vad glädje jag har kvar. Med tiden blev det annorlunda. Jag går förbi mycket, som skulle bli långt att berätta. Men vid pass fem år efter detta var jag hövding för en flock av livvakten; då kom Symbatios åter till min kammare och grät, dock ej av glädje denna gång. Han hade denna dag gått till den innersta klädkammaren, där kröningsskrudarna förvaras och där sällan någon kommer, för att se efter om råttor funnos där. I stället för råttor hade han funnit Halvdan och Zoe tillsammans i en ny sorts lek, som förfärat honom övermåttan, på en bädd av många kröningsskrudar som de dragit fram ur kistorna. De hade nappat till sig sina kläder och sprungit ifrån honom, där han stod mållös; och skrudarna, av purpurfärgat silke från serernas land, hade varit illa skrynklade, så att han ej visste sig någon råd. Han hade slästat dem, så gott han förmått, och lagt in dem med varsamhet. Endast ett, sade han, hade han att vänta om detta bleve upptäckt, och det var att mista huvudet. Det var en lycka att kejsarinnan låg sjuk, så att alla höga hovmän voro i hennes gemak och ingen tänkte på annat. Därav kom det sig också att tillsynen över prinsessorna var dålig, så att Zoe fått detta tillfälle med min son. Förvisso vore all skulden hennes; ty ingen kunde tro att en pojke som gick på sitt trettonde år självmant kommit på sådana tankar. Men ingen kunde ändra vad som skett, och denna olycka höll han för att vara den värsta som någonsin drabbat honom.

Jag skrattade åt hans berättelse och tänkte att min son hade gott att brås på. Jag försökte trösta honom med att Halvdan ännu vore för ung för att kunna göra

en liten kejsare åt prinsessan Zoe, hur mycket de än försökte; och skadan kunde väl knappt vara stor med de skrynklade kröningskläderna. Men den gamle blev vid att jämra sig. Han sade att det gällde livet för oss alla, för honom och hans hustru, för min son och för mig; ty kejsar Konstantin skulle genast låta döda oss, om han finge veta vad som hänt. Och ingen skulle tro att Zoe blivit skrämmd av att hon överraskats samman med Halvdan. Hon var nu femton år och till sin håg mera lik en brinnande djävul än en blygsam ungmö; därför skulle hon snart försöka på nytt med Halvdan, ty utom honom hade hon endast kvinnor och snöpingar omkring sig. Då skulle snart allt bli upptäckt; och prinsessan Zoe skulle få förmaning av en biskop, och Halvdan och vi andra skulle dödas.

Medan han talade blev jag rädd. Jag tänkte på alla jag sett stympas och avlivas under min tid vid livvakten, när de drabbats av kejserlig vrede. Vi funno min son och förehöllo honom vad han gjort, men han hade svårt att ångra vad han varit med om. Detta hade inte varit första gången; och han sade sig ej vara ett barn som behövt lockas, utan hade varit lika god som Zoe i denna sak. Jag förstod att ingenting skulle hålla dem åtskils, och att olycka vore viss om detta skulle fortsätta. Därför stängde jag in honom hos linklädesbevararen och gick till livvaktens högste hövitsman.

Han hette Zakarias Lakenodrako och kallades överste svärdbärare; det är ett högt hedersnamn bland byzantinerna. Han var en gammal man, skön och reslig, med röda och gröna ädelstenar på fingrarna och med klokhet och allvar i sitt tal; därtill full av illslughet, såsom alla äro som nå hög ställning i Miklagård. Jag bugade mig med vördnad för honom och sade att jag ej mera trivdes i livvakten och bad att få bli satt på ett krigsskepp för den tid jag hade kvar att tjäna kejsaren. Han begrundade detta och fann saken svår. Till sist trodde han sig kunna vara mig till lags med detta, om jag i gengäld ville göra honom en tjänst. Hans önskan var, sade han, att få arkimandriten Sophron, som var kejsar Konstantins biktfader, hårt pryglad; denne var hans värste ovän och hade på sistone börjat baktala honom hos kejsaren. Intet blodsdåd med vapen, sade han, utan endast käppar som svedo gott i arkimandritens hull; och detta kunde bäst ske bortom de kejserliga trädgårdarna på kvällen, när han på sin vita mulåsna red hem från palatset.

Jag svarade honom att jag sedan lång tid var kristen, och att det måste vara stor synd att prygla en helig man. Men han undervisade mig faderligt att jag hade fel i detta. Ty arkimandriten är en kättare, sade han, som förvränger Kristi båda naturer, och det var om den saken vi först blevo ovänner. Därför är det en god gärning att prygla honom. Men han är svår att rå på, och du bör taga två säkra män till hjälp. Innan han blev munk var han hövding för ett rövarband i

Anatolien, och ännu fäller han med lätthet en man med sin knutna hand. Därför är det endast goda män av livvakten som kunna ge honom den aga han behöver. Nu väntar jag det bästa av din styrka och klokhet. Tag goda käppar och starka män.

Så talade protospatharius Zakarias, och därmed bedrog han mig och förledde mig till synd. Guds straff har sedan nått mig för att jag slagit en helig man; ty ond var han förvisso, men heligheten hade han dock. Men detta förstod jag icke då. Jag tog med mig tvenne män som jag litade på, Ospak och Skule; dem gav jag vin och penningar och sade att vi skulle tukta en man som förvrängde Kristi naturer. De undrade över att vi skulle vara tre för att tukta en; men när vi mötte arkimandriten undrade de ej längre. När vi sprungo fram mot honom, fick jag en spark av hans åsna; och med sitt radband, som han bar vid handloven och som hade tunga kulor av bly, gav han Skule ett sådant slag vid tinningen att denne föll till marken och blev liggande. Men Ospak, en god man från Öland med en björns styrka, rev honom ur sadeln och vräkte honom omkull; och nu voro vi retade och slogo honom värre än vi eljest skulle ha gjort. Han bölade förbannelser och skrek på hjälp, och ingen kom; ty i Miklagård är det så, att om någon hörs ropa på hjälp, springa alla åt andra hållet för att slippa att bli gripna såsom skyldiga. Till sist hörde vi ryttare nalkas och visste att det var kazariska bågskyttar ur stadsvakten; då släppte vi arkimandriten, som endast kunde krypa, och gingo undan. Men Skule måste vi lämna där han låg.

Nästa dag gick jag åter till svärdbäraren Zakarias; han var då så nöjd med allt att han betedde sig hederligt mot mig. Allt hade gått på bästa sätt, sade han leende. Skule hade varit död när vakten kom, och arkimandriten satt nu anklagad för gatuslagsmål och dråp. Det funnes gott hopp att han ej skulle bli släppt utan att få öronen klippta; ty kejsar Konstantin fruktade sin broder, och denne var sträng mot oroliga munkar och tyckte illa om att få män ur sin livvakt ihjälslagna. Därför skulle min lön inte dröja. Han hade redan talat med höga vänner som hade med flottan att göra, och inom kort skulle jag bli skeppshövding på ett av de röda skeppen, som räknades som de bästa.

Med detta blev det så som han sagt, ty även byzantinska stormän kunna stundom hålla ord. Jag fick ett gott skepp, och samman med min son kom jag undan från de farligheter som hotat i palatset. Snart foro vi med flottan västerut till landet Apulien; där hade vi strider med Muhammeds tjänare, både med dem från Sicilien och från länder därbortom. Där voro vi lång tid, och mycket hände som bleve långt att säga. Min son växte skön och stark; jag satte honom bland bågskyttarna på mitt skepp; han trivdes på havet, och där hade vi det bäst. Men i land var han oförståndig med kvinnor, såsom ungdom är, och stundom blevo vi

osams om detta. När vi lågo i kejsarens hamnar, i Bari och Tarentum i det apuliska landet, eller i Modon och Nepanto, där de stora skeppsvarven äro och där solden betalas ut, fanns det gott om kvinnor att välja på; ty där sjöfarare äro med byte och sold, dit flocka sig kvinnor gärna. Men på dessa platser funnos även kejsrerliga krigshövitsmän kallade strateger, och överstar för flottan med silversköldar, och höga ämbetsmän kallade sekretiker och logotheter, som hade att styra med sold och skatteväsen och annat. De hade sina hustrur med sig där, späda kvinnor med duvoröst och med vita händer, målade runt ögonen och fulla av djävulskap, och dessa voro icke för sjöfolk, såsom jag ofta sade till Halvdan.

Men han hörde föga på vad jag sade i dessa ting. Det var hans öde att kvinnor gärna försågo sig på honom; och själv tyckte han endast de bästa vara goda nog för den som haft älskog med kejsarens dotter. Nu äro de byzantinska kvinnorna eldiga till sin natur och snabbt redo att bedraga sina män när lusten faller på dem. Men deras män tycka illa om detta; och de högt uppsatta låta gärna döda de unga män de misstänka, och stundom sina hustrur samman med dem för att kunna gifta sig på nytt med hopp om bättre lycka. Mitt råd till Halvdan var alltid att lämna gifta kvinnor i fred och hålla sig till vad annat som fanns. Om han lyssnat till mig, skulle intet hänt av vad som hände. Han skulle inte varit död nu, inte heller skulle jag ha varit sådan som ni nu se mig. Och om skattmästaren Theofilus och om bulgarguldet skulle jag intet haft att berätta. Det hade varit bättre så.

Likväl var det inte för kvinnans skull han blev dödad, utan för guldets. Men kvinnan kom oss att skiljas åt, honom och mig, och därav kom det andra.

Det kom nu den tid, då protospatharius Zakarias Lakenodrako spottade nattvardsbrödet i ansiktet på sin ovän, arkimandriten Sophron, som sedan länge var tillbaka i kejsrerlig ynnest; härvid ropade han högt inför allt hovfolket att arkimandriten lagt gift i hans bröd. För detta blev arkimandriten gisslad och inspärrad i ett fjärran kloster; men protospatharius Zakarias blev avsatt från sitt ämbete och fick öronen klippta, för den vanvördnad han visat mot Kristus. Ty det hölls för det rätta att den fromme skulle svälja Kristi lekamen med förtröstan, sedan han väl fått det i sin mun, även om han kände att gift lagts däri. När denna nyhet kom från Miklagård, skrattade jag högt. Ty det syntes mig ovisst vilken av dessa båda män som vore den värste; och likväl hade de nu fått den goda gärningen färdig att få varandras öron klippta.

Men Zakarias hade en son som hette Theofilus. Denne var redan trettioårig och hade ett ämbete vid hovet. När nu fadern blev klippt och bortdriven, gick sonen till de båda kejsarna och kastade sig framstupa inför dem. Han sade att faderns synd i sanning vore svår, och straffet så milt att han kom i gråt när han

tänkte på det; och han prisade de båda kejsarnas godhet med sådan iver, att kejsar Basilius inom kort gjorde honom till skattmästare för flottan. Därefter var det han som hade att göra med allt delande av byte och allt betalande av sold.

Vi kommo till Modon med den röda flottan, för att kölhalas och få vår sold; då var skattmästare Theofilus där, och han hade med sig sin hustru. Jag såg henne aldrig; men min son såg henne snart, och hon honom. Det var i kyrkan de sågo varandra först; och fast han endast var en ung båtskytt och hon en uppsatt kvinna, möttes de snart i hemlighet och hade sin lust med varandra. Om detta visste jag ingenting, förrän han kom till mig och sade att han nu tröttnat på sjön och att han skulle få bättre anställning i skattmästarens följe. Kvinnan hade ställt så till att skattmästaren fått veta att Halvdan var son till en man som en gång hjälpt hans fader att hämnas på arkimandriten. Och nu stod han ej endast högt i kvinnans gunst utan också i hans.

När jag fick veta allt detta, sade jag honom att han lika gärna genast kunde ränna svärdet i sitt bröst som att göra det han tänkte. Och jag sade också att det vore orätt av honom att lämna mig frändelös för en kvinna med målade ögon. Men han stod på sig och ville inte höra på förståndigt tal. Kvinnan, sade han, var som en eldslåga och makalös i allt, och henne kunde han aldrig lämna. Dessutom skulle han nå anseende och rikedom i skattmästarens tjänst och slippa att gå som fattig båtskytt. Och det funnes ingen fara att han skulle förråda sig och bli dräpt; ty han bad mig besinna att han vore till hälften byzantin och därför kunde förstå många ting, både med kvinnor och annat, bättre än jag. Vid detta greps jag av vrede och förbannade hans moder, och därmed skildes vi.

Detta var en stor sorg för mig. Men jag tänkte att när kvinnan tröttnat på honom, eller han på henne, skulle han komma tillbaka; och då, tänkte jag, skall han följa med mig hem, när min tjänst är slut, och taga sig hustru där och snart glömma sitt byzantinska blod.

Nu gick tiden, och kejsar Basilius, som är den störste bland härmän som suttit i Miklagård, började åter krig mot bulgarerna. Dessa äro goda krigare och stora rövare, som mycket plåga sina grannar, så att många kejsare haft förtret av dem; och nu hade kejsar Basilius svurit en ed att krossa deras rike och helt göra av med dem och hänga upp deras konung i järnkedjor i sin stadsport. Han drog in i deras rike med en stor här, och på hans bud seglade den röda flottan upp i Svarta Havet för att härja deras kuster.

Men tolv av de bästa skeppen togos ut till ett särskilt ärende, och bland dem var mitt. Vi togo manskap ur hären ombord, så mycket skeppen kunde rymma, och seglade norrut längs kusten ända till mynningen av floden Donau, som är den största av alla floder. Anföraren för de tolv skeppen hette Bardas; han var på

det största skeppet, och jag fick höra, när vi jämsides i tre skeppsled rodde uppför floden, att skattmästaren för flottan fanns ombord hos honom. Jag gladdes åt detta och hoppades att få återse min son, om han ännu vore i livet. Men varför skattmästaren var med oss kunde ingen säga.

Vi hörde stridslurar blåsas och nådde upp till ett fäste som bulgarerna byggt; det låg bak jordvallar och påverk på en kulle ej långt från floden. Runt omkring var det kärr och ödemark, och intet att se utom vass och fåglar. Vi undrade alla över att kejsaren sänt oss till detta ställe. Men här sattes soldaterna i land för att storma fästet, och med dem bågskyttarna som hörde till skeppen. Bulgarerna stredo tappert på vallarna, och först på andra dagen fingo vi överhand. Jag fick en pil genom armen och gick tillbaka till mitt skepp; där fick jag pilen utdragen och såret skött, och när natten föll på satt jag på däck och såg fästet brinna och skattmästarens folk komma tillbaka med fångar som buro tung last. Skeppet där Bardas och skattmästaren voro låg längst ned och närmast fästet; därpå tvenne skepp, därpå mitt, därpå de övriga i rad uppåt floden. En stund efter mörkrets fall hördes buller och oro från något av de nedre skeppen, och det ropades frågor från andra vad som stod på; jag tänkte att det var plundrare som Bardas lät tukta. Snart stillnade allt av och blev lugnt, utom för tjut av vargar som luktade föda, och jag satt sömnlös för svedan i min arm.

Det kom en man simmande utmed skeppet. Jag hörde honom i vattnet men kunde ingenting se. Jag tog ett spjut och frågade vem det var, ty bulgarer kunna finna på mycket; men jag blev glad vid svaret, ty det var min sons röst. När jag fått honom ombord, satt han flämtande. Jag sade: Det är gott att se dig igen; mitt hopp var inte stort. Han svarade med låg röst: Bardas är dödad på skeppet, och många med honom. Skattmästaren och hans fader fly med guld. Det är mera guld än någon sett. Vi måste efter dem och taga det. Har du bågskyttarna ombord?

Jag gav honom att dricka, så att han fick andan igen, och svarade att vid pass femton bågskyttar voro ombord, men de övriga kvar i land. Men jag ville veta mera om detta guld, ty därom hade jag ingenting hört.

Han var ivrig och sade: Guld. Det var bulgarkonungens, som höll det gömt här. Kejsaren fick veta detta och sände oss hit med skattmästaren, som han litade på. Jag såg guld, när det burits ombord, och hjälpte till att försegla det med kejsarens insegel. Men skattmästaren bär hat till kejsaren, alltsedan hans fader led smälek; honom har han med sig, och de ha tillsammans tänkt ut allt. Alla i hans följe voro övertalade, och när mörkret fallit blev Bardas dödad, och hövitsmannen med honom, och de bågskyttar som voro där. Det var lätt, ty de visste ingenting. Men jag tänkte: Nyss var guld. Det var kejsarens, och ingen utom

illgärningsmän kunde röra det då. Nu är det skattmästarens. Vems blir det om det tages från honom? Så tänkte jag; och jag lät mig falla i vattnet, när ingen såg det, och sam hit. De tro att jag dödats och sjunkit. Och svara du mig nu på detta: Vems blir guldets om det tages ifrån dem?

Jag sade: Då var det därför skattmästaren lät lägga sitt skepp nederst av alla, så att de lättast skulle kunna komma undan i mörkret. Och äro de redan åstad, då blir guldets dens som kan taga det och behålla det; så är det alltid på sjön. Då driva de nu först nedåt strömmen i tystnad, och taga till årorna när ingen kan höra dem. Sedan sätta de segel, när det börjar ljusna, och med denna vind kunna de inom kort vara långt till havs. Det vore gott att veta vart de ämna sig. Det finns mycket att tänka på i denna sak, och jag vill intet göra förrän jag vet vad som är bäst.

Halvdan sade: Skattmästaren sade mig förtroligt att vi skulle fly till Tmutorokan bortom Krim och dela upp skatten där och sedan gå till kazarerna och vara i trygghet hos dem; därifrån kunde envar gå vart han ville. Så sade han också till andra. Därför är det säkert att han ej ämnar sig dit. Men strax innan vi drogo ut på denna färd hörde jag honom sitta mumlande med sin fader, en gång när nyheter kommit. Då hörde jag den gamle säga att det vore en god sak för dem att storfursten av Kiev åter börjat avla barn med frillor och ej längre höll sin höga gemål, kejsarens syster, i ära, så att vänskapen mellan kejsaren och honom börjat lida. Så hörde jag honom säga; och därför tror jag nu att det är till Kiev de ämna sig.

Jag sade: Halvdan, ditt förstånd är gott, och jag tror att du gissat rätt i detta. Och gå de till Kiev, då gå de åt det håll som är bäst för oss och hjälpa oss med guldets frakt en bit hemåt. Om vi få dem så långt, då finna vi goda män i Kiev att taga till hjälp mot dem, om så skulle behövas. Nu ha vi ingen brådska här, ty vi kunna ej följa dem inom synhåll över havet; då skulle de bli skrämde och kanske sticka av åt annat håll. Men en stund före dagningen skola vi komma härifrån utan buller; även de bästa skeppsvakter sova då. Jag har sörjt över att du lämnade mig, Halvdan, men kanske det var det bästa som skedde, och detta ser ut att bli till stor lycka för oss båda.

Så sade jag då och visste ej bättre. Men ingen Gud är känd som tycker om att höra människor prisa sin lycka i förtid.

Jag frågade honom om kvinnan som lockat honom. Han svarade att skattmästaren tröttnat på henne och låtit spärra in henne i kloster, emedan hon fått för vana att slå igen när han agade henne; – och när jag själv fann, sade Halvdan, att hon även förlustade sig med andra unga män, tröttnade också jag.

Detta fann jag vara gott, och jag lovade honom långt bättre kvinnor när vi väl

nått hem med guld.

Vi lyfte ankar, när stunden kom, och svängde ut i strömfåran, med indragna åror och roddarna sovande vid sina bänkar, och gled oåstad nedför floden utan att ett anrop blev hört. När skeppsfolk och bågskyttar vaknade, lät jag giva dem bättre föda än vanligt och rikligare dryck; och jag lät dem veta att vi hade att jaga tjuvar som flytt med kejsarens byte. Men mera än så sade jag dem ej. Jag ämnade ej bete mig ärelöst och stjäla skepp och folk från kejsaren, utan ville endast taga dem till låns tills jag fått mitt ärende uträttat. Därtill fann jag mig ha rätt, ty han var mig skyldig ett års sold.

Vi kommo ut ur floden och seglade över havet i ovisshet; men när vi funnit Dnjeprs mynning, sågo vi fiskare där och fingo veta att ett av kejsarens röda skepp förliden dag gått uppför floden. Mitt skepp var mindre än skattmästarens, men jag kände ingen farhåga; ty jag hade leskiska och kazariska bågskyttar ombord, goda män i strid, och han hade endast männen av sitt eget följe.

Det blev sträng rodd, och med korta vilostunder, men jag gav roddarna dubbla mått vin när de började jämra sig. Jag tänkte att skattmästaren med sitt tunga skepp måtte ha det värre. Inga hästhjordar syntes vid stränderna, och inga patzinaker, och däråt gladdes vi; ty när patzinakerna ligga på plundring, eller beta sina hjordar i dessa nejder, räkna de floden som sin, med allt som färdas på den, och ingen flodfarare kan då koka sin föda i land. De äro de högmodigaste av alla människor, och de största rövare, och själve kejsaren betalar dem vänskapspenningar varje år.

På fjärde dagen kommo trenne döda män drivande nedför floden. Av märkena på deras ryggar syntes det att de voro av skattmästarens roddare som tröttnat. Jag höll detta för ett gott tecken och hoppades nu att nå honom vid forsarna. Nästa dag kommo åter döda män, men de voro icke av skattmästarens folk. Därpå funno vi hans skepp, strandat och tomt på en udde. Jag förstod att han mött ett flodskepp och tagit det, för att komma fortare fram och lättare komma upp över dragstället. Ty ett kölat krigsskepp är svårt att draga på rullar.

Mot kvällen den åttonde dagen hörde vi forsarna och nådde dragstället. Intet syntes där, utom tvenne roddare som lämnats kvar för svaghet. När de fått vin, kvicknade de till och sade att skattmästaren fått sitt nya skepp på rullar denna dag. Men varken hästar eller oxar hade funnits att leja, ty stranden låg folktom, och som dragare hade han därför endast roddarna, som voro trötta alla. Därför kunde han ej ha nått långt.

Halvdan och jag kände stor glädje när vi hörde detta. Vi togo bågskyttarna med oss och gingo upp längs dragspåret. Mellan andra och tredje forsén fingo vi syn på dem. Då veko vi inåt och gingo snabbt fram bakom patzinakernas

hövdingagrav med huvudskallarna, som är på en kulle där, och väntade invid den med bågar redo tills de kommo oss nära. Jag såg skattmästaren och hans fader gå invid skeppet i full rustning och med svärd i handen. Fyra bågskyttar skulle hålla på dem, de andra på de män som vaktade dragarna.

Bågarna klungo och män föllo, och vi togo nu alla till svärd och höjde härrop och sprungo fram. Roddarna vid repen revo sig lösa och flydde, och allt kom i förvirring; men skattmästaren och hans fader föllo ej, ty djävulen och deras pansar täckte dem gott. Protospatharius Zakarias, som skrapats av pilarna, flydde främst av alla med ynglingasprång. Men det var skattmästaren jag mest hade ögonen på. Jag såg honom vända sig i häpnad, vit ovanför sitt svarta skägg, när pilar och rop nådde honom. Han fick män samlade omkring sig och vrålade med mäktig röst, ty det må ha känts svårt för honom att bli skild från så mycket guld. Det hade varit väl om han stått kvar tills jag nått honom.

Halvdan och jag och mestaren för bågskyttarna, en lesig man som hette Abchar, hunno först fram och höggos med männen som ställt sig framför skattmästaren. Jag såg honom visa tänderna när han kände igen Halvdan; men vi kunde inte nå honom, ty hans män stredo tappert fast han höll sig bakom dem. Nu voro bågskyttarna framme, och skattmästarens män trängdes samman mot skeppet; men när vi fällt dem vi hade emot oss, var han själv borta och några av hans män med honom.

Skymningen var nu nära, och jag var i svår tvekan hur jag nu bäst skulle göra. Mästaren för bågskyttarna var en man som alltid gjorde vad han blev tillsagd utan att fråga; honom befälde jag att taga sina män och jaga de flyende uppåt floden så snabbt han kunde, och att hålla på oförtrutet tills mörkret föll. Jag sade honom att kejsaren satt ett pris på hundra silvermynt på skattmästarens huvud, och lika mycket på den gamles, och allt detta skulle betalas till den som kom till mig med deras huvuden. Han skyndade sig åstad med sina män, och jag och Halvdan voro nu ensamma och gingo upp på skeppet. I skeppsrummet låg skatten gömd bakom säckar och fat; det var fyra små kistor och sju skinsäckar, alla med kejsarens insegel. Men vad jag kände vid åsynen av denna rikedom var endast ängslan och stort bekymmer. Ty vad vi nu skulle göra, och hur vi skulle få denna skatt hem utan att förråda den för andra, det var svårt att tänka ut. Halvdan sade: Innan bågskyttarna komma tillbaka måste vi gömma skatten. Jag sade: Var finna vi ett gömställe för så mycket? Han sade: Kanske i floden. Du har rätt, sade jag; bliv här och håll vakt, så skall jag se efter.

Jag gick till floden, och där fann jag det ställe som jag sagt, och skummigt vatten rann fram däröver. Vi hjälptes åt att bära skatten dit och dölja den väl; men sedan jag tänkt mycket, lät jag två säckar silver bli kvar vid skeppet.

Abchar och hans män kommo nu tillbaka. De hade med sig tre huvuden, men ej de huvuden jag helst velat se. Vi åto och drucko tillsammans av det som fanns på skeppet. Därpå sade jag till honom: Här ser du, Abchar, dessa tvenne säckar med kejsarens insegel. Detta är den skatt som skattmästaren Theofilus och hans fader stulit från kejsaren. Om det är silver eller guld vet jag ej, ty kejsarens insegel må ingen röra. Nu ha vi det illa ställt, ty denna skatt måste först bringas i trygghet till kejsaren. Men jag har hans befallning att ej återvända utan skattmästarens huvud. Därför måste vi nu göra det som är bäst. Jag och min son skola nu draga uppåt floden för att leta efter skattmästaren ända till Kiev; och tvenne av dina män, som äro villiga, skola gå med oss. Men du med de andra skall nu återvända till Miklagård. Sedan få vi andra taga oss hem som vi kunna, när vårt ärende är färdigt.

Så sade jag; och Abchar nickade och kände på säckarnas tyngd. Han talade med sina män, och tvenne kazarer voro villiga att gå med oss. Abchar och de andra bröto nu upp med silversäckarna, och jag var nöjd med att allt gått väl så långt. De båda bågskyttarna behöll jag för att ha dem till hjälp när vi drogo uppför floden för att finna en båt. Ty rövare kunde väntas där, och kanske också skattmästaren när han fått sansa sig. Jag trodde honom alltjämt vara stadd på flykt, men däri tog jag fel.

Vi voro trötta, och denna natt höll jag först själv vakt, därpå satte jag den ene av kazarerna till det; men han må ha somnat, för att olyckan skulle ske. Ty denna natt, när vi alla sovo invid skattmästarens skepp, kom denne över oss samman med sin fader och fyra män som han hade kvar. Jag vaknade vid rasslet av sten, när någon snävade, och kom på fötter med svärdet redo. Två män sprungo emot mig; men i månskenet såg jag skattmästaren fälla den ene av kazarerna och ränna fram mot Halvdan med svärdet lyftat. Halvdan må ha sovit tungt och hann knappt få fram sitt svärd; och mitt liv skulle jag skänkt, och allt guld, om jag kunnat nå fram i tid. De män jag hade emot mig föllo döda utan att jag tänkte på det; men där låg redan Halvdan dödshuggen när jag nådde skattmästaren. Jag högg med båda händer, och det var mitt sista hugg och mitt bästa. Det skar genom hjälm och pansarhuva och klöv hans skalle så djupt att jag såg tänder falla ut ur hans gap. Men när döden redan bet honom, kom hans svärd i mitt öga. Jag föll till marken och kände att jag skulle dö. Och det gjorde mig ingenting, ty jag tänkte: Halvdan är död, och jag har hämnat honom, och allt är nu färdigt.

Nu är jag trött på detta och har sagt allt. Det nästa jag vet är att jag låg bunden och att protospatharius Zakarias satt bredvid mig och skrattade, med ett skratt som inte var som en människas. Han sade mig hur jag skulle lemlästas och kraxade mycket om guld. Jag spottade på honom och bad honom visa mig sina

öron. Han hade en man kvar, och de högg av mig handen och hade het olja från skeppet tillreds att doppa stumpen i, så att jag ej måtte dö för fort. Men han lovade mig att jag skulle få en snabb död om jag sade var guldets fanns. Det unnade jag honom inte, och jag kände ingen plåga, ty jag var död i min själ. Jag sade honom att guldets var på väg till kejsaren, och han trodde vad jag sade. Vi talades ej vid mera.

Det nästa jag vet är att skrik hördes, och en man kved och började hosta och blev tyst. Sedan låg jag i en båt som släpades över marken. Jag fick att dricka och visste ingenting. Sedan flöt båten på vattnet, och för det mesta var jag som död. Den som rodde talade mycket, och jag förstod en del. Det var den andre kazaren. Han sjöng och visslade och var glad. Han hade flytt undan vid överfallet och sprungit hela vägen tillbaka till mitt skepp, men det var borta. Han hade återvänt och smugit sig nära de båda som sysslade med mig; dem hade han dödat med pilar. Varför han gjorde sig besvär med det som fanns kvar av mig kan ingen veta; han må ha varit en god man, som kazarer ofta äro. Två fattiga män hade kommit över från den andra stranden för att plundra de döda. Dem hade han skänkt skattmästarens skepp med allt som fanns där, mot att de gävo honom sin båt och hjälpte honom med mig förbi dragstället. Så hade det skett, och om detta vet jag endast vad han sade.

Han skrattade mycket och prisade sin lycka, ty hos skattmästaren och hans fader, där de lågo döda, hade han funnit både silver och guld i myckenhet, och rustningar och vapen som han tagit från dem voro av yppersta sort. Även hos de andra hade han funnit mynt och smycken, och en vacker guldring hos min son. Han skulle nu köpa sig hästar i Kiev, och en kvinna eller två, och återvända till sitt folk som en rik man i pansar. Han vårdade mig så gott han kunde, medan han lät mig höra allt detta; och jag ville vältra mig ur båten och drunkna, men min svaghet var alltför stor.

Han visste att det var till Kiev jag velat komma, och när vi nådde dit lämnade han mig hos munkar. Jag ville låna honom med silver, ty jag hade mitt bälte kvar orört, men han ville ingenting taga. Han hade nog, sade han; och han hade ställt sig väl med Gud med det han gjort för mig.

Nu blev jag hos munkarna och vårdades av dem, och till sist blev jag bättre och började åter tänka på guldets. Män hemifrån kommo till munkarna och gjorde mig frågor; de förstodo att jag ville hem och fingo veta att jag kunde betala. Så kom jag uppåt floden, och den ene gav mig till den andre, tills jag kom på gutarnas skepp där vi möttes.

Och hela tiden var det tungt för mig att betänka att jag intet skulle kunna säga om bulgarguldet, även om jag nådde hem till fränder. Men med hjälp av din

vishet, präst, är det nu allt sagt, och jag kan dö nöjdare nu.

Men med guldets skall Orm göra som han finner bäst. Det är en stor skatt, som räcker gott för många; och ingen kan säga hur mycket allt det guldets är värt eller hur mycket blod som spillts för dess skull. Det ligger där jag sagt, och det skall ej vara svårt att hitta för den som vet detta. Och ännu ett märke finns nära intill där guldets ligger; och det är benen, som kråkorna nu ha plockat rena, av skattmästaren Theofilus och protospatharius Zakarias – må deras själar i evig tid irra hemlösa vid floden – och av min son Halvdan, som Gud må hjälpa.

FJÄRDE KAPITLET

Hur de lade råd om hämtande av guld

Orm sände en man med bud till Toke, så snart han fått höra om guld.

– Säg honom detta, sade han, att det är fråga om utfärd efter en stor skatt österut och att han är den jag helst vill rådpläga med om detta. Och det är väl om han vill skynda sig hit.

Toke behövde ej trugas, och innan Are och prästen fått sin berättelse färdig kom han till Gröning, ivrig att få höra mera om vad som stod på. Så snart han välkomnats och fått öl, sade han:

Bud mig bars
om bukigt segel,
årors knarr
och guld i öster.
Lång väg snabbt
en lukt mig lockat:
havsskums salt
och kölars tjära.

Men Orm var betänksam och svarade:

Två tjog år
och kloka tankar
egga knappt
till oviss utfärd.
Ej i hast
av härmän hämtas
fjärran guld
i Gårdarike.

– Men skatten är övermåttan stor, tillade han, och i så svår villrådighet har jag aldrig varit. Ylva vill inte råda mig. Hon säger att jag själv skall bestämma i detta, och det är inte varje dag hon säger så. Därför har jag kallat hit dig till hjälp. Här är Olof Sommarfågel, som själv varit i österled, och hans klokhets är stor. Men tre äro bättre än två vid så viktigt rådslag.

Toke fick nu höra allt om Ares öde och om bulgarguldet; endast om platsen där guldet gömts sade Orm ingenting.

– Den kunskapen behåller jag för mig själv tills vi äro där, sade han. Ty guld kan vålla mycken olycka; och bleve det känt i förtid var skatten ligger, då kunde detta komma till andras öron, och någon kunde nå före mig till stället. Om nu detta guld skall hämtas, då skall det hämtas av mig själv; ty det är arv till mig från Are, som räknar sig som död. Men åt dem som hjälpa mig med detta skall jag dela med mig utan snålhet, om färden blir av. Jag har det illa ställt, alltsedan jag fick höra om detta guld, och stundom kan jag knappt sova för alla ovissa tankars skull. Mitt största bekymmer är detta, att det blir lång tid att vara hemifrån, och jag kommer att vara i oro för gård och folk hela tiden. Och ett annat är detta, att mycket penningar må läggas ned på ett gott skepp till denna färd, och på lega till skeppsfolk. Och blir jag då till sist lurad på skatten, om någon redan funnit den, då är mycket förspillt till ingen nytta.

Toke sade sig utan tvekan vara beredd till färden.

– Och det är mitt goda råd till dig, Orm, att du skall fara, sade han. Eljest kommer du att gå här i tankar på detta guld, tills du varken kan äta eller sova och aldrig känna dig väl till mods. Och det kan gott vara att du skulle grubbla och gräma dig tills du bleve från vettet. Det är ditt öde att hämta guldet, det må du förstå; och värre har jag hört talas om. Det blir en lång resa, det är sant, men det är rimligt att du får ha besvär för en sådan skatt. För min del har jag det så ställt, att skinnhandeln är dålig och min kvinna med barn. Därför kan jag följa med utan bekymmer.

– Även Rapp rådde mig att resa, sade Orm, men det var när han trodde att han själv skulle med. Men när jag sade honom att han måste bli kvar för att se till gård och folk, då besinnade han sig och rådde mig att glömma guldet och stanna hemma. Fader Willibald råder på sitt sätt: han säger att jag är rik nog redan, och gammal nog för att tänka mera på himmelska skatter än på jordiska. Men jag har svårt för att tänka som han i denna sak.

– Där har prästen fel, sade Toke, hur vis han än må vara i många ting. Ty så är det med människan, att hon tänker mera på gods och guld när hon börjar bli äldre. Så var det med kung Harald, det säger min kvinna; och han var den visaste av alla människor, fast det är sant att han en gång blev lurad av mig. Och själv känner jag större ilska för varje år mot de gotska köpmännen vid Kalmarna, även när de inte betala mindre för mina skinn än förr.

– Det är också annat som åren ha med sig, sade Orm; och det kan vara ovisst om jag nu skulle stå mig på långfärd lika bra som förr.

– Jag är äldre än du, sade Toke, och mig tynga inte åren. Och det är inte länge sedan det spordes att du dräpt tvenne bärsärkar med ett kvastskäft. Det må i sanning kallas ett raskt dåd, och det synes mig vittna om att ungdomen alltjämt sitter kvar i dig, även om du inte själv vill tro det. Det var din dotter Ludmilla de rände efter, har jag hört; hon må bli avundad av kvinnor och få mycket manfolk omkring sig efter detta. Men nu vill jag veta vad du, Olof, råder till i denna sak.

– Vi ha talats vid mycket om detta, Orm och jag, sade Olof Sommarfågel betänksamt; och jag har varit lika tvehågsen som han och inte kunnat råda. Jag är den som bäst vet hur lång denna resa är och vilka farligheter den kan rymma; men med ett skepp fyllt med goda män kan mycket prövas. Orm vill ha mig med på färden, om den blir av, men det finns svårigheter för mig med detta. Likväl är det sant att jag kunde bli till god nytta, ty jag känner till hela Miklagårdsvägen och den stora floden och dess faror. Nu har jag till sist kommit till ett beslut, och mitt råd är detta: Du skall hämta guldets, Orm; och jag skall följa med på färden, mot att du ger mig din dotter Ludmilla till hustru.

Orm såg på honom med förvåning.

– Vad sade jag? sade Toke skrattande. Här är den förste i flocken.

– Du har ju hustru redan, sade Orm.

– Jag har två, sade Olof, ty så är hövdingars sed hos oss. Men dem skall jag driva bort om jag får din dotter.

– Sämre svärson kunde jag få, sade Orm eftersinnande, och det kunde vara väl att få henne gift innan flera bärsärkar komma tjutande omkring henne. Men detta är en stor sak, som tål att tänka på. Har du talat med mina kvinnor om detta?

– Det vore illa gjort om jag talt med dem innan jag hört mig för hos dig. Men jag tror att Ylva ej skall vara mig emot i detta. Hon vet lika väl som du att jag är den rikaste hövdingen i hela Finnveden, med sju tjog kor, och kvigor därtill, och av den äldsta ätten.

– Min egen ätt säger jag ingenting om, ehuru det kan vara att den är bättre än de flesta, sade Orm; ty jag har Vidfamne i släkten, och det är efter honom min yngste son bär namn. Men flickan är dotterdotter till kung Harald, det må du betänka, så att maken till gifte lär du inte hitta även om du letar i alla Smålanden. Därför är det min tanke att du må driva de hustrur du nu har längre bort än till brygghus eller bakstuga om du vill ha min dotter; och hon kommer att samsas illa med dig om du inte därefter håller dig till henne ensam.

– Den hedern är hon värd, sade Olof; och det har jag redan kunnat märka att det blir bräckligt med husfriden när man har mer än en. Men nu är det en stor glädje för mig att du ej är emot mig i detta, och därför säger jag dig tack.

– Tacka mig inte för tidigt, sade Orm. Först må vi höra vad Ylva säger om detta. Det är jag själv som bestämmer, men den kloke låter alltid sin hustru få ett ord med i sådana ting.

Ylva kallades in till rådslaget; och när hon fick höra vad som var på tal sade hon att detta inte var helt oväntat för henne.

– Och en sådan friare bör inte bli nekad, sade hon. Ty du, Olof, är både rik och av god ätt, så att din like inte vore lätt att finna i dessa nejder. Därtill är du en man med förstånd, och det har alltid synts mig vara värt mycket. Det är sant att om du varit ännu klokare än vad du är, skulle du ha önskat dig Oddny, som är mild och foglig och lika välskapt som system; men en man gör så gott han kan i sådana ting, och bättre kan han inte göra. För mig är det gott att du väljer Ludmilla, ty hon är ostyrig och svår att tagas med. Men sådant kan bättra sig när hon fått en man.

– Så är det, sade Toke. Det finns intet ont att säga om flickan. Hennes lynne är inte värre än vad ditt eget var, när vi sågo dig först i kungsgården, Orm och jag. Och likväl blev du tämjd rätt snart, och jag har aldrig hört Orm jämra sig över dig.

– Du pratar, Toke, sade Ylva. Jag blev inte tämjd. Vi av Gorms blod kunna aldrig tämjäs. Vi äro vad vi äro inför Gud själv. Men Orm dräpte Sigtrygg och gav mig Almansurs guldkedja, skall du betänka, och då förstod jag att han hörde mig till; ty så skulle ingen kunnat göra utom han. Men kom inte och säg att jag blev tämjd.

– Det var en nyttig kedja, sade Orm, det kan ingen neka till. Och det lär väl kunna bli en sådan åt Ludmilla också, om vi få hem guldets. Nu kan du själv tala med henne, Olof, och hon skall räknas som din fästemo efter detta. Och bröllop blir det när vi återvänt från färden, om du kan få dina hustrur ur vägen då.

Olof sade att med sådant fanns ingen svårighet i Finnveden; det var endast att betala kvinnorna hederligt och låta dem gå. Detta kunde han fort få ordnat; och det syntes honom bäst att giftet med Ludmilla bleve av före resan. Men här hade han både Orm och Ylva emot sig, och till sist fick han ge sig till tåls.

Så långt gick allting väl för Olof Sommarfågel i denna sak, om han också inte fått det så som han ville i allt. Hos Ludmilla blev han gott mottagen, och de hade mycket att tala om. Alla kunde se att hon var väl tillfreds, även om hon efteråt anförtrodde Oddny och Ylva att hon tänkt att en sådan hövding som han skulle komma med händerna fulla av klenoder. Hon frågade honom om han var argsint när han var drucken, och om han var muntrast på morgnar eller kvällar; och hon ville ha reda på mycket om hur de båda kvinnor sågo ut som han skulle göra sig

av med för hennes skull, och om hans gård och kor, och vad drängar och pigor han hade, och vad rikedom i sina kistor. I allt gav han henne sådant besked att hon blev nöjd.

Men fader Willibald satte upp en sträng min när han fick höra om allt detta. Ty i hastigheten hade ingen tänkt på att Olof Sommarfågel var en okristen man, och detta fann han vara illa. En kristen ungmö, sade han, som han själv döpt, kunde inte utlämnas åt en hedning; endast om Olof först låte sig döpas, kunde detta gifte bli av. Om detta blev det nu skarp ordväxling bland kvinnorna; ty Åsa höll med prästen, men Ylva och Ludmilla voro emot honom. Till sist befälde Orm att käbblet skulle sluta; ty nu hade de resan att tänka på, och det andra bleve det god tid att tala om efteråt. Om då Olof ville låta sig döpas, vore det väl; om inte, skulle kan få flickan i alla fall.

– Sen får hon god tid att göra honom kristen, om hon tycker att det lönar sig, sade han.

Åsa tillrättavisade honom skarpt för dessa ord; men Orm bad henne tänka på Are och besinna att det var kristet folk som burit sig åt så mot honom.

Fader Willibald satt dyster och sade att alltsedan det tusende året gått utan att domen kommit, hade det blivit mindre allvar med att tjäna Kristus.

– Och skall det fortsätta så, sade han, kommer djävulen till sist att segra och ni alla att bli hedningar igen.

Men Orm bad honom vara vid gott mod och inte tänka så illa om dem alla.

– Ty jag är nöjd med Kristus, och det är mitt hopp att han är nöjd med mig, sade han, även om jag gifter bort min dotter så som jag själv finner vara bäst. Och det skall mycket till innan jag sviker honom, ty han har alltid varit mig till hjälp.

Toke sade att på tal om detta kunde han berätta nyheter från Varend.

– Ni minns nog ännu prästen Rainald, sade han, densamme som för Kristi skull slog ned den gamle Styrkar vid stenen. Nu är käringen död, som han kom i trældom hos, och han är en fri man och högt i ropet hos många. Och präst är han alltjämt, men inte längre åt Kristus. Honom tröttnade han på, medan han trälade hos käringen; och nu förbannar han allt som hör honom till och håller sig till Frej i stället och samlar stor rikedom med sina konster. Alla kvinnor lyda honom och hålla honom för den ypperste präst som någonsin setts bland virdar. Och det säges att han samlat följe och redan är som en hövding för löst folk.

Fader Willibald hörde detta med förfäran. Hädanefter, sade han, behövde han inte längre hålla förböner för denne man, och detta vore första gången han hört om en kristen som öppet givit sig åt djävulen.

Ylva tyckte att han haft sina goda sidor och att det var skada att det gått honom så illa. Men Orm skrattade.

– Låt dem båda, honom och djävulen, samsas med varandra i lugn och ro, sade han. Vi ha viktigare ting att tänka på nu.

Han var nu inte längre tveksam om hämtandet av guldets. Det blev bestämt att om ett gott skepp kunde finnas till köps nere vid kusten, skulle de segla vid midsommar.

– Men värst blir det med skeppsfolk, sade Orm. Vi må ha skeppskunniga män, men sådana är det ont om här i inlandet, och att leja främlingar kan ha sina vådor med sådan frakt som vi skola hämta. Det kunde vara klokt att taga få, ty då blir legan mindre; men kanske klokare att taga många, ty vi veta ej vad faror som kan vänta.

FEMTE KAPITLET

Hur de seglade till gutarnas Vi

Olof Sommarfågel drog hem till sitt för att rusta sig till färden och leja skeppsfolk bland män han kände i Halland; och Orm och Toke och Harald Ormsson redo ned till kusten för att söka ett skepp. Vid åmynningen funno de ett som var till köps. Dess ägare började bli gammal och vilje sälja det för att kunna skifta arv åt sina döttrar. Det blev noga synat och befanns vara i gott stånd. Det var på tjugofyra par åror, och sådana skepp räknades bland de ansenliga, men Orm tyckte att det inte skulle skadat om det varit större. Toke höll med om detta.

– Ty det är stora hövdingar som skola segla ut, sade han, och trettio par åror vore inte för mycket för oss.

– Vid dragställena, sade Harald Ormsson, där det skall släpas över land som Olof Sommarfågel sagt oss, finna ni det kanske vara stort nog.

– Det är så med dig och din lycka, Orm, sade Toke, att klokheden inte bara finns hos dig själv, utan också går i arv till dina barn.

– Det är illa när en man blir undervisad av sin son, sade Orm, och det skall inte bli en vana så länge jag råder. Men för denna gång kan jag vara med på att pojken har rätt. Detta blir tyngre släp än när vi drogo Sankt Jakobs klocka.

– Vi voro unga män då, sade Toke; nu äro vi stora hövdingar och behöva inte själva röra repen. Ungdomar skola ligga i selen, medan vi gå bredvid med tummarna i bältet och förundra oss över deras ringa styrka. Men det kan vara sant nog att ett skepp som detta blir mycket nog för deras krafter.

Till sist, och efter lång handel, köpte Orm skeppet.

Kring åmynningen lågo stora gårdar; där köpte han oxar, svin och malt och gjorde upp med bönderna om brygd och slakt och rökning, för att få skeppet väl försett med mat och dryck. Han fylldes av häpnad när han fann hur mycket allt detta skulle kosta i silver; hans sorg blev större sedan han lejt ett antal unga män i gårdarna till ett års långfärd; och han red missmodig hemåt med de andra under mummel om att detta bulgarguld nog skulle bringa honom till fattigdom och elände.

– Ett lär jag mig nu, sade Harald Ormsson: att det behövs mycket silver för att

vinna guld.

– Det är väl sagt av dig, sade Toke, och fortsätter du som du börjat blir du lika vis som din morfader. Av Odins armring dryper det en ny ring varje onsdag, sade de gamla, så att han lär ha många nu; men om han inte haft den första hade han ingen. Sätt aldrig upp dig som viking, om du inte har gott om silver, och inte som skinnhandlare heller; det är mitt råd. Endast skalder kunna vinna rikedom med två tomma händer; men då måste de kunna göra bättre visor än andra, och det är den förtret som låder vid det yrket.

På hemvägen redo de inom till Sone den Synske, ty Orm hade ärende dit.

Sones gård var stor och rymlig, och överallt var den full av hans söner och deras barn. Själv var han övermåttan gammal nu och mycket frusen; han satt bredvid elden och mumlade för sig själv. Orm hälsade honom med vörndnad, och efter en stund kände Sone igen honom och nickade vänligt och ville veta nyheter och började tala om sin hälsa. Den var mindre god än förr, men dock ingenting att klaga på; och en glädje var, sade han, att han hade kvar sitt förstånd i gott behåll: det var alltså bättre än andras.

En mängd av hans söner hade kommit in för att hälsa främlingarna och lyssna till dem; de voro kraftiga män av alla åldrar. När de hörde sin fader tala om sitt förstånd, ropade de att detta endast vore löst prat av den gamle: av hans förstånd sade de, funnes nu ingenting kvar, utan endast själva tungan och pladdrandet. Sone blev ilsken vid detta och riste sin käpp och fick dem tysta.

– De tala i enfald, sade han till Orm. De tro att mitt förstånd gått åt till att avla dem alla och att ingenting finns kvar åt mig själv. Men detta är fel, det är lätt att märka; ty det är inte mycket som kommit på deras lott. Men stundom är det så med mig, att jag tar fel på deras namn eller glömmer dem helt, och det förargar dem så att de tala illa om mig. Men sanningen är att de namnen inte äro mycket att lägga på minnet.

– Jag har kommit hit både för din skull och för dina söners, sade Orm. Jag skall på långfärd österut till Gårdarike, för ett arvs skull. Skepp har jag redan köpt mig. Det kan bli en färd där goda stridsmän kunna behövas. Nu har jag alltid hört dina söner prisas som raska män, och därför har jag tänkt att det vore en god sak att få några av dem med på färden. Jag ger hederlig lega, och vill det sig väl kan det bli silver att dela vid hemkomsten.

Sone blev ivrig vid detta. Bättre nyhet hade han inte hört på länge, sade han, och en flock söner skulle han gärna sända med. De kunde behöva komma ut i världen och lära skick och förstånd. Dessutom bleve då trängseln mindre hemma omkring honom.

– De äro för många för mig nu, när jag är gammal, sade han. Tag med dig hälften av dem, det blir till gagn för oss båda; men inte av de äldsta och inte av de yngsta, utan tag ett halvt tjog av de mellersta. De ha aldrig varit på skepp, men i strid duga de gott.

Några av sönerna voro genast villiga; andra betänkte sig och blevo sedan med. De hade hört talas om hur Orm dräpt de båda bärsärkarna, och han syntes dem vara en hövding efter deras sinne. Det blev nu rådpläгат till långt ut på kvällen, och till sist blev det så att elva bestämde sig för att komma med. De lovade att hålla sig färdiga vid midsommartid; då skulle Orm hämta dem.

Toke fann detta vara en god värvning, ty dessa män sågo ut att kunna göra nytta för sig. Orm själv var också nöjd, så att hans missmod var borta när de redo vidare nästa morgon.

När de nådde hem kommo alla springande mot dem med en sorglig nyhet. Are var död: hans lik hade nyss fiskats upp ur ån. Svarthöfde var den ende som sett hur allt gått till, och det var inte mycket han hade att berätta. De hade suttit samman vid sitt mete, Are och han, och Are hade varit som vanligt, utom det att han ett par gånger strukit Svarthöfde över kinden och håret. Efter en stund hade han rest sig och tre gånger gjort korsets tecken framför sitt bröst; därpå hade han gått ut i vattnet med raska steg och försvunnit där bråddjupet var. Han hade inte synts mera och Svarthöfde hade ingenting hunnit göra. Det hade tagit lång tid för Rapp innan han hittat liket.

Åsa hade lagt sig till sängs av detta och ville helst dö. Orm satte sig bredvid henne och tröstade henne så gott han kunde. Vem som helst skulle vantrivas med livet som hade det så ställt som Are, sade han; och det vore föga märkligt att han längtat till Gud från sitt elände, nu sedan han fått sitt ärende med guldets uträttat.

– Av Gud får han nu tillbaka sin syn och sin hand och sin tunga, det skall du betänka; och vill det sig väl har han också mött sin son där. Detta är ingen ringa vinning, och varje klok man skulle gjort som han.

Åsa höll med om detta men fann likväl sådan sorg svår att uthärda, och det tog tre dagar innan hon var på fötter igen. De begrovo Are invid kyrkan, närmast det ställe där fader Willibald jordat de båda heliga männens huvud som Östen i Öre huggit av. Åsa valde sin plats närmast intill Are: det skulle inte dröja länge, trodde hon.

Toke red nu hem till sitt för att ordna för resan, och före midsommar voro både han och Olof Sommarfågel tillbaka på Gröning med goda män i följe. Olof hade haft mycket att bestyra; sina båda kvinnor hade han nu givit rikligt vederlag och drivit bort från gården, ehuru den ena varit ovillig och strävat hårt emot.

Därför funnes nu intet hinder för hans hederliga gifte med Ludmilla, och han kom åter fram med sin önskan att detta måtte ske nu. Men Orm blev vid vad han sagt och fann det bakvänt att tänka på bröllop före resan.

– Hon är ju fästad åt dig, sade han, och därmed får du ge dig till tåls. En nygift man duger dåligt på långfärd. Vi ha en gång gjort upp vårt köp, och därvid skall det bli. Först hämta vi guldets, och när det är gjort får du min dotter som lön för din goda hjälp. Men det är aldrig bruk att betala först och få hjälpen sedan.

Olof Sommarfågel var en rättsinnig man i allt, och han kunde inte neka till att vad Orm sade var riktigt; själv hade han intet annat att komma med än sin svåra betagenhet i flickan, och den var sådan att alla hade roligt åt den. Hon kunde inte komma honom nära utan att hans röst förändrades och han drog hårt efter andan; han sade själv att sådant hade han ännu aldrig varit med om. Ludmilla hyste samma tankar som han om när bröllopet bort vara, men hon kunde märka på Orm att det inte skulle löna sig med övertalning. Men Olof och hon blevo snart överens om att de inte behövde gå modfällda, när de ändå båda tyckte ett och samma.

Före bortfärden bestämde Orm noga hur allt skulle vara på gården. Rapp skulle stanna hemma och se till allt, fast han i det längsta brummade och ville med; han fick tillräckligt med män till gårdens skötsel och värn. Men Ylva skulle råda i allt, och intet av vikt finge göras utan att hon frågats. Harald skulle bli hemma, ty Orm ville inte äventyra sin förstfödde på denna färds farlighet, och Harald själv visade ingen stor iver att fara; men Ulf Glade fick följa med; och till sist även Svarthöfde, sedan han länge legat efter Orm och Ylva med böner. Mer än en gång fällde Ylva tårar, både i sorg och raseri, över Svarthöfdes stora tredska i denna sak, och hon ville veta vad en trettonåring hade att göra bland härmän; men ingenting hjälpte. Han sade att han skulle rymma från hemmet och fara ut med främmande skepp, om han ej finge sin vilja fram i detta, och Ulf Glade gav det löftet att han skulle vårda sig om Svarthöfde långt bättre än om sig själv. Sådant behövdes inte, tyckte Svarthöfde, men han lovade själv att taga sig väl till vara i allt; dock sade han sig ämna slåss med onda män som påtade ut ögonen på folk, om lyckan ville att de mötte sådana. Han hade nu både svärd och spjut och kände sig redan som en kämpe. Orm var glad att få honom med, fast han inte ville låtsas om det för Ylva.

Fader Willibald predikade en stor predikan, om dem som gå ned till skeppen, och välsignade dem alla med en lång välsignelse. Toke och Olof Sommarfågel och hedniska män i deras följe sutto med vid denna predikan, och de voro alla ense om att de kände sig märkligt styrka av välsignelsen. Många av dem gingo därefter fram till prästen och drogo sina svärd och bådö om välsignelse även för

dem.

Vid uppbrottet gräto kvinnorna mycket, och bland de bortdragande funnos sådana som kände sig sorgmodiga. Men de flesta voro glada att draga åstad och lovade att ha goda ting med sig hem; och Orm kände sig väl till mods vid att rida med så präktigt följe.

De kommo till Sone den Synske för att hämta hans söner, och dessa blevo snart färdiga. Den gamle satt på en bänk vid husväggen och värmde sig i solen. Han befallde sina söner, de elva som skulle draga bort, att komma fram till honom en och en, ty han önskade säga dem farväl. De gjorde så, och han såg uppmärksamt på dem och mumlade deras namn och tog inte fel på ett enda. När den siste varit framme satt han tyst och stirrade rakt framför sig; därpå kom det en rysning över honom, och han lade huvudet tillbaka mot väggen och slöt ögonen. Hans söner blevo oroliga vid detta och veko tillbaka och mumlade skyggt: »Nu ser han! Nu ser han!« Efter en stund öppnade han åter ögonen och såg sig omkring med frånvarande blick, liksom om han vaknat ur lång sömn. Så blev han sig själv igen och nickade åt sina söner och sade att nu kunde de resa.

– Vad såg du? frågade de.

– Ert öde, svarade han.

– Komma vi tillbaka? frågade de alla ivrigt.

– Sju komma tillbaka.

– Men de fyra andra?

– De bli där de bli.

Alla elva trängdes nu omkring honom och bådo honom bevekligt att säga vilka de fyra voro.

– Ty om fyra skola dö därute, då är det bäst att de bli hemma, så att ingen skada sker dem.

Men den gamle smålog sorgset.

– Nu tala ni i enfald, som ni ofta göra, sade han. Jag har sett Spinnerskornas spånad, och för fyra av er räcker den endast kort tid till. Och deras tråd skarvar ingen. Fyra av er skola dö, hur de än vända sig; och tids nog få de veta det.

Han skakade på huvudet och satt eftersinnande. Därpå sade han:

– Det är ingen glädje för människan att se Spinnerskornas fingrar, och få äro de som se dem. Men till mig kommer den synen fast jag gärna ville slippa. Men deras ansikten har jag aldrig sett.

Åter satt han tyst. Därpå såg han på sina söner och nickade.

– Gån nu! sade han. Sju av er komma tillbaka. Det är nog.

Sönerna envisades inte längre, ty det var som om en skygghet kommit över dem inför den gamle, och så var det även med Orm och hela hans följe. Men när de redo bort, fortsatte sönerna en god stund att mumla bittert om den gamle och hans konstighet.

– Jag hade gärna velat fråga honom för min del, sade Toke, men jag tordes inte.

– Jag hade samma tanke, sade Olof Sommarfågel, men jag vågade inte heller.

– Det kan väl också hända att det endast var tomt prat, sade Orm; fast det är sant att även den gamla därhemma är synsk ibland.

– Det är bara den som inte känner honom som kan tro att det är tomt prat, när detta kommer över honom, sade en av Sones söner som red nära dem. Det kommer att ske så som han sagt, ty så har det alltid varit. Och med detta ställer han det värre för oss än han själv förstår.

– Det synes mig att han förstår mer än de flesta, sade Toke. Men nu må det ju likväl vara en tröst för er alla att sju skola komma tillbaka i gott behåll.

– Det är sant, svarade den andre mörkt. Men vilka sju? Nu kunna vi bröder inte ha en glad stund förrän fyra av oss äro döda.

– Så mycket större må väl glädjen bli då, sade Orm; och till detta grymtade Sones söner tveksamt.

När de nått ned till skeppet, och sedan hästarna sänts tillbaka, satte Orm genast i gång med att få drakhuvudet nymålat; ty om det skulle vara heder med skeppet måste dess drakhuvud lysa rött som blod. Allt stuvades nu in, och varje man fick sin plats ombord. Till en början var Orm ovillig att offra en bock för god resa; men alla voro emot honom i detta, så att han till sist fick ge med sig.

– Du må vara hur kristen du vill, sade Toke, men till sjöss äro de gamla bruken de rätta; och följer du inte dem, kan du lika gärna hoppa på huvudet i havet där det är djupast.

Orm kände att det kunde ligga sanning i detta, ehuru han fann det hårt att priset på en bock skulle komma ovanpå alla andra utlägg som han haft för denna färd innan den ens börjat.

Nu var allt färdigt; och sedan bockblodet runnit över bogen, seglade de ut, i vackert väder och med god vind. Från sina unga dagar kände Toke leden så långt som till Gotland, och han hade tagit på sig att föra skeppet till gutarnas Vi. Längre än dit visste ingen mycket; där finge de leja en styrman till hjälp ty sådana fanns det gott om hos gutarna.

Både för Orm och för Toke kändes det gott att åter vara till sjöss, liksom om många bekymmer som hörde landbacken till plötsligt fallit ifrån dem. När

Listerlandet skönjdes i fjärran, tyckte Toke att sorger förvisso kunde tynga den som sysslade med skinnhandel, men att han nu åter kände sig lika sorglös som den gång han här seglat ut med Krok.

– Och varför jag hållit mig från sjön så länge är mer än vad jag själv förstår, sade han. Ty ett skepp med goda män är det bästa av allt. Det är en god sak att sitta med trivsel i land, och det behöver ingen skämmas för; men en utfärd långt bort, med byte att vänta och denna lukt i näsan, det är människans bästa lott, och bot för både ålder och ledsnad. Det är märkligt att vi nordmän sitta hemma så mycket som vi göra, fast vi veta detta och förstå oss bättre på skepp än andra och ha hela världen att plundra.

– Kanske det hänger så ihop, sade Orm, att många tycker bättre om att bli gammal i land än att fara ut efter den säkra bot för ålder som sjöfarare ofta möta.

– Här känner jag många lukter, sade Svarthöfde bekymrat, men ingen som synes mig god.

– Det är för din ovanas skull och för att du ännu inte förstår bättre, sade Orm. Det må vara sant att sjölukten här inte är riktigt sådan som västerut; där är havet grönare av sälta, och styrkan av dess lukt är större. Men denna är inte att klaga på.

På detta svarade Svarthöfde ingenting, ty sjösjukan kom nu över honom. Först skändes han mycket, men detta lättade för honom när han såg att många av männen från inlandet började hänga över skeppssidan. En och annan hördes snart tigga med ostadig röst att skeppet måtte läggas i land innan de alla förginges.

Orm och Toke stodo vid styråran och funno allt vara gott.

– De få vänja sig, stackars kräk, sade Orm. En gång var det så för mig också.

– Se på Sones söner, sade Toke. Nu ha de annat att tänka på än sin faders spådom. Det tar sin tid för landbor att förstå hur bra de ha det ombord. Med denna vind kunna de nu spy i lovart utan att det kommer i synen på närmste man, och därmed undgås många träta mellan retligt folk. Men ingen skall tro att de känna glädje för detta. Gott förstånd får ingen till skänks på sjön: det är vanan som skall till också.

– Den kommer, vad det lider, sade Orm. Blir det nu stiltje få de taga till årorna, och det brukar vara en sträng lek för ovan folk i sådan sjö som denna. Då komma de att tänka med saknad på hur de nyss fått spy i fred utan allt slit.

– Det blir bäst att vi sätta Olof till uppsyningsman för roendet, sade Toke. Därtill behövs en som är van att bli åtlydd.

– Åtlydd kan han måhända bli, sade Orm, men hans omtyckthet kommer att

lida skada. Det är en svår syssla, och värst när roddarna äro fria män som inte böra snärtas.

– Likväl kunde det muntra upp honom, sade Toke. Han ser ut att ha sina tankar på annat håll. Och det kan jag gott förstå.

Olof Sommarfågel var tung till sinnes. Han hade lagt sig ned tätt intill där de stodo; han var sömnig och sade inte mycket. Men efter en stund mumlade han, att han knappt visste om det som tyngde honom var sjösjuka eller älskogssjuka, och han ville veta om skeppet skulle lägga i land över natten. Orm och Toke voro ense om att detta skulle vara oklokt, om vinden hölle i och himlen förbleve klar.

– De ovana männen skulle bli bortskämda av sådant, sade Toke, och mer än en skulle försvinna under natten. Ty de skulle då lätt leta sig hem igen glada att ha sluppit bort från detta. Men när vi nå Gotland äro de redan bättre, och där kunna de få pröva fast mark igen.

Olof Sommarfågel suckade och sade ingenting.

– Därmed spara vi också mycken föda, sade Orm, som de skulle sätta i sig i land och sedan spy ut till ingen nytta.

I detta hade han rätt; ty den goda vinden förblev stadig, och under seglingen till Gotland kunde knappt hälften av männen göra skäl för sig vid måltiderna. Svarthöfde repade sig hastigt och Ulf Glade hade aldrig känt något av sjukan; och för dem var det en stor glädje att med berömmande ord gnaga sin föda, åskådade av bleka män utan matlust. Men så snart de nått lugnare vatten invid Gotland började de sjuka taga skadan igen, så att Orm tyckte sig aldrig ha sett värre ätande.

– Men det må vara dem unnat, sade han, och nu ha de kanske börjat vänja sig så smått.

I hamnen vid gutarnas Vi lågo så många skepp att Orm först var tveksam om han skulle våga sig in. Men drakhuvudet togs ned, och fridssköld sattes upp, och de rodde in utan att bli störda. Staden var ansenlig och full av sjömän och rika handelsmän; och för Orms män fanns där mycket att begapa, sedan de väl kommit i land. Där funnos hus som voro helt och hållet byggda av sten; andra funnos som endast voro till för att dricka öl i; och stadens rikedom var sådan att muntra skökor gingo omkring med ringar av klart guld i öronen och spottade åt envar som inte kom med myntat silver i näven. Men en märklighet fanns i denna stad som de förundrade sig över mest av allt och som de inte ville tro på förrän de länge beskådat den. Det var en man från saxarnas land som dagen i ända sysslade med att skrapa skägget av hakorna på rika män i staden. För detta fick

han alltid ett kopparmynt av dem han skrapat, även när han vållat dem blödande sår. Orms män funno detta näringsfång vara sällsammare än något de sett eller hört omtalas, och inte mycket att stå efter.

Olof Sommarfågels lynne hade nu lättats, och han och Orm gingo för att söka sig en kunnig styrman. Få män blevo kvar ombord, ty alla ville räta på benen och läska sig. Men Toke stannade ombord för att vakta skeppet.

– Gutarnas öl är så gott, sade han, att jag en gång i mina unga år drack väl mycket i denna hamn. Därav kom en oro över mig och en man blev dräpt, och det var med nöd jag simmande kom undan med livet. Gutarna ha gott minne i allt, och det vore illa att bli igenkänd för en sådan sak när vi ha viktigare ting att tänka på; därför stannar jag ombord. Och nu må ni taga er väl tillvara, alla som gå i land, ty de ha kort tålamod med främlingar som vålla förtret.

Orm och Olof kommo ombord med den styrman de hittat. Det var en liten satt och gråsprängd man som hette Spof. Han hade varit i österled många gånger och kände alla farleder, och han ville syna allt på skeppet innan han bestämde sig. Han sade inte mycket men nickade åt det mesta; till sist bad han att få smaka på skeppsölet. Det var det öl som Orm låtit brygga vid åmynningen, och ingen hade klagat på det. Spof smakade på det och stod betänksam.

– Är detta vad öl du har? sade han.

– Är det inte gott nog? sade Orm.

– Det är gott nog ombord, sade Spof. Jag dricker det gärna. De män du har, äro de av fridsamt sinnelag och glada vid slit och nöjda med litet?

– Nöjda med litet? sade Orm. Det är knappt de äro nöjda med mycket, när inte sjösjukan klämmer dem. Och det är inte för fridsamhet jag valt dem, och slit och släp tror jag inte de älska mer än andra. Spof nickade tankfullt.

– Det är som jag trodde, sade han. Vi komma till dragstället i värsta sommarhettan och du må ha bättre dragöl än detta om allt skall gå väl.

– Det skulle jag ha tänkt på, sade Olof Sommarfågel. Det är sant som han säger.

– Dragöl? sade Orm och Toke.

– Vi gutar, sade Spof, äro de som seglat mest på Gårdarikes floder och nått längst bort. Vi känna flodleder ytterst i fjärran, bortom merernas dragställe, som ingen provat med stora skepp utom vi. Och det är med dragölet vi taga oss fram där andra få vända. Det ölet skall vara av yppersta sort, så att det skänker styrka och stor uppmuntran, och av det få männen dricka när de släpa skepp över dragställena. Men eljest på resan få de aldrig smaka det. Detta ha vi gutar tänkt ut; och därför brygges det bästa ölet hos oss, ty av det ölet kommer vår rikedom.

– Om jag inte har mycket fel för mig, sade Orm, så lär det ölet inte säljas billigt.

– Det är så mycket dyrare än annat öl som det är bättre i godhet, och kanske något därtill, sade Spof. Men det är väl värt sitt pris, ty utan dess hjälp kan ingen taga sig fram i Gårdarike.

– Hur mycket behövs för oss? frågade Orm.

– Låt mig se, sade Spof. Ett tjugofyra års skepp, sextiosex män, och nedre vägen till Kiev. Där äro sju smärre drag, men de vålla ingen stor möda. Det är det långa draget fram till floden Dnjepr som är det svåra. Fem tunnor, av de största, må räcka.

– Sjöfarare i västerled färdas billigare, det är säkert, sade Orm.

Och sedan ölet inköpts, och sedan Spof fått hälften av sin lega, som han genast ville ha ut, var Orm ännu säkrare på denna sak. Han mumlade dystert, när han räknade upp silvret, att han inte torde nå fram till Kiev annat än som tiggare med stav i hand, med både skepp och vapen bortpantade till gutar på vägen.

– Men likväl synes du mig vara en god man, Spof, med både kunnighet och förstånd, sade han; och det kan vara att jag inte skall ångra att jag fått dig som styrman, fast du tar drygt till med din lega.

– Det är med mig som med dragölet, sade Spof stillsamt: jag är dyr, men jag gör skäl för mig.

De blevo liggande tre dagar i Vi, och Spof lät männen snickra stadiga vaggor åt öltunnorna, tills han fått allt som han ville ha det. Ölet tog stor plats och tyngde skeppet; men männen gjorde sig gärna omak för dess skull, sedan de i land lärt sig hur det smakade. Redan under första dagen drucko många upp vad silver de hade och lågo sedan ivrigt efter Orm för att få ut av sin lega. Men det förnams inte att någon hade framgång med detta. Några försökte då byta bort sina skinntröjor mot öl, andra sina hjälmar; och när gutarna inte voro med på sådant byte, kom det till slagsmål, och för detta kommo lagmän ombord och krävde dryga böter. Orm och Olof Sommarfågel sutto en halv dag med dem, tills de fått ned böterna till hälften, och funno likväl summan stor nog. Därefter släppte de inga män i land utan att dessa först lämnat sina vapen ombord.

Sones söner voro välbärgade män och drucko flitigt i land men hade likväl svårt att skingra sina tankar. På andra dagen kommo de i flock till skeppet, tio stycken, och buro med sig den elfte, som levde med föga liv. De hade varnat honom, sade de; men likväl hade han smugit sig på en ung kvinna, som hackat i kålgården bakom en hydda, och fått omkull henne med goda ord och handkraft. Men en käring hade genast kommit ut och satt hackan i huvudet på honom. Och

mot detta hade de ingenting kunnat göra.

Toke synade den slagne och sade att han inte hade långt kvar. Han dog under natten, och bröderna begrovo honom med omsorg och drucko för hans välgång under dödsfärden.

– Det var hans öde, sade de. Den gamle vet vad han säger i sådana ting.

Och fast de saknade den bortgångne och endast hade gott att säga om honom, märktes det att de alla kände sig lättare till sinnes. Ty nu, sade de till varandra, funnos endast tre kvar som skulle möta olycka, och därmed var en fjärdedel av deras bekymmer borta.

Nästa morgon lade skeppet ut, och de höllo norrut med Spof vid styråran. Orm sade att vad som skulle hända i fortsättningen kunde vara ovisst, men en sak ville han hoppas: att han skulle slippa att komma till en hamn till som var så dyr som gutarnas Vi.

SJÄTTE KAPITLET

Hur de rodde till Dnjepr

De rundade Gotland och höllo österut förbi Ösyssla och in till floden Dyna. Uppför denna flod gick Miklagårdsvägens nedre farled, som mest användes av gutarna. Den övre leden, som var svearnas väg, gick längs Bålagårdssida och uppför voternas flod till Ladoga och därifrån över Novgorod till Dnjepr.

– Och vilken av dessa båda farleder som är drygast vet ingen, sade Spof. Själv kan jag inte säga det, fast jag farit dem båda. Ty med dem är det så, att mödorna motströms alltid komma den valda vägen att te sig värst, vilkendera man än valt. Men för oss är det nu en god sak att vi komma sent och slippa vårflödet.

Männen voro vid gott mod när de nått in i floden, fast de visste att det var lång möda som nu tog vid; och sedan de delats in på så sätt, att på tre dagars rodd kom för var man en dags vila, rodde de nu upp genom livers och semgallers nejder, där stundom små fiskebyar syntes vid stränderna, och därpå allt längre in i ett land som var tomt på människor, där intet fanns att se utom flodens fåra och tät skog som stod ändlös på båda sidor. Männen kände en ängslan för detta land. Stundom vid sina lägereldar, när de lagt i land för natten, hörde de bölanden ur fjärran, som inte kommo från djur som de kände till; och de mumlade sinsemellan att detta kanske vore Järnskogen, som de gamla brukade tala om och där Lokes avföda höll till.

En dag mötte de trenne skepp, som kommo utför floden i rad, tungt lastade och väl bemannade och med endast sex par åror ute på varje. Det var gutar på hemväg; männen voro magra och starkt brynta av sol och tittade nyfiket på Orms skepp. Några kände igen Spof och hälsade honom med rop, och det blev samtal från skepp till skepp när de långsamt gleda förbi varandra. De kommo från Stora Bulgariet vid Volga och hade varit nedåt floden till Salthavet och handlat med araber. De hade god frakt hem, sade de: vävnader, silverkärll, slavinnor, vin och peppar; och tre män på det mellersta skeppet lyfte upp en naken ung kvinna och höllo henne ut över skeppsbogen i armarna och håret, under det de ropade att hon vore till salu för tolv marker, vänner emellan. Kvinnan tjöt och sprattlade, ty hon var rädd att komma i vattnet, och Orms män drogo andan djupt vid synen; men när hon lyftes in igen, utan att någon gått med på budet, skrek hon ilskena

ord och räckte ut tungan.

Gutarnas skeppshövdingar ville veta vem Orm var och vart han ämnade sig och vad varor han förde.

– Jag är ingen handelsman, sade Orm. Jag skall till Kiev för att hämta ett arv.

– Det må vara ett stort arv, om färden skall löna sig, sade gutarna klenetroget. Men är det plundring du söker får du hålla dig till andra än oss, ty vi färdas alltid i tryggt följe.

Därmed voro skeppen förbi varandra och skildes åt.

– Den kvinnan var inte oäven, sade Toke tankfullt. Med sådana bröst som hon hade såg hon inte ut att vara mer än tjugo år, fast det är svårt att döma på en som hänger som hon med armarna över huvudet. Men det skall vara gutar som begära tolv marker för en slavinna, även om hon är ung. Likväl trodde jag smått att du, Olof, skulle bjuda.

– Det kunde jag gjort, sade Olof Sommarfågel, om jag inte haft det så ställt som jag har. Det är endast en jag bryr mig om och det lär inte släppa så snart.

Men Orm stod och såg efter skeppen med mörk min.

– Det blir nog mitt öde att slåss med gutar till sist, sade han, fast jag är en fridsam man. Deras övermod är stort, och jag börjar bli trött på att alltid låta dem få sista ordet.

– På hemresan kan det bli något att tänka på, sade Toke, om annat slår fel för oss.

Men Spof sade att då finge Orm skaffa sig annan styrman, ty mot sina landsmän ville han inte vara med.

Ut på eftermiddagen samma dag hade de ännu ett möte. Det förnams skarpt knarr av åror, och runt närmsta krök stack ett skepp fram och nalkades hastigt. Det hade alla åror ute och roddes med all kraft. Vid åsynen av Orms skepp saktade det sin rodd; det var på tjugofyra par åror, liksom hans, och välfyllt av väpnade män.

Orm ropade genast till roddarna att ro starkt och stadigt; alla andra skulle göra sig redo; och Toke, som stod vid styråran, ändrade kursen något för att kunna lägga ombord med främlingarna utan att bli rammad, om det skulle komma till strid.

– Vad folk äro ni? skreks det från det främmande skeppet.

– Skåningar och män från Småland, svarade Orm. Och ni?

– Östgötar.

Floden var bred här och strömmen ringa. Toke ropade nu till babords roddare

att taga i och till styrbords att vila på årorna och fick hastigt skeppet svängt runt, in mot östgötarna, tills båda skeppen gled ojämsides nedåt strömmen, så nära varandra att de knappt hade årorna fria.

– Där hade vi haft er om vi velat, sade Toke belåtet. Och det fast ni hade strömmen till hjälp. Sådant ha vi varit med om förr.

Östgöten såg deras villighet till strid, och hans röst blev lugnare.

– Ha ni mött gutar på floden? frågade han.

– Tre skepp i förmiddags, svarade Orm.

– Talades ni vid?

– I all vänlighet. De hade god frakt och frågade efter östgötar.

– Frågade de efter östgötar? Voro de rädda?

– De sade att de hade det ledsamt utan dem.

– Det är likt dem, sade östgöten. Tre skepp? Vad frakt ha ni?

– Vapen och män. Är det något du önskar?

– Då ha vi det lika ställt och ingenting att slåss om, sade den andre. Lyssna nu till mitt råd. Följ med och tag gutarna. Det blir vinst som lönar sig, och vi dela broderligt.

– Vad har du otalt med dem? frågade Spof.

– De ha rikedom och jag har ingen. Är det inte nog? Lyckan har varit oss emot på hemfärden. Vi kommo rika från Volga, men mererna lågo i försåt vid sitt dragställe. Där miste vi vårt ena skepp och det mesta av godset. Och som stackare vilja vi inte komma hem. Följ nu med, om ni äro de män ni se ut till. Gutarna äro värda besväret. Hemma hos sig ha de börjat sko sina hästar med silverskor, sägs det.

– Vi ha ärende åt andra hållet, sade Orm, och det är ärende som brådskar. Men gutarna bli nog glada när de få se er. Tre skepp mot ett må vara vad de önska mest.

– Det får bli som det kan, sade den andre mörkt. Men det är som jag alltid hört sägas, att skåningarna äro griska trindbukar som endast tänka på sig själva och aldrig göra andra en väntjänst.

– Det är sant att vi sällan tänka på östgötar utom när det behövs, sade Orm. Och nu ha vi tappat nog väg för din skull. Farväl!

Orms skepp hölls något bakom det andra, och nu vände Toke och lade det motströms på nytt. Men medan detta skedde, blev vreden alltför stor hos östgötarnas hövding, och plötsligt slungade han sitt spjut mot Orm.

– Här har du något att tänka på! ropade han när spjutet flög.

Tätt bredvid Orm stod Olof Sommarfågel; och nu gjorde denne något som män ofta hört berättas om men sällan fingo se göras. När spjutet kom tog han ett steg framåt, grep det i flykten, strax bakom skoningen, vände det i handen och sände det tillbaka med sådan snabbhet att knappt någon hann se vad som skedde. Östgöten var inte beredd på så snabbt svar, och spjutet tog honom vid axeln så att han vacklade och satte sig.

– Det var en hälsning från Finnveden, ropade Olof.

– Så går det till, skreko Olofs män och nickade åt alla håll och skeno av glädje över sin hövdings bedrift. Och alla på skeppet gladdes med dem, fast de voro säkra på att de nu skulle ha östgötarna över sig. Men dessa tycktes ha blivit modstulna och fortsatte nedåt floden och sågos ej mera till.

– Maken till kast har jag aldrig sett, sade Orm, och det skall du ha tack för.

– Jag är lika vapenskicklig som de flesta, sade Toke, men det kastet skulle jag ej kunna göra efter. Och det skall du veta, Olof Styrsson, att det skall mycket till innan du får höra Toke Grågulleesson säga så.

– Det är en gåva, sade Olof, men det kan vara att den är sällsynt. Jag lärde mig detta som yngling, utan stort besvär, men jag har aldrig kunnat lära bort det.

Den kvällen blev det mycket talat om detta i deras nattläger på flodstranden, och om hur det skulle bli när östgötarna nådde gutarna.

– De kunna inte ge sig på tre goda skepp med ett, hur ilskna de än må vara, sade Toke. Men de komma att följa gutarna ut ur floden och hoppas på hårt väder på sjön. Om då gutarna drivas åtskils, kunna de komma åt dem bättre. Men gutarna komma nog att ge dem en hel del att göra.

– Östgötar äro farligt folk, sade Orm. Vi hade sådana med på Thorkel Höges färd till England. De äro goda stridsmän, och själva hålla de sig för att vara de bästa bland alla. Därför ha de svårt att samsas med annat folk, och därom vinnlägga de sig föga. De äro glada när de äro druckna, men eljest trivas de illa med skämt. Men värst bli de när de tro att någon skrattar åt dem i smyg; då vilja de hellre ränna rakt mot spjutuddar. Därför skall här hållas god vakt i natt, ty det kan hända att de ångra sig och komma tillbaka.

Men ingenting mera blev av; och styrkta av dessa möten med stamfränder rodde männen allt längre in i det ändlösa landet.

De kommo till ett ställe där vattnet forsade kring stora stenar. Där lades skeppet i land och tömdes, varpå det släpades längs ett jämnat spår upp kring forsen och åter sattes ut. När allt godset forslats samma väg och åter stuvats in, frågade männen med tillförsikt om det inte nu vore tid för det goda dragölet. Men Spof sade att endast nybörjare kunde tänka så.

– Detta är inte ett dragställe, sade han; detta är ett lyft. Det är endast vid dragställen som ölet vankas.

Flera gånger kommo de till liknande ställen, och till andra som voro svårare. Men Spof sade alltjämt detsamma, och de började undra hur ett dragställe mände se ut.

Varje kväll, sedan de landat för natten, fiskade de i floden och fingo alltid riklig fångst. Därför ledde de ingen nöd, fast den mesta födan ombord nu var uppäten. Men de sutto likväl dystra vid eldarna, där fisken stektes, och kände längtan efter färskt kött och voro överens om att mycken fisk gör människan tungsint. De började nu också bli mätta på det tunga roendet, men Spof tröstade dem med att de snart skulle få se på annat.

– Ty det tunga roendet har ännu inte börjat, sade han.

Sones söner trivdes sämst med fiskätandet och gingo varje kväll på jakt. De hade spjut och bågar med sig och voro flinka att spåra upp djurstigar och vattningsställen. Men fast de voro ihärdiga och alltid kommo sent tillbaka till lägret, dröjde det innan de fingo något. Till sist lyckades de med en älg, som de drivit in i en klyfta. Den gången återvände de inte till lägret förrän i gryningen. De hade gjort upp eld i skogen och ätit sig mätta; och det kött de buro med sig till lägret voro de snåla att dela med sig av.

Efter detta blev det bättre fart på jagandet. Ulf Glade och Svarthöfde slöto sig till Sones söner, och andra med dem; och Orm förargade sig över att han inte tagit med ett par av de stora hundarna, som nu kunde varit till god nytta.

En kväll kom Svarthöfde andfådd tillbaka till lägret och ropade efter män och rep. Det fanns nu kött åt alla, sade han, och varje man i lägret kom genast på fötter. De hade drivit ned fem stora djur i ett kärr och dödat dem där, och det behövdes många män för att draga upp dem. Alla skyndade glada till hjälp, och snart låg det sköna bytet på det torra. Djuren sågo mest ut som stora skäggiga oxar, och sådana oxar hade Orm aldrig sett. Men ett par av Tokes män sade att detta var vildoxar, sådana som ännu funnos vid sjön Åsnen i Varend och höllos heliga där.

– I morgon taga vi fridag och hålla gille, sade Orm.

Det blev ett gille som alla trivdes med; och vildoxarna, som blevo prisade såsom makalösa i sin must och godhet, fingo sällskap med vad som fanns kvar av ölet från åmynningen.

– Det gör ingenting, sade Orm, ty det hade redan börjat surna.

– När vi komma till polotjanernas stad finns mjöd att få där, sade Spof. Men låt ingen locka dig att röra dragölet.

När de hämtat sig från detta mål och fortsatte färden, hade de sådan tur att de en hel dag kunde bruka seglet. De kommo nu till trakter där spår av människor började synas.

– Här börja polotjanerna, sade Spof. Men vi få inte se några förrän vi nå deras stad. De som bo här i vildmarken komma ej till floden när skepp varslats, ty de äro rädda att bli tagna till roddare och sålda i främmande land.

Spof berättade också att dessa polotjaner inte hade andra gudar än snokar, som bodde hos dem i deras hyddor; men Orm såg på Spof och sade att han varit till sjöss förr och trodde så mycket han ville av detta.

De kommo till polotjanernas stad, som kallades Polotsk och var anseelig med vallar och pålverk. Många män gingo nakna där, men inga kvinnor; ty för en tid sedan hade skatten krävts, och det var ett påbud av stadens hövding att ingen man finge bära kläder förrän han betalt vad han var storfursten skyldig. Några av dessa sågo misslyntare ut än de andra; de hade betalt, sade de, men måste ändå gå nakna, emedan de inga kläder hade kvar sedan skatten gäldats. För att bättra sin ställning innan kylan kom bjödo de ut sina hustrur för en tröja och sina döttrar för ett par skor, och de hade god handel med Orms män.

Hövdingen i denna stad var av sveasläkt och hette Faste; han tog vänligt emot dem och ville höra nyheter. Han var till åren och hade tjänat storfursten i lång tid. Han hade polotjanska kvinnor i sitt hus och många barn, och när han började bli drucken talade han lättare deras språk än sitt eget. Av honom fick Orm köpa mjöd och fläksidor och vad annat han behövde.

När de skulle fara vidare, kom Faste och bad Orm att han måtte taga med sig hans skrivare, som skulle till Kiev med en korg huvuden. Storfursten ville se att hans stadshövdingar höllo sig nitiska, och särskilt tyckte han om att de sände honom huvudena av svåra illgärningsmän. Men det hade inte funnits säkert bud till Kiev på sista tiden, och nu ville han ogärna försumma detta tillfälle. Skrivaren var en ung man från Kiev; han hade med sig ett fårskind, där huvudenas ägare stodo upptecknade jämte de ogärningar de begått.

Efter all Fastes vänlighet tyckte Orm sig inte kunna säga nej till detta, ehuru han var ovillig. Huvuden väckte mörka tankar hos honom, ty han hade haft att göra med sådana förr; och det kom också för honom att hans eget en gång sålts till kung Sven, fast den handeln aldrig blivit färdig. Han höll därför denna korg för att vara ett olycksting, och alla tyckte detsamma. Det märktes också i sommarvärmen att huvudena började bli gamla, och innan de kommit långt började männen knota över den svåra stanken. Skrivaren satt vid sin korg och såg inte ut att känna något; men han förstod nordmännens tal, och det var han själv som föreslog att korgen skulle fästas i ett rep och få släpa i vattnet. Detta

vann stort gillande och korgen bands stadigt och hävdes överbord. De hade nu åter seglet uppe och gjorde god fart, och fram på dagen ropade Svarthöfde att korgen slitit sig och var borta.

– Vad du nu har att göra, skrivare, är att hoppa i vattnet och leta upp dina skatter, sade Toke; eljest lär det gå dig illa vart du vänder dig.

Skrivaren blev förtretad över missödet, men ingen stor oro märktes hos honom. Fårskinnet, sade han, var det viktigaste. Så länge han hade det, gjorde det andra ej så mycket. Det var endast nio huvuden; och han trodde att han skulle kunna låna sig fram hos vänner bland ämbetsmännen i Kiev. De brukade alltid ha gott om missdådare som skulle straffas.

– Den ene hjälper den andre för Guds barmhärtighets skull, sade han; och alla huvuden äro lika.

– Jag hör att ni äro kristna här i landet, sade Orm.

– I Kiev äro vi det, sade skrivaren; ty storfursten har så befallt, och det är bäst att vara honom till lags.

De nådde ett ställe där två floder löpte samman. Den högra, som hette Ulla, var deras väg, och det var nu som det svåra roendet tog vid. Ty här blev strömmen stridare och floden snart trängre, och det var ofta de fingo släpa skeppet runt ofarbara ställen. Det blev nu ett långt och hårt slit, som kändes även för de starkaste, så att männen med saknad tänkte på de goda dagar de haft på Dyna. Till sist nådde de en plats där Spof lade i land, fast det var tidigt på dagen. Här, sade han, hade de dragstället.

På denna plats låg virke kringslängt, som lämnats kvar av färдемän från motsatt håll; det var plankbitar och rullar och en sorts grova medar. En del dugde, och annat fingo männen yxa till av fällda träd. Skeppet drogs upp, och med mycket snickrande blevo medar fastsatta fram och bak på båda sidor om kölen. Medan detta höll på, sågos några män komma fram ur skogen ett stycke längre bort och bli stående tveksamma. Spof blev glad när han såg dem; han vinkade åt dem och höll upp en kanna och ropade vad han kunde på deras språk; det var endast två ord: oxar och silver. Männen kommo närmare och bjödos att dricka; och Fastes skrivare blev nu till nytta, ty han kunde tala med dem.

De hade oxar att leja ut, men endast tio, fast Spof helst velat ha flera. Dessa oxar hade de på bete långt inne i skogarna, där rövare och skatteindrivare inte kunde hitta dem, och på tredje dagen skulle de vara tillbaka med dem. Det var inte mycket de begärde i lega, och hellre än silver ville de ha segelduk, emedan deras kvinnor tyckte om den randiga väven; men om någon oxe dog, ville de ha god ersättning för den. Orm fann deras krav rimliga, och det var mer än vad

hittills hänt honom på denna resa.

Nu hjälptes alla flitigt åt med snickrandet, och en bred kärra gjordes, med starka trissor av ek till hjul. På denna lastades dragölet och gjordes säkert fast, och även det mesta av övrigt gods från skeppet.

Männen med oxarna kommo som de sagt; och när allt var färdigt, spändes tvenne oxar för kärran och de övriga för skeppet.

– Om vi haft sex oxar till, sade Spof, hade allt varit väl; nu få vi hjälpa till med dragandet. Men vi må vara tacksamma för vad vi fått, ty utan oxars hjälp är detta värre än allt annat som män få pröva.

När draget började, gingo några män främst och lyfte undan fallna träd och jämnade spåret. Därpå kom kärran. Dess oxar leddes med varsamhet; och när det började ryka ur hjulen, smordes axlarna med fläsk och tjära. Därpå kom skeppet, med många män vid repen bredvid oxarna. När spåret gick nedåt, eller över gräsmark och moss, orkade oxarna själva med sitt lass; men när det gick uppåt, fingo männen draga vad de kunde, och på svåra ställen måste rullar läggas under medarna. Oxförarna talade hela tiden med sina djur, och stundom sjöngo de för dem, så att de drogo villigt; men när Orms män talade med dem, såsom de voro vana att tala med oxar hemma, gjorde detta ingen nytta, emedan dessa oxar inte förstodo vad de sade. Häröver förundrade sig männen mycket; detta visade, sade de, att oxar voro långt klokare djur än vad de hittills trott; ty här var det ju med dem liksom med människor, som heller inte förstodo främlingars tal.

Männen blevo trötta av hettan och slitet och av det myckna springandet med rullarna; men de höllo oförtrutet på, ty det var en stor tröst för dem att se kärran med dragölet framför sig, och de gjorde vad de kunde för att hålla följe med den. Så snart de lägrat sig på kvällen, ropade alla efter dragölet; men Spof sade att denna första dag hade varit lätt, och att Fastes mjöd ännu kunde vara gott nog. De drucko morrande och somnade snart, och nästa dag blev svårare. Fram på eftermiddagen började många av dem mattas; men Orm och Toke uppmuntrade dem och togo stundom själva i så att det märktes; och när de nått kvällen denna andra dag, sade Spof äntligen att stunden för dragölet nu hade kommit. En tunna slogs upp, och rättvist mål mättes ut åt alla; och fast alla smakat denna sorts öl när de lågo i gutarnas Vi, voro de ense om att de ej fullt förstått dess godhet förrän nu och att detta var god lön för vedermödorna. Orm befallde att även oxförarna skulle ha sitt mått; de drucko med glädje och blevo genast rusiga och sjöngo mycket, ty de voro endast vana vid tunt mjöd.

På tredje dagen nådde de snart fram till en sjö; den låg lång och smal mellan åsrygg, och här fingo de sin möda lättad. Kärran och oxarna fingo gå landvägen, men skeppet sköts ut i vattnet, med medarna kvarsittande, och för

mild vind seglade de längs sjön och lägrade sig vid dess andra ända. Ej långt från lägerplatsen låg en by, uppe över sluttningen mot sjön, med yppiga betesmarker nedanför; här sågo de fet boskap drivas in från betet, fast det ännu var en god stund kvar till kvällen. Byn såg ut att vara stor; och den var skyddad av en förskansning som såg märklig ut, ty bitvis var det en hög vall av sten och jord, men däremellan syntes på flera ställen ett pålverk av grova stockar, som såg ut att vara lätt att komma över.

Männen voro vid gott lynne, ty detta var den bästa dag de haft på länge, och vid åsynen av boskapen fingo de åter en längtan efter färskt kött. Varken Orm eller Olof ville lämna silver till köp, ty de funno detta onödigt efter alla utgifter de haft; men många av männen, som inte kunde styra sig, beslöto att likväl hämta vad de önskade i byn. Fastes skrivare sade att de som bodde i dessa trakter voro vilda människor av dregovitjernas stam, som ännu inte voro skattlagda; med dem, sade han, kunde man göra som man ville. Spof sade att förra gången han kom här, för sju år sedan, hade denna by hållit på att byggas; men ingen boskap hade då synts till. och byggarna hade fått vara i fred. Orm sade till männen att de inte fingo döda människor i byn i onödan och inte taga mer än som behövdes av boskapen; och därmed gävo dessa sig i väg. Sones söner voro ivrigast, ty sedan de rodde in i floden Ulla hade ingen jakt blivit av för de hårda mödornas skull.

De som gått landvägen kommo snart därefter till lägret; och när oxförarna fingo höra av skrivaren att män gått till byn för att hämta boskap där, föllo de till marken av skratt. Orm och alla de andra undrade vad de hade roligt åt, och skrivaren röt fåfängt åt dem för att få veta det. De svarade endast att alla snart skulle få se, och därmed började de skratta på nytt.

Nu hördes vilda tjut uppe från byn, och nedför sluttningen syntes hela flocken av boskapshämtare komma springande det värsta de förmådde. De fäktade med armarna och tjöto, fast ingenting syntes till utom de själva, och ett par föllo omkull och vältrade sig på marken och blevo liggande. Men de andra nådde ned till sjön och hoppade i vattnet.

Alla i lägret stirrade häpna på detta.

– Är det djävlar eller spöken de springa för? sade Orm.

– Det må vara bin, sade Toke.

Det var tydligt att han hade rätt, och alla började nu skratta lika mycket som oxförarna, som vetat det från början.

De jagade fingo sitta kvar i sjön en god stund, med endast näsan över vattnet, innan bina tröttnade och flögo hem igen. De kommo tillbaka till lägret

missmodiga och med igensvullna ansikten; de sutto fåmålde och tyckte att de mistat mycket i anseende genom att fly för bin. Men värst var att tre män lågo döda på sluttningen där de fallit omkull; det var två av Olof Sommarfågels män och en av Sones söner. Det blev sorg över detta, ty det var goda män som mistats, och Orm befallde att dragöl skulle drickas denna kväll för de dödas skull och för att de stungna bättre skulle krya på sig.

Oxförarna berättade nu om dregovitjerna, och skrivaren översatte vad de sade.

Dessa dregovitjer, sade de, voro listigare än andra människor och hade hittat på ett sätt att få vara i fred i sina byar. De hade många bisvärmar som bodde i stockarna i förskansningen, och så fort någon främling grep i dessa stockar eller försökte klättra över, kommo de ut och stungo. Men det var tur att männen nu kommit till byn på dagen; på natten hade det gått dem värre. Bina kunde nämligen endast vakta byn på dagen, ty på natten sovo de; därför hade de kloka dregovitjerna även björnar, som de fångade som ungar och undervisade och behandlade väl; och om rövare kommo på natten, släpptes björnarna lösa och revo ihjäl rövarna och återvände sedan till sina herrar för att få honungskakor i belöning. Och därför vågade sig ingen fram till dregovitjernas byar, inte ens de grymma män som drevo in skatt åt storfursten.

Nästa dag blevo de kvar på detta ställe och begrovo de döda. Några av männen ville att man skulle kasta eld i byn för att hämnas; men Orm förbjöd detta strängt, emedan ingen människa burit hand på de döda, som endast hade sig själva att skylla. Det var dock bekymmersamt med dem som blivit värst stungna, ty de voro svårt sjuka; men oxförarna gingo upp mot byn och blevo stående på avstånd och ropade till folket där, och efter en stund kommo de tillbaka och hade med sig tre gamla kvinnor. Dessa sågo på de stungna och satte på dem en salva, som bestod av ormfett, kvinnomjolk och honung samt saften av helande örter, och därav kände sig de sjuka snart bättre. Orm gav kvinnorna öl och silver; de drucko ivrigt och voro noga med att inte lämna en droppe kvar, och de tackade honom ödmjukt för silvret. Skrivaren talade med dem; de tittade allvarligt på honom och nego och gingo tillbaka till sin by.

Efter en stund kommo några män från byn; de hade med sig tre svin och två unga oxar. Skrivaren gick fram mot dem, men de sköto honom åt sidan och ställde sig framför Orm och Olof Sommarfågel och började ivrigt tala. Skrivaren stod bredvid och hörde på, och plötsligt gav han till ett rop och sprang till skogs. Ingen kunde förstå dem utom oxförarna, och dessa kände inte många ord av nordmäns språk; men av åtbörderna blev det klart att dregovitjerna ville skänka Orm svinen och oxarna, mot att han skänkte dem skrivaren. Honom ville de släppa till sina björnar, emedan de tyckte illa om storfurstens män. Orm kunde

inte vara dem till lags i detta, men han lät även dem få öl och betalte dem för djuren, så att de skildes åt i stor vänskap. Längre fram på dagen kommo andra gamla kvinnor med stora ostar, som de bytte bort mot var sitt mått av det goda ölet. Männen, som nu höllo på med att steka kött, tyckte att allt artade sig bättre än de kunnat vänta. Det var endast skada, sade de, att det var käringar som kommo i stället för unga kvinnor. Men dem släppte dregovitjerna inte ut ur byn.

Skrivaren kom tillbaka ur sitt gömsle fram mot kvällen, när stekoset lockade honom. Han var ivrig att komma bort från dessa vilda människor. Storfursten skulle få höra hur de buro sig åt, sade han.

De drogo vidare och kommo till ännu en sjö, som var större än den första; och på sjunde dagen av draget nådde de fram till en flod som Spof kallade Bäverfloden och oxförarna Berezina. Det blev stor glädje bland alla när de sågo denna flod; och här dracks det sista dragölet, ty nu voro resans mödor slut.

– Och nu ha vi intet öl till hjälp vid hemfärden, sade Orm.

– Det är sant, sade Spof, men det är endast på utresan det är av nöden. Ty det är med människor som med hästar: när det bär hemåt draga de villigt utan att eggelse behövs.

Oxförarna blevo nu betalda och fingo mera än de begärt; ty det var så med Orm, att han visserligen ofta kunde känna snålhet mot handelsmän, som för honom mest tedde sig såsom rövares likar eller värre, men aldrig mot män som tjänat honom väl. Dessutom började han nu tycka att han kommit bulgarguldet närmare. Oxförarna voro tacksamma mot honom; och innan de drogo till sitt, gingo de med Spof och Toke till en by, där de talade med goda män som voro villiga att leja ut oxar till hemfärden. Orm lät sina män göra ett gömställe, där det virke lades ned som kunde användas då. Men tre omgångar medar hade de slitit ut under sin färd över land. Kärran tog Orm med, ty den kunde bli till nytta vid forsarna.

De färdades nedåt floden, förbi fiskares hyddor och bävrars byggen, och gladdes åt att resan nu gick lätt. Floden låg blank och svart mellan yppiga lövträd, och männen tyckte att fisken i denna flod smakade hälsosammare än den de fångat i Dyna. Det behövdes nu endast få män vid årorna; de andra sutto i ro och mak och berättade historier för varandra och undrade om hela denna resa skulle gå för sig utan strid.

Floden vidgade sig mer och mer, och de nådde ned till Dnjepr. Orm och Toke voro ense om att inte ens de största floder i Andalusien kunde mäta sig med denna; och Olof Sommarfågel sade att av alla floder var endast Donau större. Men Spof trodde att Volga var den största av alla, och han hade mycket att

berätta om de resor han varit med om där.

De mötte fyra skepp, som strävade tungt uppför floden, och talade med dem. Det var handelsmän från Birka som voro på väg hem från Krim. De voro trötta och sade att handeln varit god men hemfärden dålig. De hade varit i strid nere vid forsarna och förlorat många män; ty patzinakerna hade kommit västerut och förde krig mot alla och försökte hålla floden spärrad. Ingen borde färdas längre söderut än till Kiev, sade de, förrän patzinakerna brutit upp från floden och åter dragit till östliga betesmarker.

Dessa nyheter gävo Orm mycket att grubbla på, och sedan de skilts från handelsmännen satt han tyst i tankar.

SJUNDE KAPITLET

Om det som hände vid forsarna

Den kvällen landade de för natten nära invid en by där det fanns både får och mjöd att köpa. Sedan de ätit, satt Orm i rådslag med Olof och Toke om de nyheter de fått höra, och om hur allt skulle bäst bedrivas nu när de började nalkas sin resas mål. De gingo ut på det tomma skeppet, för att kunna tala ostört utan lyssnare; där sutto de samman i kvällsstillheten, medan sländor lekte över vattenytan och floden sakta kluckade runt skeppet.

Orm tyckte att hans bekymmer voro många.

– Nu ha vi det så ställt, sade han, att kloka planer måste läggas om vi skola få detta till ett lyckligt slut. Ingen vet någonting om skatten utom ni och jag, och dessutom de båda pojkarna som förstå att hålla tyst; men eljest ingen. Allt vad männen fått veta är att vi fara till Kiev för att hämta ett arv, och inte ens till Spof har jag sagt mera än så. Men nu måste vi snart säga dem alla att det är till forsarna vi ämna oss och att arvet ligger gömt där. Men om vi säga dem detta, så får också hela Kiev veta det en kort stund efter de vi kommit dit; ty män som dricka i en god hamn hålla inte tyst med en sådan sak längre än till tredje kannan, inte ens om döden satts som straff för den lösmynte. Och blir vårt ärende känt för storfursten och hans män, då ha vi olyckan över oss; ty då blir det många som vilja dela silver och guld med oss, eller helst dräpa oss alla och behålla det för egen del. Och till allt detta ha vi nu också patzinaker som lura vid forsarna.

Olof och Toke höllo med om att här fanns mycket att tänka på. Toke ville veta hur långt det var från Kiev till forsarna, och om det fanns föda att få på vägen dit.

– Från Kiev till forsarna är det nio goda dagsresor, sade Olof; men därom kan Spof säga säkrare besked än jag. Den gång jag färdades där, bytte vi oss till föda av herdar vid stranden och togo också mycket i en rik by hos severjanerna. Men det kan vara annorlunda nu, om ofred råder.

– Det vore oklokt att komma till Kiev med männen ovetande om vad vårt sanna ärende är, sade Toke. Ty där må finnas mycket som lockar, och många

skulle kanske vägra att följa oss längre, när vi aldrig nämnt annat än Kiev som vår resas mål.

– Det värsta är att storfursten genast skulle värva många av våra män, och helst oss alla, sade Olof. Jag har tjänat storfurst Vladimir och vet hur det är i Kiev. God sold har han alltid betalt, och har han nu ofred betalar han nog bättre än vanligt. Det är så med honom, att han aldrig kan få nog av nordmän i sin hird; dem håller han för de bästa, såsom riktigt är, och älskar dem högt, alltsedan han blev hjälpt till sin furstestol av svear i sina unga dagar. Och av sveasläkt är han ju själv från början. Han har många sätt att locka nordmän att bli kvar i Kiev, även om de inte genast låta locka sig av hans guld.

Orm nickade och satt tankfull och såg ned i vattnet.

– Det är mycket som talar mot att vi gästa storfursten Vladimir, sade han. Likväl är hans rykte så stort och hans vishet så frejdad att det är harmligt att fara förbi hans stad utan att få se honom. Det kan vara att han är själve kung Haralds like. Det säges att han nu på sin ålders dagar hålles för att vara helig, ehuru det länge tagit emot för honom att nå därhän. Men vi måste främst tänka på det som är av störst vikt. Vi ha ett ärende, och det är att hämta skatten. Och när vi funnit den, ha vi ett ärende till, och det är att fort få den välbehållen hem. Och nu tror jag att vi alla tycka detsamma, att det är klokast att fara raka vägen till forsarna.

– Så är det, sade Toke. Men likväl vore det kanske gott att höra Spofs råd. Han är den vägkunnigaste av oss, och kanske han också vet mera än vi om dessa patzinaker.

De andra nickade, och Spof blev tillkallad. Orm berättade nu för honom om skatten.

– Om detta sade jag dig ingenting först, sade han, ty då kände jag dig ännu ej. Men nu vet jag att du är en god man i allt.

– Då är detta en längre resa än jag vetat av, sade Spof, och även en farligare. Den lega jag begärde fann du vara dyr, men om jag vetat att vi skulle till forsarna hade den blivit dyrare.

– Du skall inte bli lurad på lega, sade Orm. För denna färd till forsarna må du lägga till vad du själv finner skäligt. Och det säger jag dig nu, med både Toke Grågulleson och Olof Styrsson såsom vittnen, att du inte skall bli utan din lott av skatten, om allt går väl med den. Och det skall bli full styrmanslott.

– Då är jag nöjd, sade Spof. Vi gutar trivas bäst när vi veta hur vi ha det med vårt eget.

Även Spofs råd, sedan han noga tänkt sig för, blev att de skulle fara raka vägen till forsarna.

– Med födan har det ingen fara, sade han. Den är billig längre nedåt; jag har varit med om att få fem feta svin för en bredyxa, och en påse bovete därtill. Vi ha nu rika byar framför oss, ned till Kiev och längre, och där kunna vi få så att det räcker till forsarna och åter. Och bäst vore om du kunde köpa vad vi behöva, såsom du hittills gjort, ifall ditt silver räcker, ty det är oklokt att taga för sig med våld på nedfärd. Det kan lätt komma surt efter när man skall samma väg tillbaka.

Orm svarade att han ännu hade något litet silver att skramla med, fast det mesta redan gått åt.

– Det svåraste är med patzinakerna, sade Spof vidare. Det kan vara att vi bli tvungna att köpa oss fri väg av dem. Men det kan också hända att de alls inte vilja släppa oss fram. Det vore väl om du kunde säga mig på vilken strand skatten finns och hur långt nere bland forsarna.

– Det är på östra sidan, sade Orm, och mellan andra och tredje forsen, från söder räknat. Men själva stället skall ingen veta utom jag själv, förrän vi äro framme där den ligger.

– Då är det en god bit väg för oss från dragets början, sade Spof. Det bleve bäst om vi kunde gå dit nattetid. Men det hade varit väl om vi haft med någon som förstätt patzinakernas språk, ifall det blir så att vi komma till tals med dem i vänlighet. Men detta kan nu inte hjälpas.

– För detta finns det råd, sade Toke. Vi taga Fastes skrivare med till forsarna. Tids nog kommer han till Kiev på återvägen. Om vi komma till tals med dessa patzinaker, finns det väl alltid någon bland dem som förstår hans språk, även om han inte förstår deras.

Därmed var denna rådplägning slut. Nästa morgon, innan de foro vidare, talade Orm till männen. Han sade dem att de skulle längre nedåt floden än till Kiev: till ett ställe där arvet efter hans broder låg gömt.

– Det kan komma till strid där, sade han; och om ni då visa er som raska män, så att arvet kommer i min hand, kan något komma på er lott att dela, förutom den goda lega ni redan lovats.

Männen hade inte mycket att säga om detta. Endast Sones söner hördes mumla sinsemellan att där skulle tvenne av dem dö, och att de hellre skulle velat ha öl, i stället för det söta drickat i detta land, för att kunna slåss med sin fulla styrka.

De voro i land på flera ställen nedåt floden, i poljanernas byar, där rikedom rådde. Där köpte Orm mat och dryck, så att de voro lika väl försedda som när de seglat hemifrån. Och sent en kväll, när dimma låg över floden, rodde de förbi Kiev och kunde inte se mycket av staden.

Fastes skrivare blev orolig över att de inte lade i land här.

– Jag har viktigt ärende till storfursten, såsom ni alla veta, sade han.

– Det har blivit bestämt att du skall följa med till forsarna, sade Orm. Du är skicklig att tala med alla människor och kan bli oss till nytta där. Här blir du satt i land när vi komma tillbaka.

Skrivaren visade nu stor ängslan; men sedan han fått Orm att svärja en ed, vid den Heliga Treenigheten och Sankt Cyrillus, att inte sälja honom till patzinakerna och inte tvinga honom att ro, blev han åter lugn och sade att storfursten finge ge sig till tåls.

Snart började nu byarna längs stranden bli färre och upphörde till sist; och gräslandet tog vid, där patzinakerna rådde. Från skeppet syntes stundom hjordar av får och hästar vid vattningsställen, vaktade av herdar till häst med höga skinnmössor och långa spjut. Spof fann det vara en god sak att de endast sågo hjordar på vänstra stranden och aldrig på den högra. Detta kom sig av att det var högt vatten i floden, sade han; då kunde patzinakerna inte taga sina hjordar över till högra stranden, emedan de skulle mista många djur vid vadställena. Nu lades skeppet alltid i land på den trygga stranden, men god vakt mot överfall sattes likväl ut vid varje läger.

När de hade tre dagar kvar till forsarna blevo de allt mera varsamma och rodde endast nattetid; på dagen höllo de skeppet gömt bland hög vass i vikar på den högra stranden. Sista dagen lågo de gömda inom hörhåll för vattnens brus, och när mörkret fallit rodde de över till vänstra stranden, där dragspåret hade sin början.

Toke med tjugo av männen hade lottats att bli kvar på skeppet; de skulle ro ut i floden och bli liggande där för ankar under natten, tills de hörde kända röster ropa dem från land. Toke var ovillig att bli sittande på skeppet, men fick foga sig när lotten gått honom emot. Orm ville helst lämna Svarthöfde kvar hos honom, men där kunde han ej få sin vilja igenom.

Orm och Olof Sommarfågel med de övriga av flocken gingo nu upp längs dragspåret, med Spof såsom vägvisare; alla männen voro väpnade med svärd och bågar. Spof hade flera gånger kommit denna väg, och det var bortom den sjätte forsen de skulle, sade han, när man kom från norr. Detta skulle bli tre timmars rask vandring, så att de skulle få det knappt med att vara tillbaka före gryningen, ifall det toge tid att få upp skatten. De hade med sig kärran från förra dragstället, för att forsla skatten på den, och även skrivaren, ehuru han inte tyckte mycket om detta. De började sin vandring i en månlös natt; men månen skulle snart komma upp, och i all sin oro var Orm glad för detta, ty han var rädd att eljest

inte kunna skönja märkena där skatten skulle ligga.

Men när månen kom upp, bragte den dem genast bekymmer; ty det första den lyste på var en ryttare i toppmössa och lång rock, som höll stilla på en kulle snett framför dem. De hejdade sig genast vid denna syn och blevo stående tysta. Det var ännu mörkt i sänkan där de stodo; men ryttaren såg ut att spana åt deras håll, som om fotsteg eller gnissel från kärran varskott honom.

En av Sones söner rörde vid Orm med sin båge.

– Det är långt håll, mumlade han, och månsken är svekfullt att skjuta i; men vi tro oss kunna märka honom så att han blir där, om du så önskar.

Orm tvekade ett ögonblick; därpå mumlade han till svar, att fiendskap inte skulle börjas från hans sida.

Ryttaren på kullen gav till en vissling, som lät som en vipas skrik, och ännu en ryttare blev synlig och höll bredvid honom. Den förste ryttaren höll ut sin arm och sade något; därpå sutto de stilla båda; därpå vände de plötsligt sina hästar och redo därifrån och försvunno.

– Detta må ha varit patzinaker, sade Orm; och nu ha vi det illa ställt, ty det är säkert att de sågo oss.

– Här äro vi nu strax vid den femte forsen, sade Olof. Det vore harmligt att vända när vi nått så långt.

– Strid med ryttare är inte mycket att stå efter, om de komma med övermakt, sade Orm.

– Kanske vi få vara i fred till gryningen, sade Spof, ty detta månsken är lika dåligt för dem som för oss.

– Vi skola fortsätta, sade Orm.

De skyndade sig det bästa de kunde, och när de nått nedom den sjätte forsen, började Orm se sig om.

– De som ha skarpast ögon må nu hjälpa mig, sade han. Det skall finnas en klippa i floden, med tre rosenbuskar, fast de blomma nog inte vid denna årstid.

– Där ser jag en klippa med buskar, sade Svarthöfde; men om det är rosenbuskar kan ingen veta.

De gingo ned till vattnet och hittade ännu tre klippor i floden, men de sågo alla ut att vara kala. Och nu fann Orm rämnan där berghällen brustit och där vattnet rann fram, alldeles så som Are hade sagt.

– Om vi nu kunna finna en kulle som kallas patzinakernas huvudskalleplats, så äro vi inte långt från det vi leta efter, sade han.

Det tog inte lång tid att finna, ty Spof pekade ut en hög kulle ett stycke inåt

land.

– De ha begravt en hövding här, sade han; så har jag hört sägas. Och åt honom bruka de sätta upp huvudskallar på stänger, när de varit i strid här vid forsarna.

– Låt oss då skynda, sade Orm, så att inte också våra bli hängande där.

Han gick nu fram längs rämnan, tills han kom till den plats som låg rakt emellan klippan med buskarna och huvudskalleplatsen.

– Här skulle det vara, sade han, och nu skola vi snart veta om vi gjort denna resa förgäves.

Alla voro nu i stor iver, och med ett spjut mättes vattnets djup i rämnan.

– Det behövs högvuxet folk till detta fiske, sade Orm. Men jag kan känna staplade stenar här inne mot klippväggen och det är som det skall vara.

Två bröder i Olofs följe vid namn Långe Staf och Skule, hallänningar till börden, voro de högvuxnaste männen i hela flocken. De voro villiga att gå i vattnet och göra vad de kunde. Det räckte dem till halsen, och Orm sade att de skulle huka sig under vattnet och plocka upp sten efter sten av dem som lågo staplade in mot klippan. De kommo upp med stora stenar och höllo på en stund och funno detta vara strängt arbete; men när de vilat sig efter andfåddheten fortsatte de på nytt. Nu sade Skule att han haft fingrarna på något som inte var sten, men att han inte kunnat få det löst.

– Tag varligt i, sade Orm, och få bort all stenen först.

– Här är något som inte är sten, sade Långe Staf och hävde upp en börda. Det var en säck; och det var tyngd i den, så att han fick taga i ordentligt; och just som han fått den halvvägs upp på hällen framför sig, brast säcken på mitten, emedan skinnet som den var gjord av hade skörnat i vattnet. Det ljud från alla ett tjut av skräck och smärta, när en strid ström av silvermynt rann ut och plaskande föll i vattnet. Långe Staf försökte dämna med händer och ansikte, och män kastade sig över varandra för att få upp säcken och rädda vad de kunde, men mycket av dess innehåll hann likväl rinna ut.

– Detta börjar bra, sade Orm bittert. Är det så du handskas med silver? Hur mycket skall bli kvar åt mig, så som du bär dig åt? Men nu veta vi åtminstone att vi kommit rätt, tillade han lugnare, och att ingen hittat dit före oss. Men var nu varsam med resten, hallänning. Det skall finnas fyra säckar till.

Alla männen skällde hårt på Långe Staf, så att han blev ledsen och arg och ville upp ur vattnet. Han kunde inte hjälpa att säcken var skör, sade han; och om han själv haft så mycket silver att gömma undan, skulle han haft vett att packa det i bättre påsar. Nu finge andra ta vid och se om de kunde göra det bättre.

Men både Orm och Olof sade nu att han inte kunnat hjälpa det som hänt, och

han lugnade sig och fortsatte med sitt fiske.

– Här är något annat, sade Skule och lyfte upp en fångst. Och detta är tyngre än sten.

Det var en liten kista av koppar, mycket grön och mycket tung; kors och tvärs var den omlindad med fina röda rep, som voro förseglade med bly.

– Ja, ja, kistorna, sade Orm. Dem hade jag glömt. Det skall finnas fyra sådana små kistor. De äro fulla av kram för kvinnor. Men allt silvret är i säckarna.

Med de övriga säckarna hade de bättre lycka, så att de kommo upp utan att något gick till spillo. Allas glädje ökades för varje nytt fynd, och ingen tänkte längre på patzinaker eller på att tiden led. De två sista kistorna fingo de leta efter en god stund, ty de hade sjunkit ned bland grus på botten. Men till sist hittades också dessa, och allt lades på kärran.

Det mesta av natten hade nu gått, och så snart de befunno sig på återväg kom oron för patzinakerna åter över dem.

– När det börjar ljusna komma de, sade Spof.

– Orms lycka är bättre än de flestas, sade Olof Sommarfågel, och min egen är inte bland de sämsta. Och det kan hända att vi slippa patzinakerna helt och hållet. Ty nu har det gått lång tid sedan de båda ryttarna sågo oss, och därefter ha vi inte sett en enda. Det må betyda att patzinakerna nu vänta på oss nedanför den sista forsen, där dragspåret slutar; ty de kunna ej veta att vi endast skulle gå halvvägs och sedan tillbaka igen. Därför komma de inte efter oss förrän de förstått sitt misstag, och vill det sig väl nå vi skeppet före dem.

Däri blev han likväl ej sannspådd, ehuru det inte var långt ifrån, ty en stund efter dagningen, när de endast befunno sig på kort avstånd från skeppet, hördes ett stort dån av hovar bakom dem, och patzinakerna kommo farande som Odins storm.

Orm lät genast flocken göra halt och ställa sig framför kärran med bågarna redo. Männen voro vid det bästa lynne och beredda att slåss om silvret med hur många patzinaker som helst.

– Ingen skall röra denna kärra, så länge fyra eller fem av oss äro i livet, sade de lugnt.

Men patzinakernas skicklighet var stor, och de voro inte lätta att tagas med. De redo inte rakt fram mot Orms män, utan drevo sina hästar till full fart och redo förbi på ett bågskotts håll och avsköto sina pilar när de foro förbi. Därpå samlade de sig åter och väntade en stund och kommo tillbaka på samma sätt från andra hållet. De flesta av Orms män voro vana jägare och skickliga med bågen, så att de gävo gott igen; det blev jubel var gång en fiende föll av hästen. Men

även patzinakernas pilar nådde stundom sina mål, och efter en stund voro Orm och Olof ense om att det inte kunde fortgå länge på detta sätt.

Mellan tvenne anfall kallade Orm till sig Svarthöfde och Ulf Glade. De voro skrapade av pilar båda men vid gott mod; de sade sig ha träffat var sin fiende. På det ställe där flocken stannat lågo klippor ned mot floden; och detta var en lycka, ty därför kunde patzinakerna inte komma till anfall från detta håll. Orm sade nu till pojkarna att de skulle ge sig in bland klipporna och försöka att inte bli sedda. Därpå skulle de skynda fram längs stranden mot skeppet och ropa på Toke och få honom att komma till hjälp det fortaste han kunde med varenda man ombord.

– Och nu hänger det på er om detta skall sluta lyckligt, sade han. Ty för oss börja snart pilarna tryta.

Pojkarna voro stolta över att bli tilltrodda ett sådant ärende och gävo sig genast åstad. Snart kommo nu patzinakerna åter, och vid detta anfall fick Olof Sommarfågel en pil i bröstet. Den skar in genom brynjeringarna och satt fast.

– Den tog hårt, sade han till Orm. Nu duger jag intet mera till.

Han vacklade men höll sig på fötter och gick till kärran och lade sig på den, med huvudet mot en silversäck. Där lågo andra sårade redan.

Nästa gång patzinakerna kommo, sköto Orms män sina sista pilar. Men samtidigt hördes ett belåtet sorl bland männen.

– Nu är det färdigt, ropade de. Där föll Finn Sonesson. Pilen står genom halsen, och han är död redan. Kolbjörn, hans broder, föll nyss. Detta var den fjärde. Nu blir det inte mera.

Och det var sant som de sade; ty härrop hördes nu borta åt skeppet till, som visade att Toke kommit i land. Detta syntes patzinakerna trivas illa med; ty medan Orms män ivrigt voro i färd med att leta reda på bortskjutna pilar som ännu kunde brukas, hördes ett dån av hovar som dog bort i fjärran.

Orm befälde att de sårade fiender som lågo kvar inte finge dödas.

– Låt dem vara i fred där de ligga, sade han. Deras fränder komma nog tillbaka och hämta dem.

Sina egna sårade, som inte själva kunde gå, hade de på kärran. Sju lågo döda, och dem togo männen upp och buro med sig, för att ge dem hederlig begravning så fort det bleve tid till sådant. Nu var det brått att komma till skeppet innan patzinakerna återvände.

Fastes skrivare var försvunnen, men när de nu satte kärran i gång, funno de honom sovande under den. Han väcktes med spjutskaft och blev mycket utskrattad. Han sade att han ingenting hade med denna strid att göra, enär han var ämbetsman vid skatteverket och inte velat vara i vägen för någon; dessutom

hade han varit trött efter vandringen. Männen erkände att det vittnade gott för honom att han somnat under striden.

Nu mötte de snart Toke och hans män, och glädjen var stor på båda sidor. Toke hade inte haft mycket besvär med fienden; när han kom emot dem med härrop och pilar, hade de ridit bort nästan genast. Vid det laget hade kanske också deras pilar tagit slut, trodde männen.

De voro nu framme vid skeppet, och Orm såg sig om.

– Var har du pojkarna? frågade han Toke.

– Pojkarna? sade Toke. Dem hade du ju med dig.

– Jag skickade dem längs stranden för att kalla dig till hjälp, sade Orm med ändrad röst.

– Var ha de blivit av? sade Toke bekymrad. Jag hörde häststamp och härrop och såg patzinaker komma ridande hitåt och vända om; då lade jag i land för att komma till hjälp. Men pojkarna har jag inte sett.

Men en av Tokes män sade, att strax innan skeppet nått land hade han sett tre patzinaker till fots komma fram bland klipporna vid stranden och släpa på något; det kunde ha varit döda män eller fångar. De hade gått bort mot sina hästar; och sedan, sade han, hade han inte tänkt mera på detta, emedan skeppet nått land och striden börjat.

Orm stod mållös. Han tog av sig sin hjälm och lät den falla till marken. Han satte sig på en sten vid stranden, med ansiktet mot floden. Där satt han orörlig, och ingen vågade störa honom.

Männen stodo mumlande samman och sågo på honom, och även Toke stod tyst och visste sig ingen råd. Spof och Fastes skrivare buro de sårade ombord.

Till sist reste sig Orm. Han gick fram till Toke och knäppte av sig svärdet Blåtunga. Det gick en skräck genom alla när de sågo detta.

– Jag går till patzinakerna, sade han. Du skall vänta här med skeppet i tre dagar. Om Svarthöfde kommer tillbaka, skall han ha svärdet. Om ingen kommer, skall du taga det hem till Harald.

Toke tog emot svärdet.

– Detta är illa, sade han.

– Skatten skall du dela rättvist, sade Orm, såsom den skulle delats om jag själv levat. Det är ringa lycka den haft med sig till Tostes ätt.

ÅTTONDE KAPITLET

Hur Orm löste Svarthöfde och mötte en gammal vän

Orm tog Fastes skrivare med sig och gick att leta bland de fallna patzinakerna. Där funno de en sårad, en ung man, som fått en pil i sidan och en annan genom knäet. Han såg ut att vara vid gott mod och satt och gnagde på ett stycke torkat kött, med en lång träflaska i sin andra hand. Hans häst betade bredvid honom.

Denne man kunde förstå något av vad skrivaren sade, och han blev glad när han fann att de inte kommit för att taga hans huvud. Orm lät skrivaren säga att de ville hjälpa honom till häst och följa med honom till hans by. När skrivaren upprepat detta flera gånger, nickade patzinaken och visade på sitt knä. Pilen hade gått rakt igenom, från sida till sida innanför knäskålen, så att spetsen stack ut på innersidan, och han hade inte själv förmått få ut den. Orm skar nu upp hans skinnbyxa och lirkade med pilen en stund och förde pilskftet inåt tills hela järnuddan kom fram, så att den kunde skäras av och skftet dragas ut. Patzinaken knäppte med fingrarna, medan Orm höll på med detta, och visslade sakta; och när det var färdigt, satte han sin flaska för munnen och tömde den. Den andra pilen hade han själv dragit ut.

Orm tog nu fram en näve silver och gav honom. Mannens ansikte lyste upp vid detta, och han tog villigt emot det.

I närheten stodo hästar kvar hos sina fallna herrar. De veko undan när Orm och skrivaren kommo dem nära; men när patzinaken kallade på dem med ett särskilt läte, kommo de fram till honom och läto sig fångas.

De hjälpte nu den sårade till häst; sitt skadade ben lade han upp över sadeln och red lika bra på så sätt. Skrivaren var ovillig att följa med; men Orm sade kort att så skulle det vara.

– Om du tredskas, vrider jag av dig nacken, sade han. Det är jag som blir deras fånge, inte du.

Skrivaren mumlade att en ämbetsman i skatteverket inte hade med detta att göra, men han fogade sig likväl, och det blev inte mera talat om detta.

De redo nu in i gräsländet, som var patzinakernas rike. Ett värre land, sade Orm efteråt, finge man leta efter länge, och dock kanske utan att kunna finna

något sådant; ty där syntes varken skog eller vatten eller djur eller människor, utan endast gräs och den tomma rymden, och därtill stundom en sorts stora råttor som slunko undan bland grästuvorna. Två gånger höll patzinaken in sin häst och pekade på marken och talade med skrivaren så gott han kunde, så att denne steg av hästen och plockade de örter han pekade på. Dessa hade breda blad, och dem lade han runt sitt knä och band fast dem med en bågsträng. Därav tycktes smärtan i hans sår lindras, ty han red vidare utan att förtröttas.

När solen nått sin halva middagshöjd kommo de till patzinakernas läger, som låg i en sänka där en bäck rann fram; längs bäcken stodo tält i hundratal. Det blev stort larm av hundar och barn när de kommo, och lägret var fullt av hästar och män. Patzinaken red stolt fram med sina fångar, och när han hjälpts av hästen, visade han det silver han fått och pekade på Orm.

Orm lät nu skrivaren säga att han ville tala vid deras hövding. Ingen såg ut att förstå vad han sade, men till sist kom en mycket hjulbent man som förstod honom och kunde svara på hans eget språk.

– Säg honom detta, sade Orm: Mina båda söner, som äro mycket unga, blevo edra fångar under striden vid forsarna denna natt. Jag är en hövding, och jag har kommit för att köpa dem fria. Och jag har kommit vapenlös för att visa min vänskap och min ärlighet.

Den hjulbente drog tankfullt i sitt långa läppskägg och talade en stund med den sårade mannen som fört dem dit. Deras sladder ljöd mera som ugglors läten än som människors tal, tyckte Orm, men de syntes likväl förstå varandra utan besvär. Många av dem som stodo omkring grinade brett åt Orm och togo fram sina knivar och drogo dem tvärs över sin hals. Detta var den värsta stunden, sade Orm efteråt; ty det kunde betyda att de redan skurit halsen av sina fångar. Men han hoppades att de endast tänkte göra så med honom själv. Detta syntes honom vara ett mindre bekymmer, om Svarthöfde kunde bli räddad.

Han sade till skrivaren:

– Fråga honom detta: leva de båda fångarna?

Den hjulbente nickade och kallade på tre män, som trädde fram. Det var dessa som ägde fångarna.

Orm sade:

– Säg dem detta: Jag vill återköpa fångarna för mycket silver. De äro mina söner.

De tre männen började pladdra, men den hjulbente sade nu att Orm och skrivaren skulle följa med till hövdingarna. De kommo till tre tält som voro större än de andra, och i det mellersta gingo de in.

Tre gamla män i skinnpälsar och med rakade huvuden sutto på fårskinn på marken, med benen i kors under sig, och åto välling ur en stor lerskål. Den hjulbente blev stående vid ingången och tecknade åt Orm och skrivaren att hålla sig tysta. De tre gamla åto med värdighet, blåste på skedarna och smackade belåtet. När skålen var tom, slickade de sina skedar och stoppade dem på sig, och först därefter låtsades de bli varse dem som kommit in.

En av dem nickade åt den hjulbente. Han bugade sig och började tala, och hövdingarna sutto rapande med liknöjd min.

Den som satt i mitten var mindre än de båda andra och hade stora öron. Han lade huvudet på sned och tittade noga på Orm. Den hjulbente hade nu pratat färdigt, och det blev tyst. Den lille kraxade några ord, och den hjulbente bugade sig med vördnad och tog skrivaren med sig och gick ut.

Därpå sade den lille hövdingen långsamt:

– Du är välkommen, Orm Tostesson! Det kan vara bäst att vi ej låtsas om att vi känna varandra. Och det är sant att det är länge sedan vi möttes. Lever ännu Ylva, kung Haralds dotter, som lekt vid mina knän?

Orm drog en djup suck. Han kände igen honom så snart han börjat tala. Det var Felimid, den ene av kung Haralds gycklare.

– Hon lever och minns dig gott, sade Orm, och det är hennes son som nu är fången här. Detta är i sanning ett möte att häpna vid, och må det vara gott för oss båda. Är du hövding bland patzinakerna?

Felimid nickade.

– Man får hålla till godo med vad som bjuds, sedan åldern kommit, sade han. Men jag skall inte klaga.

Han talade nu med de båda andra hövdingarna och ropade åt tältets baksida. En kvinna kom in med en stor dryckeskanna, och den gick runt bland dem och var snart tom. Kvinnan fyllde den på nytt, och när den åter tömts, reste sig de båda hövdingarna mödosamt och gingo ut.

– De skola sova nu, sade Felimid till Orm när de blivit ensamma. Det är så med dessa människor att de lätt bli druckna, och då lägga de sig genast att sova halva dagen. De äro enkla själar. Men nu kunna vi sitta ostörda samman, du och jag. Du har haft en lång ritt och må vara hungrig?

– Det är som du säger, sade Orm. Nu har min sorg lättats, sedan jag mött dig, och det är tre ting jag längtar efter: att få återse min son och att få äta och dricka.

– Du får se honom när vi gjort upp om hans lösen, sade Felimid; ty silver kommer han att kosta dig, fast du är min vän, eljest skulle hela stammen bli rasande. Men nu skall du vara min gäst.

Han ropade åter befallningar, och sex kvinnor kommo in och började sätta fram föda på en matta som de bredde ut på golvet.

– Dessa äro mina hustrur, sade Felimid. Det kan synas mycket för en gammal man, men så är bruket här. Och något måste jag ha mot längledsnaden, sedan Ferdiad dött och gycklandet tagit slut.

– Det är en sorg att höra detta om din broder, sade Orm. Hur dog han? Och hur kommo ni hit?

– Ät nu du, så skall jag berätta; jag är mätt redan. Öl ha vi inte här, men detta är den dryck vi göra av stomjölk. Smaka på den: sämre kan man dricka.

Det var en klar dryck, sötsur i smaken, som det knappt fanns mycket gott att säga om, tyckte Orm. Men det märktes snart att det fanns styrka i den.

Erins mästare trugade nu Orm att äta allt som fanns, och ropade till kvinnorna efter mera, och under tiden berättade han hur det varit med honom och hans broder.

– Vi drogo vidare i världen, såsom vi sade dig när vi skildes, och kommo till storfursten i Kiev. Hos honom voro vi i två år och gycklade till allas glädje och njöto stor heder; men då märkte vi att vi började lägga på hullet. Då grepos vi av ängslan och bröto upp, fast alla ville hålla oss kvar; ty innan vår tid var slut ville vi komma till kejsaren i Miklagård, såsom vi tänkt från början. Men dit kommo vi aldrig, ty vid forsarna togos vi av patzinakerna. De funno oss för gamla för att vara till nytta och ville döda oss för att sätta upp våra huvuden på stänger, såsom deras vana är. Då gjorde vi konster för dem, av våra enklaste, tills de lade sig på magen i krets omkring oss och tillbådo oss. Men släppa oss ville de inte; och sedan vi börjat förstå deras språk togo de oss till hövdingar, för vår vishets och trollkunnighets skull. Vi vande oss snart vid detta, ty det är lättare att vara hövding än gycklare. Dessutom hade vi sedan en tid förstått att också till oss åldern till sist börjat komma. Det är sant som ärkebiskop Cormac Mac Cullenan sagt i gamla tider: Den vise, när han nått femtio år, skall ej mera gå vettlös av starkt rus, ej heller rasa i älskog i vårnätters kyla, ej heller dansa på sina händer.

Felimid smuttade på sin kanna och nickade sorgset.

– Så är det, fortsatte han; och det var detta min broder Ferdiad glömde den gång en av hans kvinnor fått tvillingar av mankön. Då drack han mycket av denna jästa stomjölk och dansade på sina händer inför allt folket, liksom judarnas konung inför Gud; och i den dansen föll han omkull och blev liggande, och när vi lyfte upp honom var han död. Jag sörjde honom mycket, och jag sörjer honom alltjämt; men ingen kan säga annat än att det var en god död för en mästergycklare. Och sedan dess har jag stannat i lugn hos dessa patzinaker. De

äro som barn och vörda mig mycket, och det är sällan de göra mig emot utom när de draga på huvudjakt. Det är en gammal vana hos dem, som de inte kunna låta bli. Och nu vill jag höra om dig och ditt.

Orm berättade nu för honom allt han ville veta. Men han tänkte sig för när han kom till skatten vid forsarna och sade att den bestod av tre säckar silver; ty han ville inte mista mer än nödigt av den, när det komme till lösen för Svarthöfde och Ulf. Till sist berättade han om striden, och när han slutat sade Felimid:

– Det var en lycka att din son och din fosterson blevo tagna levande, och det skedde för deras ungdoms skull. De som togo dem ha räknat med att få god förtjänst av dem genom att sälja dem till araber eller byzantiner. Därför får du vara beredd att betala dem dyrt, och det är tur att du har en skatt till hands.

– Jag skall betala vad du finner skäligt, sade Orm, och att kung Haralds dotterson blir dyr är inte mer än rätt.

– Jag har inte sett honom ännu, sade Felimid, ty mina mäns rövertåg lägger jag mig inte i utom när det behövs. De äro alltid på jakt efter män och byte vid forsarna. Men nu är det tid att få detta färdigt.

De gingo nu ut ur tältet, och Felimid ropade befallningar. De båda andra hövdingarna väcktes och kommo ut; och när Felimid satt sig samman med dem och Orm på grässluttningen, kommo alla i lägret springande och ställde sig omkring i krets. Nu bragtes de båda fångarna, ledda av de män som tagit dem. De voro bleka båda, och Svarthöfde var blodig i håret. När de sågo Orm lyste de upp; och det första Svarthöfde sade var detta:

– Var har du svärdet?

– Jag kom vapenlös hit för att få er fria, sade Orm. Det var mitt fel att ni blevo fångna.

– De kommo över oss bakifrån bland klipporna, sade Svarthöfde dystert, och vi hunno intet göra.

– De slog oss i huvudet, sade Ulf Glade, och sedan visste vi ingenting mera förrän vi vaknade bundna på hästrygg.

Nu talade Felimid till de andra båda hövdingarna och till de män som tagit fångarna, och det blev lång överläggning om den lösesumma som skulle krävas.

– Så är seden här oss, sade han, att alla som varit med i striden skola ha sin del i lösesumman, men de som tagit fångarna skola ha dubbel lott. Nu har jag sagt dem att Svarthöfde är din son, och att du är en hövding bland ditt folk; men att han är en stor konungs dotterson har jag förtegit, ty eljest skulle summan bli alltför stor.

Till sist blev det bestämt att de skulle rida till skeppet nästa dag, och för Ulf

Glade skulle så mycket silver betalas som rymdes i fyra av patzinakernas toppmössor. Men Svarthöfde skulle lösas med så mycket silver som han själv väjde.

Orm fann detta vara en dryg lösen. Men när han tänkte på hur det varit för honom denna morgon, när han fått veta att Svarthöfde var fången, tyckte han likväl att allt gått bättre än han hade hoppats.

– Han är inte tung, sade Felimid tröstande. Det hade varit värre för dig om du själv skulle vägts upp. Och en son är mer värd än silver. Jag kan se på honom att han är Ylvas son. Det är min sorg att jag själv inte har någon. Jag hade en men han dog späd, och nu har jag endast döttrar. Ferdiads söner få bli hövdingar efter mig.

Fram på dagen kommo patzinaker till lägret, som varit vid forsarna och hämtat sina sårade. Sina döda hade de låtit ligga, ty det var ej bruk hos patzinakerna att göra sig besvär med dem, utom när det var en stor hövding som dött. Men de voro misslynta över att Orms män skaffat bort sina döda, så att de gått miste om deras huvuden. De tyckte nu att det inte vore mer än rätt att Orm också finge betala dem för denna förlust.

Felimid röt argt åt dem och fann saken oskälig; men när de envisades sade han till Orm att man inte finge gå hårt fram mot dem i detta, ty deras iver efter huvuden vore en galenskap som man inte kunde göra något åt.

Orm blev missmodig och tyckte att det såg ut som om dessa patzinaker tänkte skinna honom in till knotorna. Men eftersom han var i deras våld, kunde han inte gärna säga emot dem. Likväl betänkte han med smärta att hans silversäckar skulle bli mycket lättade av den dryga lösesumman för pojkarna och därtill skulle komma allt det som fölle på hans egna mäns lott. Men sedan han tänkt en stund fann han på råd.

– Jag skall lösa mina mäns huvuden, när du råder mig till det, sade han till Felimid; och det skall bli så att de vinna mera än de kunnat vänta. När vi hämtade skatten hade vi brått, emedan vi fruktade att bli anfallna av övermakt. Därvid brast en av säckarna, och det mesta av dess innehåll rann i vattnet, och det var sköna silvermynt allt. Och för vår brådskas skull kunde vi intet göra för att samla upp allt detta mynt. Därför ligger alltjämt tredjedelen av skatten kvar där den låg; och om dina män inte äro rädda för vatten, kunna de där vinna stor rikedom.

Han beskrev nu stället, och hur det lätt kunde kännas igen på stenarna som lågo på hällen. Felimid översatte vad han sagt, och innan han nått till slutet började unga män gå till sina hästar för att bli de första vid detta silverfiske.

Felimid ställde nu till gästbud och sade att de skulle ha glädje tillsammans, han och Orm, för gamla tiders skull. Han talade mycket om kung Harald och om sin broder, och han drog sig även till minnes den gång de gästade Orm och hjälpt fader Willibald att omvända hedningar.

– Men nu ha Erins mästare slutat, sade han, och av gott gyckel finns nu ingenting kvar. Vi voro de båda sista av släkten O’Flann, som gycklat för kungar alltsedan konung Conchobar Mac Nessas dagar. I min ensamhet här har jag försökt att lära ungdomar något litet av min konst, men det har inte velat lyckas. Pojkarna äro odugliga helt och hållet, och när jag då tog flickor och försökte lära dem dansa på mästergycklares sätt, hade inte heller de förstånd nog att fatta denna konst, fast jag allvarligt bemödade mig och visade dem hur allt skulle göras. Men det är sant att de inte voro fullt så usla som pojkarna i denna stam; och det fanns en som kom så långt att hon hjälpligt kunde dansa på händerna och själv blåsa pipa till sin dans. Men inte mer heller; och varken hennes pipande eller vippandet med benen blev som det skulle.

Han spottade framför sig och skakade på huvudet.

– Av detta blev hon så högmodig, fortsatte han, fast hon endast var en fåkunnig lärning, att jag tröttnade på att se henne och skänkte henne till Gzak. Denne Gzak har du nog hört talas om, ty han är en av de tre mäktigaste männen i hela världen. Han är alla patzinakers högste hövding och betar mest nere på Krim; och han blev glad åt flickan, ty han är en enfaldig själ och förstår inte mycket i sådana ting. Sedan skänkte Gzak henne till kejsaren i Miklagård, till tack för stora vänskapspenningar som kejsaren sänt honom. I Miklagård må de ha det illa ställt med dans och gyckel; ty där dansade hon inför kejsaren och hans hov och vann stort beröm, tills hon efter ett år dog av högmod. Och nu har jag bekymmer för detta; ty i vintras sände Gzak bud till mig och ville ha två nya danserskor av samma sort, för att åter kunna glädja kejsaren. Dem håller jag nu på med. De förbittra mig mycket med sin enfald och otymplighet, fast jag valt dem med omsorg. De äro ingenting att se för dig, Orm, ty du har sett mig och min broder. Men de kunna få visa sig om du så vill, och kanske det kan roa dina pojkar att se dem.

Orm sade inte nej till detta, och Felimid ropade befallningar. Det blev jubel och stoj när detta hördes.

– Hela stammen är stolt över dem, sade Felimid, och deras mödrar tvätta dem med söt mjölk varje morgon för att få dem klara i skinnet. Men de komma aldrig att lära sig dansa på det rätta sättet, hur mycket besvär jag än gör mig.

Det breddes nu ut mattor på den öppna platsen framför hövdingarna, och män kommo med facklor. Därpå trädde danserskorna fram, under sorl från hela

stammen. De voro välväxta och sågo ut att vara tretton eller fjorton år gamla. De hade röda hättor över sitt svarta hår och band av gröna glaspärlor kring bröstet och voro klädda i vida byxor av gult silke från serernas land som voro knutna vid anklarna.

– Det är länge sedan jag såg danserskor sist, sade Orm; det var när jag tjänade min herre Almansur. Men det vet jag att jag aldrig sett några som tett sig näpnare än dessa.

– Det är inte utseendet det kommer an på, utan konsten, sade Felimid. Men deras klädedräkt har jag själv tänkt ut, och den kan vara värd beröm.

Danserskorna hade med sig tvenne pojkar i samma ålder, som satte sig på huk och började blåsa pipa; och de båda flickorna hoppade nu omkring i fackelskenet, i takt med piporna, och gjorde snabba skutt och kråmade sig och studsade baklänges och snurrade runt på ett ben, så att alla utom Felimid sutto i stor belåtenhet. När de slutat, kom ett jubel emot dem, och de sågo förnöjda ut när de märkte att även främlingarna tyckte om deras dans. Därpå tittade de skyggt på Felimid. Han nickade liknöjt åt dem och vände sig till Orm.

– Jag säger ingenting om detta, sade han; ty därav skulle de bli ledsna, och hela stammen också. Och i kväll göra de så gott de kunna, när det finns främlingar som se på. Men pipblåsarna äro min största sorg, ty de äro värre än flickorna. Och ändå äro de kazariska slavar som fått öva sig mycket; och kazarerna hållas för att vara goda pipblåsare. Men det är bara tomt prat.

Nu började de en ny dans; och efter en kort stund röt Felimid i ilska, så att allt stannade av.

– Min broder Ferdiad har tur som slipper att höra detta, sade han till Orm. Han var känsligare än jag.

Han ropade till pipblåsarna, och den ene kom fram och lämnade honom sin pipa.

Det kom en trolldom i pipans ljud, när Felimid själv började blåsa. Det var som han blåst lust och lycka, skämt och skratt, kvinnofägring och blänk av svärd, morgonskimmer över en sjö och vind över en vårmärk. Svarthöfde och Ulf sutto vaggande fram och tillbaka och sågo ut att ha svårt att bli sittande; de båda hövdingarna vid Felimids sida nickade saligt och föllo i sömn; patzinakerna stampade och slog händerna samman, skrattade och gräto; och danserskorna foro omkring som om de förvandlats till yrande fjun av blåsten från Felimids pipa.

Han tog pipan från munnen och vippade nöjd med sina stora öron.

– Detta gick skapligt, sade han.

– Det är min tro, sade Orm, att ingen sådan mästare finns som du, och det är inte märkligt att dessa män tillbådo dig när du först kom till dem. Men ingen skall kunna förstå hur du kan få sådan ton ur den pipan.

– Det är den godhet som finns i pipans trä, när pipan är rätt gjord, sade Felimid; och den godheten kommer fram när pipan blåses av en som har samma sorts godhet i sin själ, och därtill tålmod att leta ut vad pipan gömmer. Men i den själen skall det inte finnas trä.

Fastes skrivare kom fram och föll på knä framför Felimid och bad att få låna pipan. Det rann tårar utför hans kinder.

– Vad vill du med den? sade Felimid. Kan du blåsa pipa?

– Nej, sade skrivaren. Jag är ämbetsman i skatteverket. Men jag skall lära mig. Jag vill bli kvar hos dig och blåsa pipa.

Felimid räckte honom pipan. Han satte den till munnen och började blåsa. Stundom fick han fram ett pip, men eljest ingenting, och patzinakerna vred sig av skratt vid hans fåfänga möda. Men han fortsatte, blek och med stirrande ögon, och Felimid såg allvarligt på honom.

– Ser du något? frågade Felimid.

Skrivaren lämnade pipan tillbaka och skakades av en snyftning.

– Jag ser det du blåste, sade han.

Felimid nickade.

– Du kan få stanna, sade han. Jag skall lära dig. Du kan bli god nog att blåsa inför kejsaren, när jag fått dessa flickor färdiga. Pipan må du behålla.

Därmed slöts denna kväll; och nästa morgon redo Felimid och hans gäster till skeppet, med stort följe av patzinaker. Men innan de bröto upp gav Felimid avskedsskänker. Orm och Svarthöfde och Ulf fingo var sin kniv med guldsirater på handtaget och konstriks silverslida; och åt Ylva gav han dem en packe seriskt silke. De tackade honom för detta och funno det vara illa att de ingenting skönt hade att ge honom tillbaka som vänskapstecken.

– Det är få ting jag bryr mig om, sade Felimid, och silver och guld höra ej till dem. Därför är skadan inte stor, ty er vänskap har jag ändå. Likväl funnes det väl alltid något som jag kunde önska i gengäld, om tillfälle skulle komma. Har du, Orm, ännu kvar dina stora hundar?

Orm sade att de alltjämt trivdes väl hos honom, och att det funnits fjorton stycken när han reste hemifrån.

– Snart är nu du, Svarthöfde, en vuxen härman, sade Felimid; och det blir nog så att du kommer att ge dig ut på långfärd, när du börjat så tidigt. Kanske du då

far till Kiev, och kanske till Miklagård. Och om så skulle bli, då skall du taga med dig två eller tre av de stora hundarna till mig. De vore i sanning en vänskapsskänk, och den bästa av alla; ty de stamma från Erin, de som jag.

Svarthöfde sade att så skulle det bli, om han komme dessa vägar; och därmed bröto de upp från lägret. Fastes skrivare nickade åt dem när de redo förbi honom, men han hade nu viktigare ting att syssla med; han satt samman med de kazariska slavarna och övade sig flitigt på pipa. Både Svarthöfde och Ulf skulle gärna ha stannat längre hos patzinakerna, för att glädjas åt dans och annan lustighet. Men Orm var otålig att komma tillbaka till skeppet och sina män; dessutom kände han sig halvnaken och illa till mods, sade han, när han inte hade Blåtunga vid sin sida.

När de nalkades floden, stannade patzinakerna ett stycke från stranden, så att det ej måtte komma till tvist med Orms män; och varken fångarnas ägare eller de andra ville släppa Svarthöfde och Ulf ifrån sig innan lösen betalats. Orm gick ensam mot skeppet, och när männen sågo honom höjde de glada rop och rodde i land. Toke räckte honom svärdet och ville veta hur allt gått för honom. Orm berättade om Felimid och hans vänskap och hur allt gjorts upp, och om den lösen han skulle betala för Svarthöfde och Ulf Glade.

Toke skrattade belåtet.

– Inte heller vår lycka har varit att klaga på, sade han, och silver lär du inte behöva öda för att få pojkarna fria. Nio patzinaker äro i vår hand och räcka gott till lösen; de ligga bundna ombord.

Han sade att Spof och Långe Staf och många av de andra inte kunnat styra sig vid tanken på allt det myckna silver som spillts i vattnet.

– De nödde mig och tiggde tills jag gav med mig, sade han; och Spof med tjugo män gav sig åstad längs högra stranden, där ingen fara kunde hota. Mellan tvenne forsar togo de sig över floden, på ett ställe där de knappt behövde simma, och i skymningen gingo de varsamt fram mot stället där skatten legat. De hörde glada rop och sågo betande hästar, och de kommo över dessa patzinaker i färd att fiska silver. Alla blevo fångna utan besvär, ty de voro vapenlösa och grepos innan de hunno upp ur vattnet. Där fingo också männen mycket silver som patzinakerna fiskat upp åt dem. Och nu höllo vi just råd på skeppet om att lösa en av fångarna och sända honom till sitt folk, för att få dig och pojkarna fria.

Orm sade att dessa nyheter i sanning voro goda, fast kanske patzinakerna inte skulle tycka detsamma. Han stod nu en stund tankfull i tvekan.

– Jag skall inte kräva lösen för dessa fångar, sade han. Och för detta skall ingen på skeppet lida förlust, utom endast jag själv. Men de skola ej släppas

förrän pojkarna äro fria.

– Du är en stor hövding, sade Toke, och må handla därefter. Men detta är givmildhet mot män som knappt äro värda den. Det var de som först sökte strid mot oss, inte vi mot dem.

– Du känner inte Felimid, sade Orm. Han är värd en gåva. Och i detta skall det bli så som jag själv vill ha det.

Han och Toke hämtade nu en säck silver och buro den emellan sig bort till de väntande patzinakerna. Dessa sprungo om varandra och mätte mössor, för att finna den rymligaste. Men Felimid blev förtretad vid detta och tog av sin egen mössa och befallde att silvret skulle mätas upp i den, och därvid fick det bli.

Män skickades att leta bland gammalt virke, som låg vid dragspårets början, och kommo tillbaka med en stång. Denna lades över en sten och jämkades så att den vägde jämnt, och Svarthöfde satte sig ytterst på dess ena ända. Över den andra lade patzinakerna sadelpåsar, och i dessa öste Toke silver ur säcken tills Svarthöfde lyftes. Alla patzinakerna, sade Felimid, voro ense om att detta vägande skedde på hövdingasätt; ty de menade att om Svarthöfde klätt av sig naken skulle silver sparats utan att de kunnat komma med invändningar.

När detta var färdigt, gick Toke tillbaka till skeppet med det silver som blivit över, och Orm sade till Felimid:

– Jag har haft mycken lycka på denna färd, och det har inte varit den minsta att jag mött dig. Du gav oss vänskapsgåvor när vi redo från ditt läger, och nu har jag en åt dig i gengäld. Här kommer den.

Toke hade låtit lösa de fångna, och Felimid och hans män sågo dem med häpnad.

– Det är de som redo för att fiska silver, sade Orm. Mina män gingo dit i samma ärende och togo dem. Och nu ger jag dig dem tillbaka utan lösen, fast mången kan finna detta vara en handling av stor enfald. Men så är det, Felimid, att med dig vill jag ej driva handel.

– Du är värd all din lycka, sade Felimid.

– Med de stora hundarna skall det likväl bli såsom vi gjort upp, du och jag, sade Svarthöfde. Jag har dem med mig när jag kommer denna väg. Och det dröjer kanske inte länge, ty jag tror mig vara vuxen nu sedan jag vägt i silver.

– Mätte du ha danserskor tvättade i mjölk när vi komma, och lika vackra som de vi sågo nu, sade Ulf Glade.

Felimid rev sig bak örat.

– Det är vad du tycker gubben duger bäst till, sade han, att ha danserskor till

reds när ni komma. Men jag skall välja dem med omsorg bland de fulaste, och ha dem tvättade i stallning; ty eljest kunde fåvitsk ungdom kanske finna dem vara en god sak att stjäla från gamle Felimid, sedan han haft allt besväret med dem.

De sade farväl till den gamle mästergycklaren och hans patzinaker och gingo tillbaka till skeppet och lade ut till hemfärd. De sårade syntes stå sig väl, och även Olof Sommarfågel, som var svårast träffad, var vid gott mod. Männen togo villigt i vid årorna fast de nu hade lång rodd motströms framför sig. Sones sju söner voro muntrast av alla ehuru de hade tvenne bröder ombord som skulle begravas samman med de andra döda vid första lägerställe. Toke tyckte att denna resa i sanning varit sällsam så långt som hit; ty lång väg hade de farit och vunnit mycket, och likväl hade han ännu ej haft Rödnäbba ute. Men han trodde att hon kanske skulle få mera att göra på hemfärden, med så mycket guld att vakta. Ulf och Svarthöfde sutto i stor belåtenhet och berättade för männen om allt de varit med om hos patzinakerna. Orm själv var den ende ombord som satt i tankar.

– Har nu ånger kommit över dig för att du släppte fångarna utan lösen? frågade Toke.

– Så är det inte, sade Orm. Men min lycka har varit alltför god. Därför kommer en ängslan över mig, och det vore väl att veta hur de ha det därhemma.

NIONDE KAPITLET

Om hemkomsten och hur Olof Sommarfågel lovade att bli kristen

De begrovo sina döda, på en plats där dessa kunde få vila ostörda, och foro uppför den stora floden utan äventyr, med god hjälp av vind och segel. Det gick smått med bättringen för Olof Sommarfågel; hans matlust var dålig, och såret ville inte läkas; och det blev tal om att lägga till vid Kiev för hans skull och få läkekunnig hjälp. Men själv ville han inte veta av detta, ty han var lika ivrig som Orm att komma fort hem. Männen rodde villigt vidare, ty de kände sig nu rika alla och ville inte öda silver bland främlingar.

När de nådde Bäverfloden och fingo sträng rodd, tog Svarthöfde till åran som de andra; han sade sig nu höra till de vuxna. Det var tungt för honom; men fast han rodde håll på sina händer fortsatte han dock, tills hans tur kom att bli avlöst. För detta vann han beröm av själve Spof, som inte slösade med sådant.

Vid dragstället fanns det gott om oxar i den by där de varit och tingat, så att färden över land gick lättare denna gång. Men när de nådde dregovitjernas by, där bina och björnarna voro, rastade de i trenne dagar på sitt gamla lägerställe och läto de kloka käringarna i byn se till Olof, som blivit sämre av att släpas över land. Dessa revo i hans sår och dröpo in saft av myror och malört, tills han skrek högt av smärta. Detta var ett gott tecken, sade käringarna: ju värre han skrek desto bättre. De smorde såret med en salva av bäverfett och gävo honom att dricka av en bitter dryck, som styrkte honom mycket. Från sin by hämtade de nu stora fång friskt hö jämte tvenne feta unga kvinnor. Käringarna klädde av Olof och tvättade honom med björksave samt bäddade ned honom på björnskin i höet, med en av de unga kvinnorna på var sida för att hålla värmen; därpå gävo de honom mera av den bittra drycken och höljde över dem med oxhudar. Han somnade snart och sov två nätter och en dag i god värme; och när han vaknade ropade de unga kvinnorna att han börjat komma till hälsa. Käringarna fingo rikligt betalt för detta; och även de unga kvinnorna blevo gott lönade, fast de med allvar vägrade att hålla värmen hos någon annan.

Olof Sommarfågel bättrade sig snabbt efter detta. När de nådde polotjanernas stad var hans sår läkt, och han kunde åter äta och dricka lika bra som de andra. Här gästade hövdingarna åter Faste och berättade för honom hur hans skrivare

kommit bort, utan att han såg ut att lägga detta mycket på sinnet.

I denna stad kände sig männen som hemma; och sedan de i trenne dagar berusat sig och plägat älskog här, till stor glädje för det fattiga folket i staden, foro de i maklighet utför Dyna i de dalande lövens tid och nådde havet när frostnätterna börjat.

En morgon vid Ösyssla kommo estniska rövare över dem, i fyra små skepp fulla av män. Spof såg dem först, när de stucko fram ur dimma, och fick genast roddarna att taga i vad de kunde; och när esterna kommo för att lägga ombord, med två skepp på var sida, gjorde han en snabb vändning och fick ett skepp rammat, så att det sjunkande rodde mot land. Ett annat kom upp långsides och fick järnhakar och gripklor ombord; men innan mera hann ske, hoppade Sones söner över till esterna, sköldlösa och med glada rop och foro fram med svärd och yxor så att de fingo skeppet avröjt utan att stor hjälp behövdes. När de andra esterna sågo detta, förstodo de att de mött bärsärkar och rodde hastigt undan.

Sones söner fingo mycket beröm för detta, men några bland dem voro misslynta och började tala illa om sin fader. En hade mistat två fingrar, en annan fått kinden fläkt av ett spjut, på den tredje var näsan krossad, och även de andra hade märken. De som skadats mest sade att detta var den gamles fel, som lockat dem till överdåd med sitt prat, ty de hade varit säkra på att förbli oskadda. Men de övriga voro emot dem och sade att allt vad den gamle lovat var att sju skulle komma levande hem, men om sår och skråmor hade han ingenting sagt; och om detta höll det på att komma till slagsmål mellan bröderna. Orm och Toke lugnade dem med kloka ord, och färden fortsattes utan att mera hände.

De hade nu segling i gott väder hela vägen från Ösyssla hem till åmynningen. Härunder mätte Orm ut silver till varje man ombord, både deras lega och deras del i skatten. Ingen blev missnöjd, ty han tog till större lott för var man än vad någon kunnat vänta.

En morgon i dagningen, när Toke stod vid styråran och alla sovo, satt Orm bredvid honom och kände sig mörk till mods.

– De flesta skulle känna sig muntra i dina kläder, sade Toke. Allt har gått väl, stor rikedom har du vunnit, och snart äro vi hemma.

– Det är en oro som kommer över mig, sade Orm. Och guldets tynger mig.

– Hur kan guldets tynga dig? sade Toke. Nu är du rik som en kung, och kungar bruka inte sitta hänghuvade för sin rikedom skull.

– Det är för mycket för mig, sade Orm dystert. Du och Olof skola ha er goda del, men det är likväl för mycket. Jag har lurat männen med detta och sagt att det är kram för kvinnor i kistorna. Och för det har jag olycka att vänta.

– Du oroar dig tidigt, sade Toke. Ingen vet vad kistorna rymma; kanske det är silver i dem också. Och det du sade om kvinnokram var klokt, och jag skulle gjort som du; ty även de bästa män bli lätt vildsinta när de veta att guld finns nära.

– Nu säger jag detta så att Gud hör mig, sade Orm. En av kistorna skall jag nu öppna; och är det guld i den, då delar jag ut bland männen vad som finns i den kistan. Sen ha vi tre kvar; och av dem skall du ha den ena, och den andra blir Olofs, och den tredje blir min. Och när jag nu sagt detta, känns det bättre för mig.

– Du gör som du vill, sade Toke, och nu behövs det ingen skinnhandel mera för min del.

Orm hämtade en av de små kistorna och ställde den framför dem och skar av de röda snörena med kejsarens insegel. Den var stängd med starkt lås; han satte in sin kniv och Tokes och bände tills låset brast. Han lyfte locket och båda sågo i tystnad på innehållet.

Fafner ej
i forna dar
ruvade
på bättre rede,

sade Toke fromt; och på detta svarade Orm ingenting, fast det eljest var hans vana att visa sig lika god när Toke gjorde vers.

Solen hade nu kommit upp och lyste på kistan. Den var full av guld, som inte hade mörknat av att ligga i floden. Det mesta var mynt av många olika slag, som fyllde kistan till randen; och bland myntet lågo smycken bäddade: ringar, stora och små, kättingar och länkar, spänger och bucklor och annat sådant; – liksom vackra bitar fläsk i tjock ärtvälling, tyckte Toke.

– Det blir något för kvinnorna, när vi öppna kistorna hemma, sade han. Bara de inte bli galna av glädje vid synen.

– Det blir inte lätt att få detta rättvist delat, sade Orm.

Männen hade nu börjat vakna. Orm sade dem att en av kistorna med kvinnokram skulle delas ut bland dem, och att dess innehåll visat sig vara över förväntan.

Delandet räckte hela dagen. Det blev åttiosex mynt, stora och små, åt varje man; och därtill lika del åt de döda, till skifte bland arvingar; samt styrmansdelen åt Spof, som var det fyrfaldiga. Med smyckena var det svårast, och stundom fanns ingen annan råd än att hugga ringar och annat i stycken för att få rättvis

delning; men ofta jämkade männen med varandra och gävo mynt emellan för att få ett skönt smycke helt. Mellan några artade det sig till träta, men Orm sade att de finge vänta att slåss tills de kommit i land. Bland männen funnos sådana som aldrig förr sett ett guldmynt; när Spof sagt dem hur mycket silver det gick på guld, sutto de stirrande, med huvudet i sina händer, och förmådde inte bli kloka på hur rika de voro, fast de ansträngde sig mycket.

När allt var färdigt, sutto många av männen idogt vid sömnad, för att göra sig rymligare bälten; andra gnedo och putsade sitt guld, för att få det klarare; och glädjen var stor hos alla när de talade om sin lycka och om hemkomsten och det stora rus som då skulle drickas.

De nådde åmynningen och rodde upp i ån tills de kommo till en bonde vid stranden som Orm kände; där drogo de upp skeppet bland kras av ny nattis och satte det i skjul och fingo hästar lejda. Några av männen drogo nu till sitt, men de flesta voro kvar i flocken.

Spof stod tveksam. Kanske vore det bäst, sade han till Orm, att han stannade hos bonden på detta ställe, som sades vara en god man, för att till våren finna skepp hem till Gotland.

– Men det blir en oviss vinter för mig, sade han bekymrad. Ty vilken bonde är så god att han inte genast slår ihjäl mig i min sömn, om han får veta vad jag har i mitt bälte? Och alla dräpa gärna gutar, utan att fråga sig för, för den rikedomsskull de tro dem äga.

– Du skall följa med mig, sade Orm, och vara min gäst över vintern; det är inte mera än du förtjänt. Sedan kan du draga hit och finna skepp hem när våren kommit.

Spof tackade för detta och följde gärna med.

Nu drogo de åstad; och det syntes ovisst om det var Orm eller Olof Sommarfågel som längtade mest att nå till Gröning.

De kommo till ett ställe där stigen grenade sig och där det ena spåret ledde till Sones gård. Men de sju bröderna stodo surmulna och revo sig i huvudet. Orm ville veta vad som fattades.

– Vi ha det gott nu, sade de, och bättre än någon annan. Vi äro rika, och ingenting kan hända oss förrän vi kommit hem. Men så snart vi återse den gamle är trolldomen slut; sen kunna vi dö som alla andra. Förr voro vi inte rädda för att dö; men nu vore det harmligt, med så mycket guld.

– Ni kunna följa mig, sade Orm, och dricka hemkomst på Gröning. Alla äro ni goda män, och det kan vara att jag har sovplats åt er över vintern. Sedan kunna ni draga i härnad på nytt, om ni så önska, och leva så länge ni vilja.

Sones söner hörde detta med glädje, och de lovade varandra att det skulle dröja innan de tittade in till den gamle. Det tryggaste kunde vara, tyckte de, att fara till Gårdarrike på nytt.

– Ni kunna bli mina män, sade Svarthöfde. Vi skola dit ut, Ulf och jag, när den tiden blir.

– Det är tidigt du talar som hövding, sade Orm. Något må du väl ännu vänta.

När de nalkades Gröning, blev Orms otålighet stor, och han och Olof redo före de andra. Det första de sågo var att män höllo på med att laga den stora porten. Därefter sågo de att kyrkan hade brunnit. Vid den synen kom en sådan förfäran över Orm att han knappt vågade rida fram till gården. Männen vid porten fingo nu syn på honom och gävo till rop, och Ylva kom springande. Det var gott för honom att se att åtminstone hon fanns kvar.

– Det är väl att du är hemma till sist, sade hon. Men det hade varit bättre om du kommit fem dagar tidigare.

– Har stor olycka hänt? sade Orm.

– Rövare kommo över oss på natten, sade hon. Det var för fyra dagar sedan. Harald är sårad, och Rapp är död och tre män med honom. Ludmilla stulde de, och halskedjan och mycket annat, och tre av mina kvinnor. Fader Willibald fick en klubba i huvudet och ligger halvdöd. Jag kom undan i tid med småbarnen och Oddny och den gamla, och vi sutto gömda i skogen hela nästa dag. Det var smålänningar. Boskapen togo de också, men hundarna jagade dem och kommo tillbaka med fjorton kor. Åsa tycker att det kunde varit värre, och det tycker jag också nu sedan du kommit hem.

– Det är illa nog som det är, sade Orm. Rapp död, och Ludmilla borta, och prästen slagen fördärvad.

– Och halskedjan, sade Ylva.

– Sörj inte den, sade Orm. Smycken skall du få vad du behöver. Det är väl att jag har män till reds, ty detta skall inte bli ohämnat.

– Det är som du säger, Orm, sade Olof Sommarfågel. Detta skall inte bli ohämnat. Vet någon var rövorna kommo ifrån?

– Ingen vet något, sade Ylva. Harald blev sårad strax i början och kröp bort till badstugan och blev liggande där. Men kanske fader Willibald kan säga något, om han kommer sig. Kyrkan var det enda de satte eld på, och det är märkligt; det var borta vid den han blev slagen. De plundrade vad de kunde, och det hördes att de voro smålänningar; det var en stor flock. De togo med sig sina döda; fem fälldes av Rapp och hans män, medan de stredo vid porten. Det är allt jag kunnat få veta.

Orms män hade nu hunnit fram, och Ylvas sinne blev lättare när hon återsåg Svarthöfde. Det första Orm gjorde var att skicka åstad män med hästar till rika grannar för att skaffa föda; ty i visthuset fanns inte mycket kvar, och i brygghuset alls ingenting, sedan rövarena varit där.

Sedan såg han till de sårade. Harald hade fått ett spjut rakt i bröstet och var huggen i axeln; men han var vid gott mod och skulle snart bli rask igen, sade han; och vad han mest längtade efter var att få höra Ulf Glade eller Svarthöfde berätta om vad de varit med om.

Åsa satt hos prästen och pysslade med honom det bästa hon kunde. Han hade huvudet i bindor och var ännu halvt i dvala. När han fick se Orm, lyste det till i hans ögon, och med svag röst sade han: Välkommen hem! Men därpå domnade han av, och Åsa sade att han mest låg och mumlade för sig själv, utan att hon kunde förstå vad han sade.

Hon var glad att se Orm igen och började genast förebrå honom för att han inte kommit hem i tid. Men när hon fick veta att han hade Ares skatt med sig, blev hon mildare och tyckte att detta överfall inte var mycket att komma med, mot vad hon varit med om i sina unga dagar. Att Ludmilla rövats bort, sade hon, var endast vad hon alltid spått från början, alltsedan flickan fått ett så olyckligt namn. Fader Willibald skulle komma sig, fast han varit nära döden; ty ibland förstod han nu vad hon sade, och det var ett gott tecken. Det som mest gick henne till sinnes var det tömda visthuset och all boskap som mistats.

Toke och Spof och Svarthöfde togo män med sig och gingo på rövarens spår för att se åt vad håll det ledde; det skulle inte vara svårt att följa, sade Sones söner, enär intet regn kommit efter överfallet. Medan de voro borta, utfrågade Orm noga de överlevande av Rapps män, för att få veta mera om rövarena. Men dessa kunde inte säga stort mer än han redan fått veta av Ylva.

Dagen före överfallet, sade männen, hade det varit den högtid som prästen kallade Alla Helgons dag; han hade predikat för dem alla, och på kvällen hade det druckits för helgonen. Sedan hade alla sovit gott hela natten intill grå gryningen, när rövarena kommit över dem; ingen hade vetat något förrän hundarna börjat skälla och i detsamma rövarena kommit mot porten med stockar och fått den bräckt. Rapp och Harald hade först kommit ut, och männen strax efter dem; de hade alla gjort vad de kunde, så att de flesta kvinnorna hunnit undan med barnen åt baksidan och sedan längs ån och in i skogen. Men övermakten hade varit stor, och vid porten hade de inte kunnat reda sig länge. Prästen, som börjat bli alltmera lomhörd, hade inte vaknat genast, trots oväsendet. När han kom ut, var Rapp redan död och rövarena överallt. Han hade sett kyrkan påtänd och ropat högt och sprungit ditåt, och därför hade

hundarna inte blivit släppta i tid.

Och detta, sade de, var allt de visste; ty när de sett Rapp falla, och flera med honom, och haft stor övermakt emot sig, hade de givit upp och stuckit sig undan. Efteråt, när rövarena redan voro borta, hade hundarna släppts; ty rövarena själva hade inte vågat komma dem nära. Hundarna hade då jagat i deras spår och varit borta en dag och kommit tillbaka med några av korna.

Orm lyssnade dystert till detta och fann mycket vara illa skött; men det var föga lönt att komma med klander nu, tyckte han, och att männen frälst livet, sedan Rapp och Harald voro borta, ville han inte säga något om.

Han visste knappt om han mest sörjde Rapp eller Ludmilla; men ju längre han tänkte på allt, desto större blev hans vrede, och därmed hans iver att snart komma till tals med denna rövarflock. Han höll det för troligast att de varit män från Varend, fast fred rådde och han inte visste sig ha ovänner där.

Nästa dag var fader Willibald redig i huvudet, fast han alltjämt var svag. Han hade nyheter att komma med.

Han hade kommit ut när porten redan var stormad, sade han, och det första han såg var flamman från ett bål som rövarena hopat mot kyrkan och redan fått eld på. Han sprang dit och skrek åt dem att låta Guds kyrka vara.

– Då kom en man med svart skägg emot mig; han skrattade och ropade högt: »Guds kyrka skall brinna, ty jag har förnekat Gud. Det var min tredje synd. Efter den finns det ingen synd för mig.« Så sade han och skrattade åter, och jag kände igen honom. Det var den prästen Rainald som var här för lång tid sedan och som gav sig i smålänningarnas hand vid tinguet. Han var det och ingen annan. Att han givit sig åt djävulen ha vi redan hört. Jag förbannade honom och sprang fram mot bålet; men en man slog mig, och sedan vet jag intet mera.

Alla ropade högt av häpnad vid denna nyhet, och fader Willibald slöt ögonen och nickade.

– Så är det, sade han: en som var Guds tjänare har bränt min kyrka.

Både Åsa och Ylva brusto i gråt; ty det syntes dem övermåttan förskräckligt med denne präst som tjänade djävulen.

Olof Sommarfågel skar tänder och drog sitt svärd. Han stötte det i golvet så att det stod fast, och lade händerna samman över svärdsknappen.

– Detta är vad jag lovar, sade han. Jag skall ej sitta vid bord, ej heller sova i säng, ej heller glädjas vid mäns gamman, förrän mitt svärd är genom kroppen på denne man, som heter Rainald och som var Guds präst och som rövade Ludmilla Ormsdotter. Och hjälper mig Kristus, så att jag får henne åter, då skall jag hålla mig till honom allt framgent.

TIONDE KAPITLET

Hur de g jorde upp med den galne magistern

Grannar kommo dragande till Gröning med män och hästar så snart de fått höra om överfallet och om Orms återkomst, ivriga att få vara med i hämndetåget. Sådant kom sällan på nuförtiden, tyckte de, och de väntade sig mycket nöje av detta. De som voro kristna sade att de hade del i hämnden för våldet mot prästen och brännandet av kyrkan. Orm bjöd dem alla vara välkomna, och han väntade nu endast på de utsändas återkomst.

På tredje dagen, fram mot kvällen, kommo dessa. De hade spårat rövarena lång väg åt norr och öster; och det bästa var att de hade med sig Torgunn, Rapps hustru, som de hittat svulten och halvdöd i vildmarken. Där hade de vänt om. Hon hade rymt från rövarena och gått så långt hon orkat, och sedan hade männen turats om att bära henne. Tre av dem hade redan friat till henne, och därav hade hon börjat känna sig bättre; men hon hade inte velat tro, sade de, att någon av dem ginge upp mot Rapp.

Hon hade viktiga ting att berätta. Det var som fader Willibald sagt: han som de kallat magistern var bandets hövding. Han hade känt igen henne och talat med henne under rövarnas hemfärd. Han hade sagt att han förnekat Gud och nu kunde göra som han ville i allt. Kyrkan hade han bränt för att slippa ha Gud i närheten; ty sedan den var borta funnes ingen kyrka på långa vägar.

Hans följe, sade Torgunn, bestod av fredlösa och illgärningsmän och allt slags sammanlupet folk, somliga ända från Västergötland och Njudung, som sökt skydd hos honom och nu levde på plundring. De voro manstarka och fruktade ingen, och magistern hade stort välde över dem.

Om Ludmilla visste hon inte mycket, utom att hon varit vid gott mod och hotat magistern och de andra med snar hämnd. Rövarena hade fört dem hem till sitt, och de stora hundarna hade kommit över dem på vägen. Ett par av rövarena hade blivit bitna och en dödad, och hundarna hade fått med sig en del av boskapen, vilket mycket retat dem. Hon själv och Ludmilla hade då försökt rymma, men åter blivit fasttagna.

De hade kommit till rövarnas by, som låg nära nordändan av en mycket stor

sjö; denna sjö hade man på höger hand under färden dit. Rövarna kallade sin by Prästbyn. Där hade Torgunn lottats till en man vid namn Saxulf, en stor och grov man som var elak. Han hade lagt henne bunden på fällarna i sin hydda och kommit till henne drucken på kvällen. Då hade han löst hennes band, men varken mat eller dryck hade han haft med sig åt henne. Hon visste att hon var änka, men det hade retat henne mycket att nödgas ligga med en man som bar sig åt på sådant sätt. En stund efter det han somnat hade hon därför med varsamhet krupit fram ur sovfällarna och tagit en brödkavel i båda händer. Styrka, sade hon, hade hon fått av Gud, och dessutom av sin ilska och sin önskan att hämnas Rapp; och när Saxulf fått brödkaveln i skallen hade ingenting hörts från honom, han hade endast sprattlat något litet med benen. Efter detta hade hon smugit sig ut i natten och kommit åstad utan att någon märkt henne. Hon hade gått i hast och fruktan ett dygn och mera, längs spåren där de kommit, och hittat litet tranbär och sedan legat lång tid maktlös, i väntan på döden och vilddjurs käftar, tills Svarthöfde och hans män funnit henne och givit henne föda. Hon hade fått rida hem på männens axlar, och nu kände hon sig redan bättre.

Så var Torgunns berättelse. Den var till stor nytta, ty därmed fingo de veta, var rövarnas näste var att finna. Den stora sjön, sade de vägkunniga som varit på spåret, var den sjö som kallades Åsnen, och bland Olof Sommarfågels män funnos ett par som kände dessa människotomma nejder och stigarna där. Dessa åtog sig att föra flocken till rövarnäset; men det bästa vore, sade de, att vika av efter en dags färd och gå en västligare väg och komma över dem från det hållet. Orm och de andra funno detta vara klokt talat, ty så skulle de kunna fånga dem med sjön i ryggen.

Orm räknade nu sammanlagt etthundratolv man i sin flock, och nästa dag skulle de bryta upp. Han kände ängslan för bulgarguldet; och sent på kvällen, när alla sovo, tog han med sig Toke och Olof och Svarthöfde och gömde kistorna i ett säkert gömställe inne i skogen, borta från alla stigar och där ingen människa kom. Men sitt myckna silver brydde han sig inte om att lägga i gömsle; ty silver hade han vant sig vid, sade han, och det kunde gott bli liggande kvar i Ylvas kistor, fast gården nu endast bleve skyddad av de få män som skulle lämnas kvar.

Nästa morgon voro alla uppe före gryningen. Det fanns ännu en del att göra innan de kunde draga åstad; ty de stora hundarna skulle med; och dessa måste först vänjas vid alla nykomlingar, på det att inga villsamheter måtte uppstå längre fram och fel män bli bitna. Många av männen vande sig hundarna hastigt vid, så att de räknade dem som vänner sedan de fått snusa på dem en gång eller två; men mot andra voro de misslynta och röto åt dem och ville inte gärna tro

annat än att de genast borde dödas. Detta väckte mycket stort löje; ty de misstrodda blevo smått ledsna och tyckte att de luktade lika gott som andra, och de övriga hade mycket att säga om detta.

Till sist var allt färdigt, och flocken bröt upp, med hundarna ledda i remmar av säkra män.

De drogo upp längs spåret där rövarna kommit och fortsatte hela dagen, tills de nådde nära det ställe där Torgunn hittats. Där valde de nattläger, och nästa morgon togo de av åt vänster, med Olofs båda vägkunniga män främst. I tre dagar drogo de nu fram i svår mark, bland kärr och åsar och tät skog, utan att se ett hus eller möta en människa. Hundarna förstodo gott vad jakt de voro ute på och brydde sig föga om villebrådsspår; ty det var en dygd de ägde, att när de jagade människor höllo de sig tysta tills den stund kom då de släpptes.

På eftermiddagen fjärde dagen efter det de dragit ut från Gröning nådde de ett ställe där två spår korsades; här stannade de, och de vägkunniga sade att de nu hade sjön framför sig och att rövarnas by låg en kort bit väg rakt fram mot den. Det hade varit en tröttsam färd, men Orm och Olof Sommarfågel voro ense om att anfallet borde ske genast; ty vägkosten började tryta, och det var knappt med tålmodet hos dem båda. Några av de unga männen klättrade upp i träd på en kulle och kunde peka ut hur byn låg, och Orm delade sitt manskap i tre flockar. Toke förde den ena, Olof den andra och han själv den tredje, och hundarna behöll han själv, så att de ej bleve släppta i otid. Toke skulle anfalla från nordsidan, Olof Sommarfågel från söder; med Toke gick Svarthöfde, och med honom Sones söner, som redan börjat räkna sig som Svarthöfdes män. Orm hade befallt att ingen finge tända hus, ej heller fara illa med kvinnor; ty det kunde finnas flera rövade kvinnor än deras egna. När Toke lät blåsa i horn, skulle de båda andra flockarna skynda sig fram, var från sitt håll, utan härrop.

Tokes och Olofs flockar drogo åstad, och Orm och hans män gingo varsamt fram genom snåren, tills de nådde skogsbrynet vid röjningen kring byn. Här satte sig männen och började gnaga på vad kost de hade kvar, i väntan på Tokes horn.

Orm tog Spof med sig och kröp fram i ett brakvedssnår; där lågo de och tittade på byn. Den såg ansenlig ut, och många hus voro nya; folk kunde ses vid sina sysslor bland husen, både män och kvinnor. I en sådan by kunde det gott finnas halvtannat hundra män, trodde Spof. Hitom byn, i en svacka i marken, låg byns källa, som var en liten damm; en käring, med ok och två ämbar, kom dit och hämtade vatten och stukade tillbaka igen. Därpå kommo två män och vattnade fyra hästar. När hästarna druckit, blevo de oroliga och började dansa, och Orm trodde att de kände hundarnas närhet. Men hundarna stodo stilla bakom Orm och vädrade och skälvde och höllo sig tysta.

Männen vid källan fingo styr på sina hästar och återvände, och en stund gick. Därpå kommo tre kvinnor med ämbar i var hand och hade med sig två män som sågo ut att vakta dem. Orm drog efter andan, ty den längsta av kvinnorna var Ludmilla. Han mumlade detta i örat på Spof; denne mumlade tillbaka att det vore gott båghåll dit. Tokes horn dröjde, och Orm ville ogärna röja sin flock i förtid; men han tecknade åt tvenne män i närheten som varit med i striden vid forsarna och räknades bland de säkraste med båge. De trodde sig om att lägga omkull männen vid källan, och de reste sig bak var sin stam och lade pil på sträng. Men Orm bad dem vänta.

Kvinnorna hade nu fyllt sina ämbar och vänt sig för att gå; då skrek Orm två gånger med en ormvråks läte. Det var ett läte som han gärna härmade, och hans barn kände gott till det tecknet. Ludmilla sågs räta på sig när hon hörde det. Hon tog långsamt några steg med de andra; därpå snävade hon, så att allt vattnet spilldes ut. Hon gav till ett rop och gick tillbaka till källan och fyllde åter ämbaren. Detta gick långsamt för henne, och när hon var färdig satte hon sig ned och höll om sin fot. De båda männen sade något med sträng röst och gingo fram mot henne för att få henne med sig. Då lade hon sig raklång på rygg och skrek.

Alltjämt var det tyst från Tokes håll; men det gick nu inte att vänta längre, ty när hundarna hörde Ludmillas rop började de morra.

Orm sade åt sina män, och båda bågarna klungo på samma gång. Det var goda skott, och pilarna sutto där de skulle; men männen hade tjocka lädertröjor på sig och höllo sig på benen. De ryckte ut pilarna och tjöto; och Ludmilla for upp och slog den närmste över huvudet med ett ämbar och började springa av alla krafter mot skogen. De båda männen voro oförsagda och satte efter henne och voro henne tätt i hälarna, och män sågos komma fram mellan husen för att se vad det skreks om vid källan.

– Släpp hundarna, sade Orm och sprang fram ur snåret; och i samma stund kom ljudet av horn och härrop från Tokes håll.

Både horn och härrop dränktes av hundarnas tjut när de släpptes; de båda förföljarna hejdade sig i skräck när de sågo dem komma. Den ene vände och flydde vettlöst, tills den främste av hundarna tog ett språng och högg honom i nacken och välte honom; men den andre såg ut att ha förstånd kvar och sprang till källan och ut i den och fick fram sitt svärd. Tre hundar på en gång flögo på honom; en av dem träffade han, men han vräktes genast över ända och försvann i vattnet, och det var endast hundarna som kommo upp igen.

Ludmilla hoppade av glädje när hon mötte Orm. Hon ville genast veta hur det var med Olof och guldets besked. Själv hade hon behandlats som hövdingens dotter och sluppit ligga med andra män än den galne prästen själv, som

var ett beskedligt kräk; så att värre kunde det i sanning ha varit, tyckte hon.

Orm fick Spof och ett par av de äldre männen hejdade och befallde dem att stanna vid skogsbrynet hos Ludmilla tills allt gjorts färdigt i byn. De andra båda kvinnorna kommo fram; de voro prästens kvinnor, sade de. De hade kastat sig framstupa och blivit liggande, och hundarna hade inte rört dem.

Inne i byn blomstrade redan striden, när Orm och hans män nådde dit. Olofs män höggos med en flock rövare i gatan mellan tvenne hus, och själv hördes han ropa över larmet att män med svart skägg voro tingade för Olof Styrssons svärd. Orm kom med i detta från andra hållet och miste män genom pilskott från husen; och här blevo nu dessa fiender hopträngda och nedgjorda, fast de värjde sig tappert, och snart voro Orms män inne i husen och slogos med dem som höllo till där. Han såg två av hundarna ligga döda med spjut genom kroppen och med var sin man under sig; de andra hördes rasa bortå sjön till.

Orm mötte Olof Sommarfågel; han var blodig och hans sköld hårt huggen.

– Ludmilla är räddad, ropade Orm. Jag har henne i förvar.

– Tack, Kristus! ropade Olof. Men var är den svarte? Han är min.

Tokes män hade fått de flesta emot sig, ty mot dem hade många skyndat när härrop hörts från det hållet. Mot dessa kommo nu både Orms och Olofs flockar från ryggsidan, och här blev det den hårdaste striden, och med stort manfall, ty rövarena stredo som rasande män. Orm sprang runt en husknut efter en som vänt sig till flykt; en brynjeklädd man med svärd och en skallig man med yxa kommo ut ur en dörr och foro på honom. Orm högg den brynjeklädde så att han rullade på marken, och hoppade undan för den andres yxa; därvid snävade han vid en dynghög och föll baklänges och såg den skallige lyfta yxan på nytt. Vid det han föll, sade han efteråt, kom han att tänka på striden vid Maeldun för länge sedan, och sköldar som täckt honom där, och kände ingen glädje över att hans nästa nattläger skulle vara i Himmelriket. Men den skallige spärrade upp ögon och mun och släppte yxan och sjönk ned på händer och knän och låg där och glodde; och när Orm kom på fötter igen hörde han sitt namn ropas från ett hus rakt fram, där Sones söner sutto grensle över ryggningen och viftade med sina bågar för att de hjälpt honom i tid.

Orm kände sig trött efter detta och stod och såg sig om. Det rädde nu stor förvirring överallt. Kvinnor skreko, män jagade varandra i husen, kor och svin rände omkring, och de flesta av rövarena som ännu levde voro stadda på flykt nedåt sjösidan. Toke och Svarthöfde kommo fram. Tokes svärd dröp rött, och han ropade till Orm att bättre än detta hade han aldrig varit med om sedan sina unga dagar. Men han hade brått och ropade åt sina män och sprang efter de

flyende. Svarthöfde stannade och kallade ned sina män från hustaket.

Ett stort tjut ljud, och en svartskäggig man med yxa i handen kom löpande på lätta fötter, med Olof Sommarfågel efter sig. Den flyende vek undan, när han fick se Orm, och for över ett stängsel och fortsatte. Svarthöfde vände sig och sprang fram och träffade honom över pannan så att han föll.

– Han är min! Han är min! ropade Olof flämtande.

Den fallne vältrade sig på marken. Olof nådde fram och grep om sitt svärd med båda händer och drev det genom brynja och man så att det stod fast i marken.

– Gud! skrek den fastnaglade två gånger med förskräcklig röst, och därmed hade han talat slut.

– Det var mitt löfte, sade Olof nöjd.

– Är det den rätte? sade Orm. Han är svår att känna igen.

– Det är illa att bära rövat gods synligt i strid, sade Olof och böjde sig över den döde. Här ser du.

Ovanför brynjan stack guld fram, och Olof drog det av honom. Det var Almansurs kedja.

– Det stämmer, sade Orm. Och det är en sak till, när jag tänker efter. Vem i detta näste kunde ha ropat till Gud utom han? Jag kan undra vad han ville honom.

ELFTE KAPITLET

Om de stora hundarnas jakt

Några av den galne magisterns män kommo undan i båtar; men inte många, ty män och hundar jagade dem längs stranden. Deras sårade blevo dräpta, enär de räknades som nidingar alla. Tjugotre av Orms män voro döda och många sårade; och det var allas mening att detta varit en god strid, som länge skulle bli omtalad.

I byn fanns det gott om öl, och många svin slaktades; därpå höllo männen gille för sina dödas välgång, sedan de burit dem samman och lagt hög över dem. Rövade kvinnor i byn fingo gå vart de ville, med var sin ko och vad byte de kunde bära. Ylvas pigor, som voro unga båda, voro bland dessa och visade stor glädje över sin befrielse. De hade fått vara med om mycket, sade de, och hållits noga instängda sedan Torgunn rymt; och deras önskan var nu att bli gifta med stadiga män.

Hundarna blevo mycket prisade för vad de uträttat; endast två av dem hade dödats. När nu all boskap samlats för att drivas hem som byte, sade Orm att hundarna utan besvär kunde driva denna flock själva, ty vid sådant voro de vana. Det fanns hästar åt alla de sårade; och sedan dessa börjat bättra sig så att de kunde sitta på hästrygg alla, bröt Orm upp från rövarnas tomma by och drog hemåt den genaste vägen, som gick söderut längs sjön.

Ludmilla satt också till häst, och Olof vek ej från hennes sida. Han hade tiggat både Orm och Toke att inte säga för mycket om de båda unga kvinnorna som hållit värmen åt honom vid dregovitjernas by, för att inte göra henne misslynt. Båda hade skrattat och tyckt att han måtte vara illa bortkollrad och halvt från vettet för att kunna komma med sådan barnslighet. Men Olof hade svarat med allvar, att eftersom han vore bra mycket äldre än hon kunde han inte vara nog försiktig.

De färdades långsamt för de svårast sårades skull. Främst drevo hundarna sin flock utan hast och i all vänlighet; och om någon ko försökte rymma eller vända om, motade de henne snabbt.

De slogo läger tidigt och sågo till de sårade, och nästa morgon drogo de vidare

längs sjön, ned mot den plats som gammalt folk kallade Tyrs Ängar. Där hade människor fordom bott, och stora strider hade stått på dessa ängar i gamla tider; därav hade namnet kommit. Det sades att på Tyrs Ängar hade så mycket blod spillts att gräset alltjämt växte frodigare där än annorstädes. Men varken människor eller hus funnos kvar nu.

När de nalkades dessa ängar blevo hundarna oroliga, så att männen undrade om de spårat björn, eller om de alltjämt kunde känna en lukt av fornt blod. De foro in bland snåren utan att bry sig om sina kor, och plötsligt började några skälla med stort skall. Andra stämde in, och snart skällde de alla rasande allt längre borta, liksom om de åter släppts till strid. Orm fann detta sällsamt, ty inga rövare hade kommit undan åt detta håll; och alla fingo brått att komma upp på en ljungbacke invid stigen för att kunna se bättre.

Framåt på höger hand syntes öppen ängsmark bortom snåren, och över den sprang boskap med hundar efter sig.

– Vildoxarna! ropade en av Tokes män. Det är vildoxarna de driva!

Det såg ut som om hundarna fått för sig att dessa djur hörde till deras drift och borde motas hemåt liksom korna. De gjorde sig mycket besvär, och männen på backen kunde se hur de slogos med genstörtiga djur för att få dem vända åt rätt håll. Vildoxarna tyckte illa om detta, och deras bölanden kunde höras samman med hundarnas skall; men till sist voro de flesta drivna i flock och försvunne söderut bland skogsbackarna, alltjämt med hundarna efter sig.

Det fanns ingenting att göra åt detta, och männen fingo nu själva driva korna. Tokes män, som visste besked om dessa vildoxar, sade att de stundom vid vinterns början kommo ned från Västgötahället till Tyrs Ängar. Av gammalt folk höllos de för heliga medan de betade på stridsgudens mark, och där hade de vintervist utan att bli störda. Förr hade de varit långt mera talrika, såsom alla gamla visste att berätta, men i dessa trakter kunde de nu endast hittas på Tyrs Ängar, och inte ofta ens där.

De funno vildoxarnas spår i trakterna öster om Kraka-sten; men i de täta skogarna söder därom hade hundarna fått det svårt, ty av spåren kunde skönjas att den hjord de drivit minskats allt mera. Några av flocken hade de likväl hållit samman; och när Orm nådde hem fick han veta att hundarna kommit till Gröning med två tjurar, fem kor och några ungdjur. Männen hemma hade givit sig ut för att få dem fällda, men utan lycka; och när djuren fortsatt söderut, hade hundarna tyckt att de gjort sitt och gått till sina mathoar, mycket trötta och ömfotade.

Efter detta blevo vildoxar sedda på många håll i skogsbygden; och ingenting hade på lång tid hänt bland göingarna som väckt sådan häpnad som detta. Vad

som helst kunde nu hända, sade de, sedan de med egna ögon sett att vildoxarna återvänt; och alla begrundade det gamla talesättet, att bland dem skulle ingen kung komma förrän vildoxarna kommo tillbaka. Nu, menade de klokaste, finge man vara beredd på det värsta och hålla bågar och spjut redo. Några bland de döpta trodde att Kristus skulle komma till Göinge, i en stor vagn dragen av vildoxar; men de fingo föga medhåll. De flesta väntade kung Sven; och när säkert bud kom att han dött i England, svart i ansiktet av ilska mot folket där, bröt sådan glädje lös bland göingarna att allt öl tog slut, och män sutto hesa och törstiga utan annat att ty sig till än mjölk.

Men de som levde länge nog fingo till sist rätt i sin väntan, när Knut Svensson den Mäktige, konung över Danavälde och England, kom till åmynningen med den största flotta någon hört omtalas och höll slag i den heliga ån med svears och norrmäns kungar.

Och detta är slutet på berättelsen om Orm Tostesson och hans lycka. Han for aldrig mera på utfärd, men allt framgent gick honom det mesta väl i händer. Det enda han gärna klagade över var en värk som han stundom fick i sin rygg och som själve fader Willibald inte alltid förmådde bota.

Olof Sommarfågel gifte sig med Ludmilla; de levde lyckligt tillsammans, ehuru det spordes att han inte hade fullt så mycket att säga i sitt hus som förr. Spof friade flitigt till Torgunn; hon höll emot i början och fann honom något kortvuxen och grå i skägget; men sedan han till sist övergivit sin försiktighet och lagt upp framför henne allt han hade i sitt bälte, kunde hon inte längre stå emot. De foro till Gotland, när den tiden blev, i det skepp som lagts i skjul vid åmynningen; och med samma skepp foro Svarthöfde och Ulf Glade och Sones söner, för att pröva en längre resa. De hade ett par av hundarna med sig, såsom de lovat Felimid, och blevo borta i sju år.

Vid hemkomsten gifte sig Ulf Glade med Oddny, som aldrig velat veta av någon annan. Men Svarthöfde for till England, och i slaget i Helgaån var han på kung Knuts eget skepp.

Toke Grågulleson hade mycket nöje av sin guldkista och hängde så många smycken på sin hustru och sina döttrar, att skramlet och rasslandet hördes en god bit i förväg när de kommo i högtidsklädnad. Han sålde sin gård i Varend och byggde sig en större tätt vid Gröning. Där trivdes han och Orm gott tillsammans, liksom Ylva och Mirah, fast varken Toke eller hans kvinna någonsin läto döpa sig. När den tiden kom, blev Orms yngsta dotter gift med den äldste av Tokes söner, såsom fäderna sedan länge gjort upp.

Både Orm och Toke nådde hög ålder utan att ledas vid livet; men hur gamla

de blevo, fingo de aldrig berättat färdigt om de tider då de rott kalifens skepp och tjänat min herre Almansur.

NORSTEDTS KLASSIKERSERIE

Margaret Atwood

Upp till ytan med förord av Hanna Nordenhök (2010)

Paul Auster

New York-trilogin med förord av Jonas Hassen Khemiri (2011)

Frans G. Bengtsson

Röde Orm med förord av Erik Andersson (2012)

Michail Bulgakov

Mästaren och Margarita med förord av Amanda Svensson (2010)

Johann Wolfgang von Goethe

Den unge Werthers lidanden med förord av Martina Lowden (2011)

Patricia Highsmith

Mr Ripley med förord av Ulf Karl Olov Nilsson (2012)

Erica Jong

Rädd att flyga med förord av Maria Sveland (2010)

Mario Puzo

Gudfadern med förord av Maja Lundgren (2011)

Jules Verne

En världsomsegling under havet med förord av Lena Andersson (2012)

Virginia Woolf

Orlando med förord av Sara Stridsberg (2012)

Richard Yates

Cold Spring Harbor med förord av Anne Swärd (2011)

Easter Parade med förord av Mats Kempe (2010)